[illegible] Мутафова

ПРОФ. Х. ВЪЛЧАНОВЪ

Разрешавам
9 [illegible] 63

СЕВЛИЕВО

(1842—1942)

ЧАСТЬ I

СОФИЯ
ПЕЧАТНИЦА „ГРАФИЯ“ — СТР. ЦАНКОВЪ
1942

ПРОФ. Х. ВЪЛЧАНОВЪ

СЕВЛИЕВО

(1842—1942)

ЧАСТЬ I

СОФИЯ
ПЕЧАТНИЦА „ГРАФИЯ“ — СТР. ЦАНКОВЪ
1942

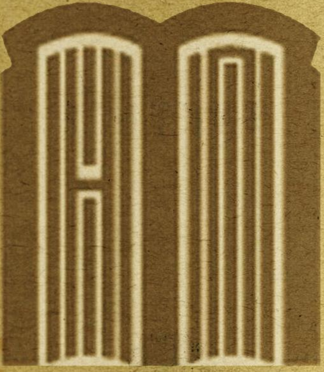

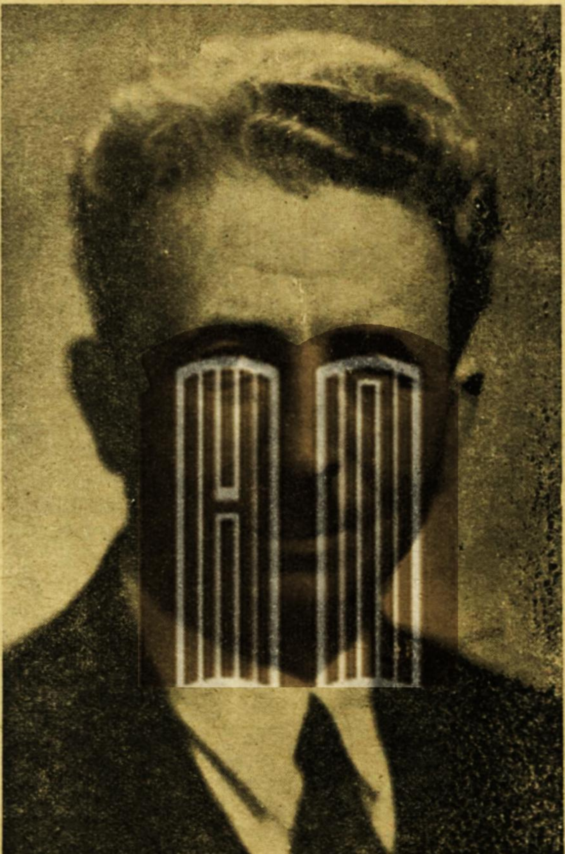

Х. Вълчановъ

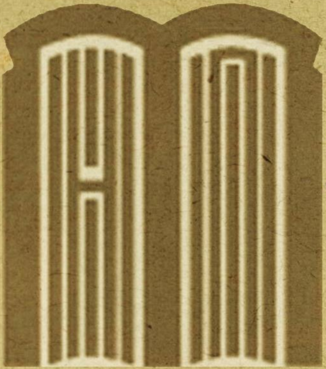

ПРЕДГОВОРЪ

Преди сто години се поставиха въ родния ни градъ Севлиево здрави основи на образователното ни дѣло и на културния ни животъ. Извърши се превратъ, наложи се сѫществена реформа въ училищната ни и учебна система. „Любородній Г. х. Стоянъ въздигна ед-но голѣмо училище по нова-та Метода и доведе за учитель най-първо въ новото ни училище Г. Петка Рачова Славейкова, който въведе взаимньіятъ редъ, и исфърли часослови-тѣ и псалтири-тѣ. . .“ (Изъ дописката въ в. България — Цариградъ). Новото гражданско училище на Хаджи Стоянъ Николовъ въ Севлиево замѣсти килийното съ свѣтското учение, като за първъ пѫть презъ 1846 година се въвежда взаимноучителската метода на преподаване и обучение. Въ сѫщата дописка се казва: „Около 1826„ Покойній Г. х. Стоянъ повдигнатъ, отъ любородство. . . стори трудъ и преправи онжя кѫща още по добре и по голѣма като да може да събере до 100„ ученици. . .“ Това показва, за радость и похвала на севлиевци, че Хаджи Стоянъ по-рано отъ В. Априловъ се е заинтерисувалъ за учебното дѣло въ родния си градъ.

Този културенъ храмъ — Хаджи Стояновото училище, става за градъ Севлиево и околностьта разсадникъ на истинска българска народна просвѣта, на национално съзнание и на граждански добродѣтели. За това Хаджи Стоянъ съ право се признава за първи севлиевски възрожденецъ, културенъ деецъ и народенъ будитель.

Презъ тридесеттѣ години на миналия вѣкъ Хаджи Стоянъ билъ виденъ църковенъ деецъ въ Севлиево и първи епитропъ на църквата „Св. Пр. Илия“. Той, заедно съ Хаджи Сава Радковъ, сѫ начело за възобновяването на тази църква презъ 1834 година, а следъ това на Батошевския монастиръ презъ 1836 година.

Въ началото на 40-тѣ години на миналия вѣкъ се извършва най-голѣмото културно строителство въ Севлиево (1842—1844 г.). Отъ една страна е застанало мнозинството севлиевци на чело съ Хаджи Сава Радковъ, радетели и пожертвуватели на църквата, а отъ друга страна — Ха

Стоянъ, самъ като защитникъ и основатель на новото гражданско училище. Севлиевци правилно оцениха неговото „святое дѣло“ и му дадоха първата гражданска титла „Любородній“, а на Хаджи Сава „Почтеньй Г. х. Савва Радковъ“. Между тѣзи две течения е имало само едно благородно съревнувание за общото дѣло на града и народа. Въ тази епоха нашитѣ просвѣтени дѣди извикаха най-прочутитѣ български рѣзбари и иконописци, които съ своя талантъ изработиха историческиятъ иконостасъ на църквата „Св. Пр. Илия“, прочутъ съ своя замисълъ и съ своята художественость — гордостьта на Севлиево. Наредъ съ този стариненъ памятникъ, въ сѫщия дворъ се е издигнала величествената сграда на Хаджи Стояновото училище, което „превозхожда и е по достославно отъ много други народни училища“. (Изъ дописката до „Любословіе“, 1846 г.).

Въ следнитѣ 50 години отъ миналия вѣкъ, следъ смъртьта на Хаджи Стояна и грозното убийство на Хаджи Сава въ Севлиево, настава една силна дейность на книжовность и патриотизъмъ. Още презъ 1826 година даскалъ Никола Ивановъ написва единъ „Сборникъ отъ разкази и слова на църковно-славянски и ново-български“. Презъ 1828 година имаме „Псалтикия, написана саморѫчно отъ даскалъ Николча попъ Недювъ отъ Севліево“. Презъ 1858 година се написва отъ неизвестенъ севлиевецъ „Българска писменица или Граматика“. Но най-бележитъ се явява Хаджи Ангелъ — дѣдо на покойната писателка Мара Бѣлчева. Той написва въ шесть тома „Псалтикията“, за да замѣсти гръцкото съ славянското църковно пѣние. Г-нъ П Диневъ дава за тоя неговъ трудъ възторжена оценка: „Той създаде цѣла епоха въ нашето православно пѣние съ безсмъртнитѣ си мелодии“. Цѣли 20 години работи надъ този трудъ, печата го въ четири печатници въ Цариградъ презъ времето на разгара на църковната борба. Като девизъ поставя „Българската просвѣта“. Никой севлиевецъ не е напечаталъ като него толкова книги отъ 2000 страници. Съ право той се числи като втори севлиевски възрожденецъ и народенъ будитель

Презъ 60-тѣ години на миналия вѣкъ въ Севлиево се явява Попъ Ненчо, който превежда „Священното Евангелие отъ Славянскія на чисто Български языкъ“, за да замѣсти гръцкото Евангелие. Той даде презъ 1865 година на българитѣ въ Македония, Тракия, Добруджа и Стара България на чистъ български-севлиевски езикъ достѫпно евангелие. За това той се явява като трети севлиевски възрожденецъ и народенъ будитель.

Въ сѫщото време като училищенъ реформаторъ се явява Маринъ Софрониевъ Калугеровъ, който написва „Нарачна книжица за Взаимноучителни-те Оучилища“. Попъ Маринъ ни остави единъ интересенъ дневникъ за времето отъ 5. XI. 1856 г. до 3. VII. 1873 г., който препечатваме. Като учитель и свещеникъ, той е вземалъ активно участие въ борбитѣ на Севлиевци противъ Търновския гръцки владика и противъ Цариградската Патриаршия. Повечето отъ протеститѣ, петициитѣ и допискитѣ по църковния въпросъ и училищното дѣло сѫ изработвани отъ него. Съ право той минава за четвърти севлиевски възрожденецъ и народенъ будитель.

Презъ тази епоха севлиевци застанаха на първо мѣсто въ голѣмата борба противъ гръцкото иго и за независима българска църква, което е видно отъ изнесенитѣ документи. За това участие на севлиевци много сѫ помогнали Петко Р. Славейковъ — севлиевски представитель и Хаджи Ангелъ, който е бивалъ въ Цариградъ по случай печатането на своята „Псалтикия“.

Презъ 70-тѣ години на миналия вѣкъ севлиевци бѣха въ първитѣ редове на революционното ни народно движение за извоюване българска свобода и независимость. Севлиевци обявиха първомайското възстание презъ 1876 година, което се ознаменува съ 10 дневната Новоселска обявена република и свърши съ 8-тѣ бѣсилки на срѣдъ площада въ гр. Севлиево, начело съ Ст. Пешевъ и Ионко Карагьозчето. Ф. Каницъ пише: „Севлиевското християнско население бѣше отколе привързано къмъ свободолюбивото течение. . .“

Въ една дописка до „Цариградски вестникъ“ въ турско време — 1861 г. се казва: „Севлiевцьi сѫ нѣкакъ сабуденички отъ сѣка странѫ. . .“ Малцина сѫ допускали и сѫ знаяли, че въ робско време, въ епохата на възраждането, Севлиево да е играло нѣкаква национална роля и севлиевци да сѫ били съзнателни и будни къмъ родъ и вѣра и да изпълнятъ достойно патриотическия си дългъ. Нашитѣ дѣди положиха доста грижи, дадоха доста жертви не само за въздигането на градъ Севлиево, но и за възтържествуване на националната ни кауза. Измежду тѣхъ се явиха възрожденици и народни будители, които младото поколѣние трѣбва да познава, да следва тѣхнитѣ примѣрни и родолюбиви дѣла.

Следъ освобождението започва новъ животъ въ Севлиево, стремежъ къмъ по-висше образование, къмъ просвѣта и култура. Явиха се млади общественици съ напредничави идеи, съ желания за участие въ общото преуспяване на града и на новата ни държава. По-даровититѣ и призвани севлиевци напускатъ родния си градъ и въ други мѣста, както и въ София, тѣ се проявяватъ като учени, общественици, държавници, като идеолози на обществени и професионални движения, като рѫководители и основатели на културни и благотворителни дружества и институти. Голѣма часть отъ тия видни севлиевци произхождатъ отъ слаби и бедни семейства.

Цельта за написване настоящата книга е била: а) да се посочи изминатиятъ културенъ и националенъ пѫть на градъ Севлиево въ продължение на 100 години — отъ основаването на Хаджи Стояновото училище презъ 1842 година до днесъ; б) да се представи гр. Севлиево като единъ просвѣтенъ и културенъ центъръ въ турско и сегашно време и в) да се даде материалъ за едно компетентно и систематическо написване историята на градъ Севлиево.

Първата часть отъ книгата се отнася до епохата на Възраждането съ доста ценни документи — личенъ мой трудъ.

Втората часть е единъ сборникъ отъ статии, спомени и изложения отъ менъ и отъ сътрудницитѣ ми.

Третата часть се занимава съ Севлиевското възстание.

Запазенъ е правописътъ на отпечатанитѣ исторически документи, както и на отдѣлнитѣ автори. Благодаримъ на последнитѣ за сътрудничеството имъ, за да се извърши това общо дѣло, съ което изпълнихме единъ скроменъ дългъ къмъ родния си и онеправданъ градъ и съ това засвидетелствувахме нашата къмъ него преданность.

Може да сѫ допуснати при написването и отпечатването на книгата нѣкои опущения и грѣшки, за което се извиняваме, защото е станало неволно. Съжалявамъ много, че тази ценна книга не е напечатана на по-хубава хартия, съ по-съвършененъ печатъ и въ ограниченъ брой, поради много слабитѣ ми материални срѣдства.

Вѣрвамъ, че книгата ще има значение за бѫдещитѣ поколѣния, които ще разбератъ, колко съзнателно и родолюбиво сѫ работили нашитѣ прадѣди въ тежкото робско време за своето въздигане и за възтържествуване на общата българска кауза и колко скѫпи жертви сѫ дали за това.

Великдень 1942 г.
София

Х. ВЪЛЧАНОВЪ

На свѣтлата памятъ на голѣмия родолюбецъ и покровитель на науката въ Севлиево ХАДЖИ СТОЯНЪ НИКОЛОВЪ, *по случай стогодишнината отъ поставяне основитѣ на новото училище въ гр. Севлиево (1842 година), посвещаваме настоящата юбилейна книга.*

АВТОРЪТЪ.

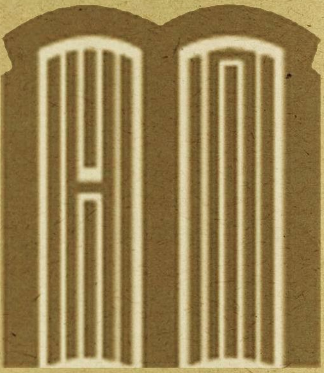

Хаджи Ангелъ

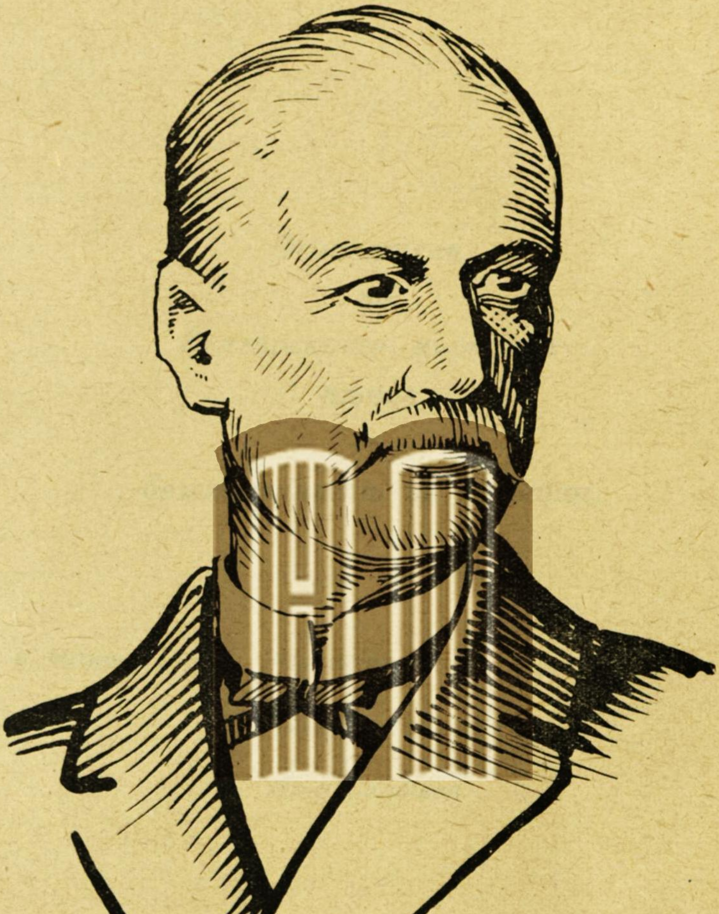

„Аггелъ Іѡанновъ Селвіевца“

Народенъ будитель.

(Втори севлиевски възрожденецъ)

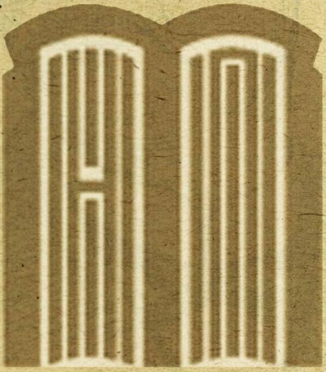

Основатель
на
Българското църковно
пѣние
съ
безсмъртнитѣ си мелодии.

2-й Мартъ 1857. Здравствуйте!
Х. Ангелъ Іоанновъ
Отъ Селвіево.

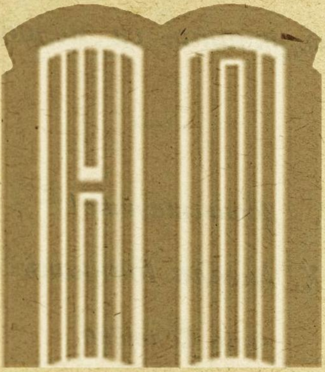

ХАДЖИ АНГЕЛЪ

Вториятъ севлиевски възрожденецъ и народенъ будитель следъ Хаджи Стояна се явява Хаджи Ангелъ, (Аггелъ Иоановъ Селвиевца — Аггелъ Иовановъ Севлиевца). Дейностьта на Хаджи Ангела има общонароденъ характеръ, а по малко минава като общественикъ въ гр Севлиево. За отбелязване е, че той редовно обича да манифестира севлиевското си гражданство, да се нарича севлиевицъ. Надаренъ съ природна интелигентность, проявилъ голѣма любознателность и се отличава съ примѣрно трудолюбие, той преминава монастирско-семинарската школа и завършва духовна академия въ гръцката столица Атина. За това Хаджи Ангелъ въ онова тъмно време се явява най-културниятъ и образованъ севлиевицъ, единственъ съ висше образование. Научилъ основно гръцки, а следъ това руски и славянски езици, той вече може да се залови за една по сериозна и съ успѣхъ книжовна дейность. Цѣли 20 години непрекѫснато и неуморно работи въ Севлиево, за да даде на българския народъ и на неговата вече независима църква пособия за църковно пѣние, за да измѣсти гръцката книга. Това бѣха бележититѣ шесть тома въ седемь части книгата по Псалтикията отъ 2023 печатни страници. Никой другъ севлиевицъ не е написалъ и напечаталъ такава огромна книга съ голѣмо национално и историческо значение за времето си. Поради това той се причислява като втори по значение истински възрожденецъ и народенъ будитель. Неговата книга е разпространена и даже днесъ може да се намѣри по всичкитѣ стари български църкви въ поробенитѣ въ турско време наши земи, като се почне въ села и градове отъ Тулча, Враня, Охридъ, Скопие и се свърши съ Лозенградъ. Борбата противъ всичко гръцко въ срѣдата на миналия вѣкъ, особенно по църковния въпросъ, бѣше на първо мѣсто. Появи се желанието въ българскитѣ църкви евангелието да се чете на български езикъ, а пѣнието да се извършва на славянски. Едната нужда задоволи Попъ Ненчо, а другата — Хаджи Ангелъ, и двамата севлиевци.

Мѣсторождение и произходъ.

Получихме отъ единъ виденъ общественикъ писмо, между което пише: „Въ турско време въ Станимашката околия, а сега Асеновградска, влиза селото Караризово (Кара-Реизово). Сега това село се нарича, по новото наименование, Болярци, отъ думата Бояринъ. Въ турско време, споредъ проучванията, то е било населено само отъ турци, българи и цигани българи, но никога не е имало нито единъ гръкъ“. Отъ това село е билъ родомъ бащата на Хаджи Ангела и самъ Хаджи Ангелъ тамъ се е родилъ. За този фактъ имаме напечатано на стр. 340 отъ петия томъ на Псалтикията-Минейника, следното:

> **Кара-Реизово.**
>
> Понеже Есть Отечество рожденія моего, подарокъ за Церква та Оуспеніе пр. Богород. отъ издателя 1 (книга).
>
> Това село има преимущество заради Орыіза; защо тука ся пренесе изъ Египетъ най перво, и ся нареди какъ да ся работи, отъ нѣкогоси царскій посланикъ, нареченъ Кара-реизъ; на когото гроба отъ старо время и до сега ся подновява отъ 18 лакте длъжина, надъ селото на едно высоко мѣсто.
>
> **Татарево,**
>
> Отечество Мати моея.
>
> Отъ издателя подарокъ за Церквата Свят. Георгіа 1 (книга).

Съ този цитатъ Хаджи Ангелъ опровергава различнитѣ мнения, че той билъ родомъ отъ Цариградъ или отъ пловдивско. Както се вижда бащата е родомъ отъ с. Кара-Реизово, Асеновградско, а майка му отъ с. Татарево, Борисовградско, въ които села никакви гърци не сѫ живѣли; а самъ Хаджи Ангелъ счита първото село за свое отечество, за рождено мѣсто. Хаджи Ангелъ по произхождение, следователно, е българинъ и затова погрѣшно нѣкои му приписватъ гръцко произхождение.

Животъ и образование на Хаджи Ангелъ.*)

Родителитѣ на Хаджи Ангалъ по почтеность и по богатство сѫ били първи въ селото. Имали сѫ често рожби, но преждевременно умирали. Последното имъ дете, Ангелчо, решаватъ да го дадатъ послушникъ въ близкия Бачковски монастиръ, за да може по този начинъ да остане живъ и здравъ. Презъ 1821 год. бащата завежда 12-годишното си дете и го предава на игумена на този монастиръ, за да го възпитава и отгледа. Въ монастиря той скоро усвоява редътъ, изучава правилно църковното пѣние, както и гръцки езикъ. Монастирското управление е възхитено отъ неговитѣ дарби и успѣхи и презъ 1824 год. го праща да следва гръцката семинария на островъ Халки, близо до Цариградъ. Тамъ още повече усъвършенствувалъ гърцка езикъ и църковното пѣние и добилъ диплома за завършенъ курсъ като отличенъ семинаристъ. Доволенъ отъ това, игуменътъ на Бачковския монастиръ презъ 1827 год. го праща да следва висша теология въ академията на гръцката столица Атина, гдето престоява две години. Презъ това време той е можалъ да се запознае и съ гръцката класическа литература. По този начинъ той добива висше духовно образование съ гръцко възпитание и култура. Както въ Халки, така и въ Атина той има възможность да наблюдава и да разбере колко много гърцитѣ ненавиждатъ българитѣ и какъ се стремятъ чрезъ църквата и училището да ги еленизиратъ и духовно да ги завладѣятъ. Съ това чувствително е засегното неговото българско сърдце. Той още повече се отвращава отъ тѣхъ, когато узнава, че гръцкото управление въ Бачковския монастиръ незаконно присвоява всичкото му бащино имущество. Заради това презъ 1830 год. той се принуждава да напустне Атина и Гръция и да намѣри спасение, чрезъ бѣгство, въ Иерусалимъ, кѫдето постѫпва на служба въ руския монастиръ. Тукъ той намира много добри условия да изучи руски езикъ, а така сѫщо и черковнославянския. Въ този монастиръ не се е пѣело на гръцки и тогава у него се явява идеята да даде на българскитѣ църкви славянско пѣние чрезъ една Псалтикия.

---

*) Внучката на Хаджи Ангела — писателката Мара Бѣлчева дава спомени за дѣдо си, които ще се отпечататъ по после.

Наши видни севлиевци добри християни периодически сѫ отивали въ Иерусалимъ, за да станатъ хаджии. Презъ пролѣтьта на 1831 год. пристигатъ отъ Севлиево въ Иерусалимъ първенцитѣ Сава Радковъ, Христо Пѣйчевъ и др. Тѣ намиратъ въ руския монастиръ младежътъ Ангелъ Ивановъ да участвува въ богослужението. Съ своето държане, а особенно съ своето хубаво пѣние той обайва севлиевскитѣ първенци, които решаватъ да го отклонятъ отъ желанието му да стане монахъ-калугеръ и да го доведатъ въ родниятъ имъ градъ за тѣхенъ църковенъ пѣвецъ. Въ това тѣ напълно успѣватъ. Хаджи Ангелъ въ този моментъ е билъ на кръстопѫть — дали да се почерни или да премине къмъ свѣтския животъ, къмъ който го тегли неговата природа. Дава съгласието си и следъ великденскитѣ праздници севлиевскитѣ нови хаджии довеждатъ младия Хаджи Ангелъ въ Севлиево и го правятъ пѣвецъ въ старата църква Св. Пророкъ Илия. Тамъ, действително, той като пѣвецъ се е водилъ по гръцкото църковно пѣние, тъй като никѫде не е било въведено славянското църковно пѣние. Следъ две годишна църковна служба, презъ есеньта на 1833 год. той билъ поканенъ за учитель на килийното училище при сѫщата църква, гдето е учителствувалъ само две години, оженва се за единствената сестра на Хаджи Сава, Тодоръ и Миню Радкови, младата и красива вдовица — попадия Марийка. Презъ 1835 год., следъ като напуска учителството, почва търговия съ колониялъ и ималъ много голѣмъ успѣхъ. Презъ 1835 год. става грозното убийство на неговитѣ близки благодетели Хаджи Сава и Тодора и, следъ като е упражнявалъ търговия 20 години, отказва се отъ нея и се предава на книжовна дейность. Въ продължение на цѣли 20 години той работи, за да напише, да напечата и да разпространява тамъ, гдето има българи, своята книга за новото славянско църковно пѣние.

Хаджи Ангелъ като църковенъ писатель.*)

Хаджи Ангелъ отдавалъ голѣмо значение на книгата и за това въ предговора на първия си томъ отъ Псалтикията си той пише: „Церква и училище безъ книги, като торговецъ безъ капиталъ (сермія)“. По нататъкъ той продължава: „Като немахме изпърво мусікійски церковны книги, приминувахме си времято съ греческите: обаче нуждата ны силеше да пѣемъ и Болгарски“. Той схвана духа на времето въ силнитѣ борби за църковна българска независимость и стремежъ за изхвърляне на всичко гръцко и за това въ началото на сѫщия предговоръ казва: „За то и азъ ся потрудихъ спорѣдъ сила та си да убогатя колко годѣ Болгарската церковна музыкія“. Това направи съ двадесеть годишенъ трудъ, написа, самъ издаде и разпростани, като скитникъ, Псалтикията си въ седемь части като обиколи най-важнитѣ църкви, гдето съ своя гласъ обайваше българитѣ и така лесно ги убеждаваше да му купятъ книгата.

Първиятъ томъ отъ две части —Ковчегъ Цвѣтособраніе, е билъ отпечатанъ съ предварителното разрешение отъ турското министерство на просвѣщението. За този томъ Хаджи Ангелъ е ималъ голѣми неприятности и даже нещастия. Цариградскитѣ гърци — духовници и миряни, а особенно хората на гръцката Патриаршия, по никой начинъ не искали да допуснатъ да се преведе тѣхната Псалтикия на славянски и да се напечата за послужване въ българскитѣ църкви. По хитъръ и измамнически начинъ тѣ открадватъ рѫкописътъ и разтурятъ набора на книгата. Съ това принуждаватъ Хаджи Ангела да приготви новъ преводъ и да прибѣгне за съдействие и съгласие до турското правителство за отпечатване на книгата, което сполучва и което се вижда отъ бележката на втората страница, напечатана на турски и на български.

---

*) Лекторътъ по църковна музика въ Държавната музикална академия П. Диневъ дава интересна и ценна работа по църковно-пѣвческата дейность на Хаджи Ангела, която отпечатваме.

Вториятъ томъ — Воскресникъ, се отпечатва следъ като ржкописътъ е миналъ презъ строгата гръцка цензура и съ позволението на Вселенската патриаршийска църква. Понеже този томъ, както и първия томъ, е преводъ отъ гръцки, то е било необходимо съгласието на Патриаршията. Следъ голѣми неприятности Патриаршията дава съгласиет си за напечатване на книгата, като е наложила на Хад Ангелъ да отпечата на втората страница гербътъ на са Патриаршия. Останалитѣ четири тома сж оригинални трудове на Хаджи Ангела и за това Патриаршията не е могла да прави особенни спънки при отпечатването имъ.

Цѣлата книга Псалтикията е била отпечатана по следния редъ:

Презъ 1857 год. сж отпечатани двѣтѣ части отъ „Ковчегъ Цвѣтособраніе“ и то въ печатницата на Таддея Дивитчана. Вториятъ томъ (Возкресникъ) е напечатанъ презъ 1859 год. въ патриаршийската печатница (типография). Третиятъ „Славикъ“ — презъ 1864 год. въ народната типография. Четвъртиятъ „Стіхираръ“ — презъ 1868 год. въ печатница „Македония“ на П. Р. Славейковъ. Петиятъ „Минейникъ“ —презъ 1869 год. въ сжщата печатница „Македония“. Последния „Ирмологіа“ — презъ 1875 год. въ печатницата на Дивитчияна. Всички тѣзи книги сж печатани въ Цариградъ (Константинополъ). Първитѣ два тома сж преводи, а останалитѣ оригинали и то на чисто славянски езикъ съ гръцки ноти. Хаджи Ангелъ съ свои срѣдства и чрезъ съдействието на спомоществователи отпечатва първитѣ петь тома, а само последния томъ издава Дивитчиянъ.

Въ онова тъмно минало при онѣзи бурни борби за църковна независимость да се напише една книга отъ шесть тома съ две хиляди печатни страници на свои срѣдства далечъ отъ мѣстожителството си—отъ Севлиево въ Цариградъ, е единъ голѣмъ подвигъ. Но още по голѣмъ подвигъ е сжщата книга да може да се разпространи по всички градове и села на заробена България. За тази цель Хаджи Ангелъ пренебрегва нуждитѣ на многочленото си семейство, принуждава се като кърджия съ конь и книги въ дисаги да ходи на разни мѣста, да пѣе въ църква по новото препоржчано отъ него славянско църковно пѣние и по този начинъ да може да пласира своята си книга. Това е не само единъ подвигъ, но и голѣмъ героизъмъ. Право казва внучката на Хаджи Ангела, писателката Мара Бѣлчева, че отъ книги и тогава у насъ никой не е харосвалъ. Хаджи Ангелъ подиръ тази си книга е прахосалъ всичкото си състояние и на стари години е останалъ безъ никакви срѣдства.

Общественикъ и народенъ будитель.

Въ турско време по мѣстнитѣ български работи въ гр. Севлиево Хаджи Ангелъ не се изтъква като единъ отъ първитѣ общественици. Следъ Хаджи Стояна, голѣма роль е игралъ шурята на х. Ангелъ — Хаджи Сава, а следъ неговото убийство-братъ му Миню Чорбаджи. Хаджи Ангелъ само е билъ скроменъ сътрудникъ и давалъ подходящи съвети както на Хаджи Стояна, така и на Хаджи Сава. Той е препоръчвалъ на градоначалницитѣ и търговцитѣ да си помагатъ единъ другъ и да радятъ за общитѣ ползи и науки, а на учителитѣ — да умножаватъ науката. Въ казания предговоръ на първия томъ той казва: „По добре е въ единъ градъ или село, една церква съ совершенно украшеніе, нежели десеть безъ украшеніе“, и за това е препоръчалъ на севлиевскитѣ първенци не само да възобновятъ вехтата църква, но и да я украсятъ, като поставятъ художественъ иконостасъ и икони. Това е станало презъ 1842—44 год., въ което е взелъ най-активно участие Хаджи Сава и Хаджи Ангелъ. Последниятъ е билъ компетентенъ, защото много църкви е виждалъ, гдето се е училъ и гдето е живѣлъ. Сѫщо така той е билъ добъръ съветникъ на Хаджи Стояна по направата и откриването на неговото училище, като е съчинилъ и далъ надписътъ му.

Хаджи Ангелъ въ сѫщность не е толковаваженъ като мѣстенъ деятель, а повече като всебългарски будитель. Честото му ходене и престояване въ Цариградъ по отпечатването на книгата му дало възможность да се запознае съ първитѣ дейци по Възраждането. Той се запознава съ Илврионъ Макариополски, съ Чомакова, съ Гаврила Кръстевича, а сѫщо така е ималъ познанство съ Петко Славейковъ още отъ Севлиево. По църковния въпросъ той е билъ връзката между севлиевската българска община идейцитѣ въЦариградъ. По голѣмата часть отъ изложенията и претенциитѣ на севлиевчени до турското правителство противъ гръцката Патриаршия сѫ написани отъ него. Отъ Цариградъ той пише на 3 XI. 1858 г. на севлиевци да подадатъ махзаръ презъ 1865 г. до турското правителство и издействувалъ отъ това последното парична помощь за доизкарване на стария мостъ на рѣка Росица при града Севлиево.

Хаджи Ангелъ се обявилъ противъ търговцитѣ-лихвоимци, които пречели на науката Като критикувалъ лакомитѣ висши чиновници и търговци, той препоръчвалъ на севлиевци да оставятъ съ дѣлата си „добро име“, съ каквото име Хаджи Ангелъ си остава и до днесъ.

За да се види съ кои хора Хаджи Ангелъ е ималъ възможность да се опознае и кои сѫ били спомоществувателитѣ за неговата книга, факсимилирваме тука една часть отъ имената имъ.

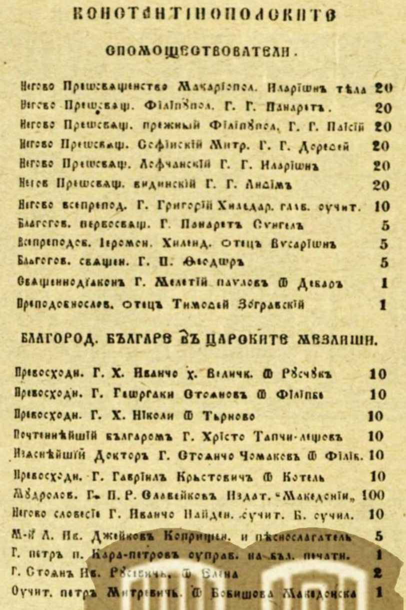

КОНСТАНТІНОПОЛСКИТЕ

СПОМОЩЕСТВОВАТЕЛИ.

Негово Преѡсвященство Макаріопол. Иларіѡнъ тѣла	20
Негово Преѡсвящ. Філіпѹпол. Г. Г. Панаретъ.	20
Негово Преѡсвящ. прежный Філіпѹпол. Г. Г. Паісій	20
Негово Преѡсвящ. Софійскій Митр. Г. Г. Доротей	20
Негово Преѡсвящ. Ловчанскій Г. Г. Иларіѡнъ	20
Негов Преѡсвящ. видинскій Г. Г. Анѳімъ	20
Негово всепрепод. Г. Григорій Хилендар. глав. оучит.	10
Благогов. первосвящ. Г. Панаретъ Сѵнгелъ	5
Всепреподоб. Іеромон. Хиленд. отецъ Вѵсаріѡнъ	5
Благогов. священ. Г. П. Ѳеодѡръ	5
Священнодіаконъ Г. Мелетій павловъ ѿ Дебаръ	1
Преподобнослов. отецъ Тимоѳей Зографскій	1

БЛАГОРОД. БЪЛГАРЕ ВЪ ЦАРСКИТЕ МЕЗЛИШИ.

Превосходн. Г. Х. Иванчо х. Величк. ѿ Рѹсчѹкъ	10
Превосходн. Г. Геѡргаки Стояновъ ѿ Філіпбе	10
Превосходн. Г. Х. Ніколи ѿ Търново	10
Почтеннѣйшій българомъ Г. Хрісто Тапчи-лещовъ	10
Иѧснѣйшій Докторъ Г. Стоянчо Чомаковъ ѿ Філіб.	10
Превосходн. Г. Гавріилъ Кръстовичъ ѿ Котель	10
Мѹдролюб. Г. П. Р. Славейковъ Издат. „Македоніи„	100
Негово словесіе Г. Иванчо Найден. сѹчит. Б. оучил.	10
М-й Л. Ив. Джейковъ Копривщен. и пѣснослагатель	5
Г. петръ п. Кара-петровъ оуправ. на бъл. печатн.	1
Г. Стоянъ Ив. Рѹсевичъ ѿ Елена	2
Оучит. петръ Митревичъ ѿ Бобишова Македонска	1

Факсимилие отъ Псалтикията — Минсйникъ, стр. 315
За спомоществователитѣ отъ Цариградъ презъ 1869 година.

Хаджи Ангелъ патриотъ.

Въ Иерусалимъ Хаджи Ангелъ е усвоилъ много добре църковнославянскиятъ езикъ, за да преведе и напише своята голѣма и ценна Псалтикия. Въ първия и втория томъ изрично се казва, че книгата е съчинена на гръцки езикъ, но е преведена на славянски, а въ останалитѣ четири тома се казва, че сж съчинени отъ него на славянски езикъ. Знанието на гръцки езикъ не дава основание да се нарича той гръкъ по произхождение, но знанието на славянски езикъ и превеждане Псалтикията на чистъ славянски езикъ свидетелствуватъ, че той е чистъ българинъ. Хаджи Ангелъ много добре знае създателитѣ на славянската азбука. За това той нарежда да се изработи едно клише, което да представлява идеята за новъ възроденъ български народъ чрезъ писменостьта. Въ третия томъ на книгата си, въ Стихирара, отъ 1868 год. виждаме на първа страница напечатана една картина, която изобразява две отсечени дървета, сжщевременно присадени съ нови буйни клонки, и между тѣхъ образитѣ на Солунскитѣ братя Св. Св. Кирилъ и Методи, държащи книга съ азбуката. Въ тази картина има единъ бележитъ надписъ: „Българска просвѣта“. Хаджи Ангелъ издига този лозунгъ за възраждане на българския народъ и дава идеята да се започне празднуването деньтъ на Св. Св. Кирилъ и Методи и да се тачи отъ българския народъ тѣхната память.

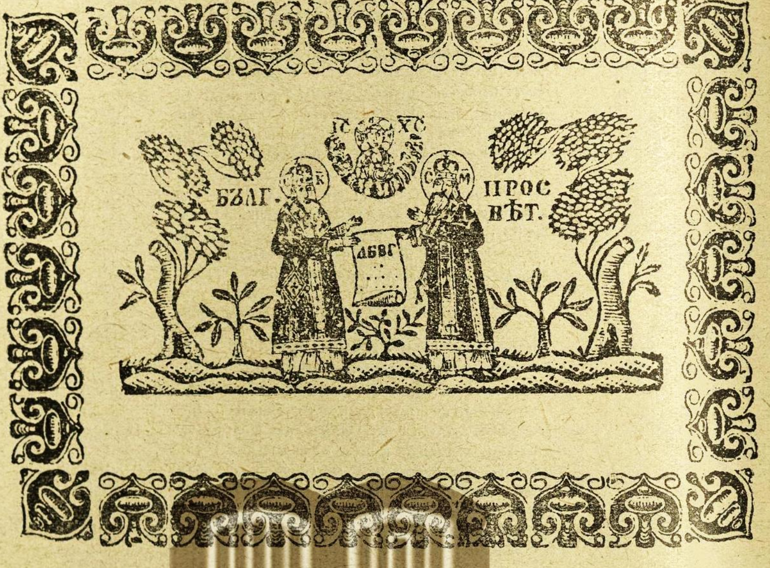

Факсимилие отъ III томъ на Псалтикията на стр. иі отъ 1868 год.

Въ предговора на първия томъ отъ Псалтикията той казва: „Но споредъ сношеніето на трите по главны народы въ Турція, нуждно е да учимъ въ училищата три языка, сирѣчь: въ Греческите градове, перво Гречески, послѣ Болгарски и Турски: подобно и въ Болгарія, перво Болгарски, послѣ Гречески и Турски“. Отъ това е явно, че Хаджи Ангелъ е държалъ много българитѣ да изучаватъ и съседнитѣ чужди езици като имъ вменява въ дългъ най-първо да научатъ своя български езикъ. Той препоръчвалъ изучаването на гръцки езикъ най-вече за нуждитѣ на търговията, но никога не е препоръчвалъ българското училище да се еленизира. За това виждаме неговата умраза къмъ гърцизъма въ онова време да е отивала до тамъ, че нито едно свое дете да не позволи нито да следва въ гръцко училище, нито да изучава гръцки езикъ.

Сѫщо така Хаджи Ангелъ е ималъ кръвна умраза къмъ турцитѣ и тѣхната насилническа власть. Варварското убийство на Хаджи Сава и Тодоръ Радкови-братя на жена му, презъ 1855 год. още повече го правятъ врагъ на турцитѣ. Така може да се обясни защо презъ 1875 год. Хаджи Ангелъ насърдчава и дава съгласието си най-малкия му синъ Савата, заедно съ Стефанъ Пешевъ и Йонко Карагьозчето да основатъ революционенъ комитетъ и синъ му да стане неговъ секретарь. При залавянето на Пешева и при севлиевското възстание Сава Хаджи Ангеловъ е билъ арестуванъ съ по голѣмитѣ си братя по нареждането на Фазла паша. Турската власть не е успѣла да открие активното му участие въ комитета и въ възстанието и за това синъ му Савата не е билъ осѫденъ на смърть чрезъ обѣсване, както е станало съ Стефанъ Пешева и Йонко Карагьозчето. Обявява се руско турската война; презъ 1877 год. руски войскови части освобождаватъ градъ Севлиево и назначаватъ за първи кметъ на града най голѣмия синъ на Хаджи Ангела—Иванчо Хаджи Ангеловъ, баща на писателката Мара Бѣлчева. Следъ това Иванчо става първи председатель на севлиевската окрѫжна постоянна комисия. Презъ време на войната руски войскови части отъ Севлиево заминаватъ за Ловечъ, придружени отъ Сава Хаджи Ангеловъ за съдействие. По пѫтя черкези го нападатъ, убиватъ и разсичатъ и по такъвъ начинъ загива най малкия синъ на Хаджи Ангела.

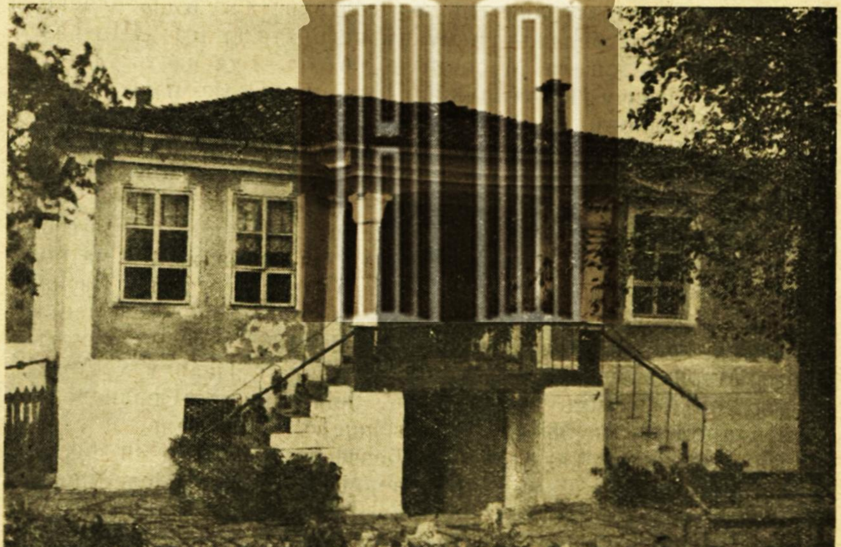

Кѫщата на Хаджи Ангела въ Севлиево.

Въ нея на 9, 10 и 11 януарий 1878 год. е квартирувалъ главнокомандующиятъ рускитѣ войски Великиятъ Князъ Николай Николаевичъ.

Хаджи Ангелъ и Попъ Маринъ.

Въ книгата на Н. Ганевъ — стр. 35 се казва: „Следъ Петка Славейковъ 1849 год. въ Севлиево става учитель Хаджи Ангелъ Ивановъ отъ пловдивско. Този последния билъ доведенъ въ Севлиево отъ известния по онова време севлиевски гражданинъ Хаджи Сава Радковъ, и учителствувалъ 2—3 години. Знае се, че при неговото учителствуване презъ 1851 год. за прьвъ пѫть севлиевското училище е започнало да се посещава и отъ ученички. Такива сѫ били: неговата дъщеря Екатерина Хаджи Ангелова и Еленка Николова, дъщеря на Даскалъ Никола Гайдарджиолу“. Вѣрното е, обаче, че х. Ангелъ е билъ много по рано 2 години учитель и то презъ 1833 – 35 год. и следъ това става търговецъ. Той не е учителствувалъ въ Хаджи Стояновото училище, а П. Славейковъ идва за учитель 10 години по късно. Подъ влиянието на х. Ангела се допуснали ученички-момичета въ училището. Той е билъ добре съ Попъ Марина, който става учитель въ Севлиево презъ 1856 год. Попъ Маринъ е билъ ревностенъ разпространитель на Псалтикията му въ Севлиево, което личи отъ бележкитѣ му въ неговата книга: „Що раздавамъ на х. Ангела Мусикій — тѣ отъ 1-та часть: На х. Харитона, Иванчу Поповъ, Хицко Цоньовъ, Петьо п. Недъовъ, Никола Василковъ, Стефанъ Кѫнчовъ, Попъ Петьо, Маринъ Николовъ Кааведжи, Христо х. П. Даноулу, Минчо Ивановъ, Миньо Ратковъ, Иванъ Маньоулу, Иванъ Илъоулу, Попъ Ненчо, учитель Николай“. Въ дневника си отъ 12 мартъ 1863 год. Попъ Маринъ бележи: „Събрахасе въ училище-то Епитропи-тѣ училищны и църковны и Градскія чорбаджія, и ма повикаха да имъ кажа кое момиче да преставятъ за Даскалица... И тѫй преставихмы на х. Ангела момиче-то Еленка за Даскалица подъ мое надзираніе“. На 1865 год. 9 августъ Попъ Маринъ бележи въ сѫщия дневникъ: „Иванчу х. Ангеловъ, който знаяхъ за искренъ пріятель въ Севлиево, а той напротивъ ми былъ най- страшенъ непріятель, и само тарсялъ причина какъ да мя обезчести, лично ми ся показвалъ пріятель, а билъ таенъ непріятель и зломысленникъ. И тѫй като бѣхъ билъ брата му Тодора въ училище-то за нѣкое безчиніе. Намери тогава причина Иванчо, а въ пазарятъ предъ много народъ мя обезчести сякакъ. Като ми изрече, піянъ, чапкѫнъ, дженабетъ, утанмасъ и прочия. За когото за сестра му Еленка, азъ положихъ трудъ та я изучихъ за малко време, и престояхъ и предумахъ народатъ, та я условиха за учителка на дѣвыци-тѣ: защото бѣше саката“. При тая обида и въ това раздразнено състояние точно следъ една недѣля той на друга книга прави следната бележка: „Тѫзи Грьцка книга я купили х. Савва Радковъ, х. Христо Пейчевъ и прочіи чорбаджіи Севліевски въ 1833-та година на Ноемврія. Когато ся преставили х. Ангела Иванова отъ Станимѫка за Грьцкіи учитель въ града си, за да имъ пѣе и чете на нея въ цьрква-та по Грьцки: защото по имъ ся услаждалъ тогава, непонятніятъ за тѣхъ Грьцки языкъ. Сирѣчь по благодарни биле да слушатъ въ черква-та имъ да ся чете едно нѣщо, като ширили мирили, нежели по матерніе ни языкъ. Азъ тѫзи книга я намерихъ въ черква и ми доказаха това, които още помнѣха, и на които още ечеше Грьцкія языкъ, и грьцко-то пѣніе въ уши-тѣ имъ. Като и грацкіятъ учитель х. Ангелъ Ивановъ бѣше още живъ, който стана преводачъ на Псалтикіи-тѣ отъ Грьцки на Български. И азъ това го записахъ за споменъ, да знаятъ че и въ Севлиевска-та цьрква ся е пѣло макаръ отъ лѣвѫ странѫ по грьцки".

1865. Авгостъ 17
Севлиево учитель Маринъ Софроніевъ
Калогеровъ Ловчанецъ.

Тенденцията на тая бележка на Попъ Марина е, да засегне Хаджи Ангела, не че е отъ гръцки произходъ, а да го обвини, че е въвелъ въ старата църква въ Севлиево гръцкото пѣние.

Възстановяване на една истина.

Въ бележката „Пѣвци и хоръ при църквата" на стр. 55 въ юбилейната книжка на църквата Св. Пр. Илия, 1834/1934 год. четемъ следното:

„Хаджи Ангелъ гръкъ, родомъ отъ Цариградъ, най-вече е допринесалъ за доброто църковно пѣние; самъ отличенъ пѣвецъ и голѣмъ познавачъ на източното пѣние (гръцкото). Повиканъ въ Севлиево отъ богатитѣ Севлиевски еснафи за пѣвецъ при църквата „Св. Пр. Илия", той се нотарилизирва, оженва се за Севлиевка, научава отлично български езикъ и превежда псалтикията отъ гръцки на български и я напечатва въ Цариградъ".

Авторътъ на тия редове е въ пълно заблуждение и прави грѣшка по много въпроси Преди всичко не е истина, че този нашъ голѣмъ севлиевецъ билъ родомъ отъ Цариградъ. Както писахме, самъ Хаджи Ангелъ въ петия си томъ на книгата, нареченъ „Минейникъ" на стр. 340 казва, че е отъ с. Кара Реизово (Болярци), Асеновградско. Сѫщо така Хаджи Ангелъ не е отъ гръцко произхождение, но е отъ чисти българи-родители. Наистина, той е получилъ гръцко възпитание и образование, но си е запазилъ своята националность. Наредъ съ гръцки езикъ, той е изучилъ руски и черковно-славянски. Съвсемъ не е вѣрно, че Хаджи Ангелъ научилъ български езикъ, когато дошълъ въ Севлиево и се оженилъ за севлиевка. Роденъ българинъ, до 12 години е училъ при родителитѣ си български езикъ, знаялъ го добре и не е имало нужда наново да го учи въ Севлиево. Най-после не е истина, че Хаджи Ангелъ е превелъ Псалтикията отъ гръцки на български. Истината е, че първитѣ два тома той е превелъ отъ гръцки на славянски. Въ първия томъ на заглавието се казва: „Ньінѣ же преведеся на Славянскій язьікъ“, а въ втория томъ: „Преведенъ отъ еллинскій на Славянскій іазикъ“. Останалитѣ четири книги не сѫ преводъ, но сѫ оригинални и сѫ написани на славянски езикъ. Както за преводътъ на първитѣ два тома, така и за написването на останалитѣ четири тома се изисква вещото знание не само на гръцки езикъ, но и на черковно-славянски езикъ. Хаджи Ангелъ, като гръцки възпитаникъ и академикъ е ималъ тия знания за гръцки езикъ, а славянскиятъ, като българинъ, е усъвършенствувалъ въ Иерусалимъ въ руския монастиръ, дето е служилъ нѣколко години. Единъ нашъ ученъ си позволи да нарече солунскитѣ братя Св. Св. Кирилъ и Методи гърци, защото знаели гръцки езикъ и превели отъ гръцки на славянски църковнитѣ книги. Това мнение е вече опровергано. Сѫщото се твърди отъ посочения писачъ за Хаджи Ангела, което се опровергава отъ изнесенитѣ за него данни.

Родътъ на Хаджи Ангела.

Хаджи Ангелъ се оженва въ Севлиево за младата и красива попадия-вдовица Мария Радкова, сестра на х. Сава, Иванчо и Миню Радкови. Мария Радкова най напредъ се оженва за Николчо попъ Недювъ, отъ когото ражда синъ Никифоръ, който става попъ. Той ималъ едно момче — Сава попъ Никифоровъ, покойникъ, бившъ сѫдия и адвокатъ и 3 момичета. Когата Хаджи Ангелъ се оженва, става учитель, а по рано е билъ пѣвецъ въ църквата.

Той е ималъ трима сина и четири дъщери:

1. Екатерина по мѫжъ Радионъ Ст. Москова съ 5 деца: Ангелъ — касиеръ на Народната банка въ София; Иванъ — генералъ; Никола — лѣкарь, основатель и управитель на Ловченската болница за душевноболни, както и директоръ на Народното здраве; Мария по мѫжъ Т. Балтаджиева и Анастия неженена. Първитѣ трима покойници.

2. Иванчо, жененъ за Параскева Хаджи Ставрева отъ гр. В. Търново, първи кметъ на Севлиево, съ 4 деца: Мара по мѫжъ Хр. Бѣлчева, първа българска културна писателка. Кръстю — подполковникъ, литературенъ работникъ, превелъ отъ нѣмски Вертеръ и отъ френски драмата Дяволътъ

Ангелъ — генералъ, свършилъ артилерийската академия въ Петерсбургъ, билъ преподаватель по Военна педагогия въ Военното училище, авторъ на книгата „История на Българската артилерия“, воененъ писатель.

3. Тодоръ съ три дъщери, търговецъ.

4. Елена по мѫжъ М. Лазарова, учителка въ Севлиево презъ 1863 год., следъ това въ Търново и Русе.

5. Анастасия по мѫжъ Ив. Х. Кънчева съ дъщеря учителка Мария по мѫжъ С. Серафимова.

6. Параскева по мѫжъ Христакъ Симеонова и

7. Сава, най-малкия синъ и секретарь на севлиевския революционенъ комитетъ.

Първиятъ синъ на Хаджи Ангела — Иванчо, първи севлиевски кметъ, седналъ отъ лѣво. Съпругата на Иванча — Параскева Хаджи Ставрева отъ гр. В. Търново, седнала отъ дѣсно. Последниятъ синъ — Сава х. Ангеловъ, секретарь на революциония комитетъ, правъ.

Сега ще дадемъ кратко изложение за всѣки томъ отъ Псалтикията на Хаджи Ангела.

Първи томъ на Псалтикията.

Ковчегъ.

Цвѣтособранія

Часть I.

Това е първиятъ томъ отъ Псалтикията на Хаджи Ангела, печатана въ Цариградъ презъ 1857 година. Той се състои отъ две части съ 709 страници. Първата часть отъ 288 страници съдържа: Предисловіе за восточна-та церковна мусікія — кратка история на църковното източно православно пѣние, стр. 1—10, което прѣдставлява исторически интересъ и го препечатваме. На стр. 12 е поставенъ образътъ на царь Давидъ съ арфа. На стр. 1—99 идва „Последованіе вечерняго пѣнія“. На стр. 100—288 „Последованіе оутрени“, стр. 1—2 „Оглавленіе книги сія“ и на стр. 1—7 „Погрѣшки“.

Часть II.

Втората часть, както е означено въ корицата на книгата, има 421 страници съ съдържание: „Последованіе божественнія литургіи преждеосвященныіхъ“ стр. 3—421; „Оглавленіе книги сія“; „Родолюбивѣйшіи спомощницыі“ — стр. 1—13.

Заглавието на първия томъ и въ двете му части е едно и сѫщо и го предаваме факсимилирано. Тази книга е преводъ отъ гръцки на славянски езикъ; нотитѣ си оставатъ черковно-гръцки. Заглавието е придружено съ една винетка съ арфа, клонче листа и снопче трѣва, съ грѣйнала звезда.

Най на края на този томъ е отпечатано следното: „Прегледано и дозволено отъ Императорското Отоманско Министерство просвѣщенія за да ся напечяти“.

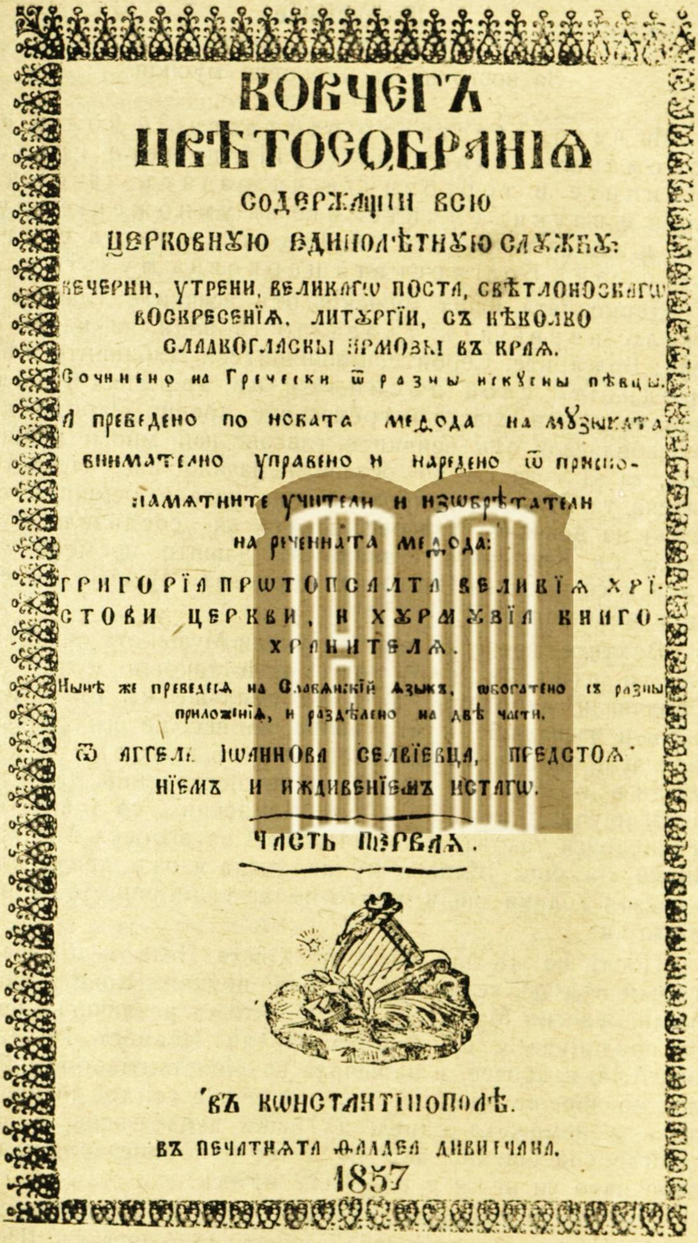

КОВЧЕГЪ
ЦВѢТОСОБРАНІѦ
СОДЕРЖѦЩІИ ВСЮ
ЦЕРКОВНꙊЮ ЕДИНОЛѢТНꙊЮ СЛꙊЖБꙊ:
ВЕЧЕРНИ, УТРЕНИ, ВЕЛИКАГѠ ПОСТА, СВѢТЛОНОСНАГѠ
ВОСКРЕСЕНІѦ, ЛИТꙊРГІИ, СЪ НѢКОЛКО
СЛАДКОГЛАСКЫ ІРМОЗЫ ВЪ КРАѦ.
Сочинено на Гречески ѿ разны искꙋсны пѣвцы.
А преведено по новата медода на мꙋзыката
внимателно управено и наредено ѿ присно-
памятните учители и изѡбрѣтатели
на реченната медода:
ГРИГОРІА ПРѠТОПСАЛТА ВЕЛИКІѦ ХРІСТОВИ
ЦЕРКВИ, И ХꙊРМꙊЗІА КНИГОХРАНИТЕЛѦ.
Нынѣ же преведена на Славянскій Азыкъ, ѡбогатено съ разны
приложеніѧ, и раздѣлено на двѣ части.
Ѿ АГГЕЛА ІѠАННОВА СЕЛВІЕВЦА, ПРЕДСТОѦНІЕМЪ
И ИЖДИВЕНІЕМЪ ИСТАГѠ.

ЧАСТЬ ПЕРВАѦ.

ВЪ КѠНСТАНТІНОПОЛѢ.
ВЪ ПЕЧАТНѦТА ѲАДДЕѦ ДИВИЧЧАНА.
1857

Факсимилие отъ заглавието на първия томъ,
ч. I отъ Псалтикията на Хаджи Ангела.

Предисловіе

За восточна та церковна мусікія.

На человѣчеството най главньій долгъ е, да сиспомагатъ единъ на другій, по него градоначялниците и торговците, да радятъ за общите ползи и науки: а учителите за умноженіе наукъ. За то и азъ ся потрудихъ спорѣдъ сила та си да убогатя колко годѣ Болгарската церковна музыкія.

Церковната наша музыкія, отъ всичките гласове има начало первыятъ гласъ, то ся види чи както и до днесь: Болгарите, Сербите, Бошняците и Албанците пѣятъ народньіте свои пѣсни все на первіятъ гласъ: явное чи преди Хріста и греческите древни народи да ся употрѣбвлявали отъ всичките гласове най много первыятъ гласъ, та за това сѫ го оставили начало на гласовете. А Азіятска та Музыка, напротивъ има начало осмыятъ гласъ (растъ) на всичките гласове, и като ся соединила нашата Мусікія съ Азіатската, станала въ нашите времена много богата и ся именува Восточна Церковна Музыкія, содержащая и вонкашната.

Вехтите гречески народи учили Музыката оньіи, които знаяли пііитіка и риторіка, и таковіи мужіе лесно управлявали народатъ: като на умиленіе къ Богу, на восторгъ и распаляніе камто воина, на веселіе въ разньі собранія и проч. и почиташеся едно отъ вьісоките художества, и като ся обработваше постепенно даже и по Хріста, научи я святый Іоаннъ Дамаскинъ, св Іоанъ Кукузелъ и други такива, и нарычашеся Святогорска Мусікія: но понеже бѣ още темна и мучна, учиха я отъ двадесять до тридесять години оньіи, които имаха свое занятіе за препитаніето си.

Послѣ по 18-тый вѣкъ по Хріста, Петаръ Ламбадарій (Вторый пѣвѣцъ великія Христови церкви Константинопл.) доволно улесни Мусікіята и я убогати съ различньі знаковьі, и за предобученіе на пѣніето, нареди: Неанесъ, Нехеанесъ, Нана, Агія, и прочее, и нарычаха го Константінополскій преводъ, но понеже немаше правила, учиха го до дванадесять години, и неможеха единъ да пиши една пѣснь, а другій да я пѣе совершенно ако не я чуе отъ списателятъ, и отъ това е явно чи не ся е разсѣяла врѣдъ.

Най послѣ въ началото на 19-ый вѣкъ, согласиха ся тримина Цареградски пѣвцьі: Григорій протопсалтъ. (Первый пѣвецъ великія наша Хрістовьі церквьі Констант.) Хурмузій книгохранитель, и Хрісанда Діррахійскій свѣщенноначалникъ, който сочини и нареди Мусікійското руководство, тіи изобрѣтатели на новата Метода, като измыслиха Па, Ву, Га, Ди, Ке, Зо, Ни, Па, на лѣствицата и я убогатиха съ различны мусікійски дѣйствителны знаковы:

Степенни восходителни и низходителни (печатани знаци)
Безвременни „ „
Временни скорошни и забавни „ „
Основателни знакови на діатонически гласове
(Естественни гласове по Италіански натуралпи) „ „
Хроматіческите и вонкашните знакове
(Можимъ да ги наречемъ страдателни) „ „

До толко убогатиха и улесниха тая нова метода, щото може единъ прилѣжателенъ ученикъ, да я научи совершенно за една година, и съ различныте нейни знакове можемъ да опишемъ, всякакво вонкашно Азіятско и Европейско пѣніе.

Мы Европейските пѣсны описвами на третый и на осмый гласъ; Но Европейцыте много ся искусни на вонкашната ныхна музыка и на сдѣланіето всякаквы вида органски урудія, и понеже ся много просвѣщенны и любопитны народы, учать въ Германія и Азіатската Музыка: но незная какъ не смы ся сподобили отъ ныхныте свирцы, кои то ходятъ по восточныте страни, да чюемъ нѣкаква туземска наша свирня, но само Европейски: (Европейските органодѣлцы лесно правятъ Музыките, които сѫ въ кутіи и въ други такива, отъ които смы чюли по лесны нѣкои Азіатскы пѣсны, т. е. като нашите кантарджіи, кога правятъ новы кантары, тіи като почнатъ отъ равновѣсіето на кантаря, споредъ мѣрата нарезватъ чертыте както щетъ, по 5 драми или по 10 и по выше на примѣръ: Мусікыята има тры главнщі степены: Великъ, срѣденъ и малокъ. Великіятъ има растояніе чертицы 12. Среднынтъ 9. Малкіятъ 7. Отъ тая степенна разлика, быватъ различныте гласове, и така масторатъ съ мѣрата си отема частицы отъ едны степены, та прилага на други степены: подобно прави и на противъ споредъ обстоятелствата, каквыто степены приличатъ на пѣсеньта, но догдѣ си не напечатами теоритіко на языкатъ, не можемъ написа подробно всичките обстоятелства на Мусікіята). Нашите свирци не сѫ толко искусны, но като познаватъ мно-говидни гласове, тіи и да идатъ по чюжды мѣста, като послушатъ малко время тамошныте народны пѣсны, ще хванатъ и да ги свирятъ, (Но и тіи не можатъ да свиратъ съ чужды гуслы (кемани) или булгарины, защо като ся случи упашката по-дебела или по-тенка, по-долга или кѫса, не може да получи степените споредъ неговото обученіе). (Подобно струватъ и нашите церковны пѣвцы, които сѫ сладкогласны и искусни, както и свѣщеннопроповѣдници и искусны ритори, кога идатъ на чюждо мѣсто, перво предглѣдатъ человѣческите лоши нравы, и споредъ нравыте употрѣбляватъ проповѣданіето).

Вонкашната музыка е много сладка на слышаніе, и изрядна за управленіе воинство: но нашата церковна е по нуждна, понеже съ нея славимъ Бога, хвалимъ Царя, различны веселія на человѣцы те причинявали, и проч.

За това ся нудятъ убо нашите свирцы, като свирятъ и да пѣятъ, за по велико веселіе: както и въ Театрата колко сладки и искусны свирны и да имать, ако не пѣятъ, не могатъ си представи чудесата удивителны.

Както е богата церковната наша Мусікія съ разны гласове, Европейска-та церковна не е толкова богата, и Божественната служба совершаватъ почти съ едновидно пѣніе, та може за украшеніе да употрѣбляватъ въ церквьите органы и за разлика пѣятъ, ту само съ гласъ, ту само органи, ту изедно съ органите.

Но понеже нашите церковны службы много сѫ пространны: въ торжественните праздницы продолжаватся до 4 или 5 часа, та затова неугодно ся совершаватъ съ малко гласове: а въ Россія употрѣбляватъ другій способъ, на службата освѣнь литургіята по многото четѫтъ, а по малко пѣятъ: но това маловидно пѣніе, добрѣ сѫ го украсили съ много красногласны пѣвцы, като пѣятъ на едно согласно, едни начевватъ отъ основаніето на пѣсеньта, други седмогласіето горѣ, а други тристепенна по доло отъ основаніето и съ тойзи начинъ угождаватъ на слышателите (За нашите пападіческі продолжены пѣсны, довлеятъ шестима пѣвцы, 2 съ мѫжески гласове, 2 съ юношески, и 2 да держѫтъ ісото на пѣсеньта).

Но мы като немами поне по единъ добръ пѣвецъ нито отъ една страна, грѣшката на кого е не зная! тая грѣшка най лесно може да ся управи отъ помощьта народна, само съ едно предстояніе на первенцьите граждански или селски: а хвалата и хулата, отдавася всѣ на началницьите. За една година става промѣненіе, като наредимъ момчета съ добры гласове да ся научатъ Музыката и Типікатъ, послѣ отъ тія пѣвцы да си правимъ свѣщеницьите, и по това ще дадѫтъ вниманіе другите народи на нашите свѣщенны дѣла: защо пѣвецъ и свѣщенникъ безъ добры гласове, великъ товаръ усѣща народатъ, като ги слушатъ въ церквата.

Законатъ нашъ пише за свѣщенницьите да ги избирами, учены, доброгласны, и красота тѣлесна да иматъ: но мы обаче ги избирами отъ измета на народа, безгласны, неучены, прочее и прочее.

Кога принесемъ таковъ единъ предъ Владыката за да го упопи, ако го не ареса и неще да го упопи, давами му пары двойно, ако ли пакъ не получимъ, то намѣримъ нѣкого градоначалника, да понуди владыката, да но ся сподобимъ съ такава добрина. А владыката за да му е мирна главата, ще не ще упопиваго, а ньи сами ся натоварями съ такова едно главоболіе до смерти, тіи обаче всите не сѫ такива, но и не зная кои ли сѫ по много: такива прости и лукави свѣщенницы, обычатъ много да ся намесватъ на пѣвцыте кога пѣятъ, да оставятъ поченатыте пѣсны, и да пѣятъ други: а то не за друго, но да покажи себеси предъ простіятъ народъ чи е и той нещо, обаче народатъ какъ терпи такива смущенія въ церквата незная! еще кога има народно собрание, твѫрде обичатъ да хулятъ на поучените клирицы, което не имъ прилича никакъ. Не само за тія работы не ся усѣщатъ простите человѣцы, но на много села велики и мали, держятъ си и гробовьіте еще до самите стѣны церковны, понѣкога въ годината кога обикалятъ съ пѣніе церквата, до толкова да ся не усѣщатъ человѣцыте като ся спѫнватъ и падатъ, за удивленіе нещо! то быва най-малко 10 раскрача далечь отъ церковньіте стѣны да сѫ заградени съ добры боялій пармаклѫцы, и да е послано около церквата съ плочи, и като е украсена добрѣ отъ внетрѣ и вонъ, ще прилича както я нарича Светыи Іоанъ Златоустъ: Небесный рай и земленное небо и проч: но най главното украшеніе е да сѫ пѣвцыте и поповите съ добры гласове и учены.

По добрѣ е въ единъ градъ или село, една церква съ совершенно украшеніе, нежели 10 безъ украшеніе, подобрѣ еще въ единъ градъ едно училище съ трима или четырма учители единъ отъ другій поученъ, нежели 10 училища прости. Церква и училище безъ книги, като торговецъ безъ капиталъ (сирмія): но споредъ сношеніето на трите по главны народы въ Турція, нужно е да учимъ въ училищата три языка, сирѣчъ: въ Греческите градове, перво Гречески, послѣ Болгарски и Турски: подобно и въ Болгарія, перво Болгарски, послѣ Гречески и Турски. Тія народи ако слѣдуватъ и трите языика, ще будатъ равно на хвалата: ако ли останатъ Грецыте съ два языка, те ще ся почитатъ подолни отъ които слѣдоватъ трите языка: ако ли съ единъ, то най долны. Подобно и Болгарыте, ако не учатъ тія языцы, ще ся почитатъ или вторы, или най долны.

По това, ако има нѣкой торговія съ Франція, трѣбува да ся научи французски, ако ли съ Австрія, немски и проч.

Власыте и Молдавцыте заминаха Европейцыте на роскошьта, и колкото пары разносятъ за совсѣмъ не потрѣбны работы, ако бѣха слѣдували Европейцыте, да ги разносятъ за учебны искуства, те щеха да ся считатъ съ най учените народы.

Както и нашите градоначалницы, ако не бѣха паднали до толкова на лихоимство и на грабителство, то щеше и нашіятъ народъ да успѣе въ науките, и да се счете, отъ по учените народи.

Но щели да остане то така; не! потомцыте наши, постепенно ще наредятъ всѣкакви учебны искуства, но коя полза на насъ; по смерть като си оставимъ имената похуляни и прехвалната наша честь почернена! а отъ печалбата наша по смерть друго нищо не можемъ да веземемъ, освѣнъ да ньі помянуватъ съ срамотньі помышленія.

Това художество, въ первите времена ся считаше едно отъ по вьісоките, но сега злѣ е пропаднало въ нашите ржцѣ! защо като немахме исперво мусікійски церковньі книги, приминуваме си времято съ греческите: обаче нуждата ньі силеше да пѣемъ и Болгарски, и така силните и безсилнитѣ пѣяха всякой спорядъ волята си, но които бѣха совершенньі въ греческата М. пѣяха и болгарски правилно, а които бѣха по долньі въ М. будуки и даималъ нѣкой съ добаръ гласъ и да ся е видялъ на народатъ добръ, но като не е познавалъ мусікійското свойство, вкоренило ся въ него неправилно пѣніе, таковъ, ако и да види правилньі приводьі, не може ги позна, нито му струва да ги ареса, освѣнь да ся мучи да ги хули, за да може да покаже себе си нещо.

Приводите на Господина Кирілла Рьілскаго Монастьіря, както го показваха за совершенъ пѣвецъ, не можа да остави нѣкоя полза въ народа си. Господинъ Николай Тріяндафиловъ добрѣ знаилъ Музыката, и не за малокъ трудъ трѣбова да упознаемъ нѣговото новоначално дѣло.

Нѣкой нашъ сохудожественникъ напечаталъ малка една псалтикійка за въ пазвата си, и отъ искуството да ли ще ся ползова поне той самъ?

Нѣкои наши пѣвцьі безъ да знаятъ еще мусікійското свойство, приписватъ сущите гречески мусікійски положенія, съ несогласньіте Славянски слогове: Богъ единъ слогъ, а отеца три слога, за това нещо трѣбова да ся трудимъ, защо можатъ да го направятъ и оньі, които не сж учили совсѣмъ.

Такива несогласньі слогове може да пріеми само пападіческото пѣніе, като ектои уранои, и съ небесъ, и то защото сж согласньі оксіите и на двѣте речи най накрай: защото оксіите по промѣняватъ мусікійските положенія, отъ слоговете.

Яви ся сега една Гусла съ добрьі пѣсньі, и накрая съ нѣколко Мусікійски пѣсньі, но незная отъ коя причина сж лишени отъ мусікійското правописаніе! (Изпуска се една часть съ гръцки знаци; б. а.).

Ритмосъ (Усулъ по Турски, когото иматъ вонкашньіте свирцьі вмѣсто управитель, както ніи паралагіята: Па, Ву, Га, Ди и прочая) равномѣріе мусікійско, съ което ся управяватъ всичките вонкашньі свирцьі, церковньі пѣвцьі, и други много художественицьі. Съсъ сохраненіе на равномѣріето, царските музыки 30 или 40 свирятъ согласно безъ никакво припятствіе: подобно и нашите мусікійцьі 5 или 6 души можатъ да пѣятъ согласно. Но който не познава равномѣріето, самъ може да пѣе спорѣдъ нѣговото си обученіе, а не съ другары.

Нашите мѣдникари (бакѫрджіи) безъ равномѣріето, не можатъ да си вѫршатъ работата, на примѣръ: кога чукатъ 7 или 8 души нарѣдъ топліятъ мѣдъ съ чуковете: отъ нихъ нѣкой ако незнае усулатъ, та малко нещо по напредъ отъ мѣрата ако си свали чукатъ, ще удари чукатъ на другаря си и ще направи помежду имъ велика повреда: напротивъ малко нещо ако си забави чукатъ отъ мѣрата по напредъ, ще му го ударятъ и ще слѣдува вреда

Подобно струватъ и царските воини въ ходеніето кога сѫ нарѣдъ: отъ нихъ нѣкой ако не знае мѣрата на крачаніето, той ще настѫпи другаря си малко нещо отъ мѣрата ако приступи по напредъ, или малко ако си забави ногата, ще му я наступятъ. Подобно страдаютъ и играчите со свирцыте, които не знаятъ равномѣріето.

Теоритікото пише, който ще ся учи музыкія, да не е по доло отъ 13 години, нито отъ 30 по горѣ: ако е отъ 13 по надоло за да ся не повреди, ако ли отъ 30 по горѣ, не може стана совершенъ.

Нѣкоиси велможи кога изядятъ на нѣкого пары, или отъ обществата: таковіи друго не ся ползуватъ, освѣнь гдѣто явятъ на человѣцыте, че не сѫ доволни да ся хранятъ, чи за това ся грабнали изъ рущѣте хлѣбатъ отъ мюхлюзыте. Правите торговцы личатъ отъ дѣяніята си: а лестцыте (доландаржіите) отъ клятвыте си: защо тіи кога искатъ да излѫстятъ нѣкого, безъ нужда съ клѣтва почнаватъ разговорите си, и съ Божественны речи ги окончаватъ.

Най злонравны человѣцы на светѫ сѫ полоучените, въ които мучно може да намѣри человѣкъ нѣкоя добринка. Но освень оныя, които сѫ злѣ воспитаны, простыте человѣцы спорѣдъ исправленіето на вѣрата, по ся правы и по любочестны А най правы и похвалны сѫ оныя, които са сѫ сподобили, съ доволно ученіе, и чрезъ філософіата като разумѣли суетата свѣтовна, чувствоватъ чи на словесны человѣцы много е срамотно и грозно да употрѣбляватъ нравыте на безсловесныте диви звѣрове. Такива человѣцы толкова почитатъ и сохраняватъ характератъ на человѣчеството, щото отъ многото нихно любочестіе не можемъ намѣри въ нихъ никаква най малка грѣшка.

Учените и неучените, които не сѫ вкусили отъ коя да е музыка, трѣбува да знаятъ, чи на кое дае мѣсто най сладка и похвална е оная мусікія, която прилича на народните пѣсны на мѣстото.

Здравствуйте!
2-й Мартъ 1857. Х. Ангелъ Іоанновъ
Отъ Селвіево.

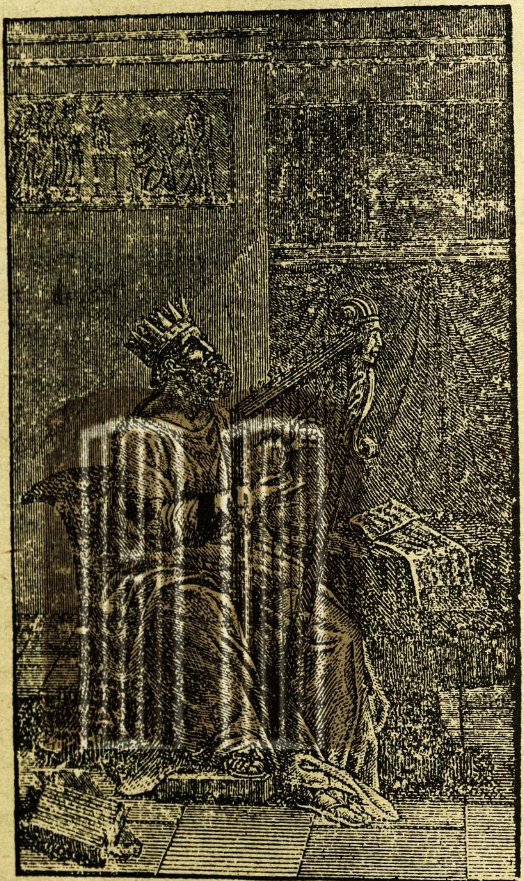

Тебѣ подоба́етъ пѣснь Бо́гꙋ.

Ѱало́мъ ѯ҃д.

Царь Давидъ съ арфа, ч. I отъ Псалтикията.

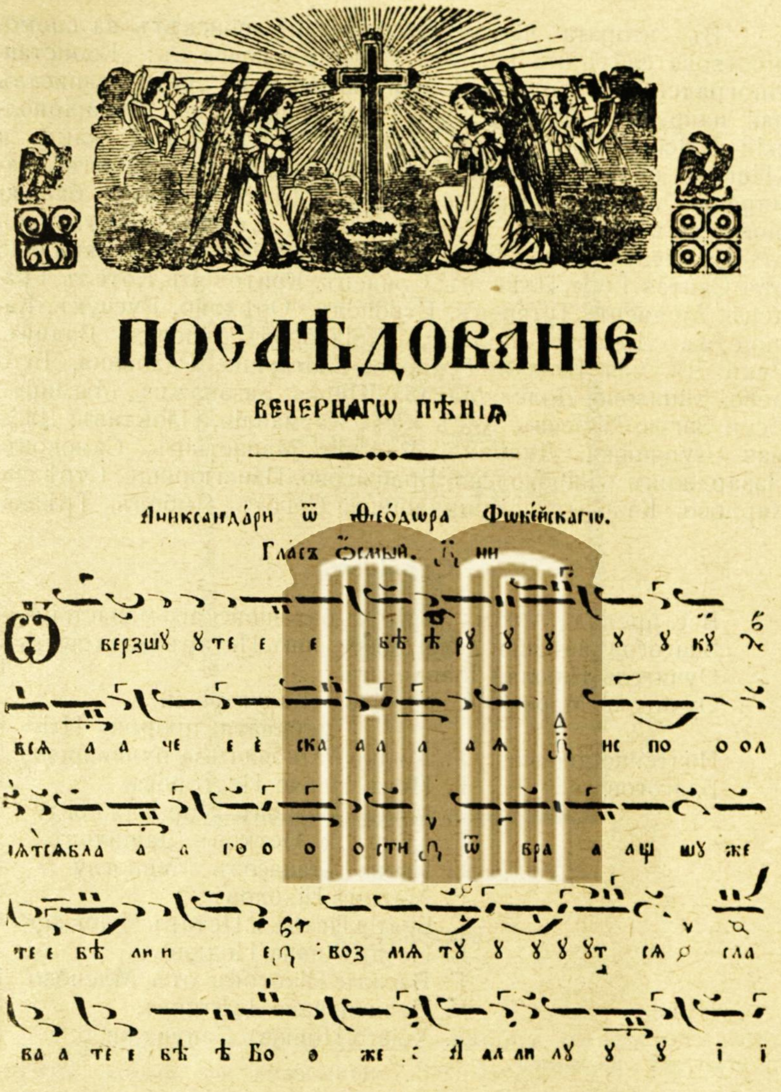
ПОСЛѢДОВАНІЕ

ВЕЧЕРНАГѠ ПѢНІЯ

Александри ѿ Ѳеѡдѡра Фѡкейскагѡ.

Гласъ ѡсмый.

Ѿ верзшꙋ ꙋ те е е бѣ ѣ рꙋ ꙋ ꙋ ꙋ ꙋ кꙋ
вся а а че е е ска а а а а нс по о ол
іятсябла а а го о о о стн ѿ вра а аш шꙋ же
те е бѣ ли и возма тꙋ ꙋ ꙋ ꙋт ся сла
ва а те е бѣ ѣ Бо о же Алли лꙋ ꙋ ꙋ і і
і і а
Ѿ и и ме ши и дꙋ ꙋ ꙋхъ и и нихъ и нс че е
е е і знꙋ ꙋ тъ и вънерсть свою ю з вра а

Факсимилие първа страница отъ първия томъ съ гръцко-църковни ноти и съ славянски текстъ.

Въ втората часть е отпечатанъ спискътъ на спомоществователитѣ отъ разнитѣ градове и почва съ: „Коонстантіноградските Родолюбивѣйшій спомощницы“, като е записалъ най напредъ 5 броя ‚Негово преосвященство Макаріополскій Епіскопъ болгарскія церкве. Г. Г. Иларіонъ“, както и „Негово превосходителство Г. Г. Гаврілъ Кръстевичъ“, намиращия се въ Цариградъ „Родол. Г. Сімеоонъ Георг. балжкчіоглу отъ Селвіево“, „Родолюбивый Г. Гавріилъ Недѣлковъ отъ Селвіево и слово слагатель книги сей“. Имаме записани още отъ Святая Гора, Плѣвенъ, Сливенъ, Critoхоръ, Котелъ, Градецъ, Медвенъ, Тетевенъ, Етрополъ, Орѣхово, Русчукъ, Калипетра, Дряново, Велесъ, Адріанополъ, Троянъ, Видинъ, Ески Джумая, Велико Терново, Златарица, Ряховица, Бебрево, Кипилово, Долна Махала, Шипка, Казанлжкъ, Маглишъ, Ески Загра, Чирпанъ, Хасъ Кюю, Харманліи, Пловдивъ, Джумая Дупнишка, Дупница, Рилскіи Манастыръ, Самоковъ, Пазарджикъ Філіпополски, Брацыгово, Панагюрище, Стрѣлча, Карлово, Калоферъ, Купривщица, Сопотъ, Ямболъ, Трѣвна.

Селвіево.

Все препод. Архім.	Харітонъ батошовскаго манастыря	5
Благоговѣйнѣйшій священикъ	попъ Петаръ Цанковичъ	1
Оучитель	Ніколай Іоанновичъ	1
Оучитель	Маринъ Софроніевъ Калугерскій церквата пророка Илія	1
Почтеннородный	Г. Милко Ратковичъ за оучилището	1
Благогов.	Г. Попъ Ненчо Несторовъ	1
	Г. Минчу Ивановъ Чорбаджиоглу	1
	Г. Хрісту х. Петковъ Даніиловъ	1
	Г. Иванъ Атанасовъ Манноглу	1
	Г. Маринъ Ніколовъ	1
	Г. Братія Иванъ и Петаръ Иліогларъ	1
	Г. Петаръ папа Недювъ	1
	Г. Василъ Ніколовъ отъ Млечово	1
Пѣвец.	Г. Иоанчо папа Цвѣтковъ	1
	Г. Хрісто Цонювъ Сапунджи	1

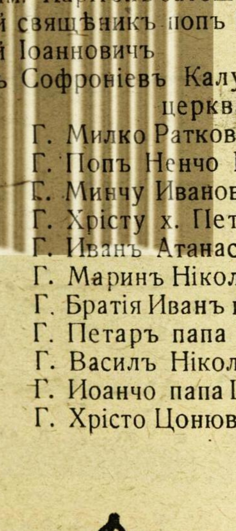

Втори томъ

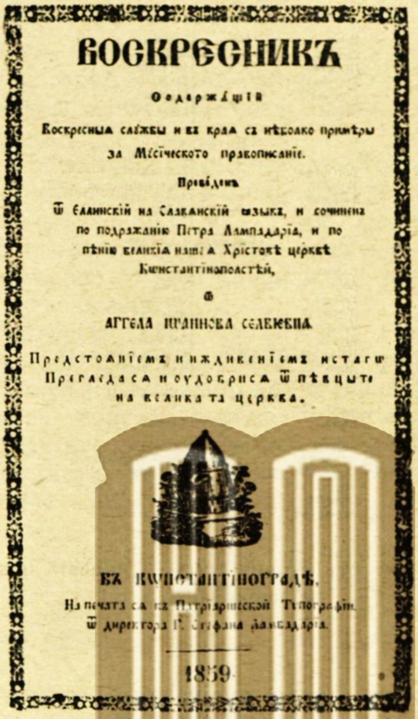

ВОСКРЕСНИКЪ
Содержащїи
Воскресныя слѹжбы и въ края съ нѣколко примѣры
за Мѣсїческото правописанїе.
Преведенъ
ѿ Еллинскїй на Славенскїй ѧзыкъ, и сочинена
по подражанїю Петра Лампадарїа, и по
пѣнїю великїа нашеа Христовѣ церквѣ
Константїнополстѣй,
ѿ
Аггела Иванова Селвиева
Предстоанїемъ и иждивенїемъ истаго
Прегледа са и оудобриса ѿ пѣвцыте
на великата церква.

Въ Константїнограде.
Напечата са въ Патрїаршеской Тѵпографїи
ѿ директора Г. Стефана Ламбадарїа.

1859

Факсимилие отъ заглавието
на
Воскресника.

Вториятъ томъ отъ 191 страници е печатанъ презъ 1859 година съ позволение на Вселенската Патриаршия въ Цариградъ. Има следното съдържание: Характири на пѣнiе-то, стр. г.; Таблица за оученицы, стр. д-е; За мусiка та, стр. 1; Гласъ а — стр. 3; Единадесятъ те оутренiя стiхиры — стр. 1—163; Пападiческо пѣнiе, — стр. 164—182; Ради дѣйствiе то на характири те — стр. 183—188; За повреды те — стр. 188—191 На другата страна на заглавието има гербътъ на гръцката Патриаршия отъ 1855 год., което значи, че последната е дала съгласието си за превода.

Предаваме часть отъ това съдържание.

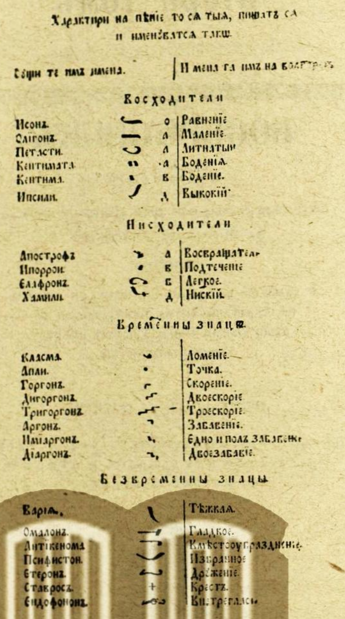

Характири на пѣніе то сѧ тыя, пишатъ сѧ и именѹватсѧ такѡ

Єлин те имъ имена.		Имена га имъ на болгарскі
	Восходители	
Исонъ.	о	Равненіе
Оліґонъ.	а	Маленіе.
Петасти.	а	Литнатый
Кентимата.	·а	Боденія.
Кентима.	в	Боденіе.
Ипсили.	д	Высокій
	Нисходители	
Апострофъ	а	Восвращатель
Ипорроі.	в	Подтеченіе
Елафронъ.	б	Легкое.
Хамили.	д	Нискій.
	Времени знаци	
Класма.		Ломеніе.
Апли.		Точка.
Горгонъ.		Скореніе.
Дигоргонъ.		Двоескоріе
Тригоргонъ.		Троескоріе.
Аргонъ.		Забавеніе.
Имиаргонъ.		Едно и полъ забавеніе
Діаргонъ.		Двоезабавіе.
	Безвремени знацы	
Варіа.		Тѣжкая.
Омалонъ.		Гладкое.
Антікенома		Клѣстоупраздненіе.
Псифистон.		Избранное
Етеронъ.		Дрѣжаніе.
Ставросъ.		Крестъ.
Ендофононъ.		Внѫтрегласі.

Факсимилие отъ втория томъ — имената и знацитѣ на черковнитѣ ноти.

За мусіка та

На мусіческа та лѣствица стапала та не сѫ равни като оныя що правимъ въ домовете наши, защо ако бѣха като домашните равни стапала, неможихмы показа никаковъ гласъ на слышатели те, защо колко време да стоимъ сосъ гласъ на исото, ако не покажимъ единъ восходителъ, не може ся іави оный гласъ кого то имамы на мѣреніе да запѣемъ. На примѣръ, отъ исото горѣ ако покажемъ великъ степенъ, ще ся іави Осмый гласъ. Аколи покажимъ горѣ среденъ степенъ, іавлява ся первый гласъ. Аколи покажимъ малокъ степенъ, ще ся іави естественный вторый гласъ. Аколи покажимъ два великіи степени единъ по другій, іавлява ся третый гласъ. Аколи покажимъ горѣ великъ и подъ исо то великъ, тогда ся іавлява четвертый гласъ въ пападіческо то пѣніе, така и други те гласове.

Отъ тая степенна разлика оубо раждатся всички те гласове.

Въ лѣствица та сѫ писаны на степены те растоянія та съ нумери кой степенъ колко частицы има, защо лѣствица та има три главны степени, великъ, среденъ, и малакъ, отъ които бьıва разлика та на всички те гласове.

Забѣлежи че всяки лѣствица преключава степени те си въ 68 частицы кактое іавно отъ нумери те.

Въ този томъ „Воскресникъ" х. Ангелъ дава за всѣки гласъ неговата история и употрѣбление. Като интересни тия изложения, правимъ извлечение отъ началото на напечатаното за примѣръ.

Гласъ А. Не малко годины предъ Хріста начнали человѣцы те да изобретаватъ различны художества за человѣческо то оупотрѣбленіе нужда ради препитанія. Первый гласъ на ветхото време именували дорійскій гласъ, понеже дорійцы те най перво го оупотребили, но изобретатель неговъ е Таміръ отъ Тракія.

Гласъ В. Вторый гласъ на ветхото време именували лидійскій гласъ, защотося изнамери отъ народъ Азіатскій.

Гласъ Г. Третый гласъ, отъ древнѣйши те Еллини именувался фригевскій, понеже изнамери Фриксъ Марсій

Гласъ Д. Четвертый гласъ отъ ветхы те Еллини именувался смѣснолидскій, кого то измысли Сапфа, както казва Арістоксенъ: защо донѣейно време, само три гласа познавали человѣцы те.

Гласъ Е. Пятый гласъ есть произведенъ отъ первыіа гласъ, начнава отъ па и нѣма друга лѣствица освень на, первыіа гласъ, и понеже ходи четыри степена горѣ отъ па и почивки прави на па, за това го именуватъ Грецы те лежащы перваго.

Гласъ Ж. Шестый гласъ оупотреблява лѣствица страдателна както и вторый.

Гласъ З. Седмый гласъ оупотреблява лѣствица полострадна както и третый гласъ.

Гласъ И. Осмый гласъ оупотреблява обща та лѣстница по система та на чрезъ всѣхъ: апонѣкога спорѣдъ троегласіе то на лѣствица та.

Следъ това се обяснява попското пѣние.

Пападіческо пѣніе

Пространно то церковно пѣніе именуватъ попско, защо нито вонкашны те нито други те народы иматъ таковъ спосопъ да описватъ пространны пѣсни като нашите. Когда иматъ нужда продолженія ради, повтарятъ, потретятъ, четвертятъ многазды догдѣ си свършатъ работа та. Та затова може дася даде тая хвала само на нашата черковна метода.

Следъ това се даватъ обяснения по това пѣние за осемтѣхъ гласа. Следва тѣхното обяснение: „Ради дѣйствіе то на характери те".

Трети томъ

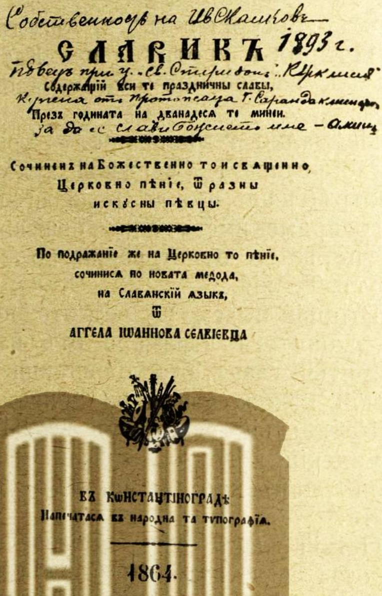

Собственность на Ив. Жанковъ 1893 г.

СЛАВИКЪ

Пѣвецъ при ц. „Св. Спиридона“ Кърклися

Содержащій вси тѣ праздничны славы,

купена отъ протопсалта Г. Сарандакиндо

Презъ годината на дванадеся тѣ минеи.

за да се слави Божието име – Аминь

Сочиненъ на Божественно то и свѧщенно,

Церковно пѣніе, ѿ разны

искусны пѣвцы.

По подражаніе же на Церковно то пѣніе,

сочинисѧ по новата медода,

на Славанскій азыкъ,

ѿ

АГГЕЛА ІѠАННОВА СЕЛВІЕВЦА

Въ Константінѡградѣ

Напечатасѧ въ народна та типографіѧ.

1864.

Факсимилие отъ заглавието
на
Славика.

Този томъ е печатанъ въ Цариградъ презъ 1864 година въ разгара на църковната борба. Той има 223 страници. Тази книга не е преводъ, а „Сочинена“ отъ х. Ангела и съдържа: „Славы на дванадеся те минеи“. Почва се съ пѣснитѣ, нотирани на гръцки съ славянски текстъ, за м. септемврий и се свършва съ м. августъ. Цѣлата книга е само съ нотни пѣсни за всѣки месецъ презъ годината.

Четвърти томъ

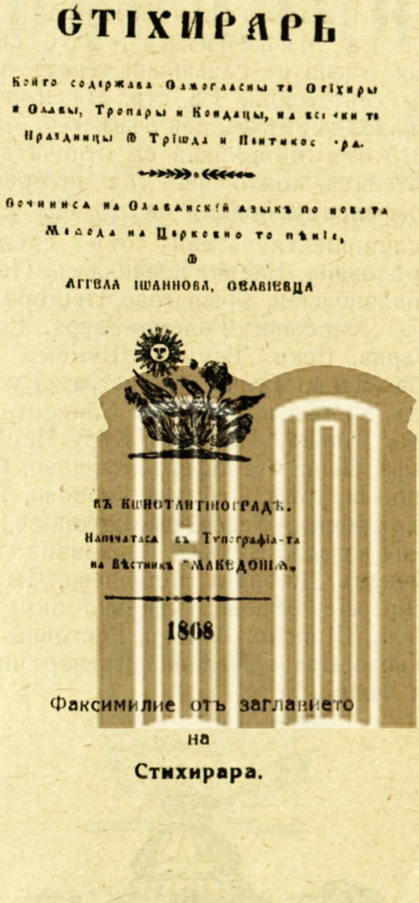

Стіхираръ

Който содержава Самогласны те Стіхиры
и Славы, Тропары и Кондацы, на всички те
Праздницы ѿ Тріωда и Пентикостара.

Сочиниса на Славянскій языкъ по новата
Меѳода на Церковно то пѣніе,
ѿ
Аггела Іωаннова, Севліевца

Въ Кωнстантіноградѣ.
Напечатаса въ Тѵпографіа-та
на Вѣстникъ "Македонія.
1868

Факсимилие отъ заглавието
на
Стихирара.

Четвъртиятъ томъ отъ 284 страници е печатанъ въ Цариградъ презъ 1868 год., който „Сочинися“ отъ х. Ангела. Книгата почва съ „Типікъ Церковный“, следъ което следва първата часть „Начало Тріода“, стр. 1—186 и втората часть „Начало Пентикостаря“, стр, 187—282.

Преди първата страница на лѣвата страна е отпечатано клишето съ присаденитѣ дървета, а между тѣхъ двамата братя Св. Св. Кирилъ и Методи и съ надписъ:
„Българска просвѣта“.

Минеиникъ

Петиятъ томъ отъ 340 страници е печатанъ презъ 1869 год. въ Цариградъ. Сѫщо така тази книга отъ х. Ангела, „Сочинися на Славянскіи языкъ“. Тя почва съ „Оглавленіе на Минейника“, като се даватъ църковни нотирани пѣсни съ славянски текстъ за цѣла година, начиная отъ м. септемврий. На стр. 314 има една винетка, която представлява гербъ съ два лъва.

На стр. 315 отъ Минейника сѫ отпечатани имената на спомоществувателитѣ, който списъкъ е интересенъ и за това часть отъ него факсимилнрахме на стр. 63.

Имама спомоществуватели отъ следнитѣ мѣста: Лясковецъ, Орѣховица, Елена, Казанлѫкъ, Панагюрище, Пазарджикъ, Філіпполскій, Брацыгово, Пещера, Хебибчя, Плевенъ, Разградъ, Хърсово, Голема Загра, Горната макала, с. Дервенъ, Варна, Ески Джумая, Шуменъ, Хаджіолу Пазарджикъ, Баба Дагъ, Тулча, Силистра, Русчукъ, Османъ Пазаръ, Котелъ, Медвенъ, Градецъ, Сливенъ Іамболъ, Нова Загра, Маглишъ, Шипка, Чирпанъ, Куру Чешме, Хасъ Кіою, Едирне, Мустафа Паша, Калоферъ, Карлово, Сопотъ, Коприщица, с. Красово, Пирдопъ, Стрѣлча, Габрово, Трявна, Ловечъ, Горна Махала, Троянъ, Тетевенъ, Етрополе, Новый градъ, Орханіе, Орханіе казасѫ, Видинъ, Берковица, Вратца, Софія, Радомиръ, Самоковъ, Дѫбница, Бобошево, Джумая дупничка, Малишевско окрѫжіе, Берово, Піянечко окружіе, Радовишъ, Щипъ, Ново Село, Щипско, Велесъ, Восточна страна, Скопія, Прилѣпъ, Команово, Враня, Паланка Криворѣчна, Кестендилъ, Пловдивъ, или Філібе.

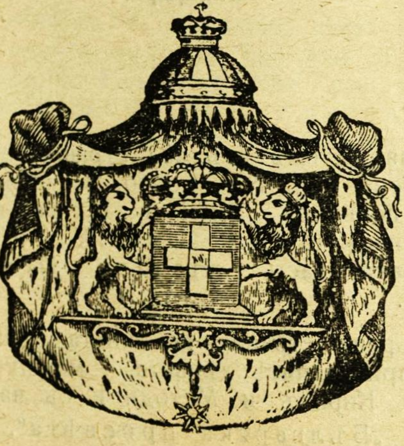

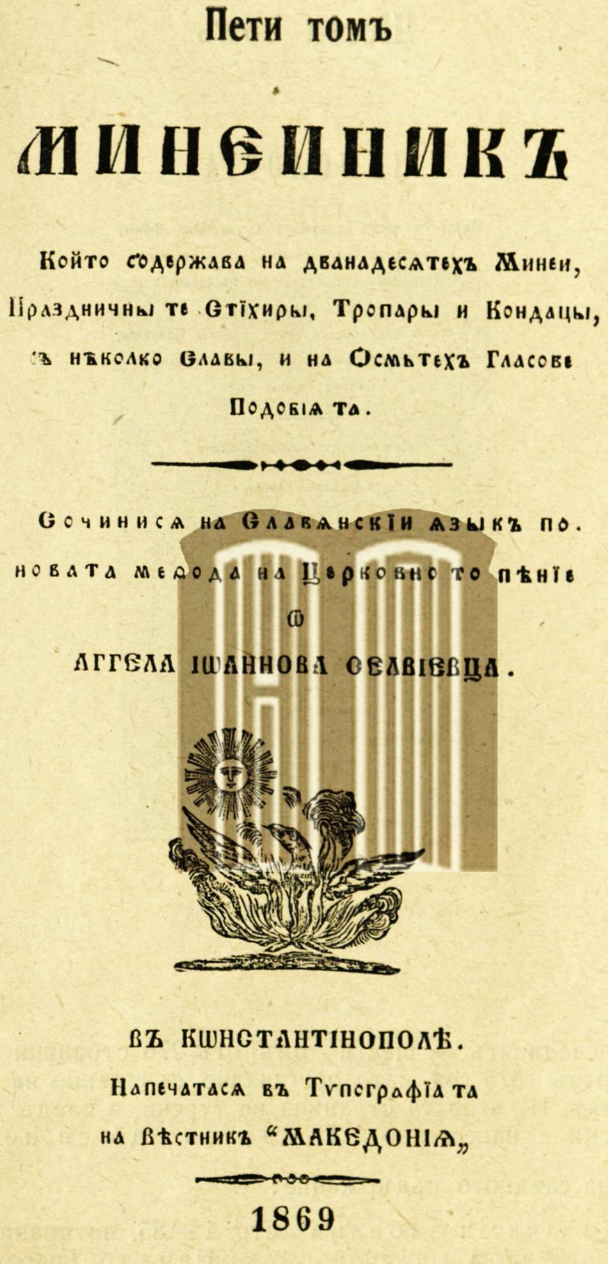

Пети томъ

МИНЄИНИКЪ

Който содержава на дванадесѧтехъ Минеи,
Праздничны те Стїхиры, Тропары и Кондацы,
съ нѣколко Славы, и на Осмьтехъ Гласове
Подобїѧ та.

Сочинисѧ на Славѧнскїи ѧзыкъ по.
новата меѳода на Церковно то пѣнїе
ѿ
Аггела Іѡаннова Селвїевца.

ВЪ КѠНСТАНТІНОПОЛѢ.
Напечатасѧ въ Тѵпографїа та
на Вѣстникъ “МАКЕДОНІѦ„

1869

Факсимилие отъ заглавието
на
Минейника.

Шести томъ

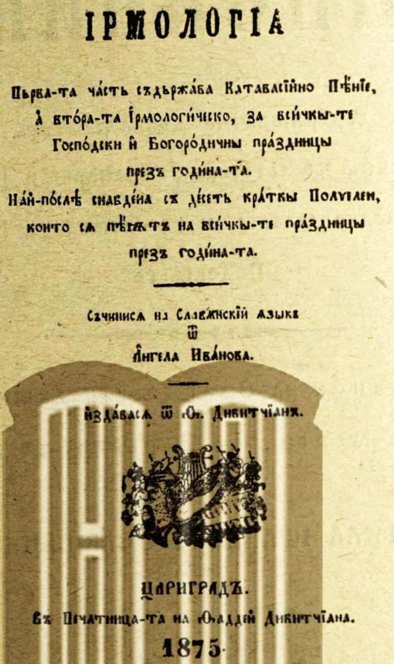

ІРМОЛОГІА

Първа-та чáсть сѫдържáва Катавасíйно Пѣніе,
а втóра-та Ірмологи́ческо, за всѝчкы-тѣ
Господски и Богорóдичны прáздницы
презъ годи́на-та.
Нáй-послѣ снабдéна съ десеть крáткы Полуилеи,
които сѧ пѣѭтъ на всѝчкы-тѣ прáздницы
презъ годи́на-та.

Съчинисѧ на Славянскій языкъ
ѿ
Ангела Ивáнова.

Издáвасѧ ѿ Ѳ. Дивитчіанъ.

ЦАРИГРАДЪ.
Въ Печатница-та на Ѳаддей Дивитчіана.
1875.

Факсимилие отъ заглавието
на
Ирмологията.

Последниятъ — шести томъ отъ 276 страници е печатанъ презъ 1875 год. като оригинално съчинение на славянски езикъ. На втората страница на турски, а следъ това на български е напечатано: „Позволено да ся печата“.

Има следното съдържание:

„Катавасіи забавни“, стр. 1 — 85, нотирани пѣсни по осемьтѣ гласа и втората часть „Начало Ірмосовъ“, стр. 89—167 на 8-тѣ гласа; „Ирмоси недѣлньі“, стр. 175—210; „Полулей“, стр. 213 — 272. Последната страница е „Къмъ музолюбивите читатели“ отъ 3 декемврий 1875 година.

Попъ Ненчо

Свещенникъ
Ненчо Несторовъ
Севлiовецъ.

Протоиерей
Ненчо Несторовъ
Народенъ будитель.

(Трети севлиевски възрожденецъ)

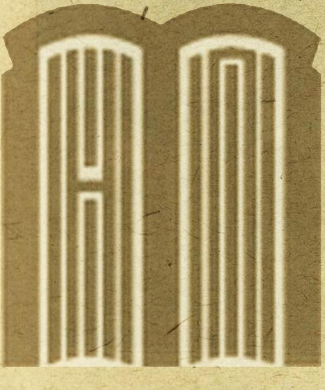

И тѫй прѣведохъ
настоящето
Священно Евангеліе
отъ
Славянскія
на
чисто Български языкъ.

Смиренный
Священникъ Ненчо Несторовъ
Севліовецъ
1865.

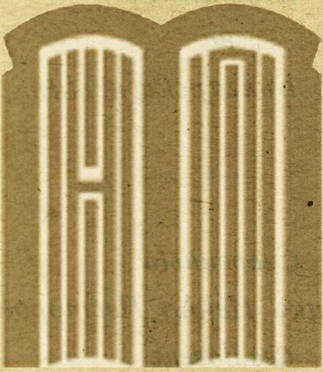

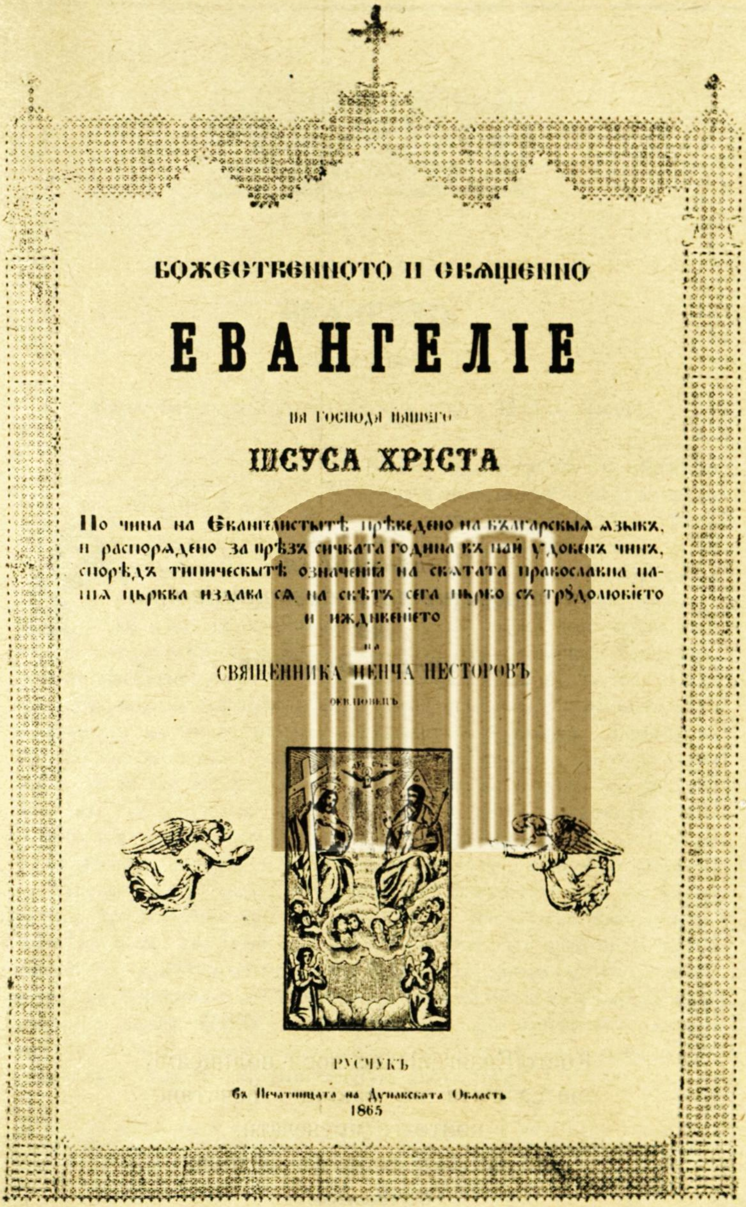

БОЖЕСТВЕННОТО И СВѦЩЕННО

ЕВАНГЕЛІЕ

на Господа нашего

ІИСУСА ХРІСТА

По чина на Евангелистытѣ прѣведено на българскыя языкъ, и распорядено за прѣзъ сичката година въ най удобенъ чинъ, спорѣдъ типическытѣ означенія на святата православна наша цьрква издава ся на свѣтъ сега пьрво съ трудолюбіето и иждивеніето

на

СВЯЩЕННИКА НЕНЧА НЕСТОРОВЪ

[illegible]

РУСЧУКЪ

Въ Печатницата на Дунавската Область
1865

Заглавие на Св. Евангелие
(Факсимилие отъ оригиналното Евангелие на Попъ Ненча, намѣрено въ църковния историко-археологически музей — София).

Напечята ся
съ удобреніето и дозволеніето
на
Славнныія Веляетъ

Което Евангеліе не носи подписамі
ще са счіта не законно печатано
і който го препечати
ще са саді спорѣдъ закона.

Свѣщеникъ
Ненчо Несторовъ.

(Тази бележка е написана саморжчно отъ
Попъ Ненча на всѣка книга).

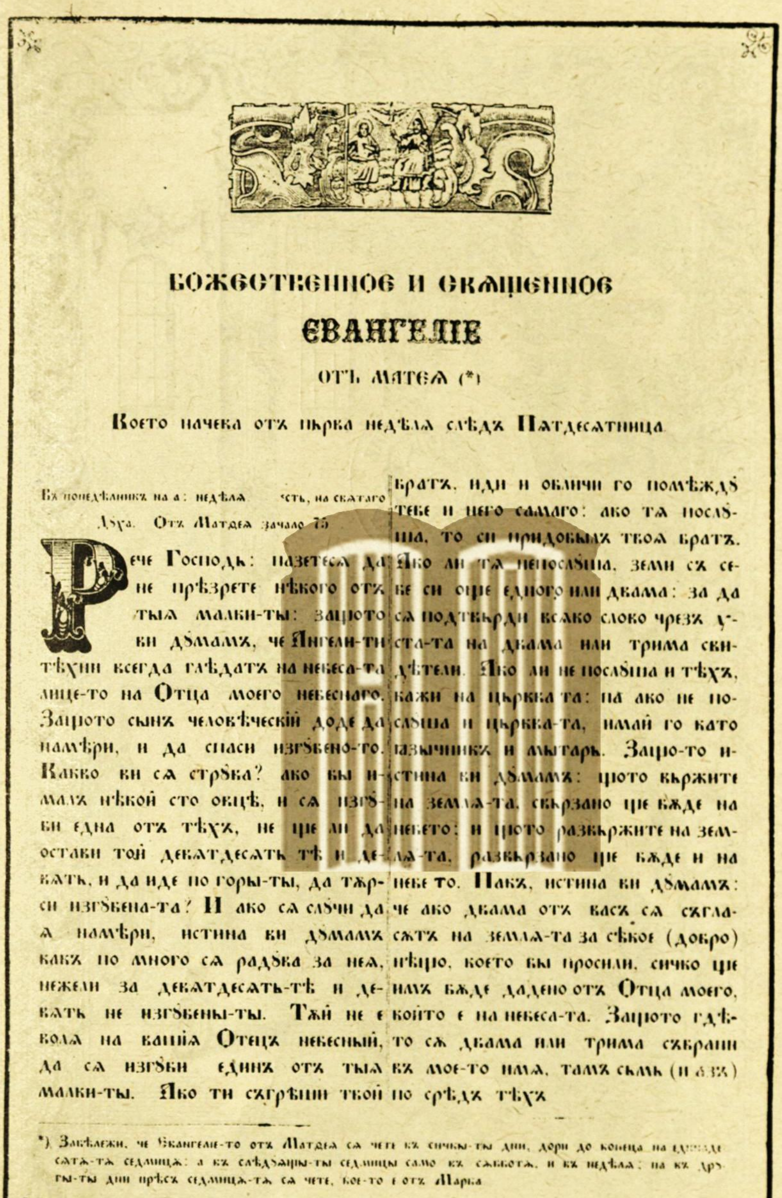

БОЖЕСТВЕННОЕ И СВѦЩЕННОЕ

ЕВАНГЕЛІЕ

ОТЪ МАТЕѦ (*)

Което начева отъ първа недѣлѧ слѣдъ Пѧтдесѧтница

Въ понедѣлникъ на а: недѣлѧ. есть, на Свѧтаго Дꙋха. Отъ Матдеѧ зачало 75

Рече Господь: пазетесѧ да не прѣзрете нѣкого отъ тыѧ малки-ты: защото ви дꙋмамъ, че Ангели-ти тѣхни всегда глѣдатъ на небеса-та лице-то на Отца моего небеснаго. Защото сынъ человѣческій доде да намѣри, и да спаси изгꙋбено-то. Какво ви сѧ стрꙋва? ако вы ималъ нѣкой сто овцѣ, и сѧ изгꙋби една отъ тѣхъ, не ще ли да остави той девѧтдесѧть тѣ и девѧть, и да иде по горы-ты, да тѫрси изгꙋбена-та? И ако сѧ слꙋчи да ѧ намѣри, истина ви дꙋмамъ, какъ по много сѧ радꙋва за неѧ, нежели за девѧтдесѧть-тѣ и девѧть не изгꙋбены-ты. Тѫй не е волѧ на вашіѧ Отецъ небесный, да сѧ изгꙋби единъ отъ тыѧ малки-ты. Ако ти съгрѣши твой братъ, иди и обличи го помѣждꙋ тебе и него самаго: ако тѧ послꙋша, то си придобылъ твоѧ братъ. Ако ли тѧ непослꙋша, земи съ себе си още едного или двама: за да сѧ подтвърди всѧко слово чрезъ ꙋста-та на двама или трима свидѣтели. Ако ли не послꙋша и тѣхъ, кажи на църква-та: па ако не послꙋша и църква-та, имай го като язычникъ и мытарь. Защо-то истина ви дꙋмамъ: що-то вържите на землѧ-та, свързано ще бѫде на небето: и що-то развържите на землѧ-та, развързано ще бѫде и на небе-то. Пакъ, истина ви дꙋмамъ: че ако двама отъ васъ сѧ съгласѧтъ на землѧ-та за сѣкое (добро) нѣщо, което вы просили, сичко ще имъ бѫде дадено отъ Отца моего, който е на небеса-та. Защото гдѣ-то сѫ двама или трима събрани въ мое-то имѧ, тамъ съмь (и азъ) по срѣдъ тѣхъ

---

*) Забѣлежи, че Евангеліе-то отъ Матдеѧ сѧ чете въ сичкы-ты дни, дори до конеца на единадесѧтѫ-тѫ седмицѫ: а въ слѣдꙋющы-ты седмицы само въ сѫботѫ, и въ недѣлѧ: па въ дрꙋгы-ты дни прѣзъ седмицѫ-тѫ сѧ чете, кое-то е отъ Марка

Факсимилие отъ Евангелието, за да се види както печатътъ, така и езикътъ му.

Апостолъ Лука.
(За всички Евангелисти има по единъ портретъ).

Прѣдисловіе

Боголюбиви Хрістіане!

Като виждахъ че мнозина отъ Священницытѣ желаятъ да четѫтъ на божественната Литургія Священното Евангеліе прѣдъ народа поматерныя ни Българскый іазыкъ, за да може да разбере сѣки Евангеліето, което ся чете на Божественната Литургія, н понеже нѣмамы редовно Евангеліе на Българскый іазыкъ, и повече-то отъ нашитѣ Священицы като незнаятъ Славянскія іазыкъ, за да исчетѫтъ Евангеліето на Българскй въ църквата прѣдъ народа принуждаватся да търсятъ, което Евангеліе искатъ, въ Българското Евангеліе, което има отпечятено въ малакъ форматъ. И тѫй голѣмы мѫчнотіи и трудове опытватъ, азъ като виждахъ въ моитѣ братія тія трудности, наехся съ недостоинството си да ги освободя отъ тыя мачнотіи и безпорядоцы; И повдигнатъ отъ голѣма рѣвность започнахъ една такава голѣма работа.

И тѫй прѣведохъ настоящето Священно Евангеліе, отъ Славянскія на чисто Български языкъ, положихъ трудъ, и го разположихъ наредъ тѫй, щото единъ Священикъ, като начне отъ въскрьсеніе ще чете нарѣдъ и ще обрѫща само за сяка недѣля на рѣдъ и утреннитѣ Евангелія, и тѣ нарѣдъ за сяка недѣля. Тѫй и за сѣки праздникъ, и за сѣки Святыа на сѣки день, и тѫй особно нарѣдъ. Прибавихъ на края 35 таблицы отъ Мануила Глизоныя, и прѣложихъ ги на Български, покоито ще ся управятъ Священницытѣ съ чуденъ начинъ за намирваніе на сяка недѣля Евангелията утренны и Литургіялны много потрѣбны Слѣдъ тридесятъ и петата таблица прибавихъ и другѫ таблицѫ, която съдьржава обращаніето на годинытѣ, и начина, отъ, 1865. та година, до 2080. та година съ назначеніе-то на Пасхата за сяка година, и която ще тряба на Священницитѣ за да намиратъ за сяка година Пасхата.

Покорно ся моля на сички-тѣ си единородны братія Священницы, които служатъ въ святата Хрістова църква, ако бы негдѣ да срѣщнѫтъ нѣкоя погрѣшка, да мя искренно опростятъ: като си наумятъ, че никой человѣкъ нѣма кой да не сългрѣши; и още жярко имъ ся моля да мя споменуватъ въ богоугоднытѣ си молитвы и благословенія, аминь.

Смиренный
СВЯЩЕННИКЪ НЕНЧО НЕСТОРОВЪ
Севлiовецъ.

ПОПЪ НЕНЧО

Българскитѣ първенци въ Цариградъ следъ Кримската война, които сж били членове на „Българската община“, започнали народното ни движение и борба за самостоятелна църква най-напредъ съ искане разрешение да се построи въ турската столица и въ сѣдалището на гръцката Патриаршия първа българска църква за мѣстнитѣ българи. Презъ 1848 год. за тая цель се издейстувалъ султански ферманъ, а презъ 1849 год. се издигналъ българскиятъ храмъ: „Св. първомжченикъ и архидиаконъ Стефанъ“. Въ него почва да служи ржкоположениятъ на 5 октомврий 1858 год. отецъ Иларионъ отъ гр. Елена – вече въ епископски санъ подъ името Макариополски. Отъ тоя моментъ българитѣ почнали по усилено да измѣстватъ всичко гръцко въ църквитѣ и да прокарватъ славянски или български езикъ и наредби. Въ това, именно, време Хаджи Ангелъ издаде първиятъ томъ отъ своята Псалтикия за въвеждане българско църковно пѣние — 1857 год.

Както се знае, по искането на Патриаршията на 21 априлъ 1861 год. се заточиха Иларионъ Макариополски, Авксентия Велешки и Паисия Пловдивски. Въ тази борба за тѣхното възвръщане взеха участие нашитѣ Севлиевци на чело съ Хаджи Ангела, Попъ Ненчо и Попъ Маринъ, които сж правили петиция до Султана. Най после презъ 1864 год. борбата успѣва и владицитѣ си дохождатъ въ Цариградъ. Тогава се повдига въпросътъ Евангелието да не се чете на гръцки, а само на славянски, но се е препоржчало да се преведе на български. Вече Попъ Ненчо се явява въ тая година съ готово преведено Евангелието и го туря подъ печатъ въ Русе и излиза презъ 1865 год. Дава му хубава форма и подвързия и почва да го разпространява изъ българскитѣ заселища. Попъ Ненчо съ по малкия си братъ Иванъ Кутеловъ обиколилъ Тракия, Македония и Добруджа, както и градове отъ двѣтѣ страни на Балкана. Той се бавилъ съ месеци, като е служилъ въ църква божествената литургия и е челъ за пръвъ пжть на български преведеното отъ него Евангелие. За тази му дейность Рилскиятъ монастиръ за награда му подарилъ единъ набедреникъ.

Евангелието е имало голѣмъ успѣхъ, както до разпространението му, така и въ четенето му въ църквитѣ, когато се изхвърля гръцкото Евангелие. На много мѣста гърцитѣ сж препятствували да се чете на български Евангелието на Попъ Ненча. Съ това си дѣло той се нареди въ числото на българскитѣ будители и възрожденци.

Евангелия за българскитѣ църкви.

Презъ 1857 год. излиза: „Божественное и священное Евaггеліе", напечатано „Въ Австріи, въ царственномъ градѣ Віеннѣ, въ книгопечатни Мехитарістовъ. Въ лѣто Господне 1857". Евангелието е било просто препечатано отъ: „Россійскихъ изданій Новаго Завѣта", подъ уредничеството „на приснопамятнаго въ священноцѣхъ Вартоломеа Кутлумушіа", но се издава отъ гъркътъ Ніколаа Парисіади.

На следната година се печата и издава друго „Священное и Божественное Евaггеліе Новаіа завѣта. Нарѣдено по подобію Греческаіа изданія", но напечатано въ „Цариградъ Въ типографій Александра С. Б. Екзарха 1858". Последното Евангелие е било напечатано „на Старо-болгарскій нашъ язикъ", както се казва въ предговора му. Първото Евангелие е било напечатано на „църковно-славянски езикъ". Когато сѫ били отпечатани и разпространявани тѣзи две славянски Евангелия, Попъ Ненчо вече е билъ свещеникъ въ с. Българени, Свищовска околия. Когато се премѣства за свещеникъ въ родния си градъ, почва превеждането Евангелието отъ славянски на български езикъ, както гласи надгробната му плоча: „прев. отъ слав. на бѫлгар. евангелие въ севл. 1857".

Нуждата отъ българско Евангелие презъ време на борбитѣ съ гръцката църква всѣки день се чувствувала по голѣма „като вредъ по наши-те мѣста църкви начнаха да ся создаватъ, а най наче отъ какъ милостиво-то Правителство Державнѣшаго нашего Царя и Господаря Султанъ Абдулъ Хана дозволение е дало", както се изразява Ал. Екзархъ въ предговора си.

Попъ Ненчо въ своя предговоръ пише: „И понеже нѣмамы *редовно* Евангеліе на Българскій іазыкъ, и повече-то отъ нашитѣ Священицы като незнаятъ Славянскія іазыкъ... то преведохъ настоящето Священно Евангеліе отъ Славянскія на *чисто* Български языкъ". Съ това свое голѣмо дѣло той прави достѫпно и разбираемо Святото Евангелие, като за пръвъ пѫть се чете и слуша на чисто матерния ни езикъ. Ето защо той се явява като църковенъ реформаторъ и народенъ будитель. За неговото дѣло Варненски и Преславски Митрополитъ Г. Г. Иосифъ дава една преценка, която напечатваме подъ надсловъ: „Свещеникъ Ненчо Несторовъ — Севлиевецъ или единъ свѣтилникъ всрѣдъ тъмнината на робството".

Биографически бележки за Попъ Ненча.

Бащата на Попъ Ненча се казвалъ Несторъ Кутеловъ, родомъ отъ с. Млѣчево, Севлиевска околия, отъ „Кутеловата“ махла. Тамъ се оженилъ за махленската си Филипка и още млади двамата се преселватъ въ съседния градъ Севлиево за препитание, тъй като балканското имъ родно мѣсто било бѣдно и не давало възможность за по добра работа. Дѣдо Несторъ е ималъ само четири сина; най-голѣмия е било Попъ Ненчо, роденъ въ Севлиево на 12 ноемврий 1824 год. Бащата е плетялъ срекмета за ловене риба и едвамъ е могълъ да издържа семейството си. Малкиятъ Ненчо поисква отъ баща си да го даде въ килийното училище при старата църква Св. Пр. Илия презъ 1833 год. Като даровитъ и любознателенъ, той се научава на църковно пѣние и писане и съ успѣхъ свършва училището. Следъ това баща му го дава слуга при Иванчо Коновъ, за да изучи при него „Ишлемеджийството“. Младиятъ Ненчо не обикналъ този занаятъ съ сърма да шие украшенията на сукнени турски дрехи — ферменета, шалвари, потури и пр. Той дири да прочита всѣка книга, иска да се самообразова. Когато се открива гражданското училище на Хаджи Стояна, Попъ Ненчо се запознава и сближава съ неговия учитель даскалъ Петко Рачовъ Славейковъ, който го насърдчава къмъ учението и го запознава съ неговата учебна метода. Въ книгата „Цвѣтособраніе“ отъ Николая Триандафиловъ Сливенски, печатана презъ 1847 год. въ Букурещъ виждаме Попъ Ненчо като спомоществуватель отъ гр. Търново. На следната 1848 год. той намира П. Славейкова учитель въ Ловечъ, който го препоржчалъ за даскалъ въ с. Вълчи трънъ, Ловченска околия. Въ това село почва учителството презъ октомврий 1848 год. и става църковенъ пѣвецъ. Търновскиятъ гръцки владика Неофитъ на 13 юлий 1852 год. го ржкополага за свещеникъ за с. Българени, Свищовска околия. Хаджи Попъ Недѣлко въ Севлиево умира на 25 май 1857 год. и църковното настоятелство на Св. Пр. Илия го поканва да заеме неговото мѣсто. На 6 августъ с. г. той се завръща въ родния си градъ, постжпва за свещеникъ и си остава такъвъ до смъртьта си — 16 декемврий 1890 год. Тогава е билъ за Архирейски намѣстникъ Попъ Маринъ. Когато последниятъ умира, Търновскиятъ владика Климентъ назначава Попъ Ненчо за Архирейски намѣстникъ, която служба изпълнявалъ до смъртьта си.

Нестор Кутелов и Филипка

↓

Поп Ненчо – Иван – ? – ?

|

Ненчо – Филипка – Кева – Иван

Превеждане и печатане на Св. Евангелие.

Александъръ С. Б. Екзаръ въ предговора на своето Евангелие дава следната оценка за своето дѣло: „Това предприятие колко и да е богоугодно и полезно, толко по-вече е и трудно: Иска занимание постоянно, внимание проницателно, расноски преогромни и, отъ все най първо, рѣшение непоколебимо“. При тогавашнитѣ тежки условия въ България и Севлиево за това важно дѣло Попъ Ненчо е притежавалъ нужнитѣ качества. Безпорно той природно е билъ даровитъ, чрезъ самообразувание и упоритъ тругъ е изучилъ гръцки, руски и славянски язици. Щомъ се почувствувалъ достатъчно подготвенъ, започва превеждане Евангелието на чисто български езикъ отъ славянски. Ставало е нужда черковно-славянскиятъ оригиналъ, отъ дето превежда Евангелието, Попъ Ненчо да го сравнява съ гръцко Евангелие. Той много добре е усвоилъ тогавашния писменъ възрожденски езикъ и за това е далъ на преводътъ гладъкъ и чистъ български изразъ.

При трудни случаи Попъ Ненчо е прибѣгвалъ до помощьта на Попъ Марина, което се вижда отъ бележката въ дневника на последния съ дата 4.XI.1865 год. „Тръгнахъ съ Попъ Ненча за въ Русчукъ, гдето той печаташе „*Редовното Българско Евангелие*“, което му бѣхъ поправялъази, и той ми тегли харчлѫка, за да му съмъ другарь“. Самъ Попъ Маринъ нарича Евангелието на Попъ Ненча за „редовно българско“, т. е. първо българско Евангелие, въ което се състои голѣмата заслуга на Попъ Ненча за тогавашното църковно българско дѣло.

Попъ Ненчо е ималъ близъкъ роднина, богатъ градинарь въ гр. Одеса — Иванъ Григоровъ Ватевъ, братъ на жена му, който му е доставилъ всички Евангелия на гръцки и славянски язици за преводъ, като е ималъ предъ видъ и Евангелието на Ніколаа Парисіади отъ 1857 год. и на Александъръ С. Б Екзархъ отъ 1858 год. Надъ този преводъ той е работилъ непрекѫснато цѣли осемъ години, за да даде нѣщо ново и по съвършенно. Неговото Евангелие не е било точенъ преводъ отъ друго Евангелие, но е далъ и нѣщо свое както по системата, така и по съдържанието му. Въ предговорътъ си Попъ Ненчо казва: „Азъ като виждахъ въ моитѣ братія тія трудности, наехся съ недостоинството си да ги освободя отъ тія мачнотіи и безпорядоцьі“. Като признава деликатностьта и важностьта на дѣлото си, той въ края на предговора си проси снисхождение за несъвършената си работа, като казва: „И повдигнатъ отъ голѣма рѣвность започнахъ една такава голѣма работа... Покорно ся моля на сички-тѣ си единородньі братія Священници, ако бьі негдѣ да срѣщнѫтъ нѣкоя погрѣшка, да ме искренно опростятъ: като си наумятъ, че никой человѣкъ нѣма кой да не сългрѣши".

Всѣки преводачъ и издатель на Евангелието въ онова време трѣбвало да има съгласието и разрешението както отъ гръцката Патриаршия, така и отъ турската власть. За Евангелието на Парисиади, печатано въ Виена, дадено е разрешение, както се казва въ предговора: „Сіе Священное Евангеліе пресмотрися отъ Священнаго Собора Светыія и великія Христовыі Церкве иже въ Константіполи, отъ него же разсудится и обрѣтеся правѣйшее, тѣмже и подадеся церковное изволеніе къ свободному и безпрепятственному раздаянію, всѣмъ по всюду православныімъ Христіаномъ Славяномъ..."

Александъръ С. Б. Екзархъ пъкъ е искалъ за печатаното си въ Цариградъ Евангелие: „Одобреніемъ обятія великія Христови Церкве восточнія и дозволеніемъ Царскія Цензурыі".

Попъ Ненчо не е ималъ разрешение отъ гръцката духовна власть, която никога нѣмало да се съгласи на това и за това е искалъ разрешение отъ турската власть: 1) за отпечатване на Евангелието и 2) за неговото разпространение по българскитѣ църкви изъ Европейска Турция. За тази цель той заминава за Цариградъ, испросва приемъ отъ Султана, като се оплакалъ отъ спънкитѣ, които му правили гърцитѣ и помолимъ да му се разреши за отпечатването на българския преводъ. Изглежда Попъ Ненчо да е направилъ много добро впечатление на Султана и както казватъ задържалъ го на обѣдъ, подарилъ му портрета си и на Султанката, които сѫ още запазени за споменъ отъ неговата дъщеря Иванка Ив. Златева. Издействувалъ ферманъ за поставяне камбана въ камбанарията на старата църква Св. Пр. Илия. Като се завръща отъ Цариградъ, Попъ Ненло отива въ Русе и валията му разрешава отпечатването на Евангелието. За това на втората страница на самото Евангелие е отпечатано: „Напечя-та ся съ удобреніето и дозволеніето на Славныія Веляетъ".

Попъ Ненчо не е билъ състоятеленъ човѣкъ. Той е събралъ предварително суми за напечатване Евангелието отъ спомоществувателитѣ си, а така сѫщо и отъ сумитѣ, които му заелъ неговиятъ съгражданинъ Иванъ Крушовицътъ. Така се започва печатането на Евангелието презъ 1864 година въ гр. Русе. Александъръ Екзархъ за своето Евангелие казва - „Желателно сега остава благоговейни-те Священници и благочестиви-те единородници съ благосклоносѣ да приематъ книга-та и така да на градятъ издержи-те и трудове-те наши, кои-то толико неща дилго за изданието му употрѣбихме“.

За външната страна на Евангелието Ал. Екзархъ въ предговора си пише: „Стараніе голѣмо положихъ, чесо ради и печатъ-атъ колко-то бѣ возможно чистъ излезе, хартія бѣла употрѣбихме; и подвезия пристойка му дадохме. Дадохме му же и образъ соразмѣренъ и доволно голѣмъ щото со всичкото искаемо достолѣпіе въ руцѣ-те на Священікъ-атъ въ церква-та да ся представлява сущо какъ-то прилична на Божественна-та тая книга“. Попъ Ненчо сѫщо така положи и още по голѣми грижи за печатътъ, хартията и подвързията на първото българско Евангелие, за което Здр. Сребровъ дава едно изложение, което отпечатваме подъ надсловъ: „Едно печатно севлиевско Евангелие отъ 1865 година“.

За разпространение на Евангелието си Попъ Ненчо е обиколилъ съ конь много български църкви, дето е извършвалъ богуслужението, прочиталъ на български Евангелието и е пѣелъ. Съ това той е обръщалъ голѣмо внимание на хората. На стр. 319 отъ Минейника на Хаджи Ангела се говори за почт. Иванчо Несторовъ предстоятель на Б. Евангелие, т. е. Попъ Ненчо се е придружавалъ отъ по малкия си братъ Иванча, когато е ходилъ по села и градове за разпродаване на Евангелието и често сѫ имали опасности и рискове.

Имена

на родолюбивы-ты спомоществователи за Св. Евангеліе 1864 г. Севліово.*

Почтены-тѣ епитропы: Г-да Станю Чолакоолу и И. Хинкувъ
Родолюбивій Г-нъ Миню Ратковъ
Почтен.: Г-нъ Ив. Бенчовъ Ратковъ
Симеонъ Ганчовъ терзи
Пенко Ватувъ абаджи
Атанасъ Ватювъ абаджи
Иванчо Димовъ бакалъ
Ганю Генювъ халачъ
Илю Лазаровъ абаджи
Гочу Славчовъ тухчи
Димитъръ Матювъ и съдр.: его
Христо Данковъ бакали
х. Алекси х. Иванч. кундуржи
Ботю Гунчувъ фурнадж.
Христо х. Пет. Даноолу табакъ
Дим. Хинкувъ Чаракчоуло таб.
х. Ангелъ Ивановъ.
х. Стеф.: х. Георгиевъ бакалъ

Ненчо Иванчо

Печатане второ Евангелие.

Първото Евангелие на Попъ Ненча отъ 1865 год. е имало много голѣмъ успѣхъ. Всѣка българска църква по села и градове бързала да си го достави, за да се чете Евангелието на чисто български езикъ. Това е било въ разгара на църковната ни борба. За това виждамм Попъ Ненчо да се принуждава да препечатва сѫщото Евангелие на другата година, но не като второ негово издание, но като ново по подробно. Първото Евангелие е имало само 279 страници, а второто — 328 страници съ 50 страници по-голѣмо. За второто Евангелие не можахме да съберемъ повече сведения и да намѣримъ различието съ първото Евангелие.

Съдържание на второто Евангелие на Попъ Ненча

Черковно Евангеліе безъ престѫпкы,
по подобие на грьцкото.
Нарядилъ на българскій языкъ
Свещеникъ Ненчо Несторовъ. Стр.
Русчукъ, въ печатницѫ-тѫ на Дунавскѫ-тѫ область . 328
1866

За живота на „Свѣтаго Иоана Богослава“.
Божественное и Святое Евангеліе
на утреннѫ въ недѣля на Въскрьсеніе . . 38
Житіе Святаго евангелиста Матея.
Божественное и Святое Евангелие
отъ Матея 39
Житіе Святаго евангелиста Лука. 92
Божественное и Святое Евангелие
отъ Лука 95
Евангелія
На първа-та недѣля святаго великаго поста . . . 157
Прѣдисловіе на Свято-то Евангеліе отъ Марка . . 160
Божественное и Святое Евангеліе отъ Марка . . 163
Сборникъ
На дванадесетѫть-тѣ мѣсяцы 217
Евангелія
Общи на свѣтцы-ты прѣзъ годына-та 272
Евангелія
На разнитѣ потрѣбы 275
Таблицы 36
Наредени отъ Емануила Глизонія.

Попъ Ненчо като издатель и печатаръ.

Знанието на черковно-славянски езикъ е дало възможность на Попъ Ненча свободно да пише и съчинява за църковнитѣ служби разни пособия като молитвеници и други такива и да ги издава на свои срѣдства. Такъвъ е случаятъ и съ съчиняването и напечатването на голѣма хартия за стѣна „Проскомидія на Святая Литургія“ — Напечата ся съ иждивеніе-то на Священика Ненчо Несторовъ, Севливіецъ, Русчукъ, Въ Типогр. на Дунав. Провинція“. Съ нея Попъ Ненча дава подробно опжтване на неопитнитѣ свещеници какво трѣбва да правятъ при извършване на литургията. Тукъ даваме едно факсимилие отъ нея.

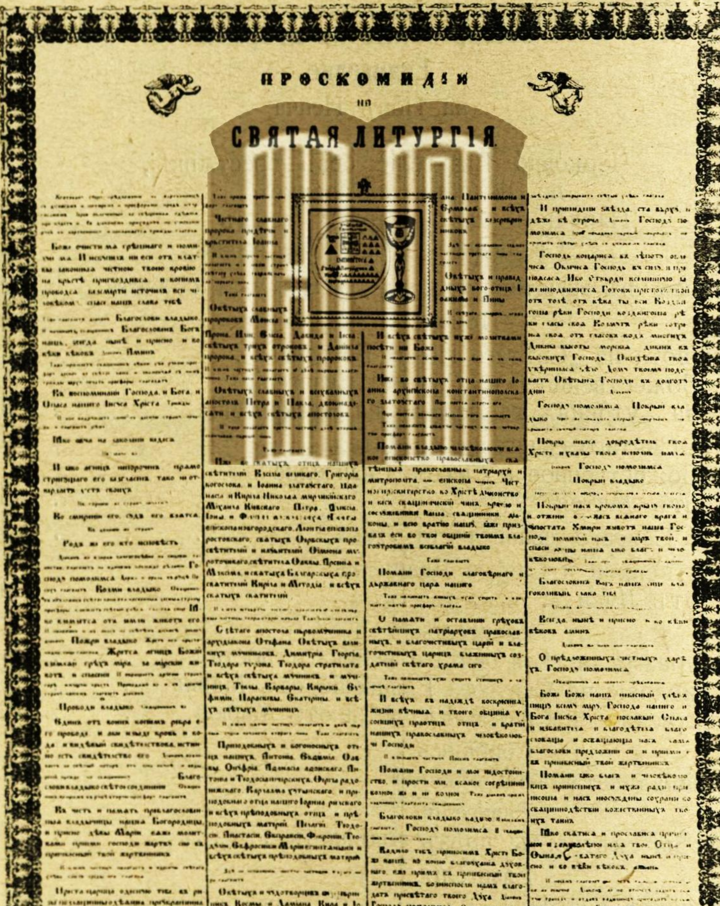

ПРОСКОМИДІИ

на

СВЯТАЯ ЛИТУРГІЯ

Проскомидия отъ Попъ Ненчо.
(Факсимилие).

На 29 септемврий 1869 год. въ гр. Браила по инициативата на Василъ Друмевъ, а после като духовно лице Митрополитъ Климентъ, се основа „Българското книжовно дружество“ (сега е Академия на наукитѣ въ София), като се почва издаването на „Периодическо списание“ подъ негово редакторство. Презъ 1873 год. бива ржкоположенъ за епископъ подъ името Климентъ Браницки, а на следната 1874 год. става владика Климентъ Търновски, управляющъ Търновската епархия на мѣстото на покойния Илларионъ Макариополски. Когато обикаля епархията си, идва въ Севлиево и се запознава съ автора на първото българско Евангелие, съ Попъ Ненча, когато поздравлява за това му дѣло. Двамата ставатъ близки, като книжовници и решаватъ Попъ Ненчо да се снабди съ една модерна печатница, за да се препечатватъ книгитѣ на В. Друмевъ — Климента и на Попъ Ненчо. Съ благословията на владиката, печатницата се доставя отъ Виена въ Севлиево презъ 1888 год. като първа севлиевска печатница. Църковниятъ общественикъ Недко Жековъ отъ Лесковецъ става управитель на печатницата и се почва печатането на книги. Дали е отпечатана драмата на В. Друмевъ „Иванку убиеца“, както и Евангелието на Попъ Ненча, не ни е известно. Печатницата се помещавала въ единъ дюкянъ на улица „Сабонлама“, за което здание даваме една снимка. Съ тази печатница Попъ Ненчо доста задлъжнява. Служебно презъ 1888 г. билъ за нѣколко дена въ Преображенския манастиръ при В.-Търново, ухапва го бѣсно куче и се принуждава да замине за Цариградъ да се лѣкува. На връщане минава презъ Пловдивъ, вижда се съ известния печатарь-издатель Христо Г. Дановъ, който му съобщава новината, че зетъ му Сава х. Ивановъ му продалъ печатницата, като неговъ поржчитель, на Петю Ан. Мутафовъ отъ Севлиево. Попъ Ненчо не е понесълъ загубата на печатницата си и наскоро умира.

Свещеникътъ отъ с. Българене, Свищовска околия, съ писмо отъ 26 августъ 1941 год. пише до автора на книгата: Попъ Ненчо е билъ свещеникъ на повѣрената ми енория отъ 1852—1857 год. Той е билъ много просвѣтенъ свещеникъ. Просвѣтенностьта му се заключава по неговитѣ приемници, които сж били много неуки. Понеже за печатането на превеленото отъ него Евангелие сж били необходими много пари то той ходилъ да събира такива отъ Румъния отъ тамошнитѣ заможни българи. Препечатаното отъ него Евангелие е било разпространяваню лично отъ него, като е ходилъ отъ село на село.

На всѣка книга отъ това Евангелие Попъ Ненчо саморжчно прави следната бележка: „Коеко Евангеліе не носі подписамі щеса счіта незаконно печатано і който го пріпечаті щеса сждi спорѣдъ закона. Священікъ Ненчо Несторовъ 1865“.

Той бива заровенъ като Архирейски намѣстникъ въ двора на старата църква предъ олтаря при гроба на Попъ Марина.

За печатницата на Попъ Ненча повече сведения дава Сава Мутафовъ въ своитѣ спомени, които печатаме. Когато Попъ Ненчо е ималъ печатницата, печатали се повечето книги съ религиозно съдържание. Новиятъ стопанинъ Петю Мутафовъ въ Севлиево почва да печата първата у насъ социалъдемократическа литература. По тоя начинъ тази севлиевска печатница става историческа и по настоящемъ не се знае въ чии ржце се намира.

* * *

Ненчо Несторов

Печатницата на Попъ Ненча
1888 год.
ул. „Собунлама" — Севлиево.

Х и Иванка Кир[illegible]

Ненчо Иван Нина Неве

[illegible] [illegible]

Георги Пер

↓

Иванка Перкела

↓

Ненчо Хутегов

Характеръ на Попъ Ненча.

Попъ Ненчо по ръстъ е билъ нисъкъ човѣкъ съ сини очи, съ благъ характеръ и сладка усмивка. Въ живота си е билъ тихъ и много скроменъ. Отличавалъ се е съ своето милосърдие. Каквото е получавалъ ~~като подаръкъ~~, раздавалъ на бѣднитѣ, служилъ имъ безплатно.

Като свещеникъ билъ примѣренъ църковенъ служитель. Надаренъ съ хубавъ гласъ, той е четелъ и пѣелъ съ обайване за богомолцитѣ. Голѣмо вдъхновение е добивалъ, когато служилъ литургия и е прочиталъ своето на български евангелие. Особено впечатление това е правило, когато е ходилъ по села и градове да си разпространява Евангелието. Въ родния си градъ Севлиево той оставилъ само добри спомени. Ималъ е само три дъщери. За него родниятъ му градъ не остави нищо въ добъръ споменъ. Неговото Евангелие, както и Псалтикията на Хаджи Ангела, трѣбва да има библиотеката на Севлиевското читалище „Развитие".

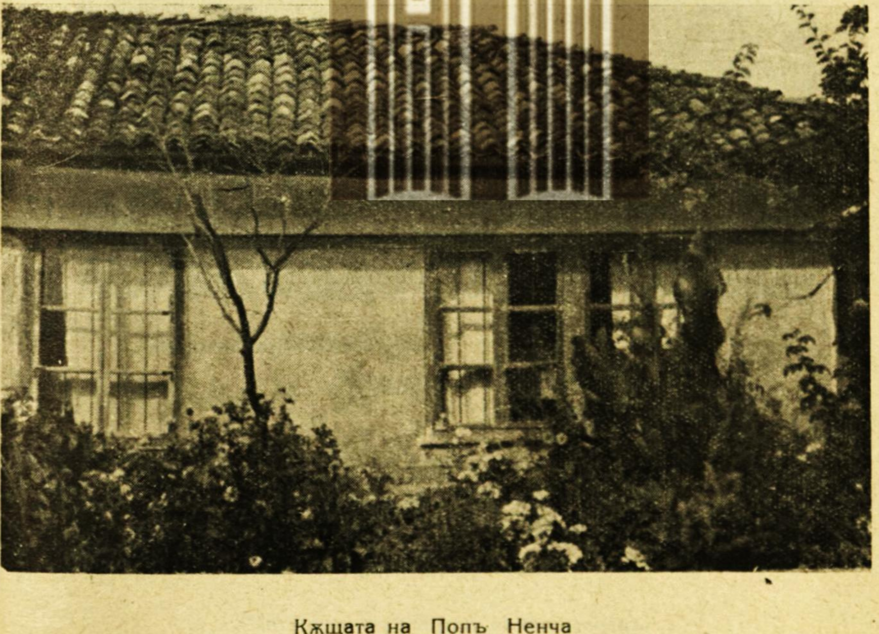

Кжщата на Попъ Ненча
ул. „Собунлама", а сега ул. „Славянска" — гр. Севлиево.

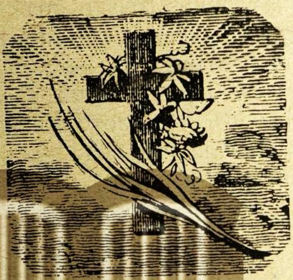

(Винетка отъ Евангелието)

Надгробната плоча гласи:

Протоерей,

Ненчо Несторовъ роденъ на 1824 септ. 12
почин. на 1890 дек. 16. Рѫкоположенъ на 1852 г.
юли 13 прев. отъ слав. на бѫлгар. евангелие Въ
Севл. 1857.

Попъ Маринъ

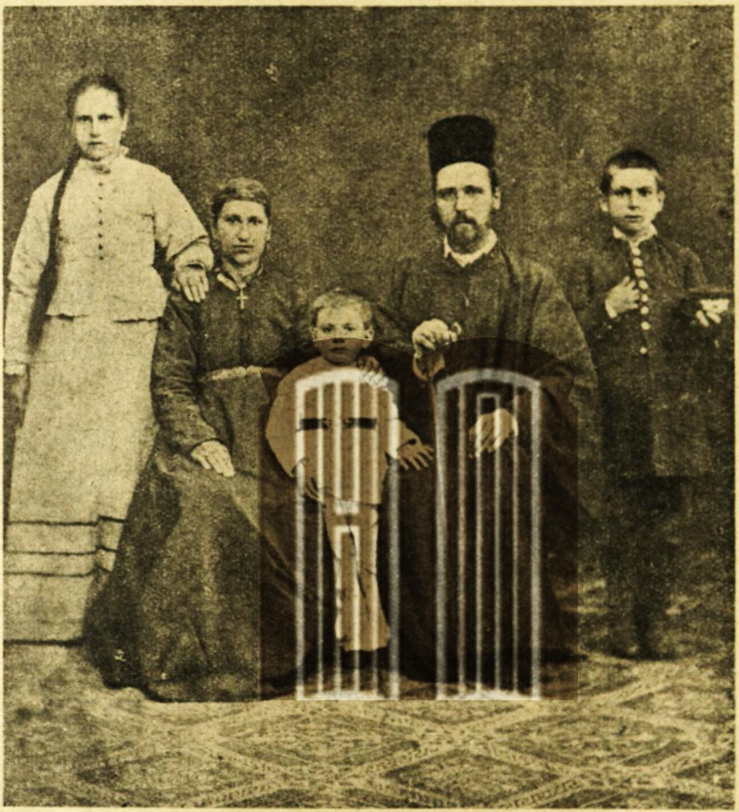

Взаимноучителний
у. Маринъ Софрониевъ
Калугеровъ

Икономъ М. Софрониевъ
Архірейскій намѣстникъ
Народенъ будитель

(Четвърти севлиевски възрожденецъ)

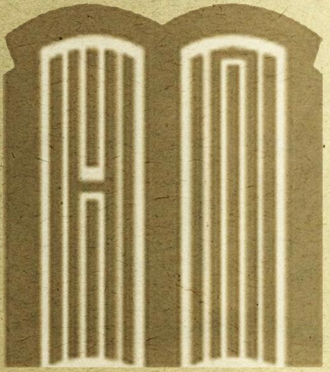

„Който за наука прилѣжава,
Той похваленъ отъ сичкитѣ става.

Който пъкъ за имотъ прилѣжава,
Той отъ нищо оскуденъ не остава".

Маринъ С. Калугерски.

* * *

Училищенъ реформаторъ.

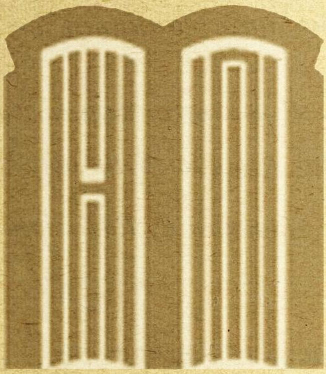

ПОПЪ МАРИНЪ

Четвърти севлиевски възрожденецъ и народенъ будитель е билъ попъ Маринъ Софрониевъ. Той се явява като голѣмъ училищенъ реформаторъ и като църковенъ деецъ презъ втората половина на миналия вѣкъ. Въ дневника си, който е почналъ да държи отъ 1854 г. до 1873 го., той бележки, че първоначално въ родния му градъ Ловечъ на 17 априлъ 1854 г. билъ назначенъ, като младъ, за помощникъ на учителя Манола въ Горно-крайнското училище, а на следната учебна година той отива за помощникъ на учителя Янка. Като не можалъ да се разбира съ последния, решилъ да напусне учителството и да иде въ Търното при нѣкой търговецъ. На пѫтя за Търново, въ Севлиево е престоялъ, харесали го първенцитѣ и го назначаватъ за учитель на 5 ноемврий 1856 година на 19 годишна възрасть. По случаятъ той пише въ бележника си: „Въ туй време бѣха господари-тѣ на Свята гора съ учителя Николая“ и отишълъ въ Габрово на 28 декемврий да ги посрещне. Въ числото на севлиевскитѣ първенци, които били посрещани, сѫ били: Почтеннородний господинъ Миню Радковичъ, почтеннитѣ г. г. Минчо Ивановъ Чорбаджиоглу, Христо х. Петковъ, Иванъ Ат. Манюглу и др.

Рождение, образование и женитба.

Попъ Маринъ се е родилъ на 14 декемврий 1837 год. въ гр. Ловечъ. Баща му свещеникъ Попъ Стефанъ и майка му Донка сѫ сѫщо така родомъ отъ градъ Ловечъ. Наскоро умира майката и единственото дете Маринчо бащата оставя да го гледа леля му, а той напуска светския животъ, отива въ Троянския монастиръ, става калугеръ и добива духовното име Софроний. За това Попъ Маринъ се е пишелъ по презиме Софрониевъ — Калугеровъ. Като навършва 7 години, Маринчо отива при баща си въ монастиря и постѫпва въ килийното училище, гдето изучава наустницата и псалтиря, усвоява църковно-славянския и гръцкия езици, като става добъръ църковенъ пѣвецъ. Въ това си учение и служение той се показалъ много ревностенъ къмъ църквата и науката, крайно трудолюбивъ и съ заложби младежъ. Баща му решава да му даде по голѣмо духовно оброзование. Презъ 1851 год. придружава сина си до Варна и отъ тамъ го праща въ Одеса, за да следва въ семинарията. Като свършва духовното си образование въ Одеса, постжпва въ висшето духовно училище при Киевопечерската лавра въ гр. Киевъ. Презъ пролѣтьта на 1854 год. той вече се връща въ Ловечъ съ духовно образование. Тамъ заварва баща си и веднега бива назначенъ за помощникъ учитель, престоява две години въ Ловечъ като учитель и презъ 1856 год. става учитель въ Севлиево, а на 26 октомврий 1865 год. напуска учителството и става свещеникъ.

На 10 декемврий 1858 год. даскалъ Маринъ се годява въ Севлиево, а при вѣнчавката на 11 януарий 1859 год. е присжтствувалъ дошлия въ града гръцки търновски владика Григорий, за което събитие подробно бележи въ дневника си. Интересни сж неговитѣ записвание за онова, което е похарчилъ: 1) отъ годяването до сватбата, 2) на повраткитѣ и 3) какви дарове е получилъ, което препечатваме.

Що похарчамъ отъ мѣняванье-то дору до свадба-та отъ 1858„ Декемврея 10

Първо за менж желтицы за толко 770. Дава баща ми 1„ ялджсъ 80 и азъ съ ракж-та си давамъ 1 рубіе 22 и едно цванчи 5-20, за Рождество дава баща ми 1 рубіе 22 и азъ давамъ 1 рубіе 22; 1. обице златны; 1. пржстенъ сребаренъ съсъ рубіе; 1. желтица на венчаніе-то 40. Друга една желтица дава свикжрва-та 58.

За дрехи: За фуста. 27. лахти платно по 3 грош. 79-20 за шевъ за фуста-та 6. Фистанъ отъ аляно шалка 45; 1. Фесъ съсъ куприна-та и тепеличито. 1 Язмж 18; 2. Китки 16; 4. Китки 20. За шефъ за атлазяно-то фермени 16; 1. Гащи отъ басмж 50. За пазва-та й ширитъ 4-20; 1. Десте маргарицъ 26; 2. Язми за свадба-та 50; 1. Кундури руканяни лустраліи 60; 1. Тирлицы отъ мишина 10; За пристилка басмж 4:20; Пакъ 5„ лахти басмж за пристилки 15; 1. Десте маргарицъ 35; За карфицы 8-20. 1„ цыпа алена (прѣпорецъ) за вжрзова 11; 1„ цыпа морава за вжрзованыіе 10; За басма за фистанъ за вилигденъ 44-10. 1„ огледало за свадба-та 35; 1„ гребенъ филдишъ 18. За потплата на 2„ ферменета и за болта-та 160. За болта-та шалаки шевъ астаръ 70; За аленіятъ фистанъ шевъ астаръ 25. За басменіятъ фистанъ шевъ концы 15. За кундари и тирлицы за воскресеніе 72; 1. фистанъ отъ басмж за Богородица 85; 1 кундури за 60; 1. цыпа червена за 7; на Манастирятъ убици и карвицы 20; 1. болка отъ атласъ Руски.

Какво похарчамъ на повратки-тѣ.

1. чивъ пантови за баба-та 22; 2. чивта пантовки за балдѫсчета-та 20; 1. кутиія за баба-та за 200; 6. феса по 20-180; 2 лахти и половина сукно за дяда 150; 3. язми по 14-42.

Колко сѫдове и какви придобихме на свадба-та, дето ни даваха:

5. сахани капаклій; 1. тасъ капаклія; 13. сахани.

Що харча въ кѫщи за стѣгаье и направа, отъ какъ съмъ влѣзалъ въ кѫща-та 1859. Іануарія 11.

За черчевета за призорцы-тѣ за направа 40; за дѫски за черчевета-та 10; за панти и за гоздеи 10; за джамови 4„ по 4 16; за 4„ работницы за пармаклѫцы-тѣ 48; и за яденье по 4 гроша 16; за даски за пармаклѫцы 30; за гоздеи 1¼ 12-20; за дарво и дарвета по 4-24; 1 работникъ за покрива яхѫра 6-20 и за яденье 3; 100 драми гоздеи големи за пармаклѫцы-тѣ 2-20; 2„ кола камани по 12-24; 2 кола плочи по 15-30; 50„ оки варь по 18 пары — 22-20; за пѣсъкъ и прѫстъ кирия 3; за ракія за майсторы-тѣ 8; за керимиди за кѫщата 480 по 4 пари — 48; 4 дървета по 3-12; 1 талпа 2; 6 мартаци по 1 грошъ — 6; ½ ока ракія за мастори-тѣ 5; 1 кофа за гираня 10; 2 кола плочи — 24; препокриване отъ 2 дюлгери 13 и за ядене по 4-8 и др. всичко 810-30.

Кѫщата на Попъ Маринъ въ Севлиево.

Попъ Маринъ учитель въ Севлиево.

Старитѣ севлиевци се стремѣли да намѣрятъ и да назначатъ по образовани учители, да знаятъ по три-четири езика за Хаджи Стояновото училище. На тия условия е отговарялъ Попъ Маринъ и за това билъ веднага назначенъ презъ 1856 година. Още на втората година училищното настоятелство го преназначава за учитель на главнитѣ, т. е. на класнитѣ ученици. Неговото учителствуване въ Севлиево е траяло 9 години, но било много безпокойно и пълно съ неприятности, понеже е бивалъ гоненъ и уволняванъ безъ особени причини, както подробно си излага въ дневника. Даскалъ Маринъ въ продължение на своето учителствуване е държалъ подробни бележки за годишната му заплата и за начина и времето на изплащането. Тази смѣтка дава идея за положението на учителя въ Севлиево презъ това време и за волята на Попъ Марина съ търпение да отбелезва всичко това. Като учитель той е получавалъ голѣма заплата, защото е минавалъ за ученъ човѣкъ и образцовъ учитель.

Смѣтка по изплащане годишната заплата на учителя Маринъ Софрониевъ.

„Известно да е какъ се преставихъ въ Севлієво за учитель да уча дѣца-та за 3500„ гроша на 1856 Ноемврія 5-го.“

I. Отъ 8 ноемврий 1856 год. до януарий 1857 год. Попъ Маринъ е получилъ това учителско възнаграждение въ продължение на нѣколко пѫти: ноемврий, февруарий, мартъ, май, юний, септемврий, октомврий и ноемврий въ грошове, пентофранки, минца и пр. отъ Спиридона, Дяда Нена и чорбаджиіятъ, като му се наддало 217 гроша повече за смѣтка на втората година.

II. „Оставамъ пакъ на Севліево да уча дѣца-та на 1857 г. „Октомврія 26„ го за 4500 гроша“.

Сѫщата подробна смѣтка е държано за плащането презъ разнитѣ месеци отъ: Чорбаджията, отъ бача Спиридона, отъ Даскала, отъ Иванча Пешовъ, отъ Г. Миня, отъ Г. Ивана Манювъ. Накрай се казва: „Тія дето оставатъ бехъ ги далъ за мазаны и за кесій за училище-то (33 гроша), сега сѫ свършова исапа веке отъ двете годины“. Попъ Маринъ е взелъ грижата за поправяне Хаджи Стояновото училище.

III. „Оставамъ въ Севліево за учитель за 3. годины на 1858. Октомврія 26-го за 17000 гроша.“

За 1858/59 учебна година Попъ Маринъ държи подробни бележки за земане заплатата си презъ януарий, мартъ, априлъ, май, юний, юлий, августъ, септемврий, октомврий и ноемврий

8862-10 гроша и то отъ Г-на Ивана Маньолу, отъ Иванча Пешовъ, отъ Кумѫтъ Миня, отъ Илъулу и отъ църковны-тѣ Епитропи.

IV. „Що земамъ пары 1859“. За останали-тѣ условени две учебни години — 1859/60 и 1860/61, той е държалъ обща и последователна смѣтка. Презъ това време той е получавалъ презъ разнитѣ месеци заплатата си отъ „цьрковны-тѣ Епитропи“ (Ц. Е.), отъ „школскія Епитропъ“ (училищной Е.), отъ Г. Генча, отъ Чорбаджіята Татя Ломліовъ, отъ Христа х. П. Данновъ, отъ Г. Минча Чорбаджія-та, отъ Ц. Е. х. Стефана, отъ Христа Геньова.

V. На 1861 „Октомврія 26„ останахъ за 1. година за учитель въ Севліево за 4000 гроша, и забелязвамъ тука на долу щото земамъ пары отъ кого и въ кое време“. Той е получавалъ презъ тази година пари отъ Генча Ш. Е., отъ х. Стефана, отъ Христа Геньова и отъ Цървовный Е. до 26 Іулія 3150 гроша.

VI. „1863. Освѣнъ 2500 гроша, щото бѣхъ зелъ отъ Ивана Цачовъ, земамъ още отъ Спаса Поповъ 150“. Тогава е получавалъ суми освенъ отъ тия двама, още и отъ Иванча Пешовъ.

Отъ така изнесеното става явно колко много Попъ Маринъ е билъ точенъ въ смѣткитѣ си и какво старание и воля е проявявалъ въ работата си и въ живота си. Подобни смѣтки рѣдко държатъ учителитѣ. Смѣткитѣ на Попъ Марина иматъ това значение, че показватъ за какво възнаграждение се условятъ учителитѣ въ турско време, какъ се изплащатъ, кои сѫ били първитѣ довѣрени севлиевци като касиери на църквата и училището.

Ето какво пише Иоак. Бакаловъ въ книгата си: „Описание на Батошевската мѫжка Св. Обитель“ 1896 г. за Попъ Марина:

„Отецъ Софрониевъ е учителствувалъ дълго време и подиръ приеменето на свещеническия санъ. Трѣбва да забележимъ, че той е положилъ въ Севлиево начало на обучението по ланкастерската метода. Съ малки нѣкакви прекѫсвания, той е рѫководилъ църковното управление въ Севлиевския окрѫгъ отъ 1870 години и учебното дѣло въ града Севлиево дори до самата си смърть (18-ий януарий 1883 год.). Изобщо ще кажемъ, че отецъ Софрониевъ бѣше единъ отъ образованитѣ свещеници въ България и презъ цѣлия си животъ грижливо и съ умение е работилъ въ полето на просвѣщението и въ уреждане на църквата. При това презъ страшната 1876 г. отецъ Софрониевъ е сподѣлилъ заедно съ всички българи родолюбци тежкитѣ изпитания, мѫки и затворъ; а подиръ освобождението на България презъ 1878 и 1878 год., той бѣше председатель на сѫда въ града Севлиево. Той е достоенъ църковнослужитель, който въ много отношения е билъ полезенъ синъ на отечеството и църквата, а на града Севлиево най-много“. — стр. 50.

Ученолюбието и любознателностьта на Попъ Марина.

Даскалъ Маринъ още отъ първитѣ години на учителството си се е показалъ много ученолюбивъ и любознателенъ. Всѣка излѣзла нова интересна книга той си доставя и още на първата година отъ учителствуването въ Ловечъ той има една малка библиотека отъ 22 тома интересни и разнообразни книги, които иматъ повече светски, а по малко религиозенъ характеръ. Повечето отъ тѣзи книги сж отъ виднитѣ тогава учители-педагози Райно Поповичъ, Емануилъ Васкидовичъ, Никола Трендафиловъ и пр. Когато е билъ учитель въ Севлиево, тази негова домашна библиотека се увеличила доста много. Тя представлява известенъ интересъ. Споредъ запазениятъ каталогъ отъ 1862 год. въ неговата библиотека имало 183 тома книги, отъ които 53 църковни, 51 художественни, 21 по разни езеци, 17 по история и география, 24 по педагогия и философия, 8 по аритметика и търговско смѣтане и 4 по медицина. По гръцки езикъ има 8 книги, на славянски 6, на сръбски 4, на руски 3, иа италиански и френски по 2. Той се е снабдилъ съ френско-гръцки-български речникъ-разговорникъ, както и съ славяно-френски; съ славяно-българска и славянска граматика, съ елино-българска граматика, речникъ и разговорникъ, съ турско-български речникъ и българо-италиянска граматика. Препечатваме списъкътъ на тази интересна за времето си учителска библиотека:

Расписъ

На сички-тѣ ми книги, колкото сж и именно какви сж 1862 Іаннуарія. Севліево.

Учитель Маринъ Софроніевъ Калугеровъ.

1. Руска́ псалтика съ ноти 2. Части Каменъ вѣри 1 Естественна повѣстница Сърбска 1. Атласъ на Естественната повѣстница 1. Вѣкъ Българскаго Царя Симеона 1. Сирома Цвѣтана 1. Диплографія какъ се даржжтъ тър. писма 1. Смѣсна китка отъ Славейкова 1. Цвѣтоносно-то панерче 2. Части критически издирванія за Источ. Бълг. 1. Търговско Ржководство 1. Разговоръ Французски Греко-Български 1. Общая Риторика Руска 2. Части Славянска Христоматія съ Лексиконъ 1. Енцыклопедія (ученіе за дѣца-та) 1. Введеніе въ Всеобща История 1. Богословія или Христіянско ученіе 1. Игіономія (Здравесловіе) 1. Влашка Аритметика съ Французшки Букваръ 1. Описаніе града Божія Іерусалима 1. Калиграфія Елинска и Французшка 1. Цвѣтособраніе Цѣрковно славянскаго языка 1. Епістоларіонъ Гръцки 1. Кратка Всеобща Исторія отъ Смарагдова 1. Апостолъ Славянски 1. Христо-

матія Елинска 1. Изводъ отъ Физика отъ Найдена Геровъ 1. Дѣтинско прибавленіе 1. Галерия изъ Махтіоновски преміи 1. Опитна числителница 1. Слово Господа нашего Спасителя Сръбско 1. Райна Княгиня Българска 1. Писмо за службѫ-тѫ Божія 1. Словце за Свята Богородица Грьцко 1. Христоитія или Благонравіе 1. Грамматика Елинска отъ Георгія Цукала 1. Краткіи Турско Българскіи Рѣчникъ 1. Кратко начертаніе на Всеобща-та Исторія 1. Кратка Ирмологія 1. Житіе на Священно Мученика Харалампія 1. Кратка Священа Исторія 1. Снотолкователь 1. Перва понятія за дѣтинско употрѣблѣніе 1. Руководство къмъ Славянска Грам„ Мразова 1. Церковна Исторія 1. Грамматика Славено-Българска 1. Кратко изложеніе за право-то четенье на Грьцки 1. Вехтіи Завѣтъ С. Писаніе на български часть I ва 1. Грамматика Грьцка отъ Емануила Васкитдовича 1. Нравоученіе за дѣца-та; 1. Душе-заповѣдъ на Михаила Кифалова 1. Кратко тълкованіе на Божеств.„ Храмъ 1. Земніе Мане за църковину Повѣстницу 1. Надгробный плачъ Господа нашего Уи„ Хри 1. Средства за Мнимоумрелите 1. Телескопъ Астрономическіи Руски; 1. Книга отъ Слѣпца Еремія Обрадовича; 1. Славено-Българскій предручный Послателникъ 1. Краткій най новый Писмовникъ 1. Разговори Францускo-Български 1. Разговорникъ Греко-Българсли 1. Мѣсецословъ за 1857 година 1. Житіе на С. Георгія, на С. Дими.„ на Теодора 1. Высоки умны хитрости Бертолдови 1. Велисарій Драма 1. Мартина Задека Рѫкописъ 1. Баснословіе Синтины Философи 1. Букварь отъ Хрулева 1. Български Разговорникъ 1. Нѣщо за безкнижни-тѣ чоловѣцы 1. Питанія за четеніе-то 1. Аделайда Алпійска-та Пастырка 1. Елинска Грамматика отъ Іакова Тітцитія 1. Кратко описаніе на Святи-тѣ 20„ мънастиры 1 Канонъ Молебный на С. Муче„ Харалампія 1. Божій гробъ 1. Коренъ на піянство-то 1. Славяно-българскіи народный календаръ 1. Малка Енцыклопедія 1. Октоихъ и псалтиръ Грьцки 1. Българска Аритметика отъ Сичана Николи 1. Общо землеописаніе съ образцы 1. Ирмологійка на псалтика Рѫкописъ 1. Забавникъ за лѣто 1846 отъ Огняновича 1. Учебна книшка 1. За испитванье на самъ себе си 1. За спасеніе-то 1. Двѣ тѣ Агнета 1. Добри дѣла 1. Марія Солдатска дъщеря 1. Бѣдный Иосифъ 1. Разговоръ съ единъ младъ пѫтникъ 1. Домашно Богослуженіе 1. Стихійны уроци землеописанія 1. Смѣшный календаръ отъ Славейкова 1. Псалтиръ Български 1. Бытіе Българско 1. Начала на Христіанско-то ученіе 1. Кратка Географія отъ И. Андреева 1. Кратко землеописаніе отъ Георгъ Економова 2. Цвѣтъ милости и Рѫководство къмъ нравстенна-та философія заедно подвѫрзани и житіе Сръб„ 1. Начална книга за дѣца-та 1. Психологія или Душесловіе за дѣца-та 1. Евангеліе и Апостолъ отъ Еленски на Грьцки 1. Жертва или служба Авраамова 1. Рѣчникъ на думи турски и Грьцки въ языка Българ. 1. Повѣсть Черноносящая Господжа 1. Забавна Пѣсмарица Сръбска 2. Плутарха и Любитель заедно подвързани 1. Казамія за 1850„ година 1. Разговори за сърдечно и душевно образованіе 1. Разна любовна пѣснопѣвка 3. Махалъ Комедія, Водитель за Взаимны-тѣ училища и писменникъ заедно подвързани 1. Приповѣдка изъ хиляда и една нощь Сръбски 1. Одигосъ ту Віу 1. Памела уженена Комедія 1. Повѣсть на Генрихъ Айсенфелскій 1. Лѣтный Кринъ или страданіе на С. М. Марина 1. Веселушка отъ П. Р. Славейкова 1. Писменни състави 1. Кавкаски-тѣ Пленныци 1. Географіяхъ Стіхіянъ Махимата 1. Читалище за дѣца-та 1. Съкратенъ Катихизисъ 1. Кратко повѣствованіе за църква-та 4. Части Апостолки тонъ пѣдохъ Гръцки 1. Календаръ Вѣчный съ ржка пасхална 1. Училище за дѣца-та 1. Каллирой Гръцка книшка 1. Совѣти за непрозны жени 1. Павелъ и Виргилія Басновѣсть 1. Благоразуміе и Мждрость 1 Месребіе Масалларъ (турски прикаски) 1. Старо-планинче (Календаръ за 1856 годи) 1. Повѣсти на Настратинъ Ходжа 1. Нова Лира забавнъі и Любов„ пѣсни Сърбски 1. Ново-български пѣсни съ изображенія 1. За Въскресеніе ржкописъ 1. Сборникъ отъ Разны съчиненія 1. Житіе Свѣтаго Григорія Архи„ Омиритакого 1. Нова Мода Календаръ за 1857„ година отъ П. Р. Славейковъ 1. Житіе и чудеса на С. Пророкъ Илія 1. Апостолъ и Евангеліе Български 1. Утренна Мусикія (Псалтика) 1. Три повѣсти 1. Ижица Доситея, Обрадовича 1. Кратка Българска История отъ Добря Вой. 1. Святителско Поученіе 1. Начално ржководство съчиненіе Франчиска Собаія 1. Пространный Православный Катихизнсъ 1. Кратко Молитвенниче побългарено отъ Хрулюва 1. Смѣтница отъ Кжнча Кесаріева 1. Пространна числителница отъ Х. Г. Данова 1. Практическо Руководство за Шелководство-то 1. Часоби Благоговѣйны отъ Георгія Іошева 1. Украінскі пісні руски съ ноти 1. Разцвѣтъ Славянской писменности въ Българіи руски 1. Грамматика Българо-гръцка отъ Филипа Велюва 1. Българско Италіанска Грамматика отъ Андрея Пастори 1. Календаръ Вѣчный отъ Пенча Радова Карловца 1. Вѣхтій завѣтъ С. Писаніе часть 2-ра на 1863 год. 1. Кратка Антропологія 1. Възгласъ къмъ Българскіятъ народъ даръ П. Проданова 1. Ловчанскіятъ Владика и бела на Ловчан. Сахатчія 1. Надгробная рѣчь на Димитрія Василіевича Ромова 1. Учебникъ за Българскій языкъ 1. За лъжж еднж истиннж повѣсть 1. Кому трѣбва да вѣрвамы 1. Папата и Римско Католическа църква 1. Кростатъ Христовъ; 1. Изводъ отъ съвѣти-тѣ на здравиятъ разумъ 1. Съкращеніе на Евангеліе-то 1. Il nuoka testamento. Италіянско Евангеліе 1. Нравоучителна книшка 1. Вѣнецъ Азбучный отъ х. Іорданъ х. Вълковъ 1. Практическо Наставленіе въ Францускій языкъ 1. Примѣръ за краснописаніе отъ Данова. Всичко 183 тома.

Попъ Маринъ като училищенъ реформаторъ.

Попъ Маринъ като учитель е ималъ и друга голѣма заслуга къмъ града и околията. Той се явява единъ отъ найпървитѣ настоятели и разпространители на новобългарскитѣ книги за граждани, ученици и църква. Въ запазеното тевтерче подробно бележи какви книги и отъ кого получава и изпраща за проданъ. Така напр., той е работилъ съ учителя Маноля отъ Ловечъ, съ учителя Цвѣтко отъ Габрово, съ учителя Димо отъ Видинъ, съ учителя Константинъ отъ Троянъ, съ учителитѣ Теодоръ и Иванъ отъ Свищовъ и пр. Освенъ това той е създалъ училищна библиотека при Хаджи Стояновото училище.

Въ книгата „Писма за службата божия“ отъ И. Е. Владикинъ Търновца, Бѣлградъ 1858 год., като спомоществуватель отъ Севлиево е отбелезанъ

„Взаимноучителний
у. Маринъ Софрониевъ Калугерски“

Това свидетелствува, че Попъ Маринъ още отъ начало е билъ признатъ за образцовъ учитель, за учитель по взаимноучителевата (Ланкастерска) метода.

Тази метода, която първоначално е била въведена отъ П. Р. Славейковъ въ Хаджи Стояновото училище, се усъвършенствува отъ Попъ Марина. Той се явява неинъ теоретикъ, което е видно отъ написаното му ржководство подъ надсловъ „Наръчна книжица за Взаимноучителни-те оучилища“.

По този интересенъ трудъ по нататъкъ даваме статията на нашия виденъ педагогъ и севлиевицъ Петъръ Моневъ „Педагогическитѣ идеи на Маринъ Софрониевъ Калугеровъ“.

Попъ Маринъ почва учителството си въ Севлиево съ едно църковно слово, произнесено на 13 ноемврий 1856 год. въ старата църква. Презъ 1857 год. той пише въ дневника си: „Подбудихъ Господаритѣ да поправятъ училището, което бѣше начнало да се струтва“ и на 26 октомврий 1858 год. се открива учебната година съ голѣмо тържество, на което подготвенитѣ отъ младия учитель Марина нѣкои ученици казали „Словца“.

По важнитѣ реформи, които даскалъ Маринъ въвежда въ училището, сж следнитѣ: 1) Ученицитѣ се раздѣлятъ и разпредѣлятъ на отдѣления и класове, начело съ ученици-нагледвачи. 2) Програмата за обучение придобива съвремененъ, граждански характеръ, като се въвеждатъ повече предмети отъ общата и естествена история, по нравоучението и литературата. 3) Препоржчва се и се допускатъ да следватъ девици; сжщо така въ него време сж допуснали жени за учителки, както е видно отъ неговия бележникъ. 4) Въвежда се учебната година отъ 11 месеца, като се опредѣля нейното начало и край. 5) Въвежда се приключване на учебната година съ изпитъ на ученицитѣ. Въ дневника си отъ 3 май 1859 год. той пише: „Направихъ на ученицы-тѣ първь пѫть изпитаніе и беше дошелъ Тодоръ Бурмовъ, учитель отъ Габрово да изпитва ученицытѣ“, а на 4 юлия 1865 год. пише: „Ходихъ въ Габрово на изпитанія-та, отъ дѣто ма бѣха повикали“. Тия два факта показватъ каква честь и внимание първата българска гимназия на Априлова въ Габрово отдава на учителевата дейность и на педагога Попъ Марина по произвеждане на изпититѣ въ Габрово и Севлиево. 6) Въвежда се произнасяне на слово отъ страна на ученицитѣ при свършването на учебната година. Словото се произнася отъ най-силниятъ ученикъ, отправено къмъ присѫтствуващитѣ официялна гости и родителитѣ на децата по случай изпититѣ.

Маринъ Софрониевъ духовно лице.

Трѣбва да се съжалява, че първитѣ хора по учебното дѣло въ Севлиево не сѫ преценили добре качествата и достойнствата на даскалъ Маринъ като училищенъ реформаторь и педагогъ и сѫ го принудили да напусне това поприще, като сѫ го уволнили. Следъ това уволнение, той се принуждава да отвори частно училище въ Севлиево, ималъ е успѣхъ, но не е билъ оставенъ на спокойствие отъ противницитѣ си. Скроява му се едно обвинение, за да се прости за винаги съ учителството, на което беззаветно се е билъ предалъ. Въ дневника си съ дата 5 декемврий 1865 год. той пише: „Отидохъ въ Ловечъ да ся разходя, и кондисахъ у вуйчови Маринчови; тамъ преседяхъ три-четири дена. И поканиха ма долнокрайнцы и Владиката да мя упопятъ, но азъ не имъ се врекохъ, и си отидохъ на 9. Декемврія въ Севлиево“. Въ това време той билъ изпадналъ въ много тежко материялно положение, за да се принуди да стане попъ: „Секи се радва на нова-та година, само азъ сиромахъ умнеменъ, укахаренъ, смазанъ, обезчестенъ и въ джобъ-атъ нѣмамъ двѣ пары, че какъ ще искарамъ нова-та година Богъ да ми е на помощь“. Попъ Маринъ се рѫкополага на 26 май 1866 год. отъ Ловчанския владика Иларионъ за дяконъ, а на 12 юний сѫщата година за свещеникъ въ Ловечъ. Още сѫщата година севлиевци го поканватъ и извикватъ за свещеникъ за старата църква Св. Пр. Илия. Той приема това, като пожелава да си бѫде и редовенъ преподаватель въ училището. Следъ като е билъ канонизиранъ за икономъ Попъ Маринъ отъ Търновския владика, трѣбвало е да се иска разрешение отъ турското правителство да бѫде утвърденъ като църковенъ администраторъ-Архиерейски намѣстникъ за Севлиевската околия.

За тази цель е била подадена следната молба:

„Долоподписанитѣ, поднасями настоящето си молително на Ваше Превъсходителство, и Ви молими да припознаете Свещеника ни Марина П. Софрониева за икономъ на сичкитѣ священици въ градѫ ни Севлиево и въ каазѫ-тѫ, когото ний избрахми и опълномощихми да бѫде началникъ и управитель на сичкитѣ църковни религиозни дѣла. Когото и Негово Преосвященство г. Доротей избра и удобри за такъвъ.

1870 Іануарія 17
Севліево

Подписали:
Христо х. Даноолу, Нетко Спиридоновъ, Гатю Кънчовъ, Иванъ Цачовъ, Илия Денчовъ, Миню Радковъ и др. — 21 видни граждани.
(Изъ книгата на Н. Ганевъ, стр. 26).

Като Архиерейски намѣстникъ-икономъ на Севлиевската околия той е проявилъ дейность, за да уреди селскитѣ църкви въ околията, като се показалъ доста взискателенъ и строгъ, какъвто си е въ частния си животъ. Макаръ тогавашния гръцки владика въ Търново да го е прогласилъ за икономъ, той въ едно писмо отъ 1871 год. до Новосело изрично заявява, че „Ние сега сме безъ пастиръ“, т. е. че той не признава за негово началство владиката Доротея, нито Патриарха за църковна глава на българитѣ. Тукъ предаваме съдържанието на сѫщото писмо:

Благоговѣнныи Священицы, почтенныи Старейшины и ихтіяръ мездлиши

Въ Ново село.

Презъ деньe-тѣ повикахмы Вашъ Попъ Ивана да доди до градѫтъ ны за нѣкоя църковна и законна расправа, а С. безъ да послуша да доди, отговаря ны ся, че ако го виками за Іонковата свадба, грешка-та не была у него но у селски-тѣ чорбаджіи, че сте го накарали на сила да вѣнчее. Віи знайти че за сякакъвъ случай каквито и да ся случаи въ каазѫ-тѫ ны, было за правителствена работа, было за законна работа, ще ся пита отъ насъ, а не отъ села-та, и ніи ще давамы отговоръ за сяка законна грешка, каквото ся случи а не Ви. Зато Ви писахмы да ся невенчаватъ свадбы безъ дозволеніе-то отъ общество-то наше, за да знаймы ніи гдѣ какво ставе, че когато ся попитами, да знаймы тогава какъвъ отговоръ да дадемы, и да можемы да дадемы смѣтка на сичко добро: защото ще доде време да ся питамы за сичко подробно. Ніи сега смы безъ Пастыръ, но то неще останемъ тѫй, трѣбва това да го знайте. И доказа ны ся да съберемы селата да идятъ въ градѫтъ: защото отъ насъ ще ся иска смѣтка, а не отъ селата. А Ви като искати да стоити напротивъ, и не пущати Вашите селяны да дохождатъ тука да си зематъ вули-тѣ за свадбы-тѣ, както бѣше и преди. То Віи ся споразумѣйте добре, и като ще можите да стоите на среща за сяка закона работа. Ще ни направите едно свидѣтелство за това, и ще го потвърдите съ подписите си и печатите си, какъ че каквато и спънка да стане на противъ законатъ, Вый ще си давате отговоръ, и ніи тогава нѣма да Ви тжрсимві. Ніе не искамы да Ви развалимы училище то, но още можемы и да Ви спомогнемы, като ся споразумѣйты съ насъ и тогава ще туримы добаръ редъ, да си земати за училище-то отъ сяка свадба съ еднж голяма леснина, както ще стане и за другите села. И тжй за това искамы за това скоро да ны ся отговорити.

Икономъ **Попъ Маринъ**

Попъ Маринъ като общественикъ и революционеръ.

По време на църковната ни борба най-главнитѣ дейци съ връзки и съ обществено положение въ Севлиево сж били Хаджи Ангелъ, Попъ Ненчо и Попъ Маринъ, които заедно и по отдѣлно сж водили явно и тайно гражданството най-първо противъ гръцкитѣ владици въ Търново. Въ дневника си отъ 11 май 1860 год. Попъ Маринъ бележи, че на тази дата „Направихъ за пръвъ пжть да се празднува денжтъ на Святій-тѣ Кирила и Методія, дето става тържествено. Въ това време се отрекоха Българитѣ отъ Цариградската Гръцка Патриаршия“. По тази борба ние по нататъкъ ще се занимаемъ специално, за да се види какво активно участие сж вземали севлиевци въ онова време.

Що се касае до „владищината“ като църковенъ данъкъ, искан отъ българитѣ, имаме следната бележка на Попъ Марина: „1863 на февруария 7 доде писмо отъ Грьц„ Владика Григорія до Граждане Севлиевцьі, да идатъ въ Търново, за да му опредѣлжтъ заплатжтж. Додоха си представителитѣ отъ Търново, и нищо не сж решили“. По този случай Попъ Маринъ написва една дописка отъ 10 мартъ 1864 год. за цариградскитѣ вестници, въ която напада ловчанския владика-българина Иларионъ, който безъ право се меси въ севлиевскитѣ работи, за да угоди на търновския владика Григорий. Тази интересна дописка отпечатваме на друго мѣсто въ книгата.

Василъ Левски е връстникъ на Попъ Марина и когато последния става свещеникъ въ Севлиево, тогава хората отъ Троянския монастиръ и нѣкои ловчанци, верни на Левски, го препоржчватъ, за да го посвети въ революционното движение. И наистина следъ като Левски назначава за организаторъ въ Севлиевско Вича, на второ мѣсто като неговъ довѣреникъ поставя Попъ Марина. Винаги Левски е правилъ тайни срещи чрезъ Панайотъ Ковача, който е ималъ край града желѣзарница. Последната среща между Левски и Попъ Марина е станала презъ месецъ декемврий 1872 год. (както казватъ нѣкои — на първия день на Коледа). Левски се е явилъ въ Севлиево като търговецъ и майсторъ на часовници и се среща съ Попъ Марина въ една отъ стаитѣ въ хана на Дочоолу. Когато сѫ разговаряли по общонародни работи, неочаквано при тѣхъ влизатъ две турски заптиета, безъ да подозиратъ последнитѣ, че цивилното лице е отдавна търсения Левски. За да ги заблудятъ, икономъ Попъ Маринъ почва ужъ да се кара на Левски, загдето му смѣнилъ часовника, даденъ му на поправка и го хвърля на земята. За да го успокои, Левски изважда своя часовникъ отъ джоба си като по хубавъ и моли Попъ Марина да го вземе вмѣсто своя. Заптиетата помислили кавгата за сериозна, намѣсватъ се и накарватъ Попъ Марина да вземе предлагания отъ Левски часовникъ. Попъ Маринъ се съгласява на това, заптиетата доволни отъ помирението и си отиватъ и по такъвъ начинъ Левски се спасява. Следъ тази опасна случка Левски си заминава за Ловечъ и както е известно следъ нѣколко дена тръгва отъ Ловечъ презъ Севлиево за Търново, но, издаденъ отъ Попъ Кръстя, бива заловенъ на Какринското ханче отъ турската власть. Почватъ се арести на подозрителнитѣ лица въ това число и Попъ Маринъ, който е билъ арестуванъ презъ януарий 1873 год. и следъ това освободенъ. Следъ обесването на Левски, презъ пролѣтьта на 1875 год. въ Севлиево се основава революционенъ комитетъ, въ който е взелъ тайно участие Попъ Маринъ. Нарочно той е избѣгвалъ да се среща съ Стефанъ Пешева, но често е виждалъ и говорилъ по подготовката на възстанието съ Йонко Карагьозчето. При залавянето на Стефанъ Пешева на следната 1876 година въ края на месецъ априлия и при правяне обискъ въ бащината му кѫща, Попъ Маринъ е придружавалъ турската комисия по обиска и отдалечъ е можалъ да подскаже на домашнитѣ на Пешева да прибързатъ и прикриятъ всичкитѣ подозрителни вещи. Но и следъ това турцитѣ заподозиратъ въ участие по подготовката на възстанието Попъ Марина, на следния день по обѣдъ въ кѫщи го арестуватъ, прекарватъ го презъ пазаря въ затвора, гдето билъ подложенъ на тежко мъчение. Върванъ заедно съ другитѣ затворници, той бива закаранъ въ Търново за новъ разпитъ и сѫдене. Макаръ да е билъ подъ покровителството на търновския владика, той билъ много измъчванъ, битъ и останалъ тежко боленъ. Следъ това го пускатъ на свобода, но се завръща въ Севлиево съ съвсемъ разклатено здраве. При все това той пакъ е ималъ инициативата и грижата за отварянето на Хаджи Стояновото училище презъ есеньта на 1876 год. Много се говори, че архивата на Севлиевския революционенъ комитетъ тогава е била дадена за пазене у Попъ Марина, но не можа да се узнае какво е станало съ нея.

Попъ Маринъ като пръвъ председатель на Севлиевски окрѫженъ сѫдъ.

Следъ като рускитѣ войски презъ лѣтото на 1877 год. освободили градъ Севлиево, тѣхната окупационна власть открива окрѫженъ сѫдъ и за пръвъ председатель се назначава Попъ Маринъ, който е знаялъ много добре руски езикъ, за да прилага рускитѣ наредби-закони и който, като свещеникъ и икономъ въ турско време, е изготвялъ на севлиевскитѣ граждани много документи отъ гражданско-правенъ характеръ, като актове за собственость, за задължения, свидетелства по семейното право и пр. Но той пакъ е билъ оставенъ като икономъ-архирейски намѣстникъ на околията.

Външность и характеръ на Попъ Марина.

Вънкашно Попъ Маринъ представлявалъ единъ възтънъкъ, високъ, русъ човѣкъ, съ сиви очи, продълговато и бѣло лице и съ руса редка брада. Още като младъ учитель той обичалъ да се облича много добре, винаги съ черни европейски дрехи, съ бѣла колосана яка и рѫкавели. Билъ е много чистъ, спретнатъ и редовенъ, както въ частния си животъ, така и въ служебната си работа. Той въвежда както въ семейството си, така сѫщо и въ училището и църквата дисциплина и моралъ. Често е бивалъ виканъ като просветенъ и знающъ чужди езици да чете на чорбаджиитѣ и първенцитѣ дошлитѣ български и чуждестранни вестници. По важнитѣ прошения до разнитѣ власти съ общонароденъ характеръ той винаги е написвалъ и често е давалъ дописки до цариградскитѣ български вестници противъ турската власть и противъ гръцкитѣ владици. Поради лошото му третирване въ турския затворъ по поводъ разкриването на заговора за възстанието, Попъ Маринъ съ деликатното си и разклатено здраве не можалъ да живѣе по дълго време и почива още младъ на 47 годишна възрасть. Той бива погребанъ въ двора на старата църква св. Пророкъ Илия предъ самия олтаръ.

Надгробната му плоча гласи:

„Архиерейски намѣстникъ
икономъ Маринъ Софрониевъ починалъ на 1883 год. 18 януарий.

Пріятелство

Искренно сърце всегда е свободно
А коварно-то всегда неповолно
Искренъ ако си всекиму ще си пріятенъ
Ако си лукавъ всекиму умразенъ.

М. С. К.

Дневникъ на Марину П. Софроніевичу.

(отъ 5. XI. 1856 година до 3. VII. 1873 година).

Преди да дода въ Севліево отъ Ловечъ какво замѣчателно нѣщо съмъ направилъ въ Ловечъ.

Най-първо на 1854. Априлія 17-го ме оставиха помощникъ на моятъ учитель Манола. После по причина отъ другарятъ ми Коста Стойнова като неможахме да се съгласимъ, и понеже ми дадоха отъ дольно-то училище 300„ гроша повече отъ горя, сирѣчъ 700„ зато отидохъ на долно-то училище помощникъ на у. Янка на 1855. Апріліа 8 който въ тѫзи година се ужени, но на друга-та година ми дадоха 2000„ но неможехме да се сговоримъ съ у. Янка, защо оставихъ безъ време на шесть месеци съ надежда да ида на Тарново при нѣкой търговецъ. И тъй като заминахъ презъ Севліево, оставиха ме тамъ за учитель, въ 1856 ноемврія 5.

Достозамѣчателни забѣлязванія.

1856. Ноемврія 5-го 1856. Додохъ въ Севліево отъ Ловечъ за учитель и се пазарихъ за 3500„ гроша. Въ туй време бѣха Господари-тѣ на Свята гора съ учителя Николая. И азъ ходилъ въ Габрово да ги посрещамъ на Декемврія 28. Като бѣхъ дошелъ новъ учитель въ Севліево казахъ пръвъ пѫть слово на Ноемврія 13. на с. Иоанна Златоустнія, дето като начнахъ да казвамъ по книга, угасна ми свѣщь-тѫ. Тогава презъ зима-та презъ февруарія месецъ се разболѣхъ на умиранье и лежахъ долу въ черковска-та ходая, въ туй време ми донесоха едни чорапе отъ Тодора когато се бѣше уженила съ едно писамце. До гдѣто лежахъ боленъ Димитаръ Матьовъ ма гледаше, който идваше при менъ въ училище-то за другарь: защото ма бѣше страхъ като секи младъ.

1857. Подбудихъ Господаритѣ да подправятъ училище-то, което бѣше начнало да се срутва. И го искараха на друго-то лѣто съвършенно на 1858. И тогава на 26 октомврія святиха вода въ училище-то съ голѣмо торжество, като казаха и дѣца-та словца, за което ны бѣха похвалилъ Георги Кескиновъ въ Вѣстникатъ.

1858. Септемврія 1. Явихасе комети. Една-та излѣзваше сутренъ отъ къмъ северъ и залѣзваше къмъ Востокъ. А друга-та която бѣше по голѣма, и трая повече време комай до 5„ Октомврія сѫ явяваше отъ къмъ северъ надъ Крушовскіятъ баиръ и залѣзваше каде Юго-Западъ. Декемврія 10-го въ Севлиево се менихъ (згодихъ).

1859. Януарія 11-го се венчахъ (правихме свадба) и на свадба-та ми бѣха дошле отъ Ловечъ Коста п. Васильовъ съ стопанка-та си и съ Майка си, Влади Івановъ хаджи съ стопанка-та си, учитель Манолъ съ брата си Такія, и Беню уйчовъ. Въ туй време бѣше дошелъ Митрополитатъ отъ Търново Григорія, който бѣше дошелъ на мѣсто Митрополита Неофита, когото разпѫдиха съ зоръ отъ Търновъ. И тѫй Григорія като се случи на свадба-та ми венчама съ голѣмъ обрядъ, облеченъ въ одежди-тѣ си ни заведе до дома. Тогава бѣше дошелъ и Ловчанскія Владика Българинъ Иларіонъ въ Севліево, който на свадба-та ми въ Вторникъ вечерь на угощеніе. 1859„ Маія 3-го. Направихъ на ученицы-тѣ првъвъ пѫть изпитаніе и беше дошелъ Тодоръ Бурмовъ учитель Габровски да изпитва ученицы-тѣ. Следъ изпитаніе-то ходихъ съ ступанка-та си въ Ловечъ на госте.

1860. На „октомврія 19„ родими се първо дѣте Марійка, въ понедѣлникъ вечертѫ около 2„ часа на Святаго Іоана Рилскаго. На 1860. Февруарія писахъ за Духовника Пахомія статія укорителна: защото той бѣше писалъ за насъ и за господари-тѣ. И тѫй ката дойде вѣстникатъ събраха се негови-тѣ привърженнцы да ме изпѫдатъ отъ училище-то, но неможеха да сполучатъ. И отъ тогава се породи на връхъ менъ зависть. 1860. година. На Маія 11. првъвъ пѫть направихъ да се празднува деніѫтъ на Святій-тѣ Кирила и Методія, дето стана торжественно. Въ това време се отрекоха Българи-тѣ отъ Цареградска-та Гръцка Патріаршія. Въ туй време и Русія бѣше дошла на рѣка Прутъ съ 100000„ войнa, да иска освобожденіе-то на Българе-тѣ, за която причина бѣше изпроводилъ Султанатъ Великіятъ Везиръ на Румелія, за да изпита страданія-та Български, дѣто му принасяха отъ секи градъ жялби по побужденіе-то на Цареградски-тѣ Българе.

Въ това време бѣха начнали въ Севліево да вадятъ пашкули-тѣ на семе: защото бѣха надошле отъ Италія да го header зематъ и по първа-та година бѣше излѣзло на цѣна до 1500—2000 гроша ока-та (Бѣха излѣзли на цѣна пашкули-тѣ за 40 гроша ока-та), зато тая година секи си извади пашкули-тѣ на семе даже и азъ имахъ 12„ оки пашкули, и ги извадихъ на семе, но неможахъ да го продамъ; защото падна отъ цѣна и си остана, та го фѫрлихъ.

На 2„ Іулія ме викаха господаритѣ у Спиридонови, дѣто тамр вадяха бубено семе, за да имъ четѫ Вѣстницы-тѣ, и тамъ намѣри време Н. С. да се кара съ менъ, понеже бѣше ми враждебникъ, по причина на Духовникова-та статія: защото той бѣше пріятель на Д. Пахомія. Но пакъ нищо неможе да стори: защото не му уйдисваха на уматъ.

Іулія 8. Толко бехъ притесненъ за пари, щото ми сѫ отщя и святѫтъ: защото нѣмаме въ кѫщи нито една окѫ брашно, и въ кесіята си нѣмахъ нито еднѫ пара, смаяхсе какво да правя, отъ общинѫ-тѫ, нѣма, не даватъ. Нѣма кой да ми помогне, отъ кого да искамъ. Най послѣ съ много молбѫ на Епитропи-тѣ, смилиха се та ми дадоха 50. гроша.

На 19 Іулія Духовникъ Пахоміи като имаше на менъ завистъ. Събрахмисе у техъ вечартѫ двама дето ми рече нѣкои и друга хората че ми дотегнѫ, и домѫчня, щото и на 20„ І. на праздника на С. Пророка Илія ходехъ не весело, хеле сѫ поутешихъ като утидохме въ бахчіите съ Христа Гэновъ и х. Ангела и проч. да убѣдваме.

Въ туй време падна бубено-то семе до 350„ гроша, щото зарариха много хора. И азъ сѫщо не продадохъ но остана ужъ за подиръ.

На 15. Авгоста ходихъ на Троянскіятъ Мънастъіръ да продавамъ книги. На тръгнованье уткраднаха ни единъ Елински Лексиконъ който беше на х. Ангела. На 17. Авгоста си додохме отъ Мънастъіръатъ. И като си пригледахъ Есапъ атъ дето съмъ продавалъ 60. гроша съмъ похарчилъ отъ кесія-та си, такъвъ кяръ съмъ кярувалъ.

На 27. Авгоста въ сѫбота вечерта около 10 часа удари единъ такъвъ силенъ градъ, щото потроши изъ градѫтъ керемиди-тѣ по кѫщите, и очука тѫй лозя-та, щото и прѫчките испочупи, и много животни по кѫратъ измори и рани, и папури-тѣ сабори на земата, на 28 Авгоста ме улови страшна една треска, която ма даржа дору до 5„ Септемврія. Послѣ като се мина еднѫ недѣля пакъ ме повтори трескѫ-та презъ день ма тресеше. Но слава Богу слѣдъ 1. месецъ примина като ме смаза добре.

Около 29„ Септемврія дохожда моятъ отецъ въ Севліево да ме повиди и се обѣща да ми даде 30„ ведра віно, защо то нѣмахъ.

Въ това време почна да сѫ издава новъ Вѣстникъ отъ Г-на Раковскаго въ Бѣлградъ подъ названіе Дунавскій Лебетъ. И. Духовникъ Пахомія заплати да дохожда въ градѫ ны Вѣстникатъ.

На 30. Октомврія се жени въ Севліево мой съгражданинъ Василъ за Гатя Никитоулу за момиче-то и поканиха менъ за кумъ и азъ склонихъ и го венчахъ. Въ това време бѣха начнали да идватъ Татари, които распѫдила Росія, а Турція ги пребрала, и распроводилъ ги Султанъ-атъ по градове-тѣ и села-та да ги хранятъ като гости Българи-тѣ и Турци-тѣ.

На 29„ Декемврія додоха въ Севліево 4-5 души които се казваха Русси отъ Владимирсая губернія, продаваха икони и штамби и азъ си зехъ една икона отъ тѣхъ.

1861. На Февруарія 18. ходихъ на Ловечъ заедно съ Севліискіятъ Духовникъ, който каза слово въ Д. Черква,

На Априлія 18. падна снѣгъ и послѣ такава дебела сланѫ щото повреди сички тѣ овощія и попари лозя-та.

На 30. Априлія правихме изпитаніе за Момичета-тѫ и дадоха граждане-тѣ на надзирателка-та на дѣвички-тѣ подарка.

На маія 4. правихме за по малки-тѣ ученицы въ Взаимно-то училище. На Маія 11. правихме за поглавнъі-тѣ ученицъі изпитаніе, и Граждане-тѣ нищо не ни възблагодарихa, за коя причина неможахме да разумѣемъ. Причина-та разбрахме послѣ, че е билъ непріятелъ-атъ Н.

На Маія. 20, ходихъ въ Търново на расходъ, и тамъ въ недѣля-та понеже беше Костадиновдень, ходихме на 3—4 кѫщи на посѣщеніе. Тамъ се научихъ че дошле въ Видинъ и въ Каазлѫ чѫ Руси-тѣ да канятъ Българи-тѣ да идатъ да живѣятъ въ Россія. И послѣ като си додохъ въ Севліево увѣрихсе че е било истина: защото получихъ една брошурка, въ която съвѣтоватъ Българи-тѣ да не си оставятъ Отечество-то, и да ходятъ въ чуждо.

На Іунія 15. доде известіе че е умрѣлъ Султанъ Абдулъ Меджитъ и на негово мѣсто се възцарилъ братъ му Султанъ Абдулъ Азисъ, за когото правихме три дни дунанмѫ (текликъ).

На Іунія 18. се яви опаша-та звезда, която излѣзваше отъ къмъ северъ и до сутрента като обикаляше каде юго-западно затулвашеся каде истокъ. И трая около до 5-6 Іулія.

На Іулія 4. се научихме, че имало било т. е. скоро се появилъ нѣкойси человѣкъ Святія въ Силистра на село Калипетра родомъ Сищовчанинъ, който исцѣлявалъ болны отъ каквато и да сѫ болѣсти слѣпи прогледвали, хроми оздравяли и проч. И тѫй отъ много градове и села отишле билни за исцѣленіе. Както и отъ Севліево отидоха мнозина болны съ различны болести на 13. Іулія. И си додоха на 5. Авгоста, но нито единъ отъ болны-тѣ е получилъ изцѣленіе, и видесе да е бъілъ лажливъ Святія,

На 15. Агоста ходихъ самъ на Батошовскіятъ Мънастъіръ.

Послѣ се научихме сѫщо че Селистренскіятъ Святія бъілъ лаже-святецъ име-то му Ангелушъ Гакуузинъ.

На 2. Октомврія сутрента въ понедѣлникъ по 12„ часа, родимисе момченце, въ този день доде въ Севліево Видинскиятъ Валія който отиваше новъ Паша за Видинъ, и ходихме отъ училище-то съ ученицъі-тѣ да го посрещаме. Име-то му бѣше Сюлейманъ Паша.

На 8. Октомврія кръстихме момченце-то нъі Стефанъ.

На 21. Октомврія доде въ Севліево Даскалъ Петко Славейковъ, понеже бѣше представителъ въ Цариградъ за Севліево зарадъ Българска Іерархія, и като не можаха нищо да свършатъ, вѫрнаха се отъ Цариградъ сички-тѣ представители зато и Д. Петко да си земе хесапа. И като доде ходихме на 22 Октом. у у. Николови по обѣдъ на гости а вечертѫ дохожда Петко у дома. Въ туй време бѣше сѫ дигнала една партія С. да ме пѫдатъ отъ училище-то, и ушъ у. Петко ги по кандардиса и на 23 Октом. вечерта казаха нъі Господари-тѣ Г. Миню моятъ Кумъ и Г. Минчо че ще стоимъ за нанапредъ на сѫща-та цѣнѫ на която сме стояли, т. е. за 5500. И ніе склонихме. На 26 Октом. каза слово Даскалъ Петко въ черква за Любовъ-тѫ. И въ сѫщиятъ день трѫгна да си иди и азъ отидохъ да го изпроводя до Габрово съ коньатъ на кумятъ Миня. И на 27 Октом. се вѫрнахъ отъ Габрово.

На 29. Октом. слушамъ че сѫ повдигнала С. партія пакъ да ме пѫдятъ и да ми навалятъ хакътъ. И тѫй Г. Н. С. повдигна сичкіятъ градъ съ негови-тѣ клевети и лѫжи за да ма испѫдіѫтъ отъ училище-то, че той щѣлъ да намери по ефтенъ учитель и по ученъ съ 3-4„ язъіка. И като неможе да направи да ма испѫдятъ начна да дѣйствова да ни навали хакѫтъ, И тѫй отъ 5500, преставиха нъі заедно съ Даскалъ Никола по за 4000„ за година. На Ноемврія 5-го,

На 10. Ноемврія пакъ бѣха повдигнали да ме пѫдятъ и да преставятъ Даскалъ Янка, който бѣше дошелъ въ Севліево. Но и то не може да подѣйствова нищо. И тѫй си отиде въ Ловечъ даскалъ Янка като незнамъ какво да кажа. . .

1862. година започнахме ни твордѣ весело нито твордѣ скръбно.

Около 5„ Февруарія падна дамлѫ на Гена-та Колчовъ и докараха хекиминъ отъ Търново да го цѣри. Въ туй време, бѣха излѣзки на ступанка-та ми пострани-тѣ нѣкакви пѫпки. И тѫй начна Търновскіятъ хекиминъ да я цѣри когото викаха Костаки и на 20„ Февруарія като трѫгна Хекимина да си иди въ Търново, и понеже не бѣха още заздравяли пѫпки-тѣ отидохъ съ него до Търново да зема цяръ за нея и за менъ дето имахъ пакъ азъ сухъ сърбелъ по кожа-та си отъ 4-5 годинъі. Додохъ си отъ Търново на 22„ Февруарія и употребихме цѣрове-тѣ и оздравяхми, и азъ се освободихъ отъ сърбелатъ и булка-та ми отъ пѫпки-тѣ.

Около 25-26„ Февруарія повдигнаха се въ Севліево да нерачатъ мюдюринатъ си. И проводиха на Видинъ съ Маазаръ единъ Турчинъ и единъ Българинъ Петя Банкова, които си додоха на 20„ Марта отъ Видинъ и казаха че Мюдюринатъ Сюлюманъ бей ще са вдига той бѣше отъ Ловечъ и ще доди други новъ.

На 11 Марта ходихме на расходъ съ конѣ-тѣ до горна-та воденица, и тамъ Иванъ Ц. ма попѫржа както си щѣ, повдигнатъ отъ Н. С., моято най главнъій неприятель въ Севліево.

На 20„ Марта замина презъ Севліево Даскалъ Никола Златарскій и Търновскі за Ловечъ, и дохожда въ училище-то да се видимъ.

На 30„ Марта отидоха Минчо чорбаджіята, Маньоулу и Иванчо Пешовъ на Видинъ да ставатъ мурафѫ съ Мехметъ Ефенди сѫнджѫкъ еменія-та и мюдюринатъ Сюлюманъ бея и да ги нещѫтъ да са веке те на работа, отидоха съ още 4„-ма турцъі отъ Севліево.

На 30„ Априлія си купихъ 4„ кози да ги доя за въ кѫщи. Въ туй време като покараха лозя-та показаха че ще иматъ за напредъ добро грозде. Духовника Пахомія моятъ непріятель, побѣдихъ, който бѣше отишелъ въ Цариградъ, и като бѣше проводилъ нѣкое безчестно писмо въ Севліево до пріятели-тѣ си въ което обезчестяваше Тапчилеща, Бурмова и други, Цариградски тѣ Български първенцъі Азъ зехъ туй писмо съ еднѫ леснотѫ, и го изпроводихъ въ Цариградъ до Бурмова, зарадъ което писмо го испѫдиха изъ Българска-та църква, съ дървено блѫсакъ. „байле баша, байле трашъ."

На 13„ Маія се ужени Димитаръ Матьовъ за Станка на Христа Джамбазоулу за момиче-то, което бѣше и Даскалица на момичета-та. И на свадба-та ми дадоха ръіза.

На 12„ Іунія се раздаде слухъ че избухнала война на стара планина Габровска ушъ Българи, съ какво намереніе послѣ ще са научимъ Не можахме да са научимъ сѫщото намереніе за този слухъ който се раздаде какъвъ бѣше. Само туй стана вѣроятно че Черна гора и Сърбія станали противъ Турція и голѣмъ бой станалъ на Черна гора, отъ сичка Туркія събиратъ войни за въ Черна гора, като редовни войски, редифи и баши бозуци.

На 1. Іулія отидохъ съ Севліевски-тѣ Господари на Ловечъ, които бѣха отишле за Мехметъ Ефенди за хохани-тѣ и за Мюдюринъ, и догдѣ да свършатъ работата си, стояхъ съ тѣхъ заедно въ Ловечъ до 6 дена, тамъ се видѣхме съ Партенія Стоянова. Въ туй време бѣше са разбодѣла баба ми преди да ида на Ловечъ, отъ тежка та болѣстъ дори до смърть, но послучая доде отъ Казѫнлѫкъ единъ Хекиминъ Димитраки който я възвърна отъ смърть-тѫ, тогасъ и отидохъ и на Ловечъ, като бѣше начнала да заздравя. Много разбойницъі сѫ появили сѫду, щото начнахѫ даже и ракари-тѣ да біятъ и убиватъ, и неможехме отъ страхъ да идимъ нито до лозя-та.

На 28. Іулія повдигна моятъ нетріятель Н. да гледа хесапи-тѣ на чорбаджіитѣ и на Епитропи-тѣ, тѫй и намъ и гледа какъ да ма изкара борчлія, и тѫй направи да извади вехти-тѣ Епитропи и оставихѫ, отъ които единъ бѣше и чичо му Спасъ.

На 29. Іулія въ недѣля-та въ тези раздори казахъ слово въ черкова-та, отъ което слово на Нетко не станало бѣше хубаво че бѣше пакъ се разярилъ на врѣхъ менъ. Въ туй време бѣше открадналъ х. Харитонъ отъ Батошовскіятъ Мънастырь одежди-тѣ църковны, които бѣше той испросилъ

отъ Божи гробѣ, и го фанахѫ и го распѫдиха отъ Мънастырь-атъ заради когото бѣха повдигнали простацы-тѣ голѣма мѫлвѫ изъ градѫтъ и се каратъ съ Господари-тѣ: защо да го пѫдятъ отъ Мънастырь-атъ. И тѫй въ този случай Н. пакъ възстана противоми и нещe ма въ училище-то веке за нанапретѣ. А азъ като бѣхъ заборчлѣлъ на община-та около 3000„ гроша, и нѣмахъ за харашлѫкъ, пакъ и не ми даватъ пары още и въ кѫщи дете-то ми бѣше болно, въ този случай Господъ ми бѣше на помощь, а то̀ азъ не ся знаяхъ гдѣ сѫмъ. Азъ решихъ ушъ да ида на Троянскіятъ Мънастырь на Авгоста на 12 вечерѫ утивамъ си. . .
(Нѣколко листа се пропускатъ съ семейно съдържание, б. а.)

На сутрентѫ на 17. Ав. стигнахъ въ Севлиево. И тамъ съ какво да се утешѫ, Н. С. моятъ врагъ, направилъ съ своите интриги и лукавства, хора-та да ме испѫдятъ отъ училище-то, зелъ подписи отъ хора-та, веке се свършило нещятъ ме. А азъ въ този случай, отъ сѫду обезчестенъ, пакъ и безъ пары, нѣмамъ никого, който да ми помогне нѣщо!!. Охъ! Охъ! викамъ само жялко за менъ какво ще да направя! Незная кадѣ ходя какво правя отъ скръбь.

На 19. Августа въ недѣля вечертѫ трѫгнахъ да се порасходя вечертѫ на врѫщанье намѣрихъ Христа на Нетка брата му, който ме повика почерпиме една ракія и ми каза пакъ да идимъ да се разходимъ и тѫй като се вѫрнахъ съ него, той ми доказа, въ този случай трѣбва да викашъ Батя да му се помолишъ: защото тъй както е повдигналъ на връхъ тебъ хора-та да те пѫдятъ отъ училище-то, той пакъ може да ги възвѫрне, други цѣръ нѣма за тебъ.

Октомврія 1. и ходихъ съ Бача Марина Дандола на Габрово, когото бѣха проводили отъ Севліево заради перваз-тѣ на мостатъ отъ тамъ наврѫщанье минахми презъ колиби Драгановцы дето и спахмы вечертѫ. Като престигна 26 Октомврія Димитровденъ, азъ като видѣхъ че ме нещѫтъ въ училище-то за учитель изнесохси книги-тѣ и казахъ на Господари-тѣ ще си излезѫ отъ училище-то: защото не ма пазарихте пакъ, и други-тѣ ма нещѫтъ, а тѣ ми рекоха седи още еднѫ недѣля и азъ склонихъ и останахъ да стоя.

На Ноемврія 3-го. Доде едно момче отъ Тетевене за да тѫрси мѣсто за учитель, и тѫй менъ като ма нерачахѫ, противни-тѣ ми пазарихѫ него за учитель, и събрахасе въ училище-то моите врази безъ господари-тѣ, и ми казаха послѣдньо, ти веке ще си излѣзишъ отъ училище-то нещатъ та веке свършено, и азъ си излѣзохъ. После ужъ пазариха у. Никола старіятъ учитель съ Тетевенско-то Даскалче. Но и даскали Никола остави, и тѫй оставихми училище-то на 6. Ноемврія и останахми празны.

На 7. Ноемврія като бѣхмы седнали съ даскалъ Никола и още двама други пріятели въ училищна-та ходая піехмы ракія и се утешавахмы единъ други като ни бѣха распѫдили.

Ето доде единъ чилѣкъ Петю Банковъ и ми рече, да додишъ на Куматъ си Миня на кааве-не-то че та викатъ. И азъ въ този случай фанахъ да мисля за какво ли ма викатъ, като отидохъ въ кааве-не-то сабралиса тамъ сѐ първен-цъі-тѣ градски, и тѫй като ма приканиха да седна казаха ми тепъ та распѫдиха отъ училище-то сега, за което нiй не сме благодарнъі, зато намислихмъі да ти съберемъ отъ 45-до 50 дѣца и да ти дадемъ 2500 гроша за година да ги учишъ доло въ Дѣвическо-то училище. И азъ въ този случай за да не стоя съвсемъ празенъ презъ зима-та склонихъ и отидохъ да събирамъ нодписанъі-тѣ дѣца доло въ училище-то и тѫй като ги събрахъ и начнахъ да ги уча, отъ день на день начнаха бащи-тѣ на дѣца-та отъ горно-то училище да привождатъ дѣца-та си възъ менъ и да се подписватъ по 50 гроша да ми даватъ на дете за година, и азъ ги прибирахъ щото се събраха до 80 дѣца и нѣмаше веке де дастоятъ начнахъ веке и да врѫщамъ нѣкои си, ако бѣше имало мѣсто де да стоiятъ дѣцата щеха да се подпишатъ сичките граждани каде менъ, освѣнъ 10„ души моитѣ врази. И тѫй като видѣха врази-тѣ ми, които мъiслеха съвсемъ да ме оставатъ безъ работа, а азъ се настанихъ пакъ, те обѫрнаха за тѫсъ сѫща-та цѣнѫ да ма оставятъ горя въ училище-то.

И тѫй на 13. Ноемврія събралиса въ училище то и ме повикаха и ми казаха да се съедините пакъ казватъ на менъ и азъ имъ казахъ желая да се съединимъ. Казаха ми за 2500„ ще стоишъ ти да учишъ главнъі-тѣ ученицъі въ класатъ Даскалъ Никола и Даскалъ Василъ по за 1500„ гроша да учатъ малки-тѣ дѣца въ училище-то. Азъ ако и да не склонявахъ за толкосъ малка цѣнѫ но казахами Господари-тѣ послушай на, и азъ склонихъ но не съ благодареніе. И начнахъ да си уча главнъі-тѣ ученицъі безъ да са мѣса въ училище-то на нѣщо. Сега пакъ начнахѫ нѣкой да ма кандардисватъ съ сѫща та цѣнѫ да прибера и момичета-та да уча. (които бехъ распѫдилъ) както съмъ ги училъ по първо но азъ отказахъ.

На 27. Ноемврія като се бехъ научилъ че въ Казѫнлѫкъ тѫрсятъ учитель, писахъ двѣ писма отъ странѫ-тѫ на Хекимина Димитраки който беше отъ Казанлѫкъ. Ако иматъ нужда за учитель да ида тамъ, ако ми дадѫтъ 6000 гроша за година. За това никакъвъ отговоръ нѣма отъ Казанлѫкъ.

На 26 Декемврія сутринтѫ около 11„ часа срещо Никулденъ се запаля на куматъ Миня въ ханатъ му отлуканѫ-тѫ, незнаймъ какъ отъ душманинъ нѣкой ли? или отъ други нѣкой случай, и тѫй дохождатъ на помощь и отѫрватъ ханатъ отъ пожаратъ, а само отлукана-та стана на пепелъ.

Ето пристигна благополучно и Рождество 25. Декемврія на 26 Декемврія презъ нощь-тѫ ходихми цѣла нощь съ нѣкои мои пріятели съ Габровски-тѣ цъiголари на 5-6 кѫщи пріятелски. И тжй веке зле добре искарахми 1862-ра година, и забравихъ сички-тѣ лоши случаи които претеглихъ презъ 1862-ра, година, съ надежда дано се случи 1863 година която ще настжпиме по добра за менъ, и дано я премина съ фамилія-та си заедно здраво, весело съ нѣкое благополучіе. Дай Боже.

1863. Ето започнахмъі 1863-та година нито зле нито добре нѣкакъ: защото ни беше нагазилъ единъ салгжнъ сички нъі въ кжщи.

На 1. Іаннуарія ходихъ на поздравленіе съ Господари-тѣ заедно, които ма повикаха, радостно и весело ходихъ съ тѣхъ. Като имахме единъ помощникъ отъ Тетевене Василъ, когото бѣха оставили моите непріятели за моя вреда и ужъ да испждятъ менъ съвсемъ отъ училище-то. Отиватъ му въ този день пріятели-тѣ му, а мои непріятель на поздравленіе въ училище-то, и понеже на обща-та ходая ключжтъ бѣше у менъ, те тогази намерили причина, защо да даржж азъ ключатъ че го не оставямъ у Василя, начнали да ма попжржатъ и хулятъ различно, гдѣто се случилъ тамъ и нѣкой мой пріятель та чулъ, и тжй съ гнѣвъ и ярость проводили момче да ма тжрси, и то ма намери и ми каза че чорбаджіи-тѣ дошле на учи. искатъ ключатъ на обща-та ходая, и азъ отидохъ като намерихъ се мои непріятели отворихъ имъ, които разгневени на върхъ менъ като зверове, начнахж да ми думатъ различнъі укорителнъі думи; щото малко остана и да ме біятъ, а азъ претарпѣхъ мжжески сичко-то, и да бѣха ма бъіли щѣхъ да тжрпіж, какво ще дя направя нѣма край. Послѣ като се научиха моите пріятели сичко-то това, отиватъ вечартж на куматъ Миня на каавене-то, гдѣто бехъ и азъ тамъ, начнаха да разказватъ какво са ма хулели и най много х. Никола Коновъ и той единъ отъ главнъі-тѣ мои пріятели каза ніи туй го кабулъ не струвами те да укоряватъ у. Маринча, ній ще распждимъ тѣхнія слѣпокъ Даскалъ Василя, когото те преставиха безъ да на питатъ, за туй нѣщо и чорбаджіи-тѣ като се расжрдиха и казаха на мои-тѣ пріятели и ніи смъі съгласни съ Васъ утрѣ това да го свжршими. Менъ мие, въ този случай дожалѣ и ми са доплака като видѣхъ че излязоха малко помощницъі и покровители за менъ.

На Февруарія 7„ доде писмо отъ Гръц„ Владика Григорія до Граждане Севлієвцъі. Да изберать 3 — 4-ма души представители, да идатъ въ Търново, за да му опредѣліжтъ заплататж. Въ този случай Първенцъі-тѣ избраха менъ съ още двама за представители да идимъ въ Търново за Владишка работа чуха ли сега моите врази, начнахж да кандардисватъ да не проваждатъ менъ. И тжй отфжрлиха менъ, и отредиха други трима. А азъ понеже си имахъ работа до Търново: защото ма бѣше викалъ, моятъ пріятель Г. х. Захарія Княжескіи, който стоеше при Рускіятъ Консулъ Таржуманинъ, за да се видимъ. Отидохъ и азъ въ Търново съ представителите на 16„ Февруарія, тамъ поминахъ много добре съ тѣхъ. Ходихмы и при Консолатъ да го видимъ, който ми са обѣща да подари нѣкои книги за училище-то: и азъ си додохъ на 22 Февруарія отъ Търново, а представителите останаха за да видятъ какво ще са рѣши за Владиката, по Марта 4„ си додоха представители тѣ отъ Търново, и нищо не сѫ решило бѣше.

Около на 12„ Марта събрахасе въ училище-то Епитропи-тѣ училищны и църковны и Градскія чорбаджія, и ма повикаха да имъ кажа кое момиче да представятъ за Даскалица, и азъ да ходя да ги наглеждамъ, обѣщаха ми да ми дадѫтъ още 1000„ гроша хакъ. И тѫй представихмы на х. Ангела момиче-то Еленка за Даскалица подъ мое надзираніе. Въ туй време купихмъі орташки съ Хинка Владъовъ единъ дюлюмъ мѣсто доло въ Мармарча, дето сѣяхми и черници, купихмъі го за 300 гроша.

Ето пристнгнахмъі и Въскресеніе здраво и благополучно но малко кесатъ отъ камъ паръі-тѣ. Въскресеніе бѣше на 31. Марта.

На 1. Априлія вечертѫ ми доде на госте Тишко Продановъ съ жена-та си Марійка и съ двѣ-тѣ си дѣца Продана и Петра отъ Габрово; този Тишко ми бѣше най искренъ пріятель, и тѫй стояха у дома дору до въ петакъ 5„ Марта Но въ срѣда на 3„ Марта, догдѣ бѣше Тишко у дома, убраха злодѣйци Люцкана на търновскиятъ пѫть, който отиваше на Търново съ жена-та си на гости. Пакъ въ срѣда презъ нощьтѫ заклаха двѣ момчета токо до градѫтъ втатъкъ рекѫ-тѫ подъ Функа-та, които биле отишле да ловіѫтъ ръіба. И въ четвъртакъ сутрентѫ ги намериха въ рекѫ-тѫ фѫрляни като ги заклали и глави-тѣ имъ оставили отъ вѫнъ.

На Априлія 27. Даде се 14„ оки памучно семъі отъ Царщина-та, за да го раздадѫтъ по хора-та безъ паръі да го сѣятъ, за да опитатъ дали ще може да става по България. Царятъ Султанъ А. Азисъ зелъ 490,000„ семе памучено отъ Америка, за да го проводи по България да го сѣятъ. И тѫй сѣяха го и некѫдѣ стана, а некѫдѣ съвсемъ неможда да стане. Туй лѣто раздадоха на хора-та въ Севліево бубено семъі букорешко, но като начнаха да го хранятъ измрѣ и не стана, а много зарариха хора-та, защото бѣше кесатъ листатъ и се купуваше окѫ-та отъ 40„ до 60 паръі. И азъ бѣхъ зелъ 6„ драмъі семъі, че едва 200„ драма пашкули извадихъ.

На 4„ Іулія ходихъ до Ловечъ да ся разходя и да ся видя съ пріятели и съ моятъ учитель Манола, който като си бѣше отишелъ отъ Ловечъ (който стоя въ Ловечъ 12 годинъі) на отечество-то си Софія преди 3 годинъі, повъікали го бѣха пакъ въ Ловечъ за учитель, и дошелъ бѣше на скоро, тамъ ся разходихмъі добре изъ Ловечъ съ него. Въ туй време като бѣше станало по Севліево много страшно отъ злодѣйци: защото обираха и обиваха человѣцъі тѣ по пѫтища-та, дошелъ бѣше единъ Царски человѣкъ въ Севліево Калаасѫ да търси лоши-тѣ, и тѫй олови по кѫратъ 3-4„ злодѣйцъі живи и 3„ ма уби. И улови 3-4 ма въ Севліево отъ Агаларъі-тѣ, които бъіле ятацъі и отъ село Малкочево чорбаджія-та Алилаа улови, който е бъілъ ятакъ на харсѫзи-тѣ. Но слѣдъ еднѫ недѣля пуснаха отъ Ловечъ Малкочовецатъ Алилаа.

На 7„ Августа пазариха чорбаджіи-тѣ единъ чюшмеджія, за 25000. гроша да имъ докара за въ градѫтъ вода отъ изворатъ, който е при ветхіятъ бентъ на. Дюсъ Табаха. Въ туй време и заправиха и отъ доло Взаимно-то училище.

Този чюшмеджія когото пазариха на 7„ Августа, не ся нае да докара водѫ-тѫ за чюшми-тѣ, и тѫй си отиде.

На 28. Августа ходихъ на Търново съ двѣ наши момчета Стойча Хинкова и Гоча Драгошинова, които мъі и теглихѫ харчтѫ, за да ида при Рускіятъ консулъ Василія Кожевника, за да му испрося да ги проводи въ Руссія да ся учатъ въ Императорски-тѣ училища. Но той само ни даде надежда, и ми каза нека си идатъ момчетата, че азъ ще пишѫ, ако има мѣсто ще въі ся отговоря, и тѫй си долохмъі на „ Септемврія

На 18„ Септемврія, си отиде Тетевенче-то Василъ, когото бѣха оставила за инатъ онѫзи година по Димитровдень моите врази, и за да испѫдятъ менъ, и тѫй като видѣ то че неще може искара на главѫ: защото и които го преставиха неможеха да го искаратъ на главѫ. И тѫй останахмъі пакъ двама въ училище-то съ старця Д. Никола.

На 20„ Септемврія пазариха други чюшмеджія да доведе водѫ за чюшмъі уста Никола отъ Казанлѫкъ.

Този чушмеджія начна да прави чушми-тѣ и бѣше раскопалъ хепедже на главѫ-тѫ. И тѫй разболѣся и умрѣ на 7 Октомврія.

На 7 Октомврія вечартѫ доде писмо отъ единъ пріятель Даскалъ Янковъ който приканва Севліевцъі да преставятъ Даскалъ Янка за учитель.

На 14 Октомврія ходихъ на Габрово по зборатъ Габровски, ходихъ да ся разходя. И приятель-тъ мъі Г. Тишко ме повъіка и седѣхъ у тѣхъ два днъі на госте. Като си дохъ въ Севліево Даскалъ Янко доде да моли самъ за да го преставятъ за даскалъ, но нещѣха го, и пазариха пакъ менъ съ Даскалъ Никола Иванова само менъ пазариха за 4000„ гроша. На 30„ Ноемврія ся искара отъ долу училище-то и Господари тѣ, преставиха нъі едно момче Крьстя, за да нъі помага въ училище-то.

На 30„ Декемврія закараха на Ловечъ куматъ Миня, Христа х. А. Дановъ, Иванча Пешова и Татя Ломиіова: защото ги бѣше наклеветилъ В. абаджіятъ, че са бъіле седжіи, ядели отъ сиромасите, и тѫй отидоха съсъ тѣхъ още до 20„ человѣцъі да ги поправятъ.

1864. Започнахъ я не твърдѣ весело: защото Господари-тѣ мъі бѣха викали на Ловечъ да ги сѫдятъ за общи работи, тѫй и азъ като общи чилѣкъ немъі бѣше твърдѣ добре. и освѣнъ туй моите врази бѣха станали да правятъ даавія съ Господари-тѣ, като Митю Войвода-та, Парванъ Недьовъ, а отъ тукъ ги подкрепяваха и подбуждаха пакъ Спиридонъ, Нетко съінъ му Василчу, зетъ му и прочіе сѐ мои врази.

На 2. Іануарія презъ нощь та родимъі ся момиченце, презъ нощь тѫ по 5„ часа, което и крѫстихмъі на Богоявленіе на 6„ того на кръсница-та на имъі-то Евангели.

На 5. Іануарія вечерь-тѫ си доде Х. отъ Ловечъ, който клеветеше чорбаджіи-тѣ, за да си подкрепи работа-та по-добре. И тѫй вечартѫ ма накараха, които сѫ къмъ чорбаджіи-тѣ да направя жалба за Севліевскіятъ Мездлишъ и азъ я направихъ презъ нощь-тѫ.

На 6. Іануарія на Богоявленіе зарань-тѫ като си излизаха хората отъ черква, додоха въ училище-то около до 400-500 души, и като удобриха жалба-та която бѣхъ направилъ удариха си печати-тѣ сички-тѣ и отидоха съ жалба-та на конакатъ да ся представятъ на Мездлишатъ и тѫй въ конакатъ ся събраха до 600„ души. Мюдюрятъ съ мездлишатъ заедно потвърдиха жалба-та съ мазари-тѣ и като я удобриха направиха еднѫ мазбатѫ за Ловченскіятъ Каймакаминъ за да пуснъі чорбаджіи-тѣ: защото сѫ безъ въіна. А Х. го вика Мюдюрина въ конакатъ предъ народатъ и го обезчести сѣкакъ, като единъ мюзювиринъ и лошъ челѣкъ. Но Х. пакъ отиде на Ловечъ да клевети и да действова, но нищо неможа да направи, защото сѫ уловихѫ клевети-тѣ му че сѫ празднъі.

На 21. Іануарія си додоха Господари-тѣ отъ Ловечъ съсъ бунбаширинъ, който ги бѣше наклеветилъ Х, и тѫй пригледа бунбаширина и разумѣ че е сичко-то мюзюверликъ, което го прави Х., и тѫй отиде бунбаширина. А гражданете са много распалиха на връхъ Х. и тѫй ся събраха на 9„ Февруарія въ училище-то сичкитѣ граждане, и като повикаха Х., доказаха му да са не мѣси въ граждански работи, а той като непокоренъ неще да склони, но гражданетѣ го испѫдихѫ отъ училище-то съ блѫсканье, и отидоха на конакатъ и казаха на Мюдюрина да го затвори, и да пише на Каймакамина, че го нещѫтъ въ градѫтъ.

И тѫй запрѣха и стоя 23 дни запрѣнъ, послѣ го закараха на Ловечъ. И тамъ е далъ съ молбѫ на Каймакамина писмо какъ нѣма да са меси въ градски работи и го пуснали.

На 10. Марта проводихъ статійка да са вмести въ Вѣстникатъ въ която статійка писахъ повече за Ловчанскіятъ

Владика Илларіона, а по малко Х.: защотоВладиката дѣйствоваше повече за да запрѫтъ чорбаджіи-тѣ Севліевски.

На 13. Мартъ, начнаха да приминуватъ презъ Севліево Черкези които распадиха Россія, и Султанъ А. Азисъ ще ги настани по поле-то, дето ще имъ правятъ кѫщи.

На 19. Априлія бѣше Въскресеніе което преминахъ весело, но бѣше време-то стодено, да са знае въ тѫзи година одравяха лозята слѣдъ Гергьовденъ, толко бѣше пролѣттѫ студена. Въ туй време бѣше излѣзло повеленіе отъ царщина-та да са правятъ пѫтища-та дето вѫрви поща-та, и тѫй начнаха да ги правятъ.

На 4. Іунія Даскалъ Никола моятъ другарь, понеже ми враждуваше, като подвѫрзовамъ, а азъ бѣхъ зелъ еднѫ наустница да подвѫрзовамъ, И тѫй за да ми направи пакость скри обризало-то си (ножатъ) понеже бѣше неговъ. А азъ заглядихъ обризало-то, което ми бѣше далъ Тишко и си свѫршихъ работата.

На 6. Іунія ходихъ на Ново Село за Свята Троица. Гдѣто бѣше храматъ на калугерки-тѣ. Тамъ пріеха ме радостно.

На 8. Іунія като си додохъ отъ Ново Село, обадима П. М. отъ когото бѣхъ купилъ градина-та му, която е при наща градина и понеже ми са обѣщаха Градоначалницъі тѣ да ми даджтъ паръі, а послѣ не ми дадоха, и като искахъ азъ да ся повѫрнѫ, обадима на кадійница-та и ма запрѣха та стоехъ 7 часа затворенъ, до гдѣ да ма расправятъ чорбаджіи-тѣ.

На 15. Августа ходихъ съ булка-та си и съ двѣте си дѣца Вѣнку и Вангели-то заедно и балджзами Анна съ кола на Троенскіятъ Мънастиръ.

На 6. Септемврія доде Рускія Консулъ отъ Търново който кондиса у куматъ Минюви, и щеше да иди на Троянскіятъ Мънастиръ, но поканихми го и отиде до Вечертѫ на Батошовскіятъ Мънастъіръ. На 7. Сеп. отидохъ и азъ на Батошовскіятъ Мънастъіръ заедно съ менъ додоха и две Ловченчета Димитаръ и Акимъ, имаше и единъ французинъ сахатчія единъ аршинъ високъ и той доде на Мънастъірятъ съ Цейтора-та си, която бѣше зелъ отъ Търново. Тамъ на Батошов. Мънас. искаше Рускіятъ Консулъ да вѣнчее сахатчіятъ французинъ съ цейтора-та си, но азъ казахъ на Игумена да не го вѣнчава безъ дозволеніе-то Градско. И тѫй не го вѣнчаха. И на сутрентѫ си додохми въ Севліево съ сахатчіята въ Севліе. А. Р. Консулъ отиде по планинѫ-тѫ да разгледва, и послѣ си отиде въ Търново презъ Габрово.

По Димитровдень не ма преставиха и азъ оставихъ училище-то и чакъ на 9. Ноемврія ма приставиха за 4500.

На 12. Декемврія на С. Спиридона въ сѫдбата престависа отъ тоя свѣтъ (умрѣ) пріятелятъ ми попъ Никифоръ, който остави 4. дѣчица сирачита.

На 25. Декемврія на връхъ Рождество отидохъ на Габрово съ стопанка-та си и съ малко-то момиченце Евангели на пріятелятъ си Тишка на госте, понеже ми бѣше проводилъ нарочно негова та си майка съ конче-то, заедно и единъ чилѣкъ да кара конче-то. И тѫй стояхми въ Габрово дору до 30. Декемврія и си додохмы, като на доведе П. Тишко пакъ съ шяйнѫ-тѫ. До гдѣ сми быле въ Габрово Куматъ Миню сгодилъ момичето си Евангели за Х. Петя Даноулу, на 28 Декемврія, за което ся азъ превъсходно зарадвахъ.

1865. Започенахмъі здраво и весело нова-та година 1865-та Въ туй време имаше нови руски цванцъі 20. копѣйки. И турско-то правителство ги запрети да не се зематъ и да не варвіѫтъ и тѫй вика телалинъ нарочно за това.

На 22. Іаннуарія заедно съ булка-та си отидохъ на Ловечъ на свадба: защото Акимъ Стояновъ Шишковъ отъ Харманито зема на дядо Пенча момиче-то Донка. И тѫй направихмъі въ Ловечъ свадба-та. Но като отидохъ на Ловечъ заварихъ бащѫ си боленъ, и оставихъ еднѫ женѫ да го гледа. И на 28 Іаннуарія презъ нощь-та умря баща ми до гдѣ бѣхме още въ Ловечъ и на 29-й го погребахмы въ горна-та черква гдѣто и стоеше. А Ловчанскіятъ Владика като ми враждуваше, направи да не земамъ нищо отъ бащините си вещи: защото бъілъ калугеръ и не ми падало да земамъ, и останаха сичките нѣща въ църква-та.

На 30. Іаннуарія трѫгнахми си за Севліево, и като стана презъ денятъ лошо време-то снѣгъ фартуна и студъ, и жени-тѣ бѣха въ шейны, зато едва пристигнахмы въ Срабе, и тамъ седѣхмы два дны: защото ся продалжи зло-то време.

И на 2. Февруарія като стана по меко време-то трѫгнахмы отъ Срабе и пристигнахмы едва вечартѫ въ Севліево.

На 23. Февруарія преставиха гражданете единъ турски учитель Сенаà Ефенди, и азъ начнахъ да ся уча турски.

На 20. Мартъ ходихъ на Ловичъ и обадихъ Владика-та на Ихтіяръ Мезлиши заради бащины-тѣ ми нѣща щото бѣше задържалъ, и ихтіяръ мезлиши дадоха караръ да си преберѫ бащины-тѣ нѣща, и тѫй пребрахси ги, и ги донесохъ въ Севліево на 23. Мартъ.

На 4. Іулія ходихъ въ Габрово на испитанія-та, отъ дѣто ма бѣха повыкали. Тамъ ся видѣхмы съ Г. Петра Ангелова учителка Свищовскаго, послучая доде си и учитель Петко Рачовъ Славейковъ отъ Цариградъ, който ны каза че Духовникъ Пахомія Севліевецъ, и който стоеше въ Севліево, и съ когото не бѣхмы добре: защото той радеше да ма испѫди отъ училище-то, и бѣше повдигналъ на връхъ мене непріятели. Този Пахомія, който бѣше и проповѣдникъ, каза ны Петко че ся былъ потурчилъ въ Цариградъ и го нарекли Махмудъ.

На 9. Августъ. Иванчу х. Ангеловъ. който знаяхъ за искренъ пріятель въ Севліево, а той напротивъ ми былъ най страшенъ непріятель, и само тарсялъ причина какъ да ме обезчести, лично ми ся показвалъ пріятель, а былъ таенъ непріятель и зломыслинникъ. И тѫй като бѣхъ билъ брата му Тодора въ училище-то за нѣкое безчиніе. Намери тогава причина Иванчо, а въ пазарятъ предъ много народъ мя обезчести сякакъ. Като ми изрече, піянъ, чапкѫнъ, дженаабетъ, утанмасъ и прочая.

За когото за сестра му Еленка, азъ положихъ трудъ та я изучихъ за малко време, и престояхъ и предумахъ народатъ, та я уставиха за учителка на дѣвицы-тѣ: защото бѣше саката.

Въ туй време ся чуваше, и по вѣстницы-тѣ ся пишеше, че владѣяла страшна холера въ Цариградъ и по други околны градове, и много хора измрели отъ холерата.

На 24. Септемврія доде отъ Ловечъ Пано Кунчовъ Рогозаровъ, за учитель, когото бѣха викали за учитель мои-тѣ непріятели Н. С. и други, заедно и Илия Денчовъ, който ми бѣше пріятель, но надиханъ отъ непріятели-тѣ ми, и тѫй представиха за Главенъ учитель Пана Кунчовъ въ недѣля на 26. Септем. А менъ нето попитаха щели да стоишъ поне.

На 3. Октомврія мина презъ Севліево Главніятъ управитель на Туна Велаети Метхадъ Паша.

На 14. Октомврія доведоха Пана Кунчова въ училище-то, когото бѣха представили за учитель заедно и Пенка Кочова Маньова, и на меня ми казаха непріятели-тѣ ми Н. С. Иванъ Маньоулу, Иванъ Цачоулу, Златьо Унджіовъ и прочіи, че неще да сьмь веке учитель, и накараха та изведѫжъ да предамъ училищны-тѣ книги на нови-тѣ учители а азъ да си пребирамъ нѣща-та и да ся махнувамъ отъ училище-то. Тѫй и азъ окаяныи пребрахъ си сичко, и наскърбенъ и обезчестенъ отъ непріятели-тѣ си отидохъ си.

На 26. Октомврія на Димитровдень караха ся мои-тѣ пріятели Куматъ Миню, Христо х. Пет. Дановъ, Христо Геньовъ и прочіи съ непріятель-тъ ми Н. защото мя пѫди отъ училище-то. Но нищо неможаха да направятъ. И азъ останахъ веке празенъ безъ работа.

На 4. Ноемврія тръгнахъ съ Попъ Ненча за въ Русчукъ гдѣто той печаташе Редовно-то Българско Евангеліе, което му бѣхъ поправялъ азъ, и той ми тегли харчтѫ, за да му сьмь за другарь, и тѫй на 4. Ноемврія престигнахмы благополучно въ Русчукъ съ бирджа. И тамъ преседѣхмы до 16. Ноемврія и си додохмы въ Севліево на 18. Ноемврія. Като стоехъ празенъ въ Севліево, предумахъ по главни-тѣ ученици да ма искатъ, и да нещѫтъ нови-тѣ учители, и тѫй подадоха жялба на чорбаджіи-тѣ, тѫй и на Мюдюря. Въ този случай непріятели-тѣ ми Н. С., х. Колю, Вешко, Цачоулу, Илия Денчовъ, Маньулу Иванъ и Ханчу Ботювъ, отиватъ на конакатъ на 2. Декемврія и мя наклеветяватъ на Мюдюрина че сьмь былъималъ да давамъ на община-та 3000„ гроша, и тѫй извадиха лажливи свидѣтели, които направиха испатъ че сьмь останалъ длъженъ 2800„ гроша, и лажливи-тѣ свидѣтели бѣха Х. Хинку Бечка-та и Цоню Лопковъ, и тѫй направиха ма борчлія, и ма запреха, азъ ако и да казвахъ че нѣмамъ да давамъ нето еднѫ парѫ. Но никой ма неслуша, и тѫй ма запряха, а Иванчо Пенчовъ ми ставаше кефилъ вечарь да си спѫ у дома. На 4. Декем. ма повикаха на училище-то, гдѣто ся бѣха събрали и пріятели и непріятели мой, и тамъ мя кандарисаха сички-тѣ. Като ми предложиха тѫй, ны знаймы че ти нѣмашъ да давашъ нищо и не си борчлія, но чункимъ не стоишъ миренъ но премалятъ ученицы-тѣ и правитъ градѫтъ на тарафи, затуй та искарахмы борчлія, и ніе нѣма да станемъ лажливи, затуй ще дадешъ сенетъ, че си борчлія, че ніи ще ти ги харижимъ, азъ ако и да нещяхъ и не сконявахъ да давамъ сенетъ натиснаха ма кандардисаха ма, дай сенетъ че са отѫрвай сега, че до тогава ще ся смилятъ хора-та за тебъ и неще да զематъ нищо отъ тепъ, само сега да имъ стане кефъ-атъ на нѣкои си. И азъ дадохъ сенетъ за 6. месяцы вааде. И отъ жялость веке неможехъ да си намѣря място. И на 5. Декемврія отидохъ до Ловечъ да ся расхода, и кондисахъ у Вуйчови Маринчови, и тамъ преседяхъ 3-4 дена. И поканиха ма долнокрайцьі и Владика-та да мя упопятъ за долнокрай на мѣсто Иконома попъ Коста, който бѣше умрялъ, но азъ не имъ ся врекохь, и си отидохъ на 9. Декемврія въ Севліево. На 25. Декемврія на Рождество, отидохъ въ черква гдѣто си стоя на мѣсто-то, и Пано новіятъ уч. дерзна да ма пѫди отъ Тронъ-атъ, но азъ не са махнахъ, и послѣ казахъ това съ жялость на Господари-тѣ. На вторииятъ день Г. Н. Ковачевъ Ловчан. уч. заедно съ Парвана и едно турче дохаждаха на гости на Г. Пана Рогозарова въ училище-то и стояха до 3—4 дни въ Севліево.

1866 Започнахмы, и да бы далъ Богъ, да я искарами живо и здраво. Секи се радва на нова-та година, само азъ сиромахъ умнеменъ укахаренъ, смазанъ, обезчестенъ и въ джобъ-атъ нѣмамъ двѣ пары, че какъ ще искарамъ нова-та година, Богъ да ми е́ на помощь и съ туй ся утешавахъ, Богъ е мылостивъ.

На 22. Іануарія ходихъ съ Иванча Пенчовъ и съ Ивана Дедовъ Пенчовъ калфа отъ Гѫбены, на Ловичъ на Акима на гости и тамъ седяхмы два дны. Азъ като ходехъ въ Севліево безъ работа, освѣнъ туй и безпарыченъ, отъ сърдечно и душевно претесняванье отидохъ до Ловечъ само да ся порасходя, ходихъ и при Владика-та на разговоръ, и той ма пакъ покани да мя упопи, и азъ като че склонихъ, но пакъ рекохъ да си помысля, и тжй си отидохъ Въ Севліево, и ходя пакъ празенъ, никой ма не пожаля никой ся не смылява заради менъ, и самы-тѣ мы искренны пріятели ся отрекоха отъ менъ, и никой неще нето да мя погледне, а не да ми спомогни нѣщо, или пакъ да мя поутеши. Даже и най искренніятъ ми пріятель Въ Габрово Г. Тишко Продановъ, който не оставаше отъ да ми не пиши сяка недѣля, и той ся отрече и отъ каза отъ менъ, азъ му пиша, а той ся струва че го нѣма въ Габрово, и че не ми пріема писма-та, мыслете колко ми ся е още подновявала скрьбь-та, но нѣма друго спасеніе, освѣнь търпѣніе. Пріятели-тѣ быле пріятели само тогава, когато тя знаятъ че си въ добро състояніе, малко като тя усѣтятъ че падна въ зло състояніе, секи бяга отъ тебъ, и никой неще нито да знай, и като че не тя познаватъ. Това го познахъ и опитахъ много добре. Но пакъ казвамъ „Богъ да ми е на помощь“.

На 15. Февруарія отидохъ Въ Търново, гдѣто ма проводи Иванъ Семоулу да заведа момче-то му Цвѣтка да го оставя въ Търновско-то училище да ся учи, и тамъ го оставихъ и наредихъ и преседяхъ до два дни. Ходихъ и при Стефана Карагіозолу на Фабрика-та, и му разказахъ за моето испажданье отъ Севліево, казахъ му и кондратятъ си, и той ся обѣща да ми помогне, само да ида да обадя Севліевцы, но азъ нерачихъ да ги обаждамъ. Тамъ мя повика пріятель-тъ ми Даскалъ Пенчо въ Марнополе и заедно съ Сенаа Ефенди ны нагости вечарта у тяхъ и спахмы тамъ. Още ми даде и една Лира назаемъ за харчлжкъ и си дойдохъ въ Севліево.

На 21 Февруарія. Като гледахъ че неще ся искара на глава, да ходя празенъ, пазарихъ на Дабювица кжща-та да уча момчета вжтре, и тя съ драго сърце ма пусна и пребрахъ до 20, дѣца да ги уча на месецъ по 6. гроша. Въ този случай нѣкой отъ непріятели-тѣ ми, пакъ скочиха да ми препятствоватъ и да не ми даватъ да уча частно момчета, и като ся поопитаха, неможаха нищо да ми сторятъ, и азъ си учехъ момчетата тамъ, колкото да не сьмь безъ работа.

Великденъ наближава азъ нѣмамъ нето еднж парж, за дѣца-та трѣбатъ и обувки и дрешки, даже и за меня, нѣма пары, какъ ще прекарамъ Великдень-атъ и азъ незная. Но Милостивій Богъ мя не остави, сирѣчь намерихъ способъ какъ да прекарамъ Великдень-атъ. Като посъбрахъ малко отъ момчетата, които учеха у Дабювичины, премихнахъ и Гергьовдень-атъ съ малко много и азъ като хора-та. И като ся надѣвахъ, дано бы по Гергьовдень да мя оставятъ пакъ за учитель въ училище-то, съ това намереніе и оставихъ да не уча веке у Дабьовичины, че дано да мя оставятъ, както ми даваха и надежда. Но надежда-та ми пакъ остана напразно: защото хора-та секи гледа своето си гайле, начнаха да режатъ стрехи-тѣ на дюкени-тѣ, да правятъ калдарми-тѣ кой ти гледа Даскала, никой ся не погрыжа. А азъ като останахъ пакъ празенъ, и нѣма веке отъ нійде гдѣ да ся земи две пары, начнахъ да харча отъ гирданятъ на булка-та си, и когато ще земимъ нѣкоя жалтичка отъ гирданятъ, и азъ плача и тя плачи. Ето че ми доде на 24„ Априлія писмо отъ Ловечъ отъ граждани-тѣ и отъ Владика-та съ подписи, викатъ мя да ида да ся опопя, и като си приказвахмы съ булка-та, ней ако и да й са нещеше да стана попъ но като види веке че нѣма въ какво да ся уловя, още и половина-та на гирданятъ желтички-тѣ похарчихмы, каза ми, веке нѣма други способъ. И азъ на 19. Маія отидохъ въ Ловечъ за да разгледамъ дали сички-тѣ граждане мя искатъ и дали ся благодарны сички-тѣ отъ менъ. Но тукъ посрещамъ пакъ противноста. По многото остаха благодарны и ма искатъ за попъ, а нѣколцына искаха да отфарлятъ менъ, че да упопятъ Даскалъ Янка. Но както и да е събраха ся на Владишкіятъ конакъ които мя искатъ и мя удобриха за попъ съ благодареніе. И азъ склонихъ и си отидохъ до Севліево да ся приготвя заедно съ Вуйча Кочовъ Бенка, като ми даде и Вуйчо Кочо 500„ гроша назаемъ за харашлѫкъ. И въ Севліево стояхмы съ Беня два дны, и на трѫгванье веке отъ Севліево испроводима булка-та ми съ плачъ, защото отивамъ да ся попя, тѫй и азъ поплакахъ. И тѫй като си додохмы въ Ловечъ, на 29„ Маія рѫкоположима Ловчу Илларіонъ за Діаконъ въ долна-та черква, гдѣ-то непріятели-тѣ Владикови и мои, направиха нещо смѫщеніе въ Църква-та, за което смѫщеніе мя остави Владика-та да стоя на Владиковатъ конакъ, а той самъ отиде на Руссчукъ, и си доде чакъ на 9„ Іунія.

На 12 Іунія мя рѫкоположи за Священникъ (попъ) пакъ въ Долна-та Църква Успѣніе Богородично.

Сега веке станахъ попъ, но колко ми мѫчно я, щото немогѫ да си намѣря място, срамъ е нѣмамъ харашлѫкъ, пакъ ма е и срамъ да ида да рѫся. Но нуждата ма накара, та ся пресрамихъ и начнахъ да ходя да рѫсіѫ, както въ градѫтъ тѫй и по села-та, и начнахъ да ся виждамъ съ харашлѫкъ и да ся саживявамъ изъ ново.

1867. Посрещнахъ благополучно отъ сяка странѫ като попъ, да бы далъ Богъ да я преминимы благополучно.

На 26„ Іаннуарія въ Четвъртакъ вечарта около на 11„ часа и половина родимися момче Христо. И я преминахмы благополучно. Само на 12. Іулія ся разболяхъ тешко дору до смърть и лежахъ около единъ месецъ.

1868. Преминахмы благополучно, и нищо значително (достойно за забелязванье) не ни ся случи въ нея година нето добро нето зло.

1869. Начнахмы весело, благополучно и спокойно.

На Маія 6. Въ Вторникъ презъ нощьта срещу сряда по 5. часа Родимися момичи, което крѫстихми на 11. Маія на красница й името Нанка.

1870 та година на 1. Іаннуарія доде въ Севліево Владика Доротей като ходихмы съ Христо Спиридонова и Иванча х. Ангелова въ Търново да го викамы изпроводени нарочно за него отъ Гражданите, и 1. Яннуарія служи Лютюргія, а на 2. Іан: като бѣхми свикали отъ селата поповите и чорбаджіите, и въ този день пакъ служи Лютюргія, гдѣто ма и провъзгласи за Икономъ въ градѫ и Каазѫ-тѫ.

На 1877-ма година Іулія 3. бѣха дошле Русски войны въ Севліево за да смырятъ непокорните Турцы. Тѣ бѣха до тогава превзели по край Дунава Свишовъ Никополъ Руссчукъ заедно съ селата, а Видинъ бѣха обсадили. Тѫй сѫщо бѣха превзели и Търново и Габрово, а Шуменъ бѣха обсадили, тѫй и въ Ловечъ и въ Плевенъ стояха още Турцы тѣ напротивъ Руската войска.

* * *

Изъ писмата на Попъ Марина до най голѣмия си синъ Венко, пратенъ да учи въ Одеса.

Любезный мы сыне Вѣнко!

. . . .

Бѣхъ ви писалъ да ми явите заради Пешева тамъ ли е? и въ кое училище са е наредилъ? и ти не ми извести заради него. Видися да сте нѣщо помежду си сардити, за срамъ, като двама съграждани, и да не можете да живѣете любовно, азъ незная, но заключавамъ, даво не е тѫй, както заключавамъ.

. . . Азъ пиша на Г-на Минкова да те преглежда на особено, и ти каквато нужда имашъ, когато сполучишъ самъ, иди при него свободенъ, и си кажи нуждата, той надѣвамса да не те остави, и ако ти трѣба харашлѫкъ искай му, и той ще ти даде

Безъ повече, поздравлявамита сички и ти желайми доброто здравіе. Твой отецъ Икономъ свящ.

Маринъ Софроніевъ

25 й Октомврія 1878 г. Г. Севліво.

П. П. Днесъ отивами за въ село Батошово да освятявами изгорялата и опустошена църква отъ черкезите въ 1876-та година . .

Истый.

1879. Г. Февруарія 13-й Г. Севліево.

Възлюбленный ми сыне Вѣнко!

. . . .

Питате за новины отъ градѫ ны, ній тука за сега немо отъ градѫ, нето отъ цѣла Българія нѣмаме такива новины,

които да фанатъ мѣсто и да ти ги казвамъ, новини детински много... Свѣтътъ въобще се занимава сега по цѣла Българія за слава и честь и за пары, за пары, за пары, пары и пакъ за пары свѣтѫтъ ще погълнатъ нѣкои, а пакъ по умничките хора гледатъ какъ да са снабдятъ съ ученіе, и хвала и честь на тія, които са трудятъ въ младость-та си да са изучатъ и образуватъ, и да бѫдатъ хора на свѣта, а не..
. . . .

Здравствувайте! твой отецъ
Икономъ Священикъ Маринъ Софроніевъ.

Брѣстътъ на м. Балъкъ Ямасѫ,
Севлиевски лозя.

Нарачна книжица
за
Взаимноучителни-те Оучилища.

ГЛАВА ПЕРВАЯ.

За зданіе-то и за онія вещи щото се намѣруватъ въ него:

Школа-та требува да се оградува на нѣкое мѣсто на страна отъ многомножественны-те сосѣды, и училище-то, което ще да бѫде за предаваніе на науки-те да е на земля-та и да има видъ четверобоченъ правоуголенъ продологватъ... а высота-та требува да быде колкото е возможно, 5„ до 7„ мѣри: й за да подлежи въ по подмалка влажность жилище-то добре е да има отъ долу земници.

Прозорци-те требува да са голѣми, отворени единъ срещо другі-атъ... Помосто въ големи-те Взаимно-училища трѣбува да е наклонена равнина... къмъ страна-та на учителско-то сѣдалище.

Сѣдалище-то (софа или стража) бьіва соразмѣрно съ пространство-то училищно... срещо лице-то на сѣдящи-те теченія-та на воздухъ-атъ отъ долу на горе.

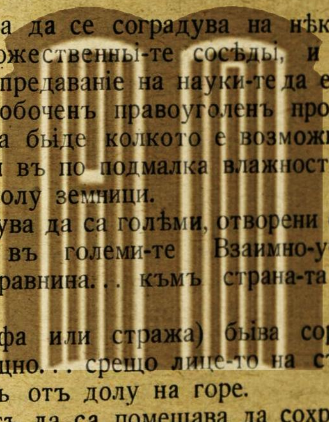

Врата-та требуватъ да са помещава да сохранява благочиніе-то на ученици-те, които влизатъ и излизатъ.

Школа-та требува да има дворъ огражденъ, гдѣто быва и преддворіе предъ училище-то...

Щомъ дойдатъ ученицы-те полагатъ тамо кошничките си на столове-те, които са наоколо, и закачатъ шапки-те си или верхни-те си дрехи на забіены клечкы що-то са около стѣны-те. Въ единъ уголъ на средодворіе-то полага се и делва за вода, или чебаръ, или чешма...

За онія, които се туратъ въ средъ Школа-та.

Писалища и сѣдалища.

Горната поверхность на писалища-та, които биватъ... отъ древо елхово, естъ наклонена съ высота ом, 027„ въ такъвъ видъ, което е общо-то обыкновенно-то скриторіонъ, а трѣбува да има ом, 22„ широ-та въ класове-те, въ които ученицы-те писуватъ на таблы-те и ом, 24„ въ които ученицы-те употребляватъ хартія. .

Сѣдалища-та, които бывbooatъ подобнѣ отъ древо дубаво, има ом, 19„ широта... Сѣкое сѣдалище отстои отъ онова писалище що то стои предъ него ом 027...

Таблицестоятели-те са потребни да закачуватъ на нихъ примѣри-те, които служатъ за показуванѣ.

Телеграфи-тѣ. които са сичките осмъ, сутъ малки дасчицы... които се туратъ отгоре на тояги А они се туратъ отъ вѫнъ таблицестоятели-те... Малката дасчица има отъ едната страна числото на една отъ осмъ-те класове: а отъ друга-та тая буква И...

Близо при таблицестоятеля естъ въ писалище-то едно малко ковчежче, въ което се туратъ грифелите.

Въ повысока-та страна и въ сичка-та долгота на сѣкое писалище, освенъ песочно то, вдѫлбува се единъ олукъ, въ кого-то се туратъ грифели те и перя-та...

Въ горна-та страна на писалища та, гдѣто ученицы-те писуватъ на хартія, провѫртватсе кругли дупки... въ които се туратъ чернилницы-те.

Песочно-то писалище, гдѣто новоначални-те начертаватъ съ указателны-атъ перстъ буквы-те на песокъ-атъ, има два перваза... а въ два-та края на писалище-то направуватсе два ковчежца, въ които чрезъ нѣкоя дупка пада излышныю песокъ, когато се уравнява сосъ уравнило-то.

Нозѣ-те сирѣчъ подпорки-те на сѣдалища-та и писалища та бывbooатъ отъ древо дубово...

Таблицы те, които дополняватъ употребленіе-то хартійно въ много классове, сутъ скрижали отъ чернъ камыкъ, който се цепи и намира у Арденска-та Епархія въ Галліи.

Грифелидержатели... туратсе въ онія ковчежче-та, които са близо при таблицестоятели-те...

За да очищаватъ ученицы те скрижалы те, можатъ да употребляватъ губы или отиралки (брисалки) направены отъ кенаръ, завіенъ около себе си, които ученицы-те носатъ на шіята си закачены.

За на около полагаемите на оучилище-то.

Полукруги-те, които са потребни за чтеніе то и проч.: бываtъ отъ дѫрвени жезли возвыіени, или отъ половины обраче... и туратсе подъ долна-та страна на стѣна-та около училище-то, и уйдурдисватъ се така, щото да се затвaратъ и отваратъ... Около сѣкой отъ нихъ стоятъ наредъ деветъ дѣца най-много, и вѫтре единъ показуватель; а въ срѣда-та... забивасе колецъ въ стѣна-та, гдѣто се закача за чтеніе таблица-та.

Собыі. Двѣ собы требуватъ най малко во училище-то на 300„ ученицы, но една турнета въ секой отъ противолежащи-те вопреки угли на училище-то. Въ учительово-то сѣдалище полагатся трапеза-та, писалище-то учительово и мало карeклыі или столове за употребленыіе негово, и на приходящи-те зрители (сеирджіи).

Трапеза-та, въ големи-те училища, може да е двѣ мѣри джлга и една широка, а требува да има два ковчежца и едно верху лежащее скриторіо затворяемо въ нихъ се туратъ примѣри-те за писаніе-то, грифелидержатели-те; грифели-те; плавязе-те, каталози-те на показуватели-те, една чернилница, едно звонче и една свирчица,...

Тевтери-те, които са числомъ шесть, знакове-те на показуватели-те и на добри-те учиницы полагатсе подобнѣ вжтре въ писалище то.

А билетна-та кутія... раздѣлявасе на осмъ преградки, щото да вмѣщава различни-те билете...

Близо при учительско-то сѣдалище се поставлява и малка книгохранителница, въ която се нареждатъ книги-те, които са въ употребленіе на взаимоучителни-те училища...

Таблицедержатели-те, на които се залепуватъ таблицы-те на чтеніе-то, на Арітметіка-та, на Слѣдописаніе-то и на Грамматіка-та, быватъ отъ елхови джскы...

Каталози-те на призываніе-то (перикличка), които са залепени на джска... требува да се закачатъ на стѣна-та отъ оная страна, гдѣто стоятъ толкователи-те...

Отъ лева страна на секоя черна таблица има една малка дасчица... именуема трапезица... на нея се полагатъ орудія-та на чертежно-то слѣдописаніе отъ крета конділи-те, губы-те и книги-те...

Часовнико поставаявяса на стѣната близо при учительово-то сѣдалище така, щото да го гледатъ и учительо и учиницы те. Часовнико е веста потребенъ, за да се опредѣлява време-то на обученіе-то на секое ученіе.

Показалцыі-тѣ на толкователи-те... продупчени въ долныі-атъ имъ дебелъ край, закачатсе на гвозды отъ десна страна на полукрузи-те сосъ ременъ или кжнапъ. Толкователи-те ги употребляватъ за показуванѣ на прочитаеми-те науки въ полокруги-те.

Знакове-тѣ на первенствующи-те са ученицы малкы... на които се залепуватъ щампосани хартіи, които носатъ въ голѣмы буквы тоя рѣдъ, первыій: сосъ тія се возмѣздаватъ, които се показуватъ подостойни въ бываеми-те обученія въ полукруги-те. И закачатсе съ джлги гайтане заедно съ показалцы-те.

Посрамителни-те са знакове и они малки дасчици... на които се залепуватъ хартіи, които носатъ въ голѣми писмена тія рѣчи: Невнимателенъ, Блядословецъ, Непослушливъ, Развращенъ, Лжжецъ, Безчинникъ, Нечистъ, Лѣнивъ, Небрежливъ, Игролюбецъ, Непокоренъ и проч.: закачаса на шія-та на наказуеми-те за тія лошотіи и закачатсе обыкновенно на стѣна-та близо при учительовото сѣдалище.

При врата-та турасе знако на изхожденіе-то на онія, които иматъ нужда въ часове-те на предаваніе-то: а и той е единъ видъ телеграфовъ, и има една-та поверхность черна, а друга-та бѣла. Едно влагалище за соблюденіе таблично на пѣніе-то...

Каталози-те, които представляватъ различни-те ученія ученически, закачатсе на стѣна-та надъ учительовото сѣдалище, а заедно и таблицы-те на честь-та и черна-та таблица на безчиные-то. Тамо се още закача и друга таблица, която носи слѣдущее мнѣніе (достопамятно) сосъ големи писмени едно мѣсто за секоя вещъ и секоя вещъ на мѣсто-то си.

Срещо ученицы-те и надъ учительово-то сѣдалище, высоко на стѣна-та направувасе едно оконце въ видѣ Иконостаса, гдѣто се тура образъ Спасителя нашего, Преображенія или Вседержителя.

ГЛАВА ВТОРАЯ.

За благочініе-то, което требува да се наблюдава въ Взаимноучителни-те училища, и за должности-те на оучителя, и на ученицы-те, и на надзиратели-те оучилищни.

1. Едно мѣсто за секоя вещь, и секоя вещь на свое-то мѣсто. Това достапамятно изреченіе требува да е написано съ явенъ способъ надъ учительско-то сѣдалище...

2. Колкото за предаванѣ-то на ученіе-то потребно е да се джржи единъ и той истый путь непремѣнно...

3 Глубочайше е молчание требува да обдержава въ сичко-то време, въ колкото се продолжаватъ обученія-та...

4. Въ онія обученія щото быватъ въ ликове-те, ученицы-те не требува да говоратъ нито съ яко нисокъ, нито съ яко высокъ гласъ...

5. Въ хожденіе-то еще потребное големо благочиніе, ученицы-те требува да ходатъ все по една стжпка, безъ да праватъ топтаніе съ нозѣ-те си...

6. Требува думы-те на учителя да са рѣдки: тогава като дума слушатсе. Нека говори и съ нисокъ гласъ, на сички-те слушанія-та ще да са внимателни къ нему...

7. Но подобнѣ учительо да е всегда непремѣненъ: да не возмездява, нито да наказува неразсмотрително... ученицы-те му да го обичатъ, но да му се боятъ вкупѣ и да го почитатъ.

8. Не требува учительо нито показуватели-те му да думатъ на ученицы-те съ надмѣнный тонъ...

9. Да не променява учительо нищо отъ онія, които се изнамѣриха и расположиха за добри. Методата, която въ настояща-та книжица описуеме .. да се тури въ дѣломъ...

10. Часове-те на ученія-та да са жестоко непремѣнни, и да начнува предаваніе-то на ученіе-то въ опредѣленно-то време...

11. Предаваніе-то докле да начне, да се приготвуватъ сички-те отъ учителя и отъ показуватели-те ..

12. Ако учительо иска да вѫрви всегда добре училище-то му, требува да се посвяти совсѣмъ въ него...

13. Препоручвасе на учители-те и това: да не чинятъ пространны разговори... съ онія, които посѣщаватъ училище-то...

14. Чистота-та училащна естъ и она една вещь недостойна пренебреженія...

15. И внѣшка-та благопристойность учительова нетребува да се пренебрежава: облекло-то му требува да е просто, чисто и честно-лѣнно...

16. За да не дава учительо причина за ожалованіе нѣкому,... долженствуетъ, да се приноси съ величайшая благопривѣтливость камъ то сички-те... Съ голѣмо вниманіе требува да отбѣгнува неподобни-те содружества, кафенета-та, карчемницы-те (механи-те)...

17. Голѣма чистота требува да изыскува отъ ученицы-те си. И най прости-те, и най худи-те облекла да са чисти и честолѣнни... Като стоятъ ученицы-те наредъ, учительо заминува предъ нихъ, и изгледува дали имъ са лица-та и рѫце-те измыены, ногти-те изсѣчени, нозѣ-те омыени, косы-те разрешены и дрехи-те чисти.

18. Предъ вхожденіе-то во училище-то, дѣца-та надзыраватсе отъ Главни-те Показувателы: а по изхожденіе-то... водатсе отъ много надзиратели... но по двама по домове-те си много мѫдро и благочинно да ходатъ.

19. Дѣца-та, които остаятъ въ средидворіе-то, иматъ потреба да се надзиратъ отъ нѣкого...

20. Когато дохождатъ ученицы-те въ утрина туратъ на сѣдалища-та кошнички-те си, и на клечки-те закачатъ фесове-те, или горны-те си дрехи...

21. Въ време-то на предаваніе-то требува единъ ученикъ, опредѣляемъ дверникъ, да стои въ предворіе то. Той има да изгледува ученицы-те, които отхождатъ въ заходы-те...

22. И колко за изхожданіе-то на ученицы-те, кои-то отиватъ повѫнъ, молиме учители-те да внимаятъ много...

23. Ученицы-те, които са прешли осмь-те классове училищны, и препровидили въ И. нѣколко време, знаятъ почти що можатъ да научатъ въ Взаимноучително-то училище... да

задѫржатъ самоволно ученицы-те до нѣкое време еще въ училище-то си, да ги приведе въ совершенство и да гы направи добры показуватели. . .

24. Учительо избира показуватели-те: а много пѫти когато има да опредѣли едного Главнаго показователя, той избира двама или трима отъ достойни-те ученицы, и ги предлага на ученицы-те. . .

25. Въ Суббота-та, по полуднето предаваніе, вмѣсто урокъ-атъ на чтеніе-то. . . опредѣлява учительо по прокопсани-те отъ И! классъ да прочитатъ велегласно нѣкои главы отъ оныя книги. . . за да се навыкнуватъ и други-те като слушатъ на право-то произношеніе. . .

26. .. требува да има въ секое училище малка книгохранителница заключяваема, на която книги-те може да дава учительо на онія ученицы, които иматъ голѣма сила отъ други-те, да прочитатъ въ време-то на почиванія-та. .

27. Въ суббота по полудне изпытува учительо особно сички-те каталоги на призываніе-то . . Требува да знае причина-та на отсутствіе-то, и да я назначва въ каталоги-те, въ столове-те на назначенія-та. . .

28. . . . И има помощницы Главны-те показователы за да надзиравать ученицы-те и вътре въ церква-та и по пѫтища-та като ходатъ по два благочинно и тихо.

29. Като се вѫрнатъ отъ церква-та въ училище-то, даватъ ученицы-те въ недѣля, на учителятъ билеты-те на наградженія-та, които са придобили презъ недѣля-та. . .

30. Сички-те записе требува да се дѫржатъ чинно и много чисто, за да показуватъ всегда точно-то состоеніе на училище-то. . .

31. Училище-то е отворено за сички-те, и намѣреніе-то на правителство-то не се получава, ако учительо неприима, безъ никое различіе, сиромашко-то дѣте какво-то и чорбаджиско-то.

32. Метода-та наша. . . да се поставяватъ най-безсилни-те и новоначални-те ученицы близо при учителятъ. Може нѣкой вобще да рече, защо учительовите попеченія требува да се раздѣляватъ равно между сички-те му ученицы, разумѣва се обаче защо нещеме да речеме съ това, защо учительо требува да учи самъ: показуватели-те сами, които са обучили добре, иматъ тягота-та да учатъ други-те но предъ очи-те на учителя.

33. Учители-те, които правителство-то, или едно общество или содружество, опредѣлява да оправятъ едно училище общо или общенародно, требува мнатъ, защо опредѣленни-те до днесъ мнѣнія за начално-то ученіе, и приходи-те на содружества-та не допущаватъ умноженіе-то на заплата-та имъ. Но обаче требува да помнатъ че правать едно добро и богоугодно дѣло . .

34. . . . дѣла-та на Взаимноучителнаго учителя изыскуватъ человѣка дѣятелна обдаренъ сосъ постояненъ характеръ, и да обича благочиніе-то, и да е предаденъ совсѣмъ въ званые-то си, което требува да обича по нѣкое собственно свое склоненіе къ нему. . . Ако нѣма тія дарбы, да влѣзе въ другъ нѣкой подвигъ; въ учительско-то званіе неще да стори ни една полза.

Изъ начала учительо ще да пріиме нѣколко ученицы, сирѣчъ, десеть или дванадесеть, които ще да предизбере, ако е возможно, между дѣца повнимателни (разумѣвателни): а сички-те тія ще да ги собере накупъ въ песочно-то писалище и ще да прави самъ дѣла-та показувательови и ще да ги научи перво обыкновенны-те образы въ тоя класъ и въ второ-то му предѣленіе: послѣ ще да ги опредѣлява да забиколатъ около училище-то, като кого иска да остави классове на чтеніе-то и ще да ги оправя пакъ въ первыатъ классъ, и като положи една таблица ще да ги доведе при нея, за да состави единъ ликъ, гдѣто ще да ги учи три-те образы на чтеніе-то. Потомъ ще да введе ученицы-те си въ А'-атъ класъ на Арідметика-та, гдѣто ще да е още той самъ показователь, послѣ ще иде да ги обучи и въ Арітметіка-та която быва въ ликове-те. Учительо ще да преведе тія ученицы взаимно-преемно презъ други-те седмъ классове на писаніе-то на чтеніе-то и на арітметіка-та, и ще да опредѣлява преуспѣяніе-то си споретъ искуство-то и прокопсія-та на своите си ученицы.

Ще да прииме попеченіе да опредѣли слѣдующи-те предаванія, нѣкои ученицы да правятъ они должности-те на показувательи-те: а тогава той самъ ще да бѫде Главный Показователь. Слѣдъ малко време ще да избере едного главнаго показувателя отъ най ученните ученицы.

До една или двѣ седмицы ще да приеме еще дванадесять ученицы; а первы-те, които беха като показуватели, ще да ги оправятъ подъ настоятелство-то учительово. Други нови ученицы ще да введатъ по нихъ.. Тоя е образъ, съ който може нѣкой да почне устроеніе то на едно Взаимоучително училище, безъ много трудъ и безъ смущеніе. А неще да благоуспѣе, ако начне абіе сосъ голомо число ученическо.

1. Който ученикъ не отговара право въ ликоственни-те обученія, сваляса на оногова на мѣсто-то, който го изправя, говоря право.

2. Непокорный на най-послѣдно-то мѣсто на ликатъ сваляса отъ толкователятъ. . .

3. Единъ казнителенъ знакъ закачасе на шіята на оногова, щото прави кабахатъ-атъ написанъ на знакатъ. Напису-

васе на сѣкой знакъ отъ тія, които са седмъ, по една отъ слѣдующи-тѣ рѣчи: блядивъ (многоглаголивъ), мурдаръ (нечистъ), преслушникъ. Ленивъ или непрелѣжателенъ, немиренъ (игролюбецъ), лѫжецъ, развращенъ.

4. Осуждавасе да стои на подножіе-то правъ, и сосъ лице завѫрнато камто дуваръ-атъ (стѣната) непокорный ученикъ.

5. За малка погрѣшка назначаватъ ученицы-те показователи-те на плака-та си. . .

---

1. Да дохождатъ ката день во училище-то во уречено-то време сутрина и по обѣдъ благочинно и тихо.

2. Да влизатъ во училище-то имѣющи рѫце-те и лица-та си чисти, разрѣшени, нокти изсѣчени, опасани и подвѫрзани добре: никогашъ нематъ прощеніе да дохождатъ боси, или съ немити нозѣ, или сьсъ содрани и опасаны дрехи.

3. Когато быва предаванѣ-то, да не правать таватуръ (мятежъ), но да сохраняватъ най-големо-то, колкото е возможно молчаніе, и благочиніе.

4. Да незакачатъ никогашъ никаде соученицы-те си. . . но да иматъ всегда любовь помежду си като братія.

5. Да не подѫржатъ (псуватъ) никого. . .

6. Да не дерать книги те си, да не трошатъ таблы-те, или кондили-тѣ.

7. Да незакачатъ чужда вещь. . .

8. Да говоратъ секаде и всегда истина-та.

9. Да са добри, сирѣчъ, да се обхождатъ съ кротость и любовь къ сички-те человѣцы, да не струватъ зло никому, нито да повреждаватъ животны те.

10. Да слушатъ родители-те си, да почитатъ тѣхъ и сички-те по голѣмите си.

11. Да се неприсмиватъ никогашъ нѣкому, а най паче на болни-те и на сакати-те

12. Да нематъ съдружество съсъ зли дѣца.

13. Да ходатъ тихо и благочинно по путища-та.

14. Да дохождатъ въ церква въ уреченны-те дни, да стоятъ въ нея съ тихость, съ благочиніе. . .

15. Да са секаде, и всегда памятни (мудри) и прелѣжателни, да се покоряватъ на показуватели-те, и да сохраняватъ правила-та училищни.

Опредѣленіе за возмездіе-то на благочинни-те и прилѣжни-те ученици.

1. Общіа Надзиратель като изпълнува длъжности-те си точно, за възмездіе да има всегда да носи Кавалеріѫ-тѫ си въ училище-то и по 6 билеты сека седмыцѫ отъ кассѫ-тѫ да зима.

2. Отъ Главны-те Показуватели, който на време доходи когато му е реда и. . . за възмездіе да има да зима по 2„ билети отъ касѫ-тѫ.

3. Който отъ Показуватели-те на писаніе-то казува добрѣ примѣри те и внимателно прегледува писмото на ученьіци-те. . . за възмездіе да зема по 1„ билетъ. . . Подобнѣ и на Аритметикѫ тѫ.

4. Който отъ Показуватели-те на чтеніе-то всегда и добрѣ показува и внимае ученицы-те дѣто сѫ въ това полѫкружіе да четѫтъ и благочинно да стоіятъ, за възмездіе 1„ билетъ ще да земе.

5. Който отъ вънѣшни-те Надзиратели внимае по пѫть-атъ ученицы те благочинно. . . да ходатъ. . . 3„ б. ще земе.

6. Който отъ Дверницы-те чинно пуща ученицы-те по вънъ. . . за възмездіе 2„ б. ще земе.

7. Който отъ ученицы-те на Писаніе-то най добрѣ отъ другы-те. . . за възмездіе 1„ б. отъ Кассата ще да зима.

8. Подобнѣ и чтеніе-то. . . 1„ б ще да земе.

9. Който. . . на Писаніе-то се научи по красно отъ други-те. . . да пише, и се премѣсти на по горны-атъ чинъ, за възмездіе 2„ б. ще да земе и съсъ Кавалеріѫ-тѫ на честь-тѫ да отиде дома си.

10. Подобнѣ и на Чтеніе-то.

11. Който. . . се носи секога чисто и благочинно, да пріиме знакатъ на честь-тѫ и съсъ него да си отиде у дома.

12. Който отъ ученицы-тѣ се обноси секога благочинно. . . и той да се възнаграждава съсъ знакѫтъ на честь-тѫ.

13. Който отъ ученицы-те правдѫ-тѫ и истыннѫ-тѫ люби и говори, да пріиме отъ учителя достойнѫ-тѫ похвалѫ.

14. Който. . . изпълнява сичкы-те училищны длъжности точно, да пріиме подобающѫ-тѫ похвалѫ, и съсъ знакѫтъ на честь-тѫ дома си да отиде, или по нѣкой пѫть и съсъ билеты да се възнаграждава.

15. Подобнѣ и прилѣжателны-те благочинны те.

16. Който отъ първы-те ученицы на първы-атъ, вторыатъ и третьі-атъ чинъ най добре отъ съученицы-те си изучи урокъ-атъ си, да се възнаграждава съ знакъ-атъ на честь-тѫ и явно предъ сичкы-те ученицы съ достойны-те похвалы да се похвали.

Опредѣленіе за наказаніе-то на лѣниви-те и безчинни-те ученици.

1. Общія Надзиратель ако се намѣри недостоенъ, на званіето си или се улови че хѫтѫръ гледа на безчинны-те ученицы, тоя часъ Кавалеріѫ-тѫ да му се земе и да се махне отъ таіѫ служба. . . Ако ли се улови, че е и мыто отъ ученицы-те земалъ, 80„ билети джереме да му се земе.

2 Който отъ Главны-те Показуватели не дойде на време. . . 10 билета да му се земѫтъ. Ако ли се улови че е мыто земалъ отъ нѣкого, 25„ билети джереме да му се земѫтъ и 2„ седмици баздѣленъ отъ таіѫ службѫ. . .

3. Който отъ Главны-тѣ Показователи се улови че е по пѫтищѫ-тѫ безчинствовалъ или на Родители-те си рѫкѫ не цѣлувалъ, или че не слушалъ, 15„ б. джереме. . .

4 Който отъ Показуватели-те на чтеніе-то всегда и добре не показува. . . 3„ б. да му се зематъ.

5. Който отъ Показуватели-те на писаніе-то. . . не знае добрѣ да казува примѣры-те и не прегледува писмо-то на ученицы те. . . 3 б. джереме да му се земѫтъ.

6. Който отъ внѣшны-те Надзиратели не внимае ученицы те по пѫть-атъ благочинно да ходѫтъ. . . 3 б. . .

7. Който отъ Двéрницы те пусти нѣкой вѫнкашенъ человѣкъ. . . 8 б.

8. Който отъ ученицы-те не изучи таблицѫ-тѫ съвършенну. . . 3„ б. и дѫска-тѫ на безчестіе-то да му се закачи и да го плюватъ сичкы-те ученицы що сѫ въ това полукружіе.

9. Който отъ. . . не се носи чисто, 2„ б. и да го плюватъ ученицы-те. Ако ли не се исправи отъ това начърненъ у дома да го заведатъ двама, трима, отъ ученицы-те.

10. Който отъ. . . се запише въ училище-то безчинникъ 2„ б. или да го плюватъ.

11. Който отъ. . . не цѣлува рѫкѫ на Родители-те си 3„ б. ако нема билети 2„ часи запренъ въ темницѫ-тѫ да стои или да цѣлува рѫка на нѣкой съполивъ ученикъ.

12. Който отъ. . . види учителя или отъ Епитропы-те нѣкого или другыіго нѣкого по стараго отъ себе и не се спре благочинно и гологлавъ докато измине 5„ б.

13. Който отъ. . . излажи нѣкого отъ съученици-те си та му земе нѣкоя вещь 2„ б. и земеннѫ-тѫ вещь на задъ да се вѫрне.

14. Който отъ ученицы-те не дойде празниченъ день въ църквѫ 2„ б. и 100 поклони да стори.

15. Който отъ ученицы те удари нѣкого отъ съученицы-те удареньо да го удари два пѫти толко и 2„ б. а ако удари майкѫси, или баща си, 25„ пѫрчкы по таіѫ рѫка съ която е ударилъ.

16. Който отъ ученицы-те попѫржа. . . или прекори изважда, 15„ б. и да се на чърни.

17. Който отъ. . . украдне нещо 20„ б. да го плюватъ и начерненъ у дома му да го заведѫтъ съ чърнѫ-тѫ дѫскѫ на шіята.

18. Който отъ. . . се събира съ непотребни дѣца, 5„ и запренъ въ темницѫ-тѫ да сѣди 2„ часи.

19. Който отъ. . . отъ лѣность не доходи въ училище-то, но играе по пжтищж тж, 10„ б. и знакатъ на безчестіе-то до тѣхъ да се заведе.

20. Който отъ. . . забавенъ дойде, 1„ б. или чърнъ знакъ да носи когато се пущжтъ ученицы-те или гладенъ до вечерь-та.

21. Който отъ ученицы-те първы на 1-а, 2-рыатъ, и 3-атъ не изучи урокъ-атъ си добре, знакатъ на безчестіе-то да му се закачи. . .

22. Който отъ. . . строши или табла илц калемъ или книгж садере на нѣкого отъ съученицы-те си, да іж заплати.

23. Който отъ. . . въ Святый олтарь безъ работа влезне, или изъ църквж-тж безъ нуждж излезне, 5„ б. джетеме да му се земжтъ.

24. Който отъ ученицы-те въ училище-то направи буклукъ сичкото училище да помете.

(Извлечение отъ методиката на Попъ Марина).

Слово за нова година.

„Благословиши вѣнецъ лѣта благости твоея Господи".

Рѣка-та на време-то съ безпрестранно-то си теченіе, занася и завлича наши-тѣ денье и годины къмъ вѣчность, и ніе изъ пжтьатъ на теченіе-то на временныиятъ нашъ животъ, искарахмы още еднж годинж, и влизами сега въ новж годинж, и тжй дохаждамы по близо до нашіятъ предѣлъ, по близо до смъртъ-та, която ще ни пресели въ вѣчность-тж. Съ преминуванье на време то, преминува и нашіятъ животъ, цвѣтъ-атъ на годины тѣ ни повѣхнова и достига да изгніе и да капне, а ніи при сичкото това занесени, замаяни и обладани отъ безмѣрны желанія, безъ да гледамы, че отъ день на день ни ся скасява животатъ, въ сяка едчж новж годинж търсимъ ново благополучіе, та въ начало-то на сяка еднж новж годинж, ній бывамы нѣкакъ си замыслены и обмаяны отъ различны надежди. Искани ся да знаемъ, каква ще бжде за насъ нова-та година, трудимъ ся да си налучимъ какво ще бжде за напретъ; мжчимъ ся да познаемъ, какво ще ся случи за насъ презъ тжзи година добро ли или зло.

Днесъ влизами въ новж годинж, и първиятъ день на новжтж годинв стои като еднж стенж помежду това щото е станало до сега и щото е преминало, и между това щото ще бжде за напретъ. И секи отъ насъ си мисли нѣщо ново да получи, който е былъ до сега въ злополучіе, той желае дано бы да престанатъ веке отъ него онези лошавини и злополучія, и съ новата година да настане и нови добрини и благополучія за напретъ. а който е билъ до сега въ добрини, той желае да е за напретъ още въ по голѣми добрины. а който е билъ до сега въ скърби и неволи, той желае да намери за напретъ радости и утѣшенія, съ еднѫ рѣчь ніи синца смы днесъ занесени и омаяни отъ желанія и надежди за честита бѫдѫщность. За това ніи днесъ да съберемы мысли-тѣ си, и да отфѫрлимъ сички те наши праздны желанія и надежди като человѣцы, а да възложимъ сичките наши желанія и надежди сь права вѣра и пълны надеждьі на Всеблагого и премилостиваго Бога, и да просимъ отъ Него съ нелицемѣрна и чистосърдечна любовь сички добрины като Божіи чяда: защото ніи инакъ сами ся лѫжимъ, измамвамы.

И сега като влизамы въ вратата на новѫ-та годинѫ· нека ся помолимъ на Преблагаго Бога, да подари на сичкы насъ своята Благодатнѫ помощь, да ны укрѣпи съ силѫ-тѫ на своіѫ-тѫ премѫдрость за да ся просвѣтимъ, та да знаемъ, какъ да си оправямы сичките наши работи на добро; да ни подари здравіе и животъ, та да можемъ да преминемъ съ сички душевны и тѣлесны радости и съ сѣкое благополучіе и новѫ-тѫ годинѫ, да поднови нашити силы съ разумъ и любовь, и да ны благослови съ сполукѫ и успѣхъ нашите трудове, и да ны поживи за много годины. Аминь.

1869.

Свещеникъ Маринъ Софрониевъ
Произнесълъ това слово въ църквата Св. Пр. Илия.
Севлиево.

ЦЪРКОВНИЯТЪ ВЪПРОСЪ

Презъ 1819 год. гръцкиятъ Патриархъ Григорий V билъ отправилъ едно нареждане до всички владици въ Турция, съ което иска да се разпространява гръцкиятъ езикъ и гръцкото учение по такъвъ начинъ, че по лесно да се еленизира християнското негръцко население въ Европейска Турция. Това дало поводъ българитѣ да поведатъ борба противъ това гръцко домогване, която се изродила въ борба противъ фанариотското иго и за независима българска църква. На следната 1820 год. се повдига борба въ Враца противъ гръцкиятъ епископъ Мелетий, на когото българитѣ отказватъ изплащане на църковния данъкъ „владищина". Българитѣ въ гр. Скопие повеждатъ борба презъ 1825 год. противъ своя гръцки владика, като искатъ вмѣсто него българинъ за владика. Но най ярко и правилно се явява и води борбата въ гр. Свищовъ подъ водителството на Неофитъ Бозвелията както противъ българ-търновския гръцки владика, така и за независима българска църква. Въ тази борба се увличатъ българитѣ отъ гр. Севлиево.

Неофитъ Бозвелията и новата епархия съ Севлиево.

Съ едно писмо до своя близъкъ приятель и съучитель въ Свищовъ Емануилъ Васкидовичъ на 3 априлъ 1845 год., Бозвелията пише обширно писмо, като иска да се отдѣли Никополска, Севлиевска и Свищовска околии отъ Търновската епархия, за да образуватъ нова епархия съ владика-българинъ. Препечатваме извлечение отъ това историческо писмо:

Словеснѣйшій Любород. Г. Еммануилъ васкидовичъ!

. . . .

Прочее разумѣвайте что ви ся говори. Нікополска, Сивлієвска и Свищовска кааза ви са Доволны за едного, когото щетъ да испросятъ от височаішія Портыі, за Священноначалньій от Болгарската рода, во Славу Божію, въ честь и похвалу вѣра у народу въ ползу за което Друго не е нужно да быде — освень на общенародна жалба съ нѣколко общенародныi подписыi и съ мухтарските печатыi — ако е можно и единъ Мазаръ отъ Мехкемето — Тако учунувше быдете Увѣреныi, дойдете Двама трима въ Цариграда и съ получаемо желаемыiте — за кое выi ожидавамыi или отговарамъ выi по скоро

оставамъ само

в. Искренности Доброжелающій

3. IV. 1845 Н. Бозвели.

(Документъ въ народната библиотека
архивенъ отдѣлъ — София № II. В. 1036).

Презъ сѫщото време той пише на Васкидовича и на Свищовци:

„Смыiшлявайте колико бѣдыi, напастыi и умразыi е претърпѣлъ горкіятъ ныi Болгарскій народъ за грековладыiшката пуста да упостѣе Морра (Морея. Гърция) — кое-то та бѣломорско утровно коварство не престава, но тайно подѣйствующе грекоманыi те подбѣснява — и горкіятъ Болгарскій народъ въ напасть увалява. За то трѣбва да сѫ посабудиме — на правленіе то да сѫ молиме да сѫ изкоряни тая бѣсновата жилка изъ Болгарія“.

(Вж. Свищовъ въ миналото — Г. П. Христовъ стр. 81)

Презъ 1844 год. той препорѫчва на свищовци, като казва „по полезно да се отдѣли духовенството отъ търновското грекоманство и да се образува отъ Росица къмъ Свищовъ съ Севлиевската па и Плѣвенската кааза една епархия, па да сѫ мирни, спокойни и вѣрни султанскитѣ поданици“.

(Стр. 81 отъ сѫщата книга).

Севлиевци противъ Търновския владика Неофитъ.

Въ срѣдата на миналия вѣкъ българитѣ отъ разнитѣ околии на Търновската епархия правятъ сериозна постѫпка до Турското правителство и до Патриаршията въ Цариградъ за смѣняване на търновския митрополитъ Неофита, въ което успѣватъ. Но следъ трагичната смърть на замѣстника му, той наново се възвръща. По този случай българитѣ отъ градоветѣ: Търново, Севлиево, Габрово, Дрѣново, Елена, Казанлъкъ, Стара Загора и отъ селата: Килифарево, Долня Орѣховица, Драганово, Беброво, Дебелецъ, подаватъ „жалба“ съ дата 20 декемврий 1857 год., която тукъ препечатваме:

Всесвятѣйшему, божественнѣйшему и мудрѣйшему патріарха константінополскому Господину Кіріллу, нашему Отцу и владыцѣ.

Покорна и смирена жалба!

Жалбитѣ, които представихмыi на Ваше Всесвятѣйшество върху бывшыiа въ Търново Митрополитъ Г-на Неофита, добре сѫ Вамъ извѣстни. Въ сѫщо то време проводихмыi отъ наша страна представители които и лично доказаха на Ваше Всесвятѣйшество и на Св. Синодъ причинитѣ за които са породи незадоволството ни върху нѣгово Преосвященство Г-на Неофита.

Великата церква Православна наша майка както. . . Царско Правителство, като разсжди праведно, че смущеніе то между народа бѣше причина неуредното и неправедното постжпванье Г-нъ Неофитово; издаде са както отъ страна. . . Правителство Высоко Царско ираде, тъй и отъ. . . царква посланіе, съ които са признава въ Цариградъ и Г-нъ Неофитъ и писара му Костаки, който дѣйствуваше сжщото споредъ. . . стареца си.

Предъ малко време са удивихмы че Костаки пакъ доде между насъ, който безъ да премысли на миналитѣ наши уплаквания, начна да дѣйствува първото и да раздава намъ непріятни слухове и да нарушава спокойствіето ни, въ което живѣяхмы подиръ тѣхното отъ тука опшестеніе.

Като премина толкова време, гледамы че Ваше Всесвятѣйшество и св. Синодъ не фърля поглѣдъ на нашитѣ жалби и еще нерѣшава поведеніето Г-нъ Неофитово, и никакъ не съжалява духовнитѣ си чада споредъ нашитѣ тжжби и уплакванія, които толкува пжти представихмы на Ваше Високопреосвященство и на святѣй.. това длъжни смы и сега да Ви поднесемъ и да представимъ жалбитѣ си и да докажимъ че доволни бѣха до сега безреднитѣ постжпки, съ които са отнесе. . .

Споредъ жалостнитѣ положенія, въ които са намѣрихмы до сега отъ нерѣшеніето на Великата Церкве. . . нейни духовни чада, да благоизволи и съ благословеніе да рѣши за да ни опредѣли другій пастырь, който да е въ състояніе да испълнява духовнитѣ си длъжности поведението мо да е съобразно съ царскитѣ закони и да съвършева божественната служба по нашь языкъ.

Следователно ще са надѣвамы че наша та майка Великата церква ще послуша молбитѣ ни и сега, и ще удовлетвори желаніе то ни. А ный ще останимъ съ благословеніе то и както и до сега искренни и повиновнни за всегда нейни духовни во Хрістѣ чада.

20-го Декемвр. 1857
Търново

Печати отъ:

Градъ Търново
Келифарьово
Долнж ряховица
Драган — кьоги
Елена
Габрово
Дряново

Втори Долны — ряховски
Беброво
Дебелецъ
Втори Габрово
Градъ Севліево
Градъ Казанлжкъ
Ески Загра

Съ 31 печата на турски и български на еснафи и граждани отъ Севлиево съ дати 1846, 1855 и 1857 г.,

на чело съ Хаджи Ангелъ, Миню Ратковъ, Ив. Цачовъ и др.

Забележка: Намѣрениятъ и запазенъ въ Народната библиотека — Софив, архивенъ отдѣлъ инв. II В. 1045 на мѣста е скжсанъ и за това изгубениятъ текстъ означаваме съ многоточие — б, а.

Българската община въ Цариградъ.

На 15 юний 1860 година българската община въ Цариградъ избира и назначава една комисия въ съставъ: Иларионъ Макариополски, Авксентий Велешки, Христо Тъпчилещовъ отъ Пловдивъ, х. Никола х. Диму Минчоолу отъ В. Търново и Дим. Ив. Гешовъ отъ Пловдивъ, всички живущи въ Цариградъ, която опълномощаватъ да действува за независима българска църква. Тя най-първо е предявила следнитѣ поважни искания: 1) Патриаршията да обясни произхода на дълга, възложенъ на епархиитѣ за изплащане; 2) да се опредѣли по колко се пада на всѣка епархия отъ дълга за изплащане; 3) за напредъ никой да нѣма право да прави дългове за смѣтка на епархиитѣ; 4) да се назначаватъ въ българско за архиреи българи; 5) да се опредѣли на архиреитѣ месечна или годишна заплата и трѣбитѣ за свещенодействие; 6) да се назначаватъ трима владици българи въ Св. Синодъ и 7) архиреитѣ да се избиратъ отъ народа, ржкополагатъ отъ патриарха и оставатъ пожизнено, освенъ по волята на народа и по заповѣдь на Високата порта.

Писмо отъ х. Никола х. Диму Минчоолу до г-да х. Д. х. Начевъ и х. Статъ Севлели и пр. членове на Търн. община въ Търново.

Почтеннѣйшыи Господа,

„Отъ давна време бѣхмы се овѣдомили за общенародното Ваше желаніе къмъ възобновеніето на потжпкана-та ни народна іерархіж и чрезъ нея удостояваніе-то ни за Архипастыри такива, каквыто се изискуватъ отъ правилата на православна-та ни Цьрква, за да ся опази цѣло и нѣсквьрно наше-то вѣроизповѣданіе, което грьцо-то Высоко Духовенство безсъвестно презираше и тжпчеше за своята си самокористь; напослѣдокъ бѣхме ся извѣстили за нѣкойси като пригласеніе между Вази само и Грьцкія Владыка Г-на Григора, който по обыкновената тѣмъ хитрость се е приструвалъ, види се, да се ужъ съгласява на всичко Ваше предложеніе за тоя въпросъ и ужъ былъ готовъ да ся съобрази на Ваше-то законно желаніе, което желаніе никому съвѣстьта не го допуща да го вѣрва за искренно. Но туй наше съмнѣніе къмъ съгласяваніе-то на Гр. Владыцы съ наше-то желаніе, го потвьрди известіе-то за Софыскйі-тъ Грьцки Владыка. . . Следователно това като узнайте добре, разсъдете здраво и ще намѣрите справедливо да нечакате полза и помощь и доброжелателность отъ Владыка противникъ и грьцкій Възпитанникъ, на който сж явны сичкитѣ старанія досега за народно-то ни добро. И тъй като желайте несъмненно и искате възобновленіето на Народното ни Духовенство трѣбова да ся съобразите съ дѣла, които изпълняватъ това Ви желаніе, и така Г-на Григора, както желаіжтъ и другитѣ епархіоты неговы, да го изпроводите честно, както му прилича да просвѣщава Грьцкія си народъ и пр.

Въпросътъ за потвърдѣніе-то на Нашата Іерархія ще се реши, като ся избере новъ Грьцкы Патрикъ, и това като узнайте излишно е, мислимы, да Ви напомнимы, че това избираніе е чуздо за насъ и като такова, че ще го докажете не ся съмнѣвамы и въ тоя случай, дѣту прилича; безъ по важно като Ви поздравлявамы, оставамы ваши доброжелатели.

Цариградъ, 1-й Августъ 1860

Повременна-та комисия на Народната сѣшина: Хр. П Тъпчилеща, х Н х. Диму Минчооглу, Д. Ив. Гешоолу, (Макариополски) Иларионъ, Преждебившій Велескій! Авксентія.

(Изъ в. Миръ, бр. 10500, стр. 3).

Севлиевци и заточението на българскитѣ владици.

Когато се почва по усилено църковната борба, севлиевци застанаха на страната на българскитѣ дейци въ Цариградъ, както сж посочени въ по-горното писмо. Когато „гръцкитѣ владици проклели българитѣ“, на 19 мартъ 1861 година севлиевци изпращатъ едно писмо до Иларионъ Макариополски въ Цариградъ като водитель на националноцърковното ни движение противъ гърцитѣ, което писмо е наречено протестъ и е изготвено отъ Попъ Марина.

Ваше Всесвятейшество!

По премного се наскърбихме сички мали и големи, като прочетохмы въ вѣстницы-тѣ зарадъ Вашето изверженіе, презрѣніе и отлученіе отъ Грьцкіятъ Патрикъ и отъ синодъ-атъ му И това ли дочакахмы отъ тѣхъ ніе? . . Но тѣ, по добре сторили и за тѣхъ и за насъ, като сж постжпили тъй: защото дето просятъ Българи-тѣ Іерархія, не сте причинж-тж Ваше Всесвятейшество, но наши-тѣ отколешни желанія, наши-тѣ жалби, които отправихмы чрезъ Васъ до Высоко-то Правителсво: Слѣдователно дето отлжчватъ, отвъргаватъ и прокалнаватъ Васъ, то значи чи отлучаватъ и прокалнжватъ сичкиятъ Български народъ, който се отправуваше до Васъ, да настоявате! Кога е тжй, тѣ подобре сторили, като сж ни проклели: защото и ніи тѣхъ ще да прокалнемъ, и нещемъ имъ веке тѣхна-та благословія, далеко да е отъ насъ, и не имъ познавамы клетви-тѣ, нито имъ пжкъ щемъ Епископи-тѣ; Но заедно съ Васъ отлжчени, ще да чакамы отъ сега нататакъ и благословія и сичко отъ Васъ: За това направихми съборно писмо сички Севліевцы съ кжзж-тж заедно и го отправями до Васъ, да явите, нашите желанія на Честно-то Правителство. И увѣрени сме, че Милостивый-атъ ны Самодьржецъ, Султанъ Абдулъ Меджитъ Ефенди нашъ, на когото Всевышній Богъ да съхрани здравіе-то на многая лѣта и Царство-то му непобѣдимо, нѣма да ни презрѣ жалби-тѣ. И тжй като Ви оставями признателны на невинность тж, умствено цѣлувами Свята-та Вашж дѣсницж, и Ви оставями съ благоговѣйни надѣжди.

1861 Мартъ 13-то. (Следватъ подписитѣ и печатитѣ).

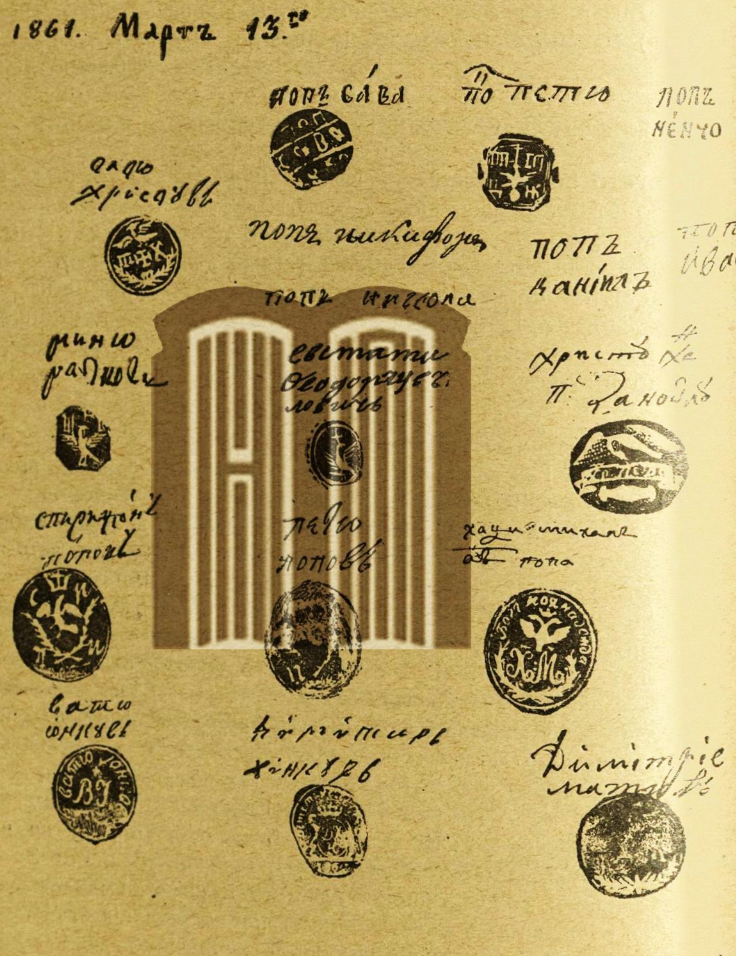

1861. Мартъ 13то

попъ сáва

поп петко

попъ нéнчо

садю
христовъ

попъ никифоръ

попъ даніилъ

попъ иванъ

попъ никола

минчо
ранковъ

евстатие
Өеодорачевъ
ловичъ

христо хаже
п: данойко

спиридонъ
поповъ

петко
поповъ

хаджи михаилъ
отъ попа

ватю
юнчевъ

кѵрѵ пипирь
хѵнкерь

Дімітріе
матевъ

Факси
отъ подписитѣ
на севлиевскитѣ
на про

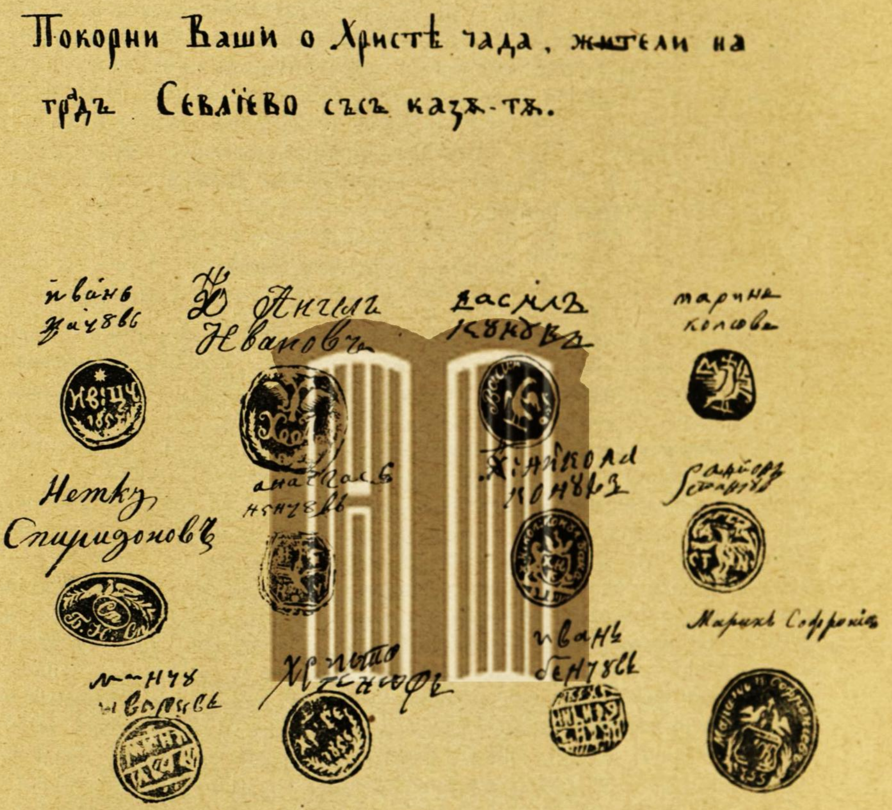

Покорни Ваши о Христѣ чада, жители на градъ Севлиево съсъ казж-тѫ.

Иванъ Жачювъ

Х. Ангелъ Ивановъ

Василъ Кунювъ

Марина Колсова

Нетку Спиридоновъ

Анастасъ Ненчювъ

Х. Никола Кончювъ

Сандоръ Стоянювъ

Маринъ Софроніевъ

Иванъ Бенчювъ

Христо Ксенофъ

Минчю Иванювъ

милие
и печатитѣ
първенци
теста.

Изъ Народната библиотека — София
Архивенъ отдѣлъ, сигнат. — II. А. 1404

Цариградскитѣ дейци до Севлиевската община.

За да се отмѣни заточението на българскитѣ владици по гръцки интриги, дейцитѣ отъ Цариградъ отправятъ едно рѫкописно написано на синя книга писмо съ дата 1 май 1861 година до „Почтенната и Родолюбива община въ Севліеву“. Тоя огригиналъ притежава авторътъ на настоящето изложение. То е безъ подписъ, но означено е, че е отъ Цариградъ съ дата 1 май 1861 година и съ голѣмъ печатъ, въ който е изобразена българската тамъ църква и съ съдържание: „Печатъ Народныія Българскыія св церквы съ Цариградъ“. Става дума за изпращане на достоенъ представитель отъ Севлиево въ Цариградъ. Даваме мѣсто на това историческо писмо.

Почтенна и Родолюбива община.

Въ Севліеву.

Знайте твърде добре каквы неописаны огнетенія какви грабленія какви предателства. . . тегла на тій беднный Блългарскій народъ отъ тія безбожны гръцки владицы, некави забележимъ и последня теглимъ звѣрска отрова что я изблѫваха верху нашите священоначалницы Г-на Иларіона и Г-на Авксентія за да ги испратятъ въ заточеніе и то въ коя недѣля въ кой денъ въ страсната недѣля въ среда смеимъ да кажемъ чудопредателствената неделя. Понеже друга неделя и другъ денъ занихъ немаше. Но задася явятъ на всичка вселеная че чудопредателевото время существува още въ тая истата неделя и въ истый ятъ денъ въ среда. А въ четвъртокъ като ся извѣсти народъатъ за фарисейското имъ предателство незабавнася събра безбройный ятъ народъ на Българскій атъ метохъ за да запазятъ нашите любими священоначалницы Г-на Иларіона и Г-на Авксентія и като дохождаха и отхождаха царските деня и нощя задаги вдигнатъ, но народа нашь постоянствува съ гласъ исмоленіе подадевъ не такъ прешеніе и на самаго любезнаго Царя Султанъ Абдулъ Меджидъ когото моляха да благоизволи зада воспре заточеніето имъ зада не останатъ лишени оскорблени въ тія свѣтли и Божественыі дни. И така като ся волнееше народа съ големъ печаль и іскорбеніе. . . О чудо! внезапнося яви мюшюръ заптіе паша и каза на совокупленыіатъ народъ услишава Царъ атъ молбата за това обращавави священноначалницы тѣ да си направите празника тая радастлива радостъ щомъ като чу множественію народъ испрати царскыі атъ мюшюринъ съ песны и восклицаніе и викаше да живей нашыйатъ любезныі Царъ Султанъ Абдулъ Меджитъ. Слава богу воскресеніето си направихме всема торжествено като служиха двамата ни любезни владицы съ всытѣ священицы и нема какъ дави опишимъ народното множество и неизказаната му негова радостъ и веселіе... Послѣ светлата неделя Т. е. въ сабота нещастный Българскій народъ появихж сж тжмни те и страшни те облацы дойдоха съ четирма мина съ три пълка войска зада вруматъ любимите наше владицы задася испълни высоката царска заповѣдъ по прошеніето на патріарха, и синодъатъ фарисейски и одобрѣемъ и отъ некой сили задаси испълнятъ намереніе то... Пребивавшите наши братія на число до 30. души за бикалятъ и прегращатъ владицы тѣ и като ся молиха съ неисказанъ плачъ и реданіе возвишавалися гласовете до небеся викающе и аманъ патишахжмж че сме бизимъ българъ мелетинденъ. И като не бѣ възможно дигнаха ги нашите и съ наоченъ царски вампоръ чесно и прилично испратихаги въ заточеніе на Изметъ и на Гюмлекъ, но бждете уверены че споредъ царското обѣщаніе слѣдъ малко време ще ся завърнатъ пакъ съ царска честь Понеже царятъ неизбѣжно требаше да на прави това заточеніе чтото бѣше пренуденъ кактови казвхми отъ нѣкой сили... Понеже они мисляха че въ такова състояніе следъ като до каратъ нашій народъ ще се оплаши и ще ся отчая и ще прибѣгне къмъ тѣхната вѣра, но нашій българскій народъ е честенъ и постояненъ на вѣратаси и Богъ му е помощникъ на вѣрьта си н не ся бои отъ человѣчеството... Като ся бѣше подала жалбата на сжщаго Цара и на министерите му на 2-й денъ подадохме жалби и на вситѣ Европейски посолства които отправиха думи на висо ката порта зада стане комисія смѣсена и да ся извиди тоя въпросъ; заради това Братія и віе покорно испратете едного подостойна го представителя снабденъ съ полномошно писмо и съ мазаръ до честното правителство като споменетевъ махзаръатъ че не познавате греческата іерачхія нито ія . . . . точки что си гіе издала на независима Българска іерархія. ако немате таковъ достоенъ представитель или ако имате таго не допуща время-то слободно можите тукъ да ополномощитѣ нѣкого вамъ познатъ само една минута поскоро даиспратите потребните писма. Понеже комисіята чека представителите и да реши да не ся рискойте на некой частни писма или на вѣстниціытѣ какъ то Българія или Ексархова вестникъ дерзайте небойтеся въздавайте слава на нашего любезнаго царя султана Абдулъ Меджита понеже той желай нашето добро и щени испълни желаніето.

Цариградъ, Маія 1-вій 1861.

Петко Славейковъ севлиевски представитель.

За избиране представитель за Севлиево отъ Цариградъ пишатъ писма по частенъ редъ както бившиятъ севлиевски учитель и народенъ деецъ Петко Р. Славейкивъ, така и севлиевскиятъ гражданинъ и народенъ деецъ архмандритъ Пахомий, което се вижда отъ оригиналното писмо на Недко Спирдоновъ отъ 29 май 1861 год. до Славейкова, което препечатваме.

Севліево 29·маія 1861

Г-не пѐтко р. Славейковъ Въ Цариградъ.

Пріехми вашето честно отъ 22-того засички насъ граждени, и премногося благодарихми дето ни советовате зада уполномощимъ некого за приставитель отъ Цариграшките търговци ине удобрихти другъ подобаръ занасъ, освенъ васъ. за представляване и до 7/ца сосъ жялбата заидно щева уполномощити, и ся обащаваме безденежно дазалужите, и ако возможно лафса лафанia сгорихме зазаплата некои казаха 250-гро-ша — другъ — 300 — ніи казахми — тамошните разноскися тешки щеги признайте баремъ аконе — 400—350 — защо знайте простія народъ ощи кжндармакъ нашія дядо духовникъ Пахомія беши ни писалъ даупълномощимъ Симіона Севліевца който седи Нафілъ кюпрія дерменджне угодя муся на ума избралъ занея работа чилякъ, миналата 7/ца писалъ акоби небето даслези наземята а земята дася качи на небето. тогазіе вазможно, иже да придобіетъ независима иерархія — сасъ това истоди сарцата нахората изобщо писмо отъ градани ша приемите безъ друго по ново катови поздравявамы исми Вашите Пріятелы. Бр. Нетко Спиридоновъ.

(Народна библиотека — Архивенъ отдѣлъ сигн. — II. В. 712).

Недко и Христо Спиридонови

За народния съборъ въ Цариградъ презъ 1861 година за църковна автономия отъ Севлиево се избира и посочва като делегатъ-представитель П. Р. Славейковъ, както личи отъ горното писмо на Недко Спирдоновъ. Славейковъ не билъ останалъ доволенъ отъ даденото възнаграждение отъ севлиевци. Когато се върща отъ Цариградъ, отбива се въ Габрово, оплаква се за това на габровци и последнитѣ отпратятъ до севлиевци едно писмо отъ 19 октомврий 1861 г., оригиналътъ на което притежаваме и което препечатваме.

Кжмъ почтанна та общинж

Сивліювска

Почтенный Господа!

Господинъ Славейковъ бывшіи Вашъ представитель въ Ц. Градъ, минж днесъ презъ грждни съ намѣреніе да дойди до въ Сивліево, отъ оплакванія та, които негова милость исказа за поддржжаніе то си земами причина да ви поканимъ за да са постарайте да го наградите колко то за трудове тѣ му, толкозъ и за почетъ та, които направи на грждеви съсъ представленіе то си. Ный не треба да са скжпимъ за таквизи случкы и за таквизи хора, които си напуснаха работе та за да послужатъ на народа. Тѣхни те оуслуги са неоцѣнимы, макаръ и сега по настоящему да не е видно, но то е неоспоримо и времето ще покаже а не ê, и' право да бждемъ равнодушни и да оставамы сичка та тегота на това нѣщо вжрху частни лица, които лесно могатъ да паднатъ, ако общинитѣ не ги поддаржжтъ, и на това време най вече са пада единъ други да са поддържамы. споредъ което и ный не са откзахмы да помогнимъ на токо общо на испратенны те отъ търново представители но и частно на отца Похомія, а Вы сте сакалы още повече обязанны на г-нъ Славѣйкова. Г-нъ Славейковъ сякамы за служва повече поддаржаніе и помощь и споредъ оуслуги те, които направи, за кое то вѣрвами, че и вы самы добре сте познали и не е нуждно да ва предумвамы, само вы на помнявамы като добри познанници и сосѣди и смы благонадеждны че ще са похвали съ васъ и вашій представитель.

1861 октомвр 19-то

изъ Габрово

Ваши искренни пріятели
Иванчо Пенчо
Иванчо Димчовъ
Христо Д. Хисапчиевъ
Петю х., и, Манафъ
Ст. Арнаудовъ
Цоню Пенчо
А. Д. Хесапчіевъ

Гръцкиятъ данъкъ владичина.

Голѣмъ споръ и непрестанна борба се е водила противъ събирането отъ Търновскана епархия данъкътъ „владищина“ и дългътъ къмъ самата гръцка Патриаршия. Най-много сж негодували севлиевци, защото гръцката духовна власть никаква помощь не е дала нито по възстановяването, украсяването и подържането на старата църква Св. Пр. Илия въ Севлиево, нито парично е помогнала за поправката и издържката на Хаджи Стояновото училище. По тоя случай имаме запазена черновката отъ едно писмо-дописка на Попъ Марина отъ 10 мартъ 1864 год. до Цариградскитѣ вестници, която препечатваме.

Дописка отъ 10 мартъ 1864 г., изпратена за Цариградскитѣ вестници отъ Маринъ Софрониевъ като учитель въ гр. Севлиево.

Сички други градове въ Българія теглятъ и страдатъ отъ по единъ вълкъ (гръкъ Владика) а окаянното Севліево страда отъ двама вълцы (Гръцки Владицы). Не стига му дето го обыкаля отъ една страна и клопа съсъ зжба на връхъ него отъ далечъ Григорія Търновски, но отъ друга странж начналъ да го притеснява и Ловчанскіятъ Илларіонъ, който ужъ Българинъ по име а по духомъ, току речи не е подоленъ отъ Гръкъ Владика въ лукавства-та, Мюзюверлицы-тѣ и въ клеветите си, и спроти както ся научихъ добре за него, може и да надминува тѣхъ, както и ще видите тука, каква роля е игралъ на Севліевцы Г. Илларіонъ и съ какви клевети ги бѣше очернилъ предъ честно-то и славно-то правителство. Но слава и хвалж на царски-тѣ комисари по Ловчанскіятъ каймакаминъ и на Севліевскіятъ Мюдюринъ Исинъ а: защото ся случиха умны и разумны, та постжпиха въ този случай разумно, а ако бѣше остало на Ловчанскіятъ Владика, той нещеше да пожали никого, и бы раскжсалъ съсъ зжбы оногоза, който стоеше на срещо зверскіятъ му характеръ.

Азъ като ходіж, почти сяка недѣля въ Севліево за работата си, за да купувамъ прежда за Гайтанъ, която е главно ржкодѣліе на Севліевски-тѣ работливи жены, и тжй рѣдко ще са случи да прескоча нѣкоя недѣля да не ида въ Севліево. И като ходя тжй често въ Севліево, зная комай Сички-тѣ работи на Севліевцы.

Севліевцы като бѣха прекжснали отъ преди четиры годины сѣко сношеніе съсъ Гъркатъ Митрополитъ Търновски Грнгорія, както и други градове, не сж му дали до сега нето еднж паpж отъ нищо, и не само отъ градjтъ но и отъ села-та. Макаръ и да сж е трудилъ Григорія съсъ сѣкаковъ начинъ да зема отъ тѣхъ пары, но Севлієвцы постоянствувахж сички съгласно, както и сега постоянствуватъ, и когато сж е случвало да доди нѣкой Григоровъ Агентинъ да имъ иска пары за Владика-та си, тѣ се му предлагали този отговоръ. ній днесъ смы безъ пастырь, да видимъ други-тѣ по големы градове какво ще направятъ. че тогава ще дѣйствовамы и ніи на спроти тяхъ. Въ този случай Ловчанскіятъ Илларіонъ, за да угоди на господаря си Григорія, намыслилъ съ лукавството да развали съглесіе-то на Севлієвцы, че тогава да съблече Севлієвцы (понеже Севлієво принадлежеше на Търновскіятъ Владика), пакъ инакъ е подъ Ловчанскіятъ Каймакаминъ. И тжй Ловчанскіятъ Владика, нагласилъ двама предатели и съсъ развратенъ умъ Севлієвцы, видися че имъ е обѣщалъ да имъ даде нещичко казватъ. че имъ обѣщалъ като си земе за четиры Господаря му Григорія, каквото му са падало отъ Севлієво, половина-та ще имъ даде. И тжй направилъ имъ еднж жялба да подаджтъ на Каймакамина Ловчански, но по първо ги съвѣтвамъ да гледатъ да пресвоіжтъ още неколцына отъ Севлієво на своя странж и да направятъ мазаръ, а тѣ като ся върнали отъ Ловечъ въ Севлієво, направили единъ мазаръ отъ 13. мюхури преправены, като накарали още 10-на души кжмъ тѣхъ съ изветрели мозъци мюхлюзи и пієницы, само 3-4-ма ушъ го значителы въ граджтъ, които за пуста слава, и отъ голѣма гордость уйдисали на чехуматъ на онія двама, които еденіятъ е авджія, а другіятъ чехларинъ, и тжй отишле пакъ въ Ловечъ при масторатъ си Г. Иллариона, който ги научилъ какъ да клеветіжжтъ и кого. Направили маазарятъ и жалба-та, на връхъ четворица най първы-тѣ въ граджтъ Търговцы и умны человѣцы. че ушъ сичкіятъ градъ протестерува на връхъ тяхъ че быле ядели градски-тѣ имъ и иснафски пари, че събырали отъ граждане-тѣ и отъ селяни-тѣ пары за владика-та тѣ и ги земали за себе си, тѣ быле сждяли въ граджтъ който е выновенъ и му земали джереме отъ хора-та джебрейленъ и други клевети много, които не сж за казванье и че ушъ имали касса отче 400,000. гроша... и прочая и прочая. Като подали тези мюзювири на име В. А. и М. Чехларя, заедно съ Лов., В. лажлівіятъ маазаръ на Каймакамина, той начналъ да ся чуди за това, но Владика-та като му доказалъ и изъ уста че това е истенна, азъ добре зная. Въ този случай провожда Каймакамина мазбатж до Севлієвскіятъ Мюдюринъ да изпроводи 4-тѣ лица наклеветены, Г-на Миня Радковъ Г. Х. х П. М. Ив. и Татя Ломлиева. Мюдюрина ги повыква разумно и имъ казва Вы сте наклеветены отъ Гражданетѣ, вика Вы Каймакамина.

Борчътъ на севлиевци.

Праща се втора дописка до в. Съвѣтникъ презъ края на 1864 год. за обложения данъкъ върху севлиевци, която препечатваме.

II година, бр. 35 **Съвѣтникъ** 1864, Цариградъ 28 ноемврий
народенъ вѣстникъ, стр. II, колона 3 и 4.

Патріаршійскійтъ дългъ

Севліево 17 Ноемврій.

Нашитѣ граждане крайно ся зарадвахѫ, като ся научихѫ за милостьтѫ, която Н. И Величество изля на врьхъ сичкійтъ нашъ народъ Българскій, като възърна отъ заточеніе многострадалнитѣ наши владици. Напротивъ ся пакъ много огорчихѫ, като нмъ ся чете тія дни една Правителствена заповѣдь, въ която имъ ся налага длъжность да платіѫтъ едно количество пари отъ 67000 гроша, за нѣкакъвъ си борчъ па грѫцката патріаршія, за който борчь тѣ не могѫтъ да разберать: защото не сѫ земали нищо отъ патріаршіята, нито пакъ патріаршіята имъ е спомогнала въ нѣкои полезни нѣща. И тъй зачудени сѫ питатъ единъ другъ, „отъ гдѣ додѣ туй да плащами на грѫцката „цариградска патріаршія борчатъ!? когато ній не сме сѫ нищо „мѣсили на нейнитѣ работи!?“

Послѣ това като имъ ся поиска отъ мѣстното Управителство да дадѫтъ единъ рѣшителенъ отговоръ за това, събрахѫся съгласно по първитѣ отъ еснафитѣ и отидохѫ завчера въ четвъртакъ прѣдъ мѣстното управителство на царскійтъ мездлишъ, и ся отговорихѫ тѫй:

„Ній почитами и припознавами Царската заповѣдь, и смя
„готови за нашійтъ славенъ Царь и баща Султанъ Абдулъ Азиса,
„не само сичкійтъ си имотъ да дадели, но и дѣцата си, даже и
„самійтъ си животъ, ако би поискалъ, да жертвувами за него. А
„колкото на грѫцката патріаршія, която не припознавами за
„нашѫ главнѫ духовнѫ управителницѫ, и отъ която сме ся отреки
„и отдѣлили комахай шесть години, смѣло казвами на Царско
„здровіе, че не можемъ да платимъ за нея нито една аспра:
„защото ній на грѫцката патріаршія на работитѣ никога не сме
„ся мѣсили, нито сми земали отъ нея нѣщо, нито пакъ тя ни е
„помагала въ нѣкои полезни нѣща, като на училището ни или
„на църквата ни, и проч. Освѣнъ туй нашійтъ градецъ е малкъ;
„нека видими, какво ще направятъ другитѣ по главни градове,
„че тогава каквото направятъ тѣ, това и ній щемъ направи. Ній
„не можемъ да ся отдѣлимъ отъ другитѣ, нето пакъ можемъ
„направи начало.

Въ този случай мюдюринатъ нашъ имъ рече: „напишете „на турски този отговоръ, който казвате менъ, и го мюхюрлидисайте, че азъ ще го проводя на каймакамътъ въ Ловечъ“ (Севліево, както знаете, принадлежи до Ловечъ по гражданското управленіе). Това сѫщото направиха нашитѣ граждане по заповѣдьтѫ на мюдюрина си. Какво ще послѣдова послѣ, относително за тѫза работа, пакъ ще ви съобщимъ.

Севліевци.

Изъ Народната библиотека сигн. Сп. в. 2.

Спорътъ между Севлиево и околията.

При назначаването новъ търновски грънцки владика Доротей въ В. Търново, Севлиелци наново повдигатъ въпросътъ за владишкиятъ данъкъ и отправятъ едно писмо-молба омъ 20 декемврий 1869 под. до „Търновското общество“ и молятъ търновци да се застѫпятъ за претенциитѣ имъ, както и да се разгледа спорътъ между гр. Севлиево и околията, безъ да се разбира по ясно за каква религиозна разпря се отнася. Препечатваме сѫщото това писмо.

До Уважаемото Търновско Общество.

Почтенныи Господа!

Както си извѣстихмы, че N. Преосвященство владиката Доротей пристигнѫлъ въ града ви, избрахмы святиня му св. Марина и Г-да Христа Спиридонова и х. Никола Колювъ, които и проводихмы въ града Ви да принесятъ отъ наша страна поздравленія на N. Преосвященство. При това и съ Ваше благоволение да ся разглѣдѫтъ релгіозны тѣ подлозы, за които презъ дни тѣ Ви бѣхмы писали.

Молимъ Ви, дайте прилично то вниманіе на тъзи наша съселянитѣ религіозна разправа. Съ отлично почитаніе ви поздравлявамы.

20-й Декемврія 1869. Севлѣевско общество.
Севлѣево

(Печатъ на Хаджи Стояновото училище).
Народна библиотека
архивенъ отдѣлъ, сигн. II. А. 1295.

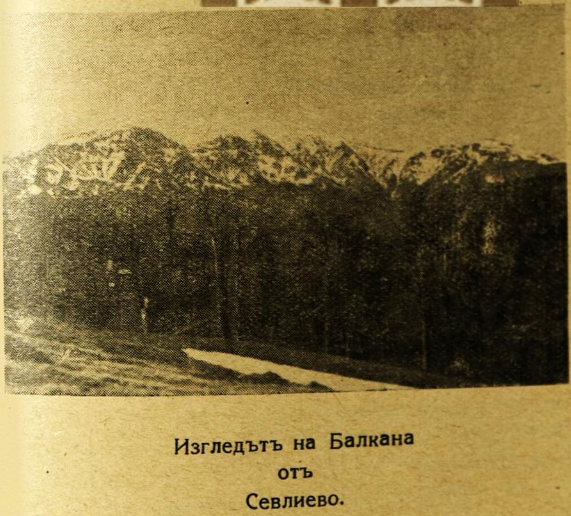

Изгледътъ на Балкана
отъ
Севлиево.

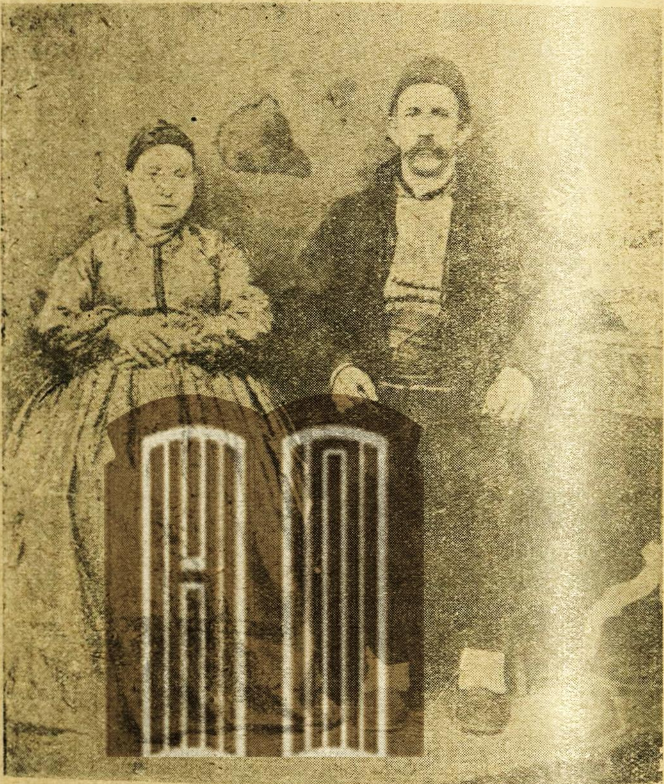

Хаджи Никола Коновъ (Хаджи Кольо)

съ жена си Радка Дандолова. Виденъ севлиевецъ и богатъ търговецъ на колониалъ и манифактура съ камена маза на пазаря. Севлиевски пратеникъ въ Търново съгласно писмо отъ 20. XII. 1869 год. на стр. 174. При залавянето на Ст. Пешева 1876 г. арестуванъ. Баща на 9 деца: Стефания, по мѫжъ Григоръ Спиридонова, Параскева по мѫжъ Х. Райнова, Маринъ — бившъ народенъ представитель и кметъ на Севлиево, Василъ, агрономъ и учитель, Андрея виденъ севлиевецъ адвокатъ-социалистъ и народенъ представитель, Мария Н. Лесева, Еленка Б. Ангелова завещателка за основаване на Севлиевската трапезария, Стефания и Христо — банковъ чиновникъ.

УЧИЛИЩНОТО ДѢЛО

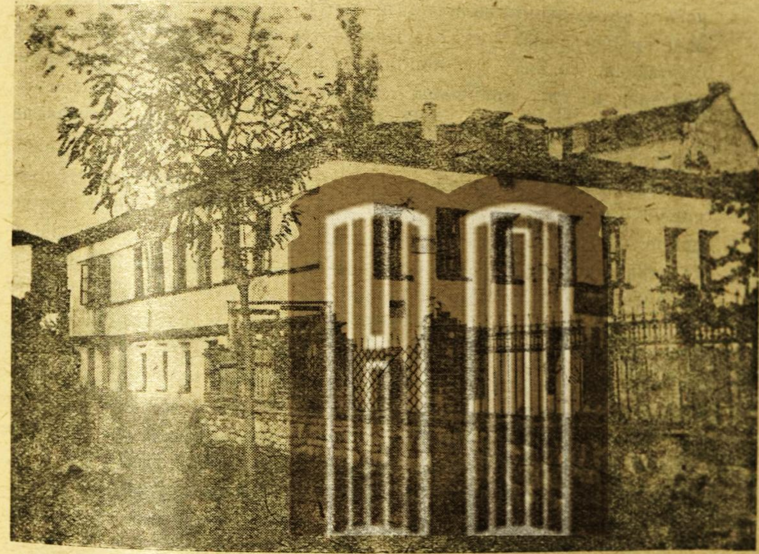

Хаджи Стояновото училище
гр. Севлиево

Никакви сведения и данни за сега нѣмаме, дали презъ XVIII вѣкъ е имало нѣкакво училище въ Севлиево. Обаче, въ първата половина на миналия XIX вѣкъ Рилската Свята обитель (монастиръ) е открила при старата църква Св. Пр. Илия единъ метохъ, а следъ това и килийно училище. Първоначално учителитѣ сѫ били калугери, а следъ това светски лица. Ученицитѣ сѫ учили наустницата и псалтиря на църковно-славянски езикъ за свещеници или църковни пѣвци.

Съ отварянето на Хаджи Стояновото училище презъ 1846 год. се открива нова ера за учебното и училищно дѣло въ Севлиево. Заменява се църковното съ гражданското учение и образование. За състоянието на това училище презъ 1859 год. дава едно изложение Попъ Маринъ като дописка до Цариградския вестникъ „България“ на Драганъ Цанковъ. Черновката е запазена въ Народната библиотека-архивенъ отдѣлъ, сигнатура II В. 8434. Самото изложение предаваме както следва:

Севлiево

Господине издателю на вѣстникъ Българія пишите ми да вы опиша за състояніе-то на наше-то училище въ нашія градъ както за въ сегашно-то време тжй и преди 30„ 40„ години въ какво състояніе е было.

Нiи можемъ да се похвалимъ съ това, че преди 40„ години когато сж се занимавали по други-тѣ градове да се учатъ повече гръцки языкъ безъ да знаятъ да си запишатъ име-то на бжлгарски, тогава въ нашіятъ градъ е имало Български учители, и сж предавали по матерніяны языкъ часословъ и псалтиръ въ еднж особенна кжща близо до църква-та която запомнихъ и азъ, и около 1826„ Покойнiи Г. х. Стоянъ повдигнатъ отъ любородство, който въ онова време беше църковенъ Епитропъ стори трудъ и преправи онжя кжща сше по добре и по голѣма като да може да събере до 100„ ученицы, и тя слѣдва до 1844„ година, и тогава пакъ Любороднiи Г. х. Стоянъ въздигна ед-но голѣмо училище по нова-та Метода съ свое иждивеніе, на когото благодариме сички и казваме Господъ Богъ да го покои въ царство-то небѣсно (вѣчна му память), и доведе за учитель най първо въ новото ни училище Г. Петка Рачова Славейкова, който въведе взаименьіятъ редъ, и исфърли часослови-тѣ и псалтири-тѣ и предаваха заедно съ нашіятъ старни учитель Г. Николай Ивановъ. Но за наша зла честь Г. П. Р. С. не стоя повече отъ 9. месецы на което причина-та незная каква е была и ніе си останахми пакъ съ нашиятъ старій учитель, който ако и да следваше взаимніятъ редъ въ училище-то, но предаваше на дѣца-та Часословъ и Псалтиръ и отъ части Славянска Грамматика и превоцъ отъ Славянски на Български. На 1856 г. доведохме за учитель Г. Марина С. Калугерова Ловченца, който като дойде въ градjни положи училище-то въ добъръ редъ и ніи поправихме училище-то сички съгласно което беше начнало да се срутва подкрепихме го направихме еднж особна ходаіж за поглавни-тѣ ученицы и друга една обща ходая, въ която се събиратъ наши-тѣ градоначалницы сѣка недѣля като излѣзнжтъ отъ църква да прочетатъ вѣстницы-тѣ и да се разговорятъ и допитватъ съгласно за градски-тѣ и общи-тѣ ни работи което ми са види да е това благоразумно дѣло. Учитель Г. Маринъ заедно съ старія ни учитель Николая добре се потрудіжтъ за просвѣщеніе-то на дѣца-та ни. Тѣ введоха преди две години и момичета въ училище-то, и ніи като видѣхме, и като направиха една година истичаніе видѣхме, че и дѣвицы-тѣ за малко че успѣха добре, съградихме имъ особно училище и преставихме имъ еднж отъ по главни-тѣ ученички за учителка Станка (Хр. Джамбазова, по мжжъ Дим. Матева — б. а.) която е способна да предава священна Исторія, кратко землеописаніе четѣртѣхъ дѣланія аретмитечески и Българска Грамматика подъ надзираніе-то пакъ на учители-тѣ, които ще да предаватъ на по главни-тѣ ученички. Азъ мога да вы кажа безъ да се хваля че училище-то ни е днесъ въ добаръ редъ и учители-тѣ ни сѫ трудятъ споредъ силата си да обогатіѫ съ знанія умове-тѣ на дѣца-та. Тѣ се обнасятъ споредъ както го изискува званіе-то имъ кротко и смиренно, старіятъ ни учитель Г. Николай отъ 36„ години учи дѣца-та ни, а учитель Маринъ Ловчанецъ отъ $3^{1}/_{2}$ години, който ако и да е младъ, но обхожданьето му е добро. Сега ніи само за едно нѣщо не сме за похвала: зашото не си държимъ дѣца-та въ училище-то за много време въ училище-то, и не ги пращатъ редовно въ училище-то, за което ни сѫ оплакватъ учители-тѣ и оная недѣля ни казаха време дойде да направимъ испитаніе но тесъ безпорядоцы не ни дозволяватъ: защото по способни-тѣ ученицы отишли на занаятъ пакъ други-тѣ не слѣдвали уроцы-тѣ си редовно, което зло дано да предвидіѫтъ наши-тѣ граждане и да го въспріѫтъ, че да влезе училище-то ни въ още по добаръ редъ (Дай Беже).

Следующи-тѣ уроцы се предаватъ въ училище-то въ отдѣленіе-то

1. Класъ. Славянска писменица съчиненіе, землеописаніе, Кратка Всеобща исторія, Физика, Аритметика, отъ Т. прави-тѣ числа, преводъ отъ Славянски на Български и Църковна исторія.

2. Зехъ Пространный Катихизисъ, землеописаніе, Българска грамматика Аритметика отъ раздробл. числе,

3. Чинъ Българска грамматика, землеописаніе. Кратки знанія по катихизисъ, Аритметика отъ разнородны-тѣ числа. Въ заимно-то училище чтеніе, писаніе, четиртѣхъ Артиметически дѣланія прости, Кратакъ Катихизисъ. Кратка С. Исторія, Дѣтински наставленія и Ижица.

Въ Дѣвическо-то Училище.

Грамматика Българска, Артиметика, четиртѣхъ дѣленія. Кратакъ Кат. Священна исторія, Крат. Земле. Дѣтин. настав. и Молитвеникъ.

Учители-книжовници.

Повечето отъ севлиевскитѣ стари учители сѫ били сѫщевременно и църковни пѣвци, а нѣкои и книжовници. Единъ отъ тѣхъ е билъ даскалъ Никола. Въ Народната библиотека — архивенъ отдѣлъ, сигнатура II В. 8430, се намира една книга: „Писалъ сію азъ Николай Іоановъ отъ Сивлиюво въ лѣта 1826“. Тази рѫкописна книга представлява „Сборникъ отъ разкази и слова на църковно-славянски и ново-български“. Той е написалъ и много други книги, които посочваме при кратката му биография.

На стр. 41 отъ Юбилейната книга 1834/1934 на църквата Св. Пр. Илия е напечатано следното: „Въ 1828 г. е дохождалъ гръцкия владика Илarionъ, който е взелъ даскалъ Николчо попъ Недювъ съ себе си, понеже билъ много добъръ пѣвецъ, и го завелъ въ Сопотъ, кѫдето последниятъ осталъ за учитель, харесанъ отъ тамошнитѣ църковни епитропи". Въ Народната библиотека — архивенъ отдѣлъ, сигнатура II. В. 8475 има единъ брой „Псалтикия, написана саморѫчно отъ даскалъ Николча попъ Недювъ отъ Севліево, учитель въ Сопотъ и църковенъ пѣвецъ, 1828". Тази рѫкописна книга има джобенъ форматъ съ църковни гръцки ноти и съ славянско съдържание като гръцки преводъ. Написана съ черно и червено мастило красиво и представлява първи опитъ за една славянска книга по църковното пѣние. Псалтикията на Хаджи Ангела отъ 1857 година е печатна, обширна и много съвършенна.

Въ сѫщата библиотека и отдѣлъ съ сигнатура II. В. 8432 намираме рѫкописна кратка граматика безъ да се знае авторътъ ѝ, но е писана въ Севлиево. Предаваме само първата часть отъ книгата:

БЪЛГАРСКА
ПИСМЕНИЦА
или
ГРАМАТИКА
1858
Маія 14
Севліево

Въвожданье

Питанье. Българска-та писменница що ны учи?

Отговоръ. Българска-та писменница ны учи да хортувами и да пишемъ уредно по свойствата на нашіятъ языкъ.

П. Съ какво си представлявамы на другиго мысли-тѣ?

О. Съсъ думы.

П. Думи тѣ отъ какво ставатъ?

О. Думи тѣ ставатъ отъ слогове тѣ а пакъ слогове тѣ отъ буквы-тѣ.

П. Какво нѣщо сѫ букви-тѣ?

О. Букви-тѣ сѫ едни бѣлежки, които пишемъ, за да изявиме различны-тѣ Естественні гласове.

П. Колко сѫ буквы-тѣ въ Българско-то азбуки?

О. Тридесятъ и четыри: а, б, в, г, д, е, ж, з, и, і, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ъ, ы, ь, ю, я, ѫ, ѭ.

П. Тія буквы на колко се дѣлѭтъ?

О. Тѣ се дѣлѭтъ общо на двѣ, на гласны и съгласны.

П. Кои сѫ гласны-тѣ и колко сѫ?

О. Гласны сѫ: а, е, и, і, о, у, ъ, ы, ь, іъ, ю, я, ѫ, ѭ и сѫ сички-тѣ читыринадесятъ.

П. Защо се выкатъ гласны?

О. Защото отъ самосебеси издаватъ гласъ въ произношеные-то.

П. На колко се подраздѣлятъ тѣ?

О. На петь: на чисты гласны: а, о, у; — на плавны: е, и, і; — на двугласни: ы, іъ, ю, я, ѭ; — една полугласна: ѫ; — и двѣ нѣмогласны: ъ и ь Тѣ споредъ звукътъ си дѣлятъ се още на две.

П. На какви?

О. На твърды гласны и мегки гласны.

П. Кои сѫ твърдитѣ гласны?

О. Твърды гласны сѫ: а, о, у, ы, ъ, ѫ.

П. Кои сѫ мегкитѣ гласны?

О. Меки гласни сѫ: е, и, і, іъ, ю, я, ѭ, ь.

П. Кажи ми сега кои сѫ съгласны-тѣ буквы, и колко сѫ сички-тѣ?

О Съгласны сѫ: б в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ и сѫ сичкитѣ двадесятъ.

П. Защо се выкатъ съгласны?

О. Защото безъ помощь-та на нѣкоя гласна буква сами немогѫтъ да извадятъ гласъ.

П. Ами тѣ на колко се подраздѣляватъ?

О. На седемь: на устнени: б. м. п; устнозѫбны: в, ф; — зѫбны: д, т; — гърляны: г, к, х; — язычны: л, н, р; — свистящи: з, с, ц; шипящи: ж, ч, ш, щ.

П. Отъ буквы-тѣ що става?

О. Слогове-тѣ.

П Що е слогъ?

О. Слогъ се выка гласна-та буква, когато се зема отдѣлно, или заедно съсъ съгласны-тѣ; като: а, о, и, возъ, при, надъ.

Така се задаватъ въпроситѣ понататъкъ, като: Що е дума. Що се выка рѣчь. Що се выка ударение. Кои сѫ прости и сложни думи. Кои сѫ части-тѣ на рѣчьта. Съ това свършва запазения рѫкописъ — граматика отъ 6 страници.

Издръжката на училището.

Както видѣхме, Хаджи Стоянъ приживѣе е поддържалъ училището си, а следъ това е оставилъ за сѫщата цель пари и имоти. Презъ 60 тѣ години отъ миналия вѣкъ Севлиевската българска община се е грижила както за поправката, така и за издръжката на Хаджи Стояновото училище. Но, види се, това не е било достатъчно и за това въ началото на м. януарий 1870 година по инициативата на Попъ Марина, когато става Икономъ, събиратъ се въ Хаджи Стояновото училище и основаватъ едно „Ученолюбиво братско дружество“, на което протоколътъ представяме въ факсимилие тукъ.

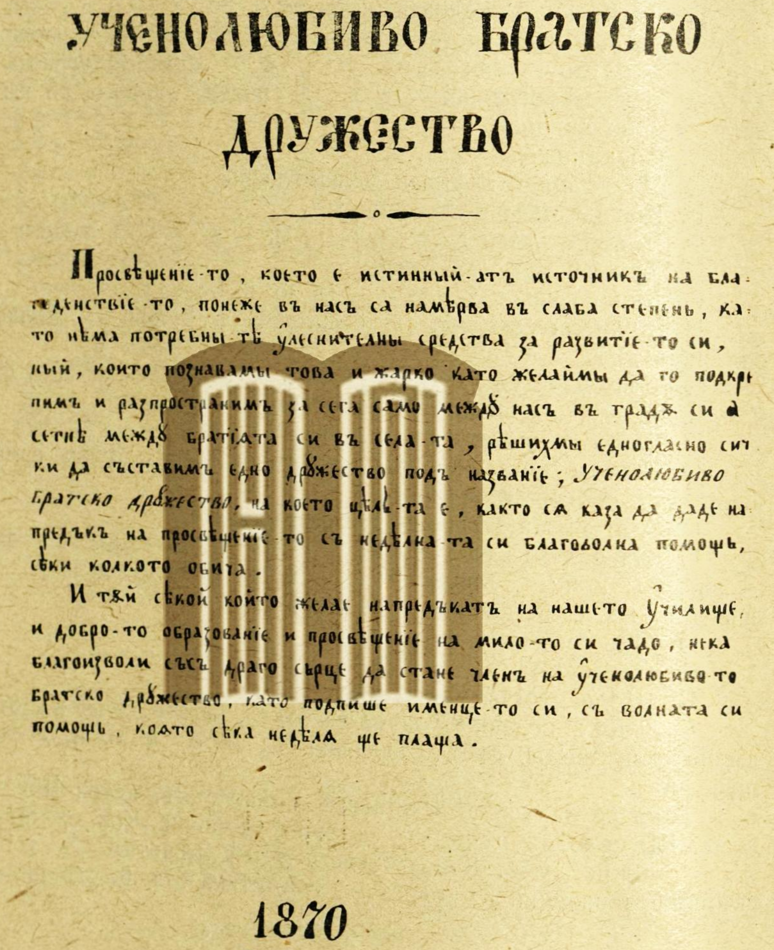

УЧЕНОЛЮБИВО БРАТСКО

ДРУЖЕСТВО

Просвѣщеніе-то, което е истинный-атъ источникъ на благоденствіе-то, понеже въ насъ са намѣрва въ слаба степень, като нѣма потребны-тѣ ȣлеснителны средства за развитіе-то си, ный, които познавамы това и жарко като желаймы да го подкрѣпимъ и разпространимъ за сега само междȣ насъ въ градѫ си а сетнѣ междȣ братіата си въ села-та, рѣшихмы едногласно сички да съставимъ едно дрȣжество подъ названіе; Ученолюбиво братско дрȣжество, на което цѣль-та е, както са каза да даде напредъкъ на просвѣщеніе-то съ недѣлна-та си благоволна помощь, сѣки колкото обича.

И тъй сѣкой който желае напредъкатъ на наше-то ȣчилище, и добро-то образованіе и просвѣщеніе на мило-то си чадо, нека благоизволи съсъ драго сърце да стане членъ на ȣченолюбиво-то братско дрȣжество, като подпише именце-то си, съ волната си помощь, която сѣка недѣла ще плаща.

1870

Факсимилие
отъ учредителния протоколъ на „Ученолюбивото братско дружество“
въ гр. Севлиево 1870 год.

Севлиевцитѣ сѫ имали презъ това време ясно съзнание за голѣмото значение на просвѣтата, давана чрезъ училището, „като източникъ на благоденствие на народа и за доброто образование на младитѣ“. Понеже за училището не е имало достатъчно „улеснителни срѣдства“, то се прави апелъ къмъ „ученолюбивитѣ за просвѣта“ граждани на „драго сърдце“ да подкрепятъ училището си за образованието на малкитѣ си деца чрезъ недѣлната си „драговолна“ помощь, като се запишатъ за членове на това първо просвѣтно благотворително дружество въ Севлиево. Веднага се записватъ 178 граждани, като Хину Илиолу записва членски вносъ по 80 пари седмично, 59 души по-състоятелни по 40 пари, 6 души по 30 пари и срѣдна рѫка 103 души по 20 пари и 9 души по 10 пари. Този протоколъ и списъкъ е запазенъ въ архивата на Севлиевската смѣсена гимназия подъ № 33 на каталога.

Споредъ съдържанието на протокола тогавашнитѣ хора сѫ били недоволни отъ резултатитѣ на просвѣщението, като се казва, че „просвѣщението въ градътъ ни е въ слаба степень“. За това било необходимо общо „братски“ да се заловятъ всички да „подкрепятъ напредъкътъ на просвѣщението и на училището“. Това качество на севлиевци да бѫдатъ любознателни и ученолюбиви и по настоящемъ го притежаватъ.

Много е интересно, дето се казва въ протокола, че севлиевци промишляватъ „не само за просвѣщеніето въ гр. Севлиево, но и за селата въ Севлиевска околия“. Тамъ е казано: „жарко като желаймы да го подкрепимъ и распространимъ (просвѣщението — б. а.) за сега само между насъ въ градѫ си и сетнѣ между братіята си въ села-та“.

Тукъ препечатваме списъкътъ на записалитѣ се членове на това ученолюбиво дружество.

Имена-та на ученолюбцы-тѣ

1) Свещенікъ Петаръ Цанкувъ седмично 20 пари;
2) Свещ, Даніилъ 20 пари; 3) Свещ. Иванъ 20 пари; 4) Свещ.
Нікола 20 пари; 5) Свящ. Маринъ Софроніевъ по 20 пари;
6) Недку Спиридоновъ 40 п.; 7) Свящ. Георги Христовъ по
20 п.; 8) Миню Радко 40 п.; 9) Иванъ Цачовъ 40 п.; 10) Гатю
Кѫнчувъ 40 п; 11) Радіонъ Станчувъ 40 п.; 15) Илия Ден-
човъ 40 п.; 13) Ханчу Ботювъ 40 п.; 14) Христу Спиридо-
нувъ 40 п.; 15) Иванъ Хинкувъ 40 п.; 16) Михалъ Гергювъ
40 п.; 17) х. Никола Конувъ 40 п.; 18) Христу Маринувъ
40 п; 19) Минчу Златювъ 40 п.; 20) Панаіотъ Варбановъ 20 п.;
21) Ангелъ кацаръ 20 п.; 22) Ханю Янкувъ 20 п.; 23) Стоянъ
Пенчувъ 40 п.; 24) Иванчо х. Ангеловъ 40 п.; 25) Юрданъ
Манолевъ 40 п.; 26) Димитаръ Хинкувъ 40 п.; 27) Христо
х. п. Даноолу 40 п.; 28) Василъ Кънчувъ 40 п.; 29) Христо
Пѣнчовъ 40 п.; 30) Никола Монювъ 40 п.; 31) Филипъ Пен-
чувъ 10 п.; 32) Христакъ Симеонувъ 40 п.; 33) Петку Бра-

тованувъ 20 п.; 34) Станчу Вацувъ 20 п.; 35) Демитаръ Станчувъ 20 п.; 36) Гечу Пенчувъ 20 п.; 37) Никола Иванчувъ 20 п ; 38) Хинку Сабювъ 20 п.; 39) Пенчу Щрбанувъ 20 п ; 40) Христо Генювъ 40 п.; 41) х. Стефанъ х Гергювъ 30 п.; 42) Петю Ханчувъ 20 п.; 43) Гаврилъ Нідялкувъ 20 п.; 44) Хинку Владювъ 20 п; 45) Хубанъ Христовъ 20 п.; 46) Маринъ Лазаровъ 20 п.; 47) Кжню Устабашіолу 40 п.; 48) Цвятку Иванувъ 40 п.; 49) Петю Хінкувъ 40 п.; 50) Хину Илиолу 80 ст.; 51) Иванчу Стоенчувъ 20 п; 52) Цанку Бобювъ 20 п.; 53) Стефанъ Иванчувъ 40 п.; 54) Иванчу Іонкувъ 20 п.; 55) Ботю Цонювъ 40 п,; 56) Георгі Стуянувъ 20 п ; 57) Иванъ Бенчовъ 40 п.; 58) Пенчу Іовкувъ 20 п.; 59) Дянку Станчувъ 20 п.; 61) Антонъ Иванувъ 20 п.; 62) Христо Денювъ 20 п.; 63) Коста кожухарь 20 п.; 64) Косю Богдановъ 20 п.; 65) Митю Цанювъ 20 п.; 66) Иванчо Геровъ 20 п ; 67) Парванъ Недювъ 40 п.; 68) Иванъ Ханчовъ 40 п.; 69) Колю Цанювъ 20 п ; 70) Тома Колчювъ 20 п.; 71) Цоню Пенчовъ Дебалцалія 20 п.; 72) Хину Станчувъ 20 п.; 73) х. Петю х. Гергювъ 20 п.; 74) Колю Станчувъ 20 п ; 75) Иванъ Ненчувъ 20 п; 76) Иванчу Кжнчувъ 20 п.; 77) х Иванъ Бакарджи 40 п.; 78) Анастасъ Ненчувъ 40 п.; 79) Златю Лазаровъ Унджіовъ 40 п.; 80) Сава . . . . 20 п; 81) Петю Банкувъ 20 п.; 82) Никифуръ Петювъ 40 п.; 83) Иванчу Станчувъ 20 п; 84) Иванчу Стойнувъ 20 п.; 85) Иванчо Марковъ 20 п.; 86) Петко Ватювъ 20 п.: 87) Иванчу Пеювъ 40 п; 88) Генчу Станчувъ 40 п ; 89) Спасъ Попувъ 20 п.; 90) Христо Сабювъ 20 п.; 91) Пенку Ватювъ 20 п.: 93) Петю Ц. Мидард 10 г.; 94) Атанасъ Вацувъ 20 п.; 95) Велчу Сапунджі 20 п.; 96) Иванъ Пройнувъ 20 п ; 97) Хинку Аврамувъ 20 п.; 98) Василъ Петкувъ 20 п.; 99) Теофанъ Попувъ 20 п ; 100) Георги Лазаровъ 20 п, 101) Милю Петювъ 20 п; 102) х Хинко Петковъ 30 п; 103) Цоню Кжнювъ 30 п.; 104 Иванъ Семоолу 10 п.; 105) Димитаръ Рачувъ 20 п.; 106) Иванчу Христовъ Коювъ 20 п.; 107) Колио Ивановъ 40 п; 108) Никола Цвѣткувъ 20 п.; 109) Крастю Иванувъ 20 п ; 110) Люцканъ Люцканувъ 10 п.; 111) Иванчу Пешувъ 20 п; 112) Григоръ Цунувъ 20 п ; 113) Христу Цонювъ Райнувъ 20 п.; 114) Петку Томовъ 40 п.; 115) Хинку Василювъ 30 п.; 116) Ради Лекувъ 20 п.: 117) Димитаръ Ненувъ 20 п.; 118) Иванчу Димувъ 20 п.; 119) Стоянъ Томювъ 20 п.; 120) Калчу Кюркчи 10 п.: 121) Иванъ Неновъ 20 п; 122) х. Хубанъ Ненчовъ 40 п.; 123) Сава Гатювъ 40 п.; 124) Илия Ивановъ 40 п.; 125) Тодоръ Христу Дану 40 п.; 126) Ионку Христувъ 40 п.; 126) Радіонъ Генчіовъ 40 п.; 128) Стефанъ п. Цветкувъ 40 п.; 129) Петю Христувъ 40 п.; 130) Гочо Атанасовъ 40 п.; 131) Иванчу Пѣнкувъ 40 п.; 132) Тотю Христувъ 40 п.; 133) Иванъ Савювъ 40 п; 134) Стефанъ П. Петювъ 40 п.; 135) Иванчу Моновъ 40 п.; 136) Иванчу Колюхъ 20 п.; 137) Маринъ Христу Цонювъ 20 п.; 138) Иванчу Цанувъ 20 п.; 139) Цанку Панчувъ Кавежи

20 п.; 140) Христо Ив Камарели 20 п.; 141) Христо Кънчовъ Казаръ 20 п.; 142) Нидялко Гергювъ Кацаръ 20 п.; 143) Минчу Мутафчи 40 п; 144) Хинку Цонювъ 40 п.; 145) Рашка Поповъ Бакарджи 40 п.; 146) Димитаръ Драганчовъ 20 п.; 147) Богданъ Колю 20 п.; 148) Христу Колю 20 п.; 149) Койну Сивувъ 20 п.; 150) Димитаръ Атанасувъ 40 п.; 151) Петю Иванчувъ 20 п.; 152) Никифу Дунювъ 20 п.; 153) Сава Драгошинувъ 20 п.; 154) Иванчу Ненчувъ 20 п.; 155) Колю Рашкувъ 20 п; 156) Стою Христу 20 п.; 157) Христу Колчувъ 20 п.; 158) Гочу Ханкувъ 40 п; 159) А. Иванувъ 20 п.; 160) Ненчу Иванувъ 20 п.; 161) Мицу Николувъ 20 п.; 162) Парванъ Дунювъ 20 п.; 163) Михалъ Преснакъ 20 п.; 164) Петю Х. Поповъ 20 п; 165) Жубанъ . . . 20 п.; 166) Христу Костакъ 40 п; 167) Анастасъ Петкувъ 40 п; 168) Гочу Славчувъ 20 п.; 169) Иванчу Гергювъ 20 п.; 170) Христу Минкувъ 20 п.; 171) Сава Пенкувъ 10 п.; 172) Ину Димитрувъ 10 п.; 173) Сава Пенкувъ 10 п.; 174) Нетку Грнчарувъ 10 п.; 175) Петку Иванувъ 20 п.; 176) Антонъ Маргаритувъ 20 п, 177) Димітаръ Д. Димовъ 10 п.; 178) Димитръ Матювъ 20 п.

28 февруаріе 1870

Дето даваме парите подъ лихва на сто за месецъ 1.%

№ 1. Записъ на Илия Денчовъ гр. 1500

2. Записъ на Илия Денчовъ гр 1000

Петко
Анастас
Петко

Гонитбата на учителитѣ.

Въ дневника си младиятъ учитель Маринъ Софрониевъ на много мѣста бележи презъ кои години е билъ подложенъ на гонене отъ учителството му въ Севлиево. Често е падалъ въ огорчение и отчаяние и най-после се принудилъ да се прости съ него, следъ като се е предалъ тъй искренно и даже беззаветно на това благородно за него поприще. Тази история е много тѫжна и сѫщевременно и печална. Следъ неговото гонене и уволнение, тази практика е продължила въ началото на 70 тѣхъ години отъ миналия вѣкъ, продължила е следъ освобождението. Пишущиятъ тия редове несправедливо е станалъ жертва презъ есеньта на 1902 година на такова гонение, когато е билъ учитель въ Севлиево и е билъ обявенъ за атеистъ (безбожникъ) отъ тогавашното училищно настоятелство. На шесть пѫти е билъ прогонванъ отъ общински агенти, за да напустне училището, да стори мѣсто на сестрината дъщеря на кмета — председатель на училищното настоятелство. По този произволъ е било възбудено углавно преследване отъ прокурора и всички членове на това настоятелство сѫ били осѫдени.

Предаваме часть отъ една дописка за положението на учителитѣ и за младежьта въ Севлиево презъ 1871 година:

Година VII Цариградъ, 6 мартъ 1871. бр. 3

Турція

вѣстникъ за интереситѣ на Българскіятъ народъ.

Севліево 20 Февруарія. Честитъ бѣхъ, казвамъ, за това само че прочетохъ веднъжъ и отъ нашіятъ градецъ дописка, която бѣше помѣстена въ по прѣминаліятъ брой на вѣстникатъ ви; чрезъ нея чувствителніятъ и любородніятъ дописникъ много благоразумно и справедливо постѫпваше, — той оцѣняваше учителити ни, даваше много точни и основни изясненія и доказателства на гражданити ни за достоинствата и способностити на нашити учители; — прочее много пѫти като съмъ завзетъ и азъ отъ това; бързамъ да ви помоля Г-не Редакторе, да вмѣстите настоящето ми въ стълповетѣ на достоуважаеміятъ вашъ листъ, чрезъ което почтената публика да види, че нашіятъ градецъ е останѫлъ назадъ тѫй да кажа, отъ сички други — даже и села относително къмъ учебнити завѣденія и улучшенія на общественнити работи.

Дописникътъ ви казва, че учитилити ни сѫ немарливи, неспособни, недѣятелни, даже и недостойни да носятъ названіето учителско; — да то е самата и праведна истина; и не могѫ да не похваля този доброжелателній нашъ съгражданинъ, който са събудилъ и съвзѣлъ за поправленіето и изголваніето споредъ способностьта си, чрезъ народнити ни вѣстници, сѫществующити въ града ни разрѣди и своеволія, аристокрація и партизанства и пр. защото нѣма друго спасение, и съ по другъ начинъ не быхѫ са поправили ни засрамили нито пакъ стреснали.

Не могѫ за повече да заистълня, да не изповѣдамъ истината и да кажа, че нашити учители тука сѫ самити и сѫщо прѣчка и развратници най паче, на младѣжити ни и учебнити ни завѣденія и той е саміятъ учитель Г. . П. .. (за сега замълчявами името му); който като са познае ако поиска доказателства на това, тогава дълго и широко имамъ да му говоря, и поне само азъ; но колкото за сега, никакъ нѣми допуща и не искамъ да почернювамъ и омрьсвамъ перото си, съ неговити много добри постѫпки и повѣденія учителски, отъ когото са ожидава доброто възпитаніе и образованіе на младѣжити ни за възвишеніе на нашіятъ народъ.

При сичкити недостатъци учителски, не могѫ да замалчя да не поговоря и за младѣжити. Нашити младѣжи съ сичкити си горѣщи и голѣми залѣганія и старанія за урежданіето и исправленіето на училищнити и общонародни дѣла, правятъ повечето пѫти засѣданіята въ кафенето съ игри, по нѣкогажъ придружени и отъ казаніятъ учитель Г. . . П. . . и са забравятъ и по весъ день са занимавѫтъ и трошятъ по 5, 10 гроша; а да дадятъ отъ тѣхъ половината или четвъртината за обща касса, никакъ не имъ е сгодно, защото имъ са вижда особно и имали нужда за въ търговія (самата развратителна игра).

. . . .

Единъ съгражданинъ.

> Читательтъ вижда отъ тука какво цвѣте сж учителити и младежити отъ Севлиево. Но дописката може да е пристрастна. Или ако казва правилно, както и вѣрвами, ній съвѣтвами тѣзи учители и младежи да са поправятъ по скоро. Човѣкътъ безъ развитъ умъ е едно просто животно, за туй тѣ трѣба да са трудятъ да придобивжтъ разни познанія които тѣ само опитомявжтъ човѣщината. Нашити севлиевци не трѣбува никога да избѣгватъ това отъ предъ очи. Да си отварятъ читалището, да си нареджтъ училищата, да уведжтъ въ тѣзи училища полѣзни познанія, приспособими за животътъ имъ, ето кое сж длъжни да извършятъ едно дѣло по напрѣдъ. Да прѣкарвжтъ врѣмето си въ игри, това ще рѣче да правятъ сами себѣ си злочести и наслѣдницити си неги още повече злочести.
>
> Севлієвската община смѣта въ утробата си достойни членове: ній подканями тѣзи членове да земжтъ подъ вниманіе забѣлѣжкитѣ ни (Б. Р.)
>
> Стр. 3, колона I и II.

За да се види какво е било положението на учителитѣ презъ онова време въ Севлиево, нека се спремъ на напечатаната дописка въ Цариградския в. Право отъ 25 декемврий 1772 година, тъй както е отпечатана въ книгата на Н. Ганевъ на стр. 39.

Тамъ се казва: „Севлиевци изгониха отъ училището си Д. Витановъ. .отъ две години насамъ севлиевци не държатъ учители по много отъ 2-3 месеца. Отъ по напредъ въ Севлиево се задържаше учитель по 5-6 години и нѣмаше кой да го гони“. Дописникътъ, като прави такава печална констатация, дава следнитѣ обяснения: „отъ две години насамъ има нравствено вълнение...“ т. е „севлиевци сж лишени отъ нравствения напредъкъ на другитѣ български мѣста“, а това „тѣхно падение е разстройството на мѣстното училище“.

Въ дописката се излага какво е било мнението на нашитѣ севлиевци по самото учебно дѣло и по учителското звание. Така напр.: „Докато учителитѣ ни бѣха деца по знанията си, никой отъ насъ не ги гонѣше, защото изпълняваха нашитѣ искания, които бѣха:

1) Да трепери детето отъ учителя си, баща си и майка си и

2) Да знае детето по-вече черковното учение, а не друго.

Но отъ какъ се появиха севлиевци съ по други искания, работата на учителя стана друга:

1) Отъ тѣхъ се искаше да направятъ децата да не треператъ отъ никого и

2) Да знаятъ по много отъ светско учение.

И тъй, отъ две години насамъ отъ учителитѣ въ Севлиево се поиска да знаятъ и да преподаватъ свободно възпитание и положителни науки“.

Дописката продължава:

„Ние имаме две партии: едната иска да рели училището тъй както сѫ наредени училищата по околнитѣ градове.

А другата иска да опази и да държи само черковното

Прочее, Севлиево се намира въ превръщение на старото въ новото или, както по просташки се казва, отъ църковното въ дяволското“.

Учебното дѣло по време на възстанието.

Въ първия брой на Севлиевския вестникъ (хвърчащъ листъ) „Гайда“ отъ 24 мартъ 1875 година, когато се турятъ основитѣ на Севлиевския революционенъ комитетъ, като съ следуводна статия подъ заглавие „За общинѫта“ председательтъ на този комитетъ Ст. Пешевъ е изнесалъ разбирането на младитѣ революционери за значеннето и ролята на училището. Той счита училищата за „възпитателни и образователни домове“, които обезпечаватъ трайното сѫществуване на народа върху краеогълнiй камъкъ“. Посочва се жалкото състояние на Хаджи Стояновото училище, като препорѫчва: „преправянето му и поправяне на доходитѣ му“. Следъ това той твърде се зарадвалъ „за довеждането на ученнаго и достойнаго учителя Д. Т. Душанова“.

Даваме мѣсто на тази часть отъ статията:

За общинѫта.

Кой може отказа: че за да напрѣдне единъ народъ или единъ градъ, непременно му трѣбатъ училиша? Кой може ма увѣри: че сѫществуванiето на народъ може да бѫде трайно и положено върху краеогълнiйтъ камъкъ безъ възпитателнитѣ и образователнитѣ тѣзи домове? никой градъ, никоя община, даже и едно царство не быха напрѣднали, ако нѣмаха потрѣбнiйтъ надзоръ. Нашитѣ училиша още есенесъ быха са затворили, и ныя щѣхмы съ отвращенiе да глѣдамы посетитѣлитѣ имъ: като гонiжтъ кучетата по улъцитѣ и като вършать всѣкакви маскарлжци ако Н. Прѣосвѣщенство Търновскый Илларіонъ не бе пристоялъ: да са избѣржтъ за съставъ на общинжта и настоятелството ни хора, които са едни отъ най опитнитѣ, най безинтереснитѣ и най безпристрастнитѣ изъ между ни. За доказателство на всичко туі служіжтъ: прѣправяніето на училището и поправянето на доходитѣ му, а най вече довяжданіето на ученнаго и достойнаго учитель Д. Т. Душанова; подъ туй число съвпадатъ и благоразумнитѣ имъ мѣрки зети за исплащаніето на Новочьрковніитъ дългъ, който тѣжи на всичкы ни като единъ тѣжакъ товаръ; освѣнъ туй, нащи общинари още по добре быха направи на общинжта ни, ако не срѣщаха прѣчкы отъ странжта на нѣкои си калпазани“.

Севліево 1875 — С. И. Пешовъ
Марта 24. — в. „Гайда“

Не се задоволява съ това изложение Ст. Пешевъ праша една дописка до Цариградския в. „Напрѣдъкъ“ по неуредицата на учебното дѣло въ Севлиево.

Той казва, че трѣбвало да дойде въ Севлиево презъ пролѣтьта Негово Прѣосвѣщенство Търновскый Илларіонъ, за да „поправи побърканитѣ ни общи дѣла“, съ надежда, че новото избрано училищно настоятелство „щото съ тѣхната искренность и родолюбіе да надвіжтъ всичко, та не само гражданскытѣ училища да уредіжтъ, но и за селскитѣ да промысліятъ защото последнитѣ сж въ по долно състояніе и отъ онѣзъ на Македонія“.

Препечатваме статията:

Севліево, 11 Іуніа 1875. — в. „Напрѣдъкъ“

Когато блаженнопочившійтъ ни Іерахъ посѣти градътъ ни, той присѣдѣ тукъ нѣколко врѣме, въ теченіето на което можѣ да поправи побърканитѣ ни общи дѣла; постжпи споредъ органическыйтъ уставъ и избра за членове на общинжтж и на училищното настоятелство, мжже млади, учени и дѣятелни; които подъ прѣдсѣдателството на тоже достойнаго Отца Иконома подъ Марина, ни даватъ надѣжда че ще заслужіжтъ вѣрно на общитѣ интереси; само туй ны наскърбява, дѣто отъ нѣколко врѣме на самъ глѣдамы по лицата имъ чърти отъ отчаяніе, защото сж неизброимы прѣчкытѣ които срѣщатъ отъ странжтж на каприціозни и непріятели на напрѣдъкътъ хора; но надѣвамы са щото тѣхната искренность и родолюбіе да надвіжтъ всичко, та не само градскытѣ училища да уредіжтъ, но и за селскытѣ да промысліжтъ; защото послѣднитѣ сж въ по долне състояніе и отъ онѣзъ на Македонія“.

С. И. П.

Навѣрно това тежко положение на Севлиевското училище е развълнувало видниятъ и състоятеленъ първенецъ

Иванъ Коджабашевъ, който следъ Хаджи Стояна се явява втори значителенъ даритель и благодетель за училищното дѣло, което се вижда отъ дописката на Ст. Пешевъ.

Севліево, 1875.

Зимжсъ са упокои хаджи Иванъ Коджабашътъ, и наслѣдницитѣ му като прехвжрляли нѣщата му, намиратъ завѣщаніе, чрезъ което покланя за училищата 14,000 гроща които пари още тогазъ прѣдавоха на общинжта (вѣчна му памятъ). Дано дадеше Богъ щото на всѣкы Българинъ въ главжта да са пръкняше таквазъ мысъль, та дано и нашьтъ народъ влѣзеше въ редътъ на по просвѣщенитѣ народи.

в. „Напрѣдъкъ“
С. И. П.

Следъ несполучливото севлиевско майско възстание презъ 1876 година, нашитѣ дѣди не сж се отчаяли. Съ сжщия духъ и желание се заловили съ откриване на училището и съ неговото издържане. По препоржка на Попъ Марина още въ началото на есеньта е почнало да се събиратъ суми като помощь по случай именнитѣ дни. Резултатитѣ били задоволителни. Препечатваме списъкътъ на лицата, отъ които е събирано.

Като недостигатъ парьітѣ за разноскьітѣ на училище-то та намѣри са за добрѣ да ся подписва волна помощъ отъ визити, както това става и по другитѣ градища.

14 Сеп/врій 1876, Севліево.

СЕВЛІЕВСКА ГРАДСКА ОБЩИНА

Крьстю Денчовъ гр. 35; Петку Ганчувъ гр. 40; Петку Томювъ гр. 10; Петко Николовъ Табаковъ гр. 6; Петку И. Златюолу гр. 10; Д. Ив. Денчоолу 3 бели медж.; Димитаръ Хинкува гр. 15; Димитаръ Матювъ гр. 15; Димитаръ Р. Карагъозувъ 10; Димитаръ Рачювъ 10; Димитаръ Симеонувъ 5; Димитаръ Спасовъ 5; Минчу Златювъ 20; Димитаръ Татювъ 10; Димитаръ Джомаданевъ 1/4 рубла; Парванъ Недювъ волно подарява за училищиту 220 гроша 1876, ноемврий 18; Сава х. Иванувъ 20; Сава Петювъ 15; Сава Гатювъ 15; Сава Ненувъ 10; Сава Продановъ 10; Сава Хр. Генювъ 10; Савва Яковъ 25; Негово Високопрѣподобіе Арх. Стефанъ 100

876, Дек. 6. Отъ визити на Свети Никола що подаряватъ: Никола Конувъ 50; Никола Пенчувъ 20; Нікола Гергювъ 5; Никола Коювъ 5; Никола Ярanувъ 15; Никола Сяровъ 15; Никола х. Ненювъ 25; Никола Иианувъ Яранолу 15; Никола Иванчувъ Пъчоолу 10; Колю Паткувъ 20; Никола Иванчовъ Тебакъ 10; Никола Иванувъ 16; Никола Минчувъ 10; Никола Пенкувъ 5; Колю Денчовъ Брестовенчина 10; Колю Станчувъ 5.

876, Декемврий 12. Отъ визита на Свети Спиридонъ що подаряватъ: Спиридонъ Петювъ подарява 50; Спиридонъ Недковъ подарява 20; Спиридонъ Кѫнчувъ 10.

876, Дек. 20. Отъ визита отъ С. Игната: Игнатъ Ганчувъ 16; Гатю Канчувъ 30; Гатю Милчувъ 20.

876, Дек. 26. На визита отъ Свети Стефана първомученикъ подаръкъ: Стефанъ Н. Медаревъ и Ст. П. Недювъ 35; Стефанъ П. Поппенковъ 35; Стефанъ Цонювъ 30; Стефанъ Иванувъ 20; Стефанъ Христувъ 20; Стоянъ Христувъ 17; Стефанъ Ванкувъ 17; Стефанъ Пенчовъ 15; Стойко Василювъ 20; Стефанъ Бончувъ 16; Сѫби Ионкувъ 10; Станчу Иванчувъ 5; Х. Стефанъ Х. Георгювъ 40; Сѫби Христовъ Джамбазоолу 15; Стефанъ Златювъ 40; Стефанъ Хинкувъ 5; Стефанъ Христовъ Аллахверджия 20; Цоню Хинувъ 10; Стефанъ Димовъ 15; Стефанъ Ботювъ 10; Стафанъ Коювъ 20; Стефанъ Христувъ 16; Стефанъ Иванувъ 10; Стефанъ Яранувъ 10; Х. Стефанъ Христувъ 10; Сѫби Генчувъ 10; Цоню Сѫбювъ 10; Стойчу Стояновъ 20; Стефанъ Х Ивановъ 10; Стефанъ Рачовъ 10; Стоянъ Богдановъ 50; Стуянъ Пенкувъ 40;

Презъ единъ листъ собр.	1159—20
	1755—20
Стефанъ Тотювъ	7—20

1877. На Свети Василія що подаряватъ на деня си: Подарява Василъ Петкувъ за школоту 21; Василъ Н. 17; Василъ Бойнувъ 15; Колю Недювъ (за Св. Никола) 10; Никола Маргаритовъ 42; Василъ Ив. Водѣничаровъ бяла меджіе.

1877 Януарія 6 Волнытѣ помошы отъ визитытѣ на Богоявлѣніе: Христу Ц. Раиновъ 30, Христу Петкувъ 25; Христу Гергювъ Арабадж. 15; Хр. Д. Димовъ 20; Христу П. Петкувъ 40; Христу Н. Дипчикъ 10; Христакъ Татю 10; Христакъ Михеловъ 10; Ботюу Гунчувъ 16; Христо Татювъ Бакалъ 10; Б. Ханчувъ ½ б. меджедие 33; Хину Чукуроолу 10; Хину Колювъ Семерджи 17; Христо Тапалоолу Пенювъ 3; Христо Агатовицътъ 3; Христо Тасювъ 4; Христу Пенковъ Гювеси 10; Хрристо Мариновъ 10; Христу Радювъ 4; Христу Колювъ 3; Христу Митювъ 5

1877, Януарія 7. Помошь отъ визитытѣ на Ивановъ день: Иванчу Христо 20; Иванчу Николу 20; Иванчу Саювъ 10; Иванчу Рачоолу 20; Ионку пок. 10; Иванчо Неновъ 10; Иванчу Христовъ 10; Иванъ Крушувицатъ 15; Васю Ионковъ 10; Иванчу Станчовъ 10; Иванчу Ханювъ 25; Иванчу Пенчувъ 15; Иванъ Стойковъ 10; Иванчу Колювъ 10; Иванчу Цачоолу 5; Иванчо Гергювъ 20.

1876, Януаръ 27. Готови пары оставатъ въ 1874 мартъ въ читалищный касіерь споредъ

Кассата	гр.	5124·5
Пріетите отъ Докторътъ	„	10
Артисалите отъ Куріе д'Оріенъ	„	2·5
Доходъ отъ записа на Сѫби Ненковъ	„	300
		5436
Отъ вето	3200	
Отъ лихви	1000·5	
	4200·5	

Даскалъ Никола.

Единъ отъ най първитѣ стари учители съ най дългогодишно учителство въ Севлиево е билъ Даскалъ Никола. Той е билъ учитель, църковенъ пѣвецъ и писатель. Билъ е много любознателенъ и се е записвалъ за всѣка новоизлѣзла книга. За това го виждаме редовно като тѣхенъ спомоществуватель. Ималъ е нѣколко имена: Никола Ивановъ Гайдарджиоолу; Даскалъ Никола синъ Ивановичъ; пѣвческов г. Николай Ивановъ — 1847 г.; оуч. Николай Иовановичъ — 1857 г.; стар. уч. Николай Ивановъ — 1858 г.

Даскалъ Никола е ималъ трима неженени сина: 1) Койчо — абаджия, 2) Иванчо — учитель въ Силистра и 3) Хараланъ — терзия. Ималъ и шесть дъщери: 4) Елена, по мѫжъ Карастанчова съ една дъщеря учителка и три внучки учителки; 5) Евдокия, по мѫжъ Димитъръ Ненова съ синъ Петъръ Неновъ, дългогодишенъ основенъ и класенъ учитель и председатель на дружество „Развитие“ съ дъщеря учителка; синъ Никифоръ съ дъшеря учителка; дъщеря Параскева по мѫжъ Н.Ив. Ванкова, учителка съ синъ учитель; Елена по мѫжъ Н. Цанкова учителка; Иона по мѫжъ Н. Декова съ дъщеря учителка и Мария съ дъщеря учителка; 6) Мария по мѫжъ Хр. Макимаджиятъ; 7) Стефания по мѫжъ Никола Пѣйкова съ дъшеря учителка; 8) Ана по мѫжъ Сава Касакова съ синъ учетель и 9) Параскева (Кева) по мѫжъ Хаджи П. Даноолу, на когото първата жена Евангели е била дъщеря на Миню Радковъ.

Той е ималъ синове, внуци и правнуци 16 души учители и учителки. Неговиятъ животъ и учителска дейность заслужава едно по подробно изучаване, щомъ е учителствувалъ около 50 години непрекѫснато въ Севлиево. Той е учителствувалъ съ Хаджи Ангела, съ П. Р. Славейковъ съ Попъ Марина.

Ето какво пише за него И. Бакаловъ въ книгата си „Описание на Батошовската мѫжка св. обитеть“ отъ 1896 г.: „Никола даскалъ синъ Івановичь е роденъ въ града Севлиево. Баща му се именувалъ Иванъ Гайдарджиолу, а името на майка му било Елка. Прѣдполагатъ Никола даскалъ да е роденъ въ края на минжлото или въ началото на настоящето столѣтие. Образование той получилъ въ родното си мѣсто (вѣроятно при учителитѣ: Никифоръ Рилецъ и Прокопи); билъ жененъ, ималъ 9 дѣца, учителствувалъ въ Севлиево въ продължение на 50 и повече години и умрѣлъ въ най-голѣма сиромашия. Въ последнитѣ години на живота си той билъ огорчаванъ и даже уризменъ отъ нѣкой свои съграждани. . . Той умрѣлъ на 14-й Септемврий 1871 година. Отъ негова ржка писани или преписани работи ний знаемъ следующитѣ:

а) 50-60 писма, които съставляватъ единъ видъ актове потъкмителни или договори и проч. и които се пазятъ сега въ общинското управление;

б) „Прѣдсказаніе Мартина Зедека“;

в) „Посланія къмъ слугамъ моимъ шумилову Ванкѣ и Петрушкѣ“; тѣ сж преписани отъ руски езикъ въ 1826 лѣто;

г) „Слово святаго апостола Павла како билъ вознесенъ до трéтю нéбо“;

д) „Наставленіе за поститѣ“ и „Мѣсецословъ български и турскй“, писани въ лѣто 1827;

е) „Слово за страшния сждъ“ (не цѣло);

ж) „Слово второе святаго пророка Даніила“ (не цѣло);

з) „Писмо прѣдназначено за „родолюбивитѣ българи, които живѣiжтъ вънъ отъ прѣдѣлитѣ на поробена България“ — писмото е безъ подписъ и безъ дата. (Стр. 43 и 44).

Кжщата на Даскалъ Никола срещу прогимназията гр. Севлиево.

Църковното слово, произнесено отъ даскалъ Никола Ивановъ на 1826 година въ гр. Севлиево.

Благослови отче!

Святи пророкъ Даниилъ видѣлъ страшенъ судъ божий. Така казува: видѣхъ ветхаго денми, дондеже престоли поставишася и седѣ превѣчний на престолѣ огненномъ и около него тмами темъ архангели и ангели служаху ему со страхомъ. И потече река огненна; тая река врияше страшно и бакаше; тя ще да завлече грѣшнитѣ у вѣчна мука, да се мучатъ сосъ диавола зайдно. Този святий пророкъ Даниилъ отъ това видение много се уплашилъ, защо видѣлъ какъ ще да биде страшенъ судъ божий и много ималъ страхъ и плакалъ отъ това страшно видение. Имало въ това време царь невѣренъ. Този царь нѣщо му завидѣлъ отъ гнѣвъ на тогова святаго пророка Даниила, въ ровъ далбокъ фърлилъ го на асланитѣ да го изядатъ.

Оле чудо! дивно и много голѣмо. Таковии силнии и страшни аслани и отъ три дни гладни, не го изѣли, ами му се поклонили и краката му целували и кротки станали като овци при овчаръ. Този святий пророкъ Даниилъ нѣмалъ никаковъ грѣхъ и билъ чистъ като ангелъ божий. И три дни сиделъ при гладни аслани, у яма дълбока затворенъ. А тия люти звѣрове страхъ имали отъ святаго, защо въ уста ималъ и носилъ молитви и ималъ Бога въ негова душа, за това неможели да го изядатъ асланитѣ. Слушайте вие, кои никой патъ ни са молите Богу и неслушате що ва учи Христосъ у святое евангелие, ами ходите безъ страхъ божий. Тежко и горко вамъ ще да буде на ваше умиране, защо сѣкий день давате на дявола хиляди ваши грѣшни рѣчи и се що рече грѣшно человѣкъ дяволъ ги пиши у свои тефтеръ. А вамъ ви е слѣпъ умътъ, невидите тия узди що ва е зауздилъ дияволъ и ва влече въ вѣчна мука. Сега человѣцитѣ като слепи на всѣко зло тичатъ, както тичатъ пситѣ на синджирятъ да ги вържатъ, така и човѣцитѣ тичатъ при дявола да ги варже сосъ синджиря неговъ и той имъ вържи уматъ да не познаватъ своите грѣхове. Многу радо е дяволъ за тези человѣци грѣховети и умиране. Тия които умиратъ безъ покаяние тешко и горко тѣмъ. Сите святии биле чисти като ангели божии, а непрестану день и нощь молили са Богу. А те сега легнатъ станатъ като дубици и като кони, не са прекрастюватъ, ни метание струватъ, спятъ и дремятъ. Дяволъ имъ затворилъ уматъ и очити. А едни са сторили слуги и измекяри на дявола. Не слушатъ що ги учи Христосъ, а що ги учи дяволъ. Твърде прилежателно го слушатъ; ходятъ по баяни, по магии. Охъ, безумни мужи и жени, вие си копувати сами вѣчна мука и влазяти у огънь вѣчний, а не видите сичкитѣ святии, що имали толкова страхъ отъ Бога, а сегашни християни имя божия хулятъ и святое крещение. Безумни, каковъ джувапъ ще да дадети Христу Богу? като сте вие плювали на дявола когато сти се кръстиле, а сега пъкъ се покланяти на дявола. Ала отдека е тая слепота произишла въ християнитѣ? Отъ това защо не ги учатъ поповите Зематъ волна и млѣко а овци мои не пасатъ. Незнайте ли идна ако загине отъ васъ ще да я поискамъ. Ала и человѣци треба да почитатъ свои пастири. Трѣбова всякий да мисли и да се надява за смертни часъ. Тие мисли пазятъ душата отъ грѣшни помисли. Като има душа добри мисли, тие пазятъ своята господарка душа. За това трѣбова сѣкий человѣкъ да е караулъ на своятъ си умъ. Да си държи уматъ да не гу пуща да ходи по грѣшни помисли.

(Предадено отъ В. Беязовъ)

Станка Хр. Джамбазова.

Станка Хр. Джамбазова по мжжъ Дим Матева първата севлиевска учителка.

Тя е била първата учителка въ Севлиево въ турско време, както това свидетелствува Попъ Маринъ. Следъ като се оженва за Димитъръ Матевъ — церковенъ епитропъ, напуска учителството. Родена презъ 1844 година, малка е постжпила въ Хаджи Стояновото училище, което е свършила съ голѣмъ успѣхъ и била удостоена да бжде назначена първа жена-учителка. Много блага, скромна и набожна, тя преписвала библията и писала стихове въ народенъ духъ. Като млада даскалица, тя четяла апостолътъ, основала първиятъ церковенъ девически хоръ въ старата церква презъ 1863 година. Когато става учителка, за първъ пжть се отдѣлятъ момичетата за новооткритото „Дѣвическо училище" при старата камбанария на церквата Св. Пр. Илия. За нея се говори въ дописката, напечатана на стр. 178 на книгата.

Още документи по училищното дѣло.

а) Дописка, че севлиевци сж били събудени хора.

Отъ много време не бѣхъ ходилъ въ Градъ Севлѣево, макаръ и да е близо до нашіятъ градъ Габрово, но не ми сж е случвало нѣкоя работа до тамъ за да ида. Сега по Възкресеніе, понеже бѣше време-то красно, пожелахъ да ида, да ся поразходя до Севлѣево, и да ся повидя съ пріятели. И тжй ходихъ, и постояхъ тамъ 4-5 дена. Но искамъ да кажа сега, до гдѣто стояхъ тамъ, какво съмъ видѣлъ, и какво съмъ забѣлязалъ, зло или добро. И моля Ви Г-не Издателю на Вѣстникъ . . . . да го напечатате въ Вашіятъ листъ.

Севліевцы сж человѣцы нѣкакъ сабудинички отъ сѣка странж, както ги пригледахъ, и отъ къмъ търговіята и отъ къмъ ученіе-то сж любители, не ся съвсемъ хора груби, и невежи, спроти както съмъ виждалъ по други мѣста. Иматъ две училища, едно мжжко и друго дѣвическо, и тѣ сж въ добаръ редъ сега. Тѣ още сж достойны за похвала отъ къмъ съгласіе-то, за сѣка градска работа ся допитватъ сички-тѣ съгласно, и ся обичатъ сички-тѣ въобще като братія, тамъ нѣма да видишъ нѣкого, макаръ и най богатіятъ въ граджтъ да ся гордѣе нѣкакъ предъ други-тѣ, гѣ сж сички-тѣ равны, което ми ся видѣ много добро нѣщо. Тѣ на Грькъ Владика нето милостиня даватъ нето му ржка-та цѣлуватъ, и не искатъ нето да го видятъ, и почти четиры годины има какъ не сж давали на Търновскіятъ М. Григорія нето еднж парж, и нето ще му цаджтъ. (27 октомврий 1861 г.).

II. В. 8445 — Нар. библиотека — София, архивенъ отдѣлъ.

б) Писмо за събиране владичина отъ Севлиево.

Писмо отъ Доростоло — Червенский Григорий отъ 8 декемврий 1876 година Русчукъ до

Архидиаконъ Василий въ В. Търново.

. . . .

Сивлиевската владычнина май мъчно ще се расправи но. Архимадритътъ да направи възможното за сега и да се обърни вниманіе и на другі-тѣ нахіи както и на Търновската каазе. Този трудъ ще да е последньйтъ и ще ны отърве отъ бъдушы главоболія. . .

8-й Декемврій
1876
Русчукъ.

Твой Григорій

(II. В. 1201 — Нар. библиотека — София, архивенъ отдѣлъ).

в) Писмо за назначаване новъ учитель.

Търново, 22 августъ 1876.

Господине К. Денчовъ,

Съ удоволствіе са отговарямъ на пріятелското ви отъ 19 того. Споредъ желаніето ви, случайно си е дошелъ тукъ нашійтъ съотечественникъ г-нъ Петръ Г. Сребровъ, ученикъ отъ Цариградскія лицей — Султаніе и който бѣше учитель въ Силистра, единъ отъ добритѣ български учители, който при другытѣ науки знае добрѣ френскы и турскы. Азъ го приканвамъ за града ви и той склонява да дойде съ заплата 60 тур. лири на годината, като му дадете и кжща за живѣнье. — Колкото за правителствената программа дѣто сте чували, не е истинна; правителството съ време и сега е оставило свободно ученіето въ държавата за сичкытѣ си поданницы безъ разлика на вѣра и народность, стига да знаймы ньй да са ползувамы отъ тъзи свобода и да познавамы нашитѣ къмъ него длъжности.

Въ ожиданіе да приемнж по скоро благопріятныя ви отговоръ, поздравлявамъ вы пріятелскы и съмъ за всегда

вашъ искрененъ
Т. Шишковъ

(II. А. 2263 — Нар. библиотека — София, архивенъ отдѣлъ).

г) Писмо отъ Т. Бурмовъ за в. Български книжници.

Г. Ст. Брадинскій,

Не знамъ какво направи Гено. Дали донесе той Книжници-тѣ отъ печатнiж тж? Ако ги е донесълъ, молiж Ви пратете му помощници да ся настанiжтъ за пощж-тж. Азъ нѣмамъ възможность да дойдж, защото трѣбва да приготвiж ржкописа за работж въ книгопечатнiж-тж.

Кажете на Гена да ся изпратiжтъ по два три екземпляра и отъ три-тѣ листа въ градове-тѣ, гдѣто не е нищо претилъ до сега, каквото: Ямболъ, Сивліево, Кюстендилъ и проч.

Извѣстете мя въ два реда баремъ, какво става, ще ли да са извърши всичко до гдѣ пріемжтъ на пощж тж. Провидете ми и единъ отъ сегашни-тѣ листове или кажете на Гена да ми донесе довечера.

29 Маій
Вашъ
Т. Стояновъ — Бурмовъ

До Господина
Ст. Брадински
въ Балъ — Капанъ.

II. В. 2431 — Нар. библиотека — София, архивенъ отдѣлъ.

(Написано на синя хартия за изпращането въ Севлиево на в. „Български книжици“ — редактиранъ отъ Т. Бурмовъ безъ да се посочва годината на написване писмото).

Списъкъ

на учителитѣ и учителкитѣ въ Севлиево за времето отъ 1818 до 1876 г.

1. Монаси отъ Рилския манастиръ	преди . 1818 год.
2. Калугеръ Никифоръ	1810 – 1817
3. Попъ Пенчо Димовъ	1817—1824
4. Николчо Попнедювъ	1825—1827
5. Никола Ивановъ Гайдаржолу	1828 – 1867
6. Петко Р. Славейковъ	1846—1847
7. Хаджи Ангелъ Ивановъ	1850—1852
8. Маринъ Софрониевъ Калугеровъ	1856—1872
9. Василъ Пупешковъ	1762
10. Кръстю Денчевъ	1863 – 1875
11. Еленка х. Ангелова	1863—1871
12. Стефания Иванова	1863 – 1875
13. Станка Хр. Джамбазова	1864
14. Пано Кунчовъ Рогозаровъ	1865—1873
15. Пенко К. Мановъ	1866 – 1873
16. Давидъ х. П. Тулешковъ	1868—1870
17. Георги Драгошиновъ	1868—1873
18. Йорданъ М. Стателовъ	1868—1871
19. Димитъръ Витановъ	1868—1873
20. Никока Дабевъ	1868—1875
21. Никола Вас. Коновъ	1869
22. Тонка Д. Витанова	1869—1871
23. Мария Иванова	1869—1871
24. Захари К. Даскаловъ	1870 – 1876
25. Стойчо Христовъ	1870
26. Петъръ Даскаловъ	1870 – 1872
27. Щилианъ	1870 – 1871
28. Никола Геневъ	1870—1876
29. Илия Христовичъ	1872—1876
30. Г-жа Христовичъ	1773—1875
31. Димитъръ Душановъ	1873
32. Рахила Д. Душанова	1873
33. Теофилъ Икономовъ	1873
34. Рада Подъ Петева	1874
35. Боню Ивановъ	1874—1876
36. Рашко Карадимовъ	1874—1878
37. Пенчо Пѣевъ	1874 – 1878
38. Никола Живковъ	1876—1879
39. Панайотъ Семерджиевъ	1877
40. Атанасъ Медникаровъ	1876 – 1901
41. Тодоръ Анастасовъ	1876—1879

Съставенъ отъ В. Беязовъ.

ОБЩИНАТА

Севлievска градска общия

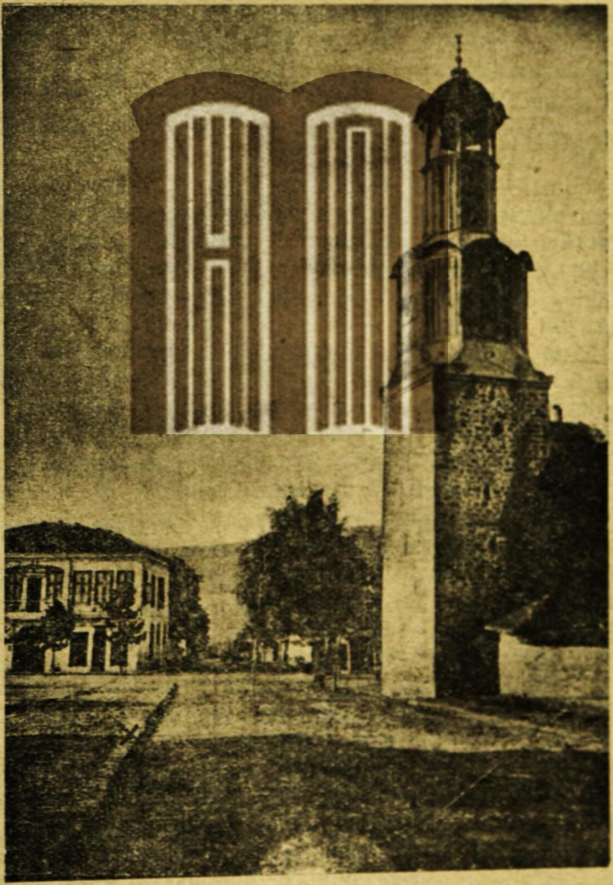

Севлиевска градска община.

I. Въ турско време до 1869 година градъ Севлиево въ административно отношение се е считалъ за Нахийски центъръ на чело съ единъ мюдюринъ (полицейски приставъ), а следъ това се обявява отъ турската власть за Казалийски центъръ съ каймакаминъ (околийски управитель). Въ единъ документъ отъ 22 августъ 1869 година се пише: „Каззаа Севлiювска“. Презъ време на нахийството, както и при казалийството въ Севлиево при мюдюрина или каймакамина е сѫществувалъ единъ смѣсенъ съветъ отъ турци и българи, нареченъ мезлишъ — „ихтiаръ мезлиши“ съ махленски служители — мухтари (кметски намѣстници). Членове на мезлиша (аази) се назначаватъ отъ властьтьта, а българитѣ се посочватъ отъ българската община. Българитѣ въ мезлиша се наричали „Миллетъ векилини“, т. е. народни пълномощници, но сѫщевременно довѣрени лица на турската власть. Когато съветътъ се занимава съ градски работи, нарича се „Беледие мезлиши“, а до работи отъ околията „Идаре мезлиши“. Като нахийски центъръ се причислявалъ къмъ Ловченската кааза (околия). Севлиево е спадало къмъ Търновския санджатъ (окрѫгъ) и къмъ Видинския, а следъ това къмъ Дунавския вилаетъ (область).

II. При първото и второто Българско царство ние сме имали автономни градски и селски общини. Следъ завладяването ни отъ турцитѣ, българскитѣ общини си запазиха една вѫтрешна самостоятелность за църковно-училищни работи. Когато се почва църковната борба, презъ 1860 година въ Цариградъ се учредява „Народна община“ съ „повременна комисия“, за да рѫководи националното ни движение. Въ турско време подъ българска община или българско общество се разбира община за църковни и училищни работи и съ църковни и училищни епитропи (настоятели). Настоятелитѣ биватъ отъ 8—12 души, отъ които се избиратъ две управителни тѣла (постоянни присѫтствия) до управлението на българската църква и до българското училище. Въ факсимилието на стр. 35 се вижда, че презъ 1824 година старата църква Св. Пр. Илия е имала 8 епитропи. Попъ Маринъ въ бележкитѣ си по изплащане заплатата му като учителъ за 1859 година говори за „цьрковныi-тѣ Епитропи“ и за „школскiя Епитропъ“, което значи, че сме имали две отдѣлни управителни тѣла. Стефанъ Пешевъ въ дописката си отъ 24 мартъ 1875 година до Цариградския в. „Напрѣдъкъ“ говори за „Севлиевската българска община“ и за „училищното настоятелство“. Въ сѫщность Севлиевската българска община се състои отъ избранитѣ и одобрени отъ народа първи българи за общинари и отъ представители на еснафа за уреждане българскитѣ религиозни и училищни работи. Презъ 1861 година българскитѣ първенци се обръщатъ съ писмото си до „Почитаемата и родолюбива община въ гр. Севлиево“. Съ едно писмо отъ 20 декемврий 1869 година

„Севлиевското общество“ се обръща до „Уважаемото Търновско общество“, въ смисълъ на община. Въ намѣрения и факсимилиранъ печатъ на Севлиевската българска община се говори и нарича не община, а „Общия“, който терминъ и наименование много добре отговаря на смисъла и предназначението на българската община въ турско време.

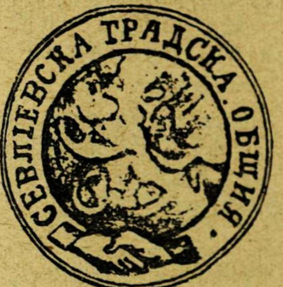

Печатъ на българската община въ Севлиево
въ турско време.

Въ турско време по църковнитѣ борби Севлиево се е считало като окржженъ центъръ, което виждаме отъ отпечатанитѣ на стр. 319 отъ Псалтикията-Минейникъ на Хаджи Ангела отъ 1869 година спомоществователи отъ:

Севлієвско окружіе

За Батошовскія Монаст. Оуспен. прес. Богородицы	2
За Церквата въ ново село Святая параскева	1
За Церквата въ Млечево Свят. Ніколая	1
За Церквата въ Граднишки колиби Свят. Георгія	1
За Церквата въ Биріево Святая Троица	1
За Церквата въ Гжбени Святая Троица	1
За Церквата въ Враниловцы Святая Параскева	1
За Церквата въ Батошово Свят. Димитрія	1
За Церквата въ Ловни долъ Свят. Равноапост. Конст. и Елена	1
За Церквата въ Тжрхово Свят. Димитріа	1
За Церквата въ Гостилица Рожд. Прес. Богородица	1
За Церквата въ Хотница Святая Ирина	1
За Церквата въ Дебелцово Святаго Димитріа	1
За Церквата въ Градище Свят. Апост. петра и пав.	1
За Церквата въ Кая Баши Безплотныхъ Арханг.	1
За Церквата въ Горно-крушово Безплотныхъ Араг.	1

III. Въ турско време по първитѣ и състоятелни българи добивали името „чорбаджии“. Първоначално това име се е давало на водачитѣ-началници на българскитѣ еничери въ една турска войскова часть. Такъвъ билъ длъженъ да се грижи за прехраната на войницитѣ, а тя се състояла въ приготовляването на „чорба“. За това тѣзи водачи се нарекли „чорбаджии“. Тази дума има еврейски произходъ: „тчорба“ и по турски е станала „чорба“, отъ която дума е произлѣзло името „чорбаджия“. Въ турско време нашитѣ хора въ Севлиево не сж употрѣбявали често тази дума. Попъ Маринъ въ дневника си такива нарича или „градоначалници“, или „господари“, или „първенци“. Нѣкой пжть се е казвало „Почтенній чорбаджий“ или „чорбаджи Миню“ и пр.

IV. Въ турско време частно-гражданскитѣ актове, като договори, свидетелства и пр., се пишели на български езикъ отъ сведущи хора като Даскалъ Никола, а следъ това Попъ Маринъ. Тукъ препечатваме нѣкои по оригинални документи, като:

I. Писмо за встжпване въ бракъ.
II. Записъ за възнаграждение на храненица.
III. Свидетелство за продажба на дюкянъ.
IV. Свидетелство за продажба на дворъ.
V. Документъ за съставяне на дружество.
VI. Документъ за доброволно раздѣляне на мжжъ и жена.

I. За встжпване въ бракъ

Долоподписаный извѣстявамъ, какво самоволно безъ никое принужденіе пріемамъ Г-жа Натя Петкова, съ сички-тѣ й кусури, да бжде моя ступанка, и да си живѣемъ съсъ нея съпружески въ любовь и съгласіе, както е Богъ наредилъ, като сичките други человѣцы. Заедно пріемамъ отъ нея въ зговоратъ ны съсъ Натя Петкова предъ общината, какъ ще саземимъ съсъ нея, пріемамъ 2000. Гроша, двѣ хилядьı гроша. Които грошове ще употрѣбя въ търговія за ползата и за двама ны да са прихранвамы. И тъй за здравина и увѣреніе давамъ туй писмо на общината и са подписвамъ.

1871 Іунія 23.
Севліево.

Никола Ионковъ

Свидѣтели:
Икономъ попъ Маринъ
Иванъ Цачувъ
Иванъ х. Ангеловъ

II. Хакъ на храненица

Записъ

Долоподписаны извѣстявамы предъ секи сждъ и предъ подписаны-тѣ свидѣтели какво щото бѣше стояла Радка Димитрова у дома почти 14. четирнайсеть години. Днесъ й опредѣлихми и й дадохмы за хакъ дрехи за 1516 Гроша. Хиляда и петь стотинъ и шеснайсеть гроша, и още й даваме на бащж си бащина та му кжща която е половина-та, и тя кжща е до хендекятъ и до Анастаса Ненчовъ и до сокакжтъ въ Крушовска-та махлж. И лози-то, което е на вранъ на Радка отъ бьщаи нейно хисе, то лозе си остава на Радка. И тжй за здравина и добро увѣреніе са подписвамъ саморучно.

1875
Іунія 22.

Оверявамъ за горнореченііѣ думи азъ
Никола Христовъ, Стефанъ Христувъ,
Тота Христова, Гочу Христувъ.
Подписали двама свидетели.

III. Свидѣтелство

Долоподписанны извѣстявамы, какво продадохмы на Сжбя Христова Джамбазова единъ дюкенъ до неговіятъ дюкенъ, два аршина и два рупи, дору до техніятъ дюкянъ и до нашіятъ до бояджіискіятъ дюкенъ. Продадохмы го съ ценж за 9300 гроша, сирѣчь за деветь хиляди и триста гроша, и си зехмы парытѣ до най послѣдня паржь. И щото смы турили отъ горя япіята, тя е турина на орташко място, и стена-та е ара авлусу, сирѣчь стенж-тж е турена на орташки берекъ отъ долу. И тжй за здравина и увѣрение са подписвамы:

1872
Іулія 15.
Севліево.
Свидѣтели:
Икономъ попъ Маринъ
Стефанъ И. Медаревъ
х. Хубанъ Ненчовъ
Петю Ханчувъ

Увѣрявамы:
Димитаръ
Симионувъ
Никифуръ
Симионувъ
Петар
Симиеонув

IV. Свидѣтелство

Долоподписанный извѣстно струвамъ предъ секи сждъ и предъ подписанны-тѣ свидѣтели, какво продавамъ половина-та отъ дворатъ си къмъ Георгя Райковъ отъ кюшето на Данинатъ плетъ на право до улица-та, продадохъ го на Харалана Гергювъ съ цѣнж за 520, Гроша, петь стотины и двайсять гроша и си зехъ пары-тѣ отъ Харалана за място-то до паржь, и сега е веке негово: защото му го продадохъ предъ подписанны-тѣ свидѣтели, които са случиха на пазарлжкатъ ньі. И като незная да пишж оставямъ векилъ попъ Ивана да ми подпиши и азъ си одарямъ прастжтъ за добро увѣреніе и здравина.

Увѣрявамъ
азъ Христу Влайчувъ

1873 Іулія 24
Севлиево.

Свидѣтели:
Икономъ попъ Маринъ, попъ Иванъ
Мария Влайчова Антоница и др.

(Поставена турска тура, турски пачатъ и печатъ отъ пръстъ).

V. Дружество

Кондратъ или условйе сиречь ній-са на̂уртачамй йсер-мія полагамй а̀ й Хрйсту отецъ тейнъ полагамъ 13500 гроша йсловомъ трйнайсеть хйлядй йпетъ стотйнъ гроша тжй й Пеню й сасъ мено но й той ще даде йлй ѐто полага й той 2890 гроша йсловомъ две хйляди и осемъ стотінъ й деветдесетъ гроша пе-нюви тжй полага въ сумата й Саби нашъ 12760 йлй дванайсетъ хйлядй й седемъ стотінъ й шейсетъ гроша което ще кярувамй йкаквото прйпечелймъ ще делймъ равно йлй брат-ски йтжй са под-писвамй секй саморучно какъ е йстенна.

Ясъ давамъ Христо Сабювъ този записъ на синаси Сабя такавъ сащи инаменя дава той.

1867 а̀прілй 23 денъ.

VI. Съпружеска раздѣла.

Днесъ като са трудихъ да помиря Гергя Конова съ жена-та му Тота Тодорова, които имаха помежду си кавга и искахж да са раздѣлятъ. Азъ казахъ на бащж й Тодора, предъ подписанны-тѣ отдолу, който (дой)доха съ тяхъ заедно отъ село. Дядо Тодоре! азъ ще рекж нека са събержитъ и да си живѣятъ пакъ. А дядо Тодоръ каза предъ синца ны, че не ще могжтъ да живѣятъ заедно, и може да стане убійство помежду, и азъ си кабуля дъшеря си. . . Въ този случай, азъ съ заедно отъ село които са случиха, рѣшихмы да си стои Тота Тодорова у башж си, и Герги мжжъ й ще си стои у тяхъ, безъ да търси веке Герги жената си Тота, и Тота да не тжрси мжжа си Гергя, нето дѣца-та ще търси Кона и Иванча, до гдѣто доди владиката, и тогава ще имъ разгледами разпря-та.

Икономъ попъ Маринъ
Іулія 3.
Севліево.

Свидѣтели отъ село Крушево
Дядо Цоню Бенчовъ
Цоню Димитровъ
Иванъ Илиевъ
Моню Христовъ
Сему Сжпчіолу
Христу Ивановъ Пвліолу
Диму Цонювъ Шеренкоулу

Отъ село Крушуво.

Гергюви неща у жената му Тота Тодорова.
1. Платъ димии 20. лахте 20. лахте прежда на крусно.
1. Бяло менчи.
1. Даракъ
На дица-та риски-те и дрешките.
Деца-та имъ Коно и Иванчо.

ЧИТАЛИЩНО ДѢЛО

Севлиевското читалище

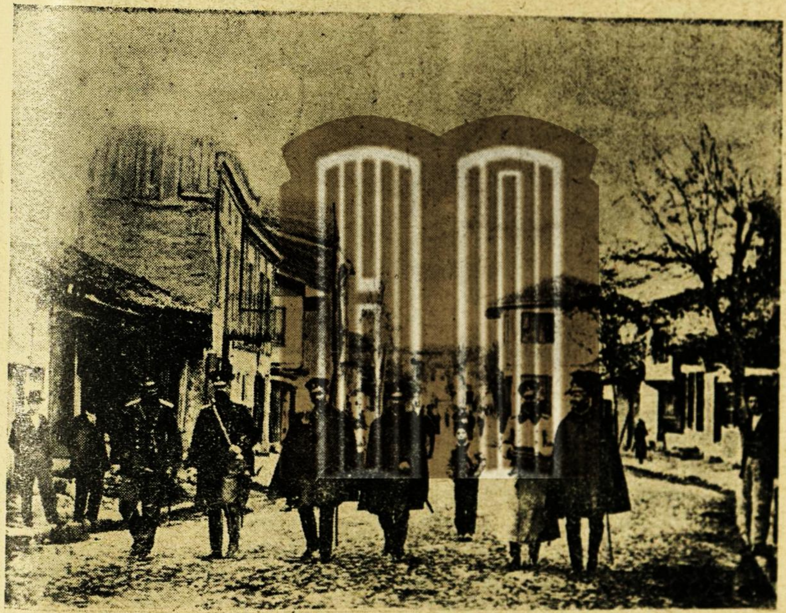

Главната улица въ Севлиево
(Въ турско време се казвала ул. Кормянска)
Отъ дѣсна страна въ горнитѣ стаи на двуетажното здание първоначално се е помѣщавало презъ 1870 г. Севлиевското читалище.

На стр. 438 отъ книгата „Българскитѣ читалища преди освобождението“ отъ Ст. Чилингировъ, издание на Министерството на народното просвѣщение отъ 1930 година, е отпечатана часть отъ дописката отъ Севлиево въ в. Турція, година VII отъ 1871 година за първоначалното основаване на Севлиевското читилище. Ние предаваме по подробно и по точно тази дописка, що се касае до читалището:

Изъ дописката въ в. Турція Година VII, бр. 3
отъ 6 мартъ 1871 г. Цариградъ.

. . . .

Но наистина, Г-не Редакторе, доволно замѣчятелно е за единъ чювстветеленъ и родолюбивъ Българинъ да узнае и това, Нашити младѣжи лани като съзнахж че са е отхвърлило и зело да са открива гжстото було на невѣжеството между народа ни и на сѣкждѣ зело да са распространява вечь просвѣщеніето блѣсна свѣтлината надъ Българскый нашъ народъ, почнахж по градовети да са отварятъ Дружества, Читалища, и други общополезни народни ученолюбиви завѣденія, и сичко което клони къмъ общото добро, и само за напрѣдъкътъ на народа и рѣшихж и тѣ съ съзнаніето си и пробужденіето си да съставятъ читалище; и тжй подъ прѣдсѣдателството на едного събрахж са и са подписахж до 100, 150 младѣжи, и съ първото имъ подписваніе само са събрахж до двѣ-три хиляди гроша съ които можехж да издьржятъ и основжтъ това свято завѣденіе, защо и другити сички щѣхж да са подпишятъ, и да издържятъ много по достойни и дѣятелни учители, и за въ малко време да направятъ и покажятъ много напрѣдъци.

Но тѣ какво направихж? за жялость още въ началото му са показахж глупавы немарливи и непостоянни; защото слѣдъ малко врѣме го потопихж и забравихж че ся зачняли нѣщо; нито пакъ мислятъ че само чрезъ такыва дружества и читалища ще можемъ да проныкнемъ и ся упжтимъ въ пжтьтъ на просвѣщеніето и благодѣнствіето. Такыва сж прочее нашитѣ тука учителіе, младежи и граждани, такива крачкы и напрѣдыши правятъ къмъ просвѣщеніето и образованіето, и тъй отговаріжтъ на народнытѣ ни дѣла. Но какъ да кажж, дали да запитамъ, каква слава и достойство заслужватъ такывато младѣжи? Не сж ли самата срамотія и чърнето гъсто було на народж ни? Дали трѣбаше да бжджтъ сичкытѣ младѣжи такыва за да бы билъ моглъ и нашыйтъ народъ подъ дебелжтж сѣнкж на султанътъ да ся возвеши и просвѣти? Да ли за такыва младѣжи храни надѣжда нашійтъ народъ за напрѣдъ? Не! не! никакъ, казвамъ, защото тій сж колонытѣ и подпорытѣ, които окрасяватъ и подпиратъ зданіето, тиі сж умайтелнытѣ цвѣтовны шарове по полѣнытѣ, които развеселяватъ и расклащатъ листоветѣ по горытѣ и оглушяватъ прирастжтж.

Единъ съгражданинъ.

Както видѣхме, (гледай стр. 182) въ началото на януарий 1870 година по старитѣ хора — севлиевци основали „Ученолюбиво братско дружество“ за издръжката на Хаджи Стояновото училище. Следъ това въ сжщата 1870 година младежитѣ споредъ горната дописка основаватъ първото Севлиевско читалище, на което не му даватъ никакво име. То не е носило нито миналото име „Росица“, нито сегашното име „Развитие“.

Погрѣшно се казва, че Г. Драгошиновъ е далъ идеята и основалъ читалището презъ 1870 година или 1873 година. Истината е, че това читалище се основало по инициативата и почина на Д-ръ Стойчо Христовъ, който се завръща отъ Букурещъ като лѣкарь въ Севлиево, става учитель и културенъ деецъ. Трѣбва да се приеме, че първиятъ председатель на читалището е билъ Д-ръ Ст. Христовъ, а презъ 1873 г. е билъ Гочо Драгошиновъ, а презъ 1875 година е билъ Стефанъ Пешевъ. Презъ сжщата година последниятъ заедно съ другаря си Никола Геневъ почнали да издаватъ първиятъ Севлиевски вестникъ „Гайда“ като хвърчащъ листъ и въ уводната-програмна статия се казва: „прѣ-много са зарадвахмы като чіохмы че са отворили въ градьтъ ни читалище и ученическа дружина съ цѣль да развиятъ нашитѣ граждани умствено и да гыі направіжтъ да познаіжтъ доброто и народополезното“.

Тогава читалището се е помѣщавало въ двуетажното здание на главната улица (Кормянска), принадлежаще на Д. Чаръкчоолу, а после на Д. Рачовъ при Иванчо Ионковъ и Иванчо Котьоолу. Следъ освобождението става клубъ на соц. демократическата партия.

Въ книгата си „Черти изъ живота на Г. Драгошиновъ“, стр. 14 В. Беязовъ пише: „Той продължава да бжде деятеленъ членъ, добродѣтель на читалището и радетель за училището. Читалищното настоятелство въ съставъ: Г. Драгошиновъ, Сава Яковъ Бъчеваровъ, Стефанъ Попнедювски и Кръстю Денчевъ сключили следния контрактъ: „Долоподписанитѣ читалищни членове условихме госпожица Радка п. Петюва за учителка на градското ни дѣвическо училище за гроша 2,500, които ще й плащаме съразмѣрно на всѣки месецъ. Годината почва отъ 1 августъ 1874.

гр. Севлиево, 30 юлий 1874 г.

Читалищно настоятелство:

(Следватъ горнитѣ саморжчни подписи).

Учителката
Рада Попъ Петева,
която презъ 1875 година по поржчка на Н. Геневъ заедно съ
Мариола Иванова
е ошила знамето на Севлиевския революционенъ комитетъ.

Отъ този документъ става ясно, че Севлиевското читалище на младежитѣ си е поставило и втора цель — подпомагане издържката на училището.

Читалището следъ освобождението.

Кога е възобновено читалището следъ възстанието, дали въ време на руското управление или следъ това, за сега нѣмаме положителни данни. Положително е, обаче, че непосрѣдствено следъ освобождението то се е наричало народно читалище „Росица“, което е видно отъ тукъ препечатаниятъ документъ, който намѣрихме въ едно старо запазено углавно дѣло въ архивата на областния сѫдъ въ Севлиево.

До Господина Прокурора на Сѫдебното
Търновско окрѫжие.

Прошение
отъ Севлиевското читалище
„Росица“
срещу (нѣколко граждани) отъ гр. Севлиево.

Господинъ Прокуроре,

На 7-и того като щеше да замине Негово Височество прѣзъ градани, читалището „Росица“ за негова честь покачи трикулиоръ съ надписъ: Княза и конституцията и на самийтъ триколиоръ бѣше окачено портрета на Негово Височество съ единъ венецъ. Горнитѣ лица (изброяватъ се) на чело на една тълпа отиватъ и скъсватъ трикулиора, портретътъ паднал и Р. Б. съ краката си го стѫпкалъ прѣдъ множество граждани и гражданки.

Читалището счита това за едно голѣмо докачение както за себе си, тъй и за самата конституция и за самийтъ ни Князъ, който е свѣто и неприкосновенно лице. За това настоятелството Ви моли, като узнаете сѫщностьта на дѣлото, да накажите поругателитѣ на Княза и конституцията съ сичката строгость на закона.

9 и юний 1881 г.
гр. Севлиево.

Съ най голѣма покорность сме
читалищни настоятели:
Председатель: (подп.) Хр. Драгановъ
За Дѣловодитель: (подп.) Ив. Данаиловъ
Кассиеръ: (подп.) Б. Ханчевъ
Библиотекарь: (подп.) М. Пешевъ

Съ постановление № 58 отъ 4. I. 1885 година Севлиевский окр. сѫдъ приема, че дѣлото е прекратено въ Р. З. на 25. VI. 1882 г. по амнистия.

Следъ като се урежда по този начинъ читалището, неговото настоятелство въ сѫщата година си е поставило за задача да дава преставления и подава заявление до Севлиевската община да иска отпускането на джамията срещу общинското управление и при часовника, за да я приспособи за театраленъ салонъ. По този случай общинскиятъ съветъ взема решение, което препечатваме.

Протоколъ № 17 стъ 6 декември 1886 година.

Кмета прочете заявлението подадено въ управлението отъ Севлиевското Народно читалище „Росица“ съ което моли управлението да му отстъпи градското здание (Джамията) въ което се помѣщаваше третата рота отъ мѣстната дружина за 5 години въ която да дава театрално представление.

Съставътъ следъ дълги разисквания по това дойде до съгласие и напълно рѣши, да се отпусне зданието безплатно на читалището но само съ неизвѣстно време (приврѣменно) като му се позволи поправка да направи въ това здание читалището, каквото вижда за добрѣ личния съставъ на управлението.

Когато Севлиевската община отстѫпи на читалището книгитѣ на „Градската библиотека“, тогава се дава ново име на дружеството, което си поставя за цель да издигне единъ театраленъ салонъ съ читалище. Читалище „Росица“ става дружество „Развитие“. За неговата дейность по отчета му за 1940 година даваме нѣкои данни.

Дружество и читалище „Развитие“.

Сегашното здание на Севлиевското читалище-театъръ.

1. **Членове.** На 1 януарий 1941 година дружеството е имало 326 члена съ 3 лв. месеченъ вносъ и 161 спомагателни членове (ученици).

2. **Бюджетъ.** Презъ 1940 г. като дружественъ приходъ сж постжпили 488,538 лв. и то 349,502 лв. отъ киното, 34,501 лв. отъ наемъ на салона и казиното, 9,927 лв. отъ училищни имоти, 34,000 лв. дарения отъ частни лица и дружества, 17,118 лв. отъ лихви, 11,828 лв. отъ членски вносъ, 8,731 лв. отъ забави, 20,000 лв. помощь отъ общината.

3. **Кино.** Представени 101 филма въ 463 представления, посетени отъ 57,719 души. Добитъ е приходъ отъ 349,502 лв. За кинотото е изразходвано 270,768 лв.; 7,973 лв. за отопление и освѣтление и 44,128 лв за поправка на зданието.

4. **Дългове.** Презъ тая година е изплатено 50,150 лв. срещу дружествениятъ дългъ, който остава 264,996 лв.

5. **Фондове.** При дружеството има 9 фонда на сума 250,139 лв., като сж се увеличили съ новитѣ на името на: „Никифоръ К. Трифоновъ" 20,000 лв.; „Ив. Хр. Филиповъ" 10,000 лв.; „Минка Ст. Бахчеванджиевъ" 4,000 лв.; „Ив. Янковъ Станчевъ" 50,000 лв.; „Гачо Мариновъ Димчалиевъ" 30,000 лв. Лихвитѣ отъ нѣкои фондове сж употрѣбени за библиотеката.

6. **Библиотека.** На 1 януарий 1941 г. библиотеката е притежавала 13,584 книги въ 14,094 тома. Тѣ се разпредѣлятъ: художествени 4,091, обществени науки 2,029, общи съчинения 1,987, история и география 1542 и на чужди езици 2845.

7. **Читалня.** Презъ тая година е била отворена 263 дни и е била посѣтена отъ 6,334 души, разписани въ книгата за посѣщенията и то предимно ученици. Дадени за домашно четене 12,769 книги на 6,762 души. Голѣмо богатство представлява читалнята, като е похарчено за списания 9,480 лв. и за подвързия 9,573 лв., което е недостатъчно, тъй като не се получаватъ всички по важни списания и вестници.

8. **Вестникъ „Развитие".** Той има 968 абонати, отъ които 426 сж абонати на севлиевци отъ другитѣ градове. Това показва, че тѣ много се интересвватъ за културния животъ на родния си градъ. Вестникътъ редовно излиза съ добъръ печатъ и избрано съдържание и за това минава за единъ отъ първитѣ провинциални вестници. Постжпленията отъ абонамента сж слаби и нередовни.

9. **Културна-просвѣтна дейность.** Презъ годината е имало 4 сказки, посѣтени отъ 673 души, както и 3 забави отъ повече отъ 1,000 души. Тази дейность е крайно недостатъчна. Нѣма дейци, нѣма посѣтители.

ЕДИНЪ ВИДЕНЪ РОДЪ.

Братия Иванчо, Хаджи Сава и Миню Радкови.

Въ запазената инвентарна-описна книга на старата църква Св. Пр. Илия въ Севлиево, водена лично отъ Хаджи Стояна на грьцки и български, при приключване на смѣтката за събранитѣ пари и раздадени отъ тѣхъ на отдѣлнитѣ граждани за пазене и олихвяване съ дата 26 октомврий 1824 година виждаме до подписа на Хаджи Стояна и тоя на Радко Миню въ числото на осемьтѣ църковни настоятели на тази стара църква. Въ сжщата книга е отбелезано, че и нему сж повѣрени за пазене 700 гроша църковни пари. Дѣдо Радко заедно съ Хаджи Стояна и другитѣ църковни епитропи най-първо турятъ въ редъ движимото и недвижимо имущество на тази църква, като презъ 1824 год. съставляватъ описъ-инвентаръ. Сжщо така тѣ събиратъ пари за една нова и по-голѣма църква. Тѣзи пари раздаватъ за пазене и олихвяване на гражданитѣ срещу записи-темисуци. Дѣдо Радко Миньовъ Иванчевъ се е числилъ между първитѣ и богати севлиевци въ турско време въ първата половина на миналия вѣкъ. За неговото имотно състояние говори обширното мѣсто съ много кжщи въ центъра на градъ Севливо отъ кръчмата на Гяура срещу касапскитѣ дюкяни до уличката за старата църква. Той е направилъ за трмата си сина отдѣлни кжщи, а именно за най-голѣмия — Иванчо, кжщата — днесъ притежавана отъ наследницитѣ на Минча Златевъ и дето е станало грозното убийство на двамата братя презъ 1855 година; за срѣдния братъ — Хаджи Сава, запазена и наследствена кжща на братия Хр. Геневи, въ която е живѣлъ Хаджи Сава и на най-малкия братъ — Чорбаджи Миню, въ която живѣятъ наследницитѣ на Петъръ Недевски, внукъ на Миню Радковъ и която кжща съ особенъ стилъ и разпредѣление говори за богатството и вкуса на тоя севлиевски чорбаджия. Освенъ тѣзи трима сина, дѣдо Радко е ималъ и две дъщери — Мария, повторно оженена за Хаджи Ангела и по малката, която е станала калугерка въ девическия монастиръ въ Ново село подъ името Калепсина.

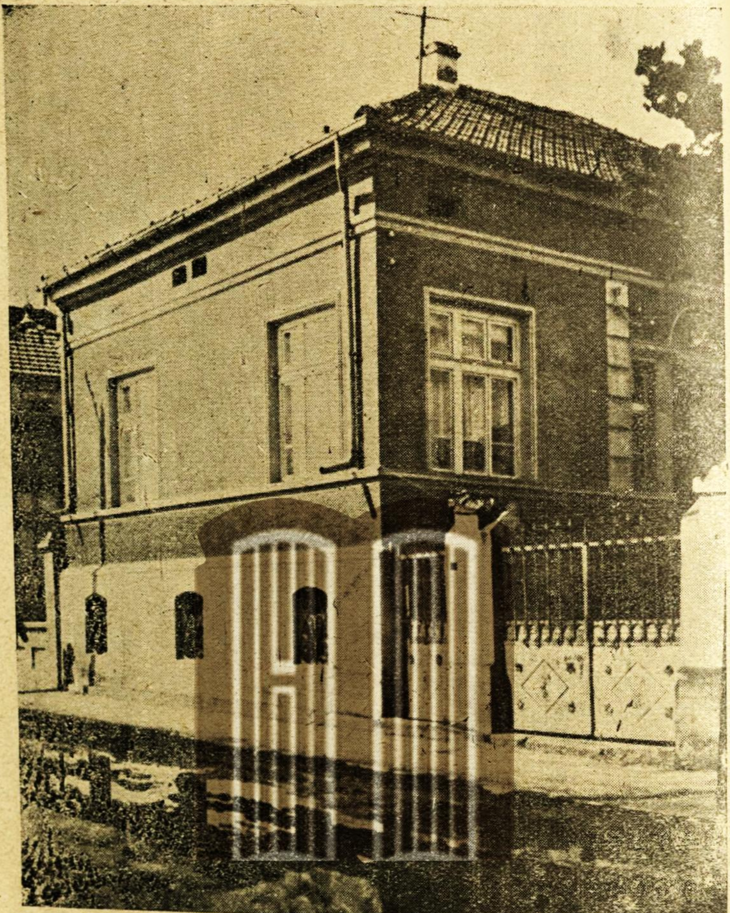

Кѫщата на Хаджи Сава въ Севлиево.
(По настоящемъ принадлежи на бр. Хр. Геневи, негови внуци).

Отъ лѣвата ѝ страна е била кѫщата на по-голѣмия му братъ Иванчо, дето е извършено нощното звѣрско убийство презъ 1855 година (сега притежание на Петъръ М. Златевъ).

Отъ дѣсната ѝ страна е кѫщата на най-малкия братъ Миню Радковъ — сега притежание на наследницитѣ на Петъръ Недевски.

Грозното убийство на Иванча и Хаджи Сава.

Най-първо нека видимъ какво ни разказва покойния Ив. Владимировъ въ в. Миръ, бр. 10844 въ статията си: „Изъ миналото на Севлиево“ за това убийство:

„Презъ лѣтото на 1856 година въ Севлиево било извършено грозно убийство. Посрѣдъ нощь въорѫжени турци-арнаути нахълтатъ въ дома на българина Иванъ Радковъ и го застрелватъ. Викътъ и писъцитѣ на жена му и децата му били чути отъ брата му Хаджи Сава, който е живѣлъ въ съседната кѫща. Като е знаялъ склонностьта на брата си да скандалничи и се кара на жена си, когато се е връщалъ въ кѫщи попийналъ, Хаджи Сава помисля, че произхода на виковетѣ е отъ такава свада и, за да усмири брата си, става отъ леглото и необлеченъ бързишкомъ отива въ братовата си кѫща. Изненаданъ отъ това, що вижда, той хуква да избѣга, но бива настигнатъ отъ злодейцитѣ, насѣченъ съ ножъ и умъртвенъ тъкмо на прага на портата си (комшулукътъ). Убийцитѣ следъ това спокойно си отиватъ, необезпокоявани отъ никого.

Вестьта за това двойно убийство бързо се разнася изъ града и селата. Уплахата е била голѣма — никой не е посмѣялъ да каже нѣщо. Само съчинената на скоро за този случай отъ неизвестенъ авторъ пѣсень ясно характеризира, какво е било душевното състояние на българското население въ града и на какви звѣрски изтезания то е било подлагано. Ето съдържанието на самата пѣсень:

Снощи си минахъ презъ Севлиево,
Презъ Севлиево презъ черквата,
Тамъ азъ видѣхъ два гроба нови,
Два гроба нови, що заровени.

На гробоветѣ две свѣщи горятъ,
Две свѣщи горятъ, що запалени
Що запалени и изоставени.
До гробоветѣ две млади булки,
Две млади булки съ черни фистани
Жално плачеха, люто кълнѣха:

Богъ да убие тѣзъ арнаути,
Тѣзъ арнаути, тѣзъ капасъзи,
Дето убиха чича Иванча,
Чича Иванча и Хаджи Сава.

Не ми е мило за чича Иванча,
За чича Иванча, за Хаджи Сава,
Най ми е мило за тѣхнитѣ деца,
За тѣхнитѣ деца, за Севлиево,
За Севлиево, за сиромаситѣ.

Братята Хаджи Сава, Иванчо и Миню Радкови сѫ били имотни хора; за това минавали за първенци-чорбаджии. Закупували отъ правителството събирането на данъка — йошуръ-десятъкъ, отъ населението на закупенитѣ села. Вѣроятно имотностьта имъ се дължала главно на това тѣхно занятие. Братята Радкови, макаръ и чорбаджии, милѣели за българското население и, когато имъ се падало случай, защищавали и помагали на сънародницитѣ си, особено на сиромаситѣ. Къмъ тѣхъ се обръщали мнозина за съветъ при спогодба, при споръ за наследство и пр. Съ една дума, тѣ изпълнявали неофициално сѫдийска служба между съгражданитѣ си българи. За такава дейность братътъ Миню, който и следъ убийството на братята му продължавалъ да върши сѫщото нѣщо, билъ обвиненъ, сѫденъ и осѫденъ, но по едно случайно съвпадение въ деня, когато въ Севлиево влѣзлата въ законна сила присѫдата е била получена, въ сѫщия день Миню умира.

Като хора религиозни и строго морални, братята държали за морала на своитѣ съграждани и съгражданки, осѫждали всѣка проявена въ това отношение слабость. Но това, именно, е дало поводъ и станало причина да бѫдатъ убити двамата братя и то ето какъ: Тогавашниятъ „мюдюривъ“ съ прозвището „сачлѫ мюдюръ“ нареченъ така, защото не бръснѣлъ косата на главата си, нѣщо необикновено за онова време, билъ въ интимни връзки съ хубавата Канария, жена на Петю Конковъ, който впоследствие, разведенъ съ жена си, заселва се въ с. Доброванъ, потурчва се и се оженва за туркиня. Възмутенъ отъ тази жена, братътъ Иванчо я повиква и силно упреква за връзкитѣ ѝ съ „поганецъ“. Жестоко обидена, Канария се оплаква на мюдюра, който по казания по горе начинъ си отмъщава“.

Предаваме тукъ нотирана отъ Н. Цанковъ самата народна пѣсень за убититѣ братя Радкови.

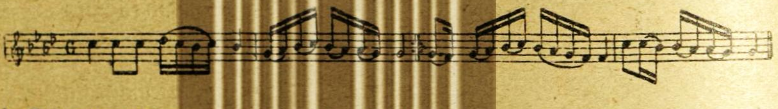

1. Азъ сно-щи ми . . . нахъ презъ Сев-ли-е-во, презъ Сев-ли-е-во презъ
чер-ко-ва-та.
2. Та-мо си ви-дѣхъ два гро-ба но-ви, два гро-ба но-ви, що за-ро-ве-ни.
3. На гро-бо-ве-тѣ две свѣ-щи го-рятъ, две свѣ-щи го-рятъ що за-па-ле-ни.
4. До гро-бо-ве-тѣ две мла-ди бул-ки | две мла-ди бул-ки, съ чер-ни кър-пи |
| жал-но пла-че-ха, лю-то кол-нѣ-ха |
5. Богъ да у-би-е тѣзъ ар-на-у-ти | | де-то у-би-ха чи-чо И-ван-ча |
Богъ да у-би-е тѣзъ ка-па-сѫ-зи | | де-то у-би-ха и Хад-жи Са-ва |
6. Не ми е жал-но за Хад-жи Са-ва | | най ми е жал-но, за де-ца-та имъ |
Не ми е жал-но за чи-чо И-ван-ча | | за де-ца-та имъ, за си-ро-ма-си-тѣ |

Еснафитѣ за убийството.

Убийството на Иванча и Хаджи Сава Радкови е възмутило и изплашило всичкото българско население въ Севлиево.

За да се види какво впечатление е направило това убийство на Иванча и Хаджи Сава, предаваме единъ исторически документъ, за щастие, запазенъ въ Народната библиотека — архивенъ отдѣлъ — София, сигнатура II А. 4321. (Изъ архивата на Търновската община).

Благороднѣйшіи Градоначалницы

тжрновски.

Знаемъ чи сте са добре научили заради избіваніето на Хаджи Савва и на брата му Иованча, което са случи въ сряда по 6: сахатя презъ нощіа на: 16-го февруаріи на самия часъ ходихмы та казахмы на мюдюрина, когото намерихмы чи още стои отъ вечерта, и като му казахмы случаятъ, той ны каза нека самни па щемъ видя тогава, и после нѣколко пжтя като ходихмы при меслиша, виждами чи злодѣйцыте, нето ще ги тжрси, нето ще земы мера както са вижда, за това препадамы на ваша-та милость и просиме отъ васъ помощь, да идите да кажите на галипъ паша. Молимъ, да му кажите, да извѣсти на юмеръ паша, или до когото віе знаете за добре както писахмы и на святаго старца. Защото това нящо щоса случи на нашіатъ градъ, да не бы станало адетъ, чи да стане и другому напасъ, или и на другій градъ. И така сичкы ніе като вы са покланями, и остаеми благонадежній.

1855, февруаріа „22" из севліюво.

Следватъ „еснафските печати: абаджіите, сапунджіи, папучіи, халачи, терзіи, табацы, куюмджіи.

Това писмо носи следниятъ адресъ:

Благородному
Господину Георгіу
Анагносту

Съ прочіимъ
Господарамъ
и градоначалникомъ
Тжрновскимъ
съ поклоненіемъ

оу Тжрновъ

Георги
Стефан
Димитър
[illegible]
Христо
[illegible]

Христо [illegible]

Димитър
Мария – (~~[illegible]~~)

Иван

Стефан [illegible]

[illegible]
[illegible]

Иван, Стефан, [illegible], [illegible]

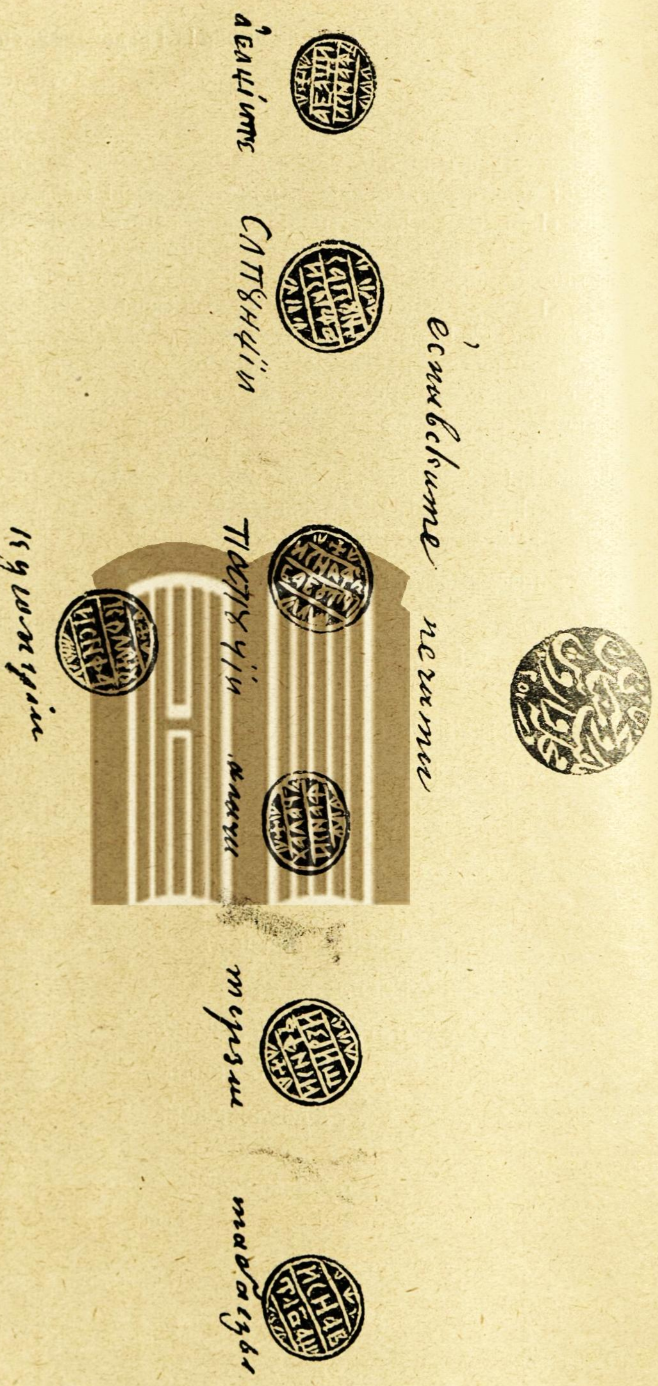
е̓снавските печати
а̓бацiите
сапунцiи
папучiи
алачи
терзи
табацы
кушмуцiи

Факсимилие на печатитѣ на севлиевскитѣ еснафи отъ 1855 год., поставени на горното писмо отъ 22. II. 1855 год.

Зетътъ на Хаджи Сава, а именно Хаджи Ангелъ въ единъ томъ отъ своята Псалтикия отпечатва като спомоществователи имената на първитѣ еснафи въ градъ Севлиево, който списъкъ представлява интересъ и свидетелствува за голѣмото развитие на Севлиевскитѣ занаяти и за тогавашното добро благосъстояние на българското население въ Севлиево.

Севлѣево (стр. 317 отъ Минейника — 1869 година).

Почтенныте търговцы отъ Еснафите:

Табачкій еснафъ.

Почтенный Госп. Христо х. Петковъ Даноолу
почт. Г. Хаджи Ив. Тодоровъ Коджабашъ
почт. Г. Димитрій Христовъ Чаржкчіевъ
почт. Г. Иванъ Христовъ Чаржкчіевъ
почт. Г. Ханчо Ботювъ
почт. Г. Иліа Денчовъ
почт. Г. Георгій Стояновъ Чукуроглу
почт. Г. Тотю Христовъ
почт. Г. Гочо Стояновъ
почт. Г. Минчо Златювъ
почт. Г. Нікола Василіевъ Коноглу
почт. Г. Тодорчу х. Ангеловъ

Терзійскій еснафъ.

Благоговѣйный Священ. попъ Петаръ Неновъ
Благог. Священ. попъ Нікола Тотювъ
почт. и Мусікослов. Г. Нетко Спирідоновъ п. Н.
почт. Г. Никифоръ Петровъ п. Н.
почт. Г. Иванъ Иліоглу
почт. Г. Маринъ Гюлгеліоглу за сына си Хараламбіа
почт. Г. Петю Банкоглу
почт. Г. Христо Владювъ

Бакалскій еснафъ.

Почтенный Г. Иванъ Чачоглу
почт. Г. Иванчо х. Ангеловъ
почт. Г. Генчо Станчовъ М.
почт. Г. Димитрій Матювъ Спичарь
почт. Г. Аггелчо Радіоновъ

Папучіискій еснафъ.

Почтенный Г. Христаки Симеоновъ
почт. Г. Стефанъ Христовъ Ломлооглу
почт. Г. Игнатій Стойчевъ Никитоглу
почт. Г. Иванчо Пешоглу
почт. Г. Златю Лазаровъ

Абаджійскій еснафъ.

Благогов. попъ Цвѣтко за Нікола Генювъ
Оучитель Нікола Ивановъ
почт. Г. Христо Генювъ
почт. Г. х. Стефановъ х. Гергювъ
почт. Г. Свва х. Аггеловъ
Благогов. Свящ. попъ Петръ отъ Злат. Еснафъ
Благогов. Свящ. попъ Даніилъ п. геор. отъ бакжр. еснафъ

Халачкій еснафъ.

Благ. Свящ. попъ Маринъ ,Кал. Софроніевъ
Благород. Г. Миню Радковъ за дѣв. ман. въ нов. село
почт. Гатю и Братія сынове дядови Кжнчови

Бояджійскій еснафъ.

Благогов. Свящ. попъ Ненчо Несторовъ издат. на Б. Евагг.
почт. Минчо Бояджи
почт. Иванчо Несторовъ престоятель на Б. Евагг.

Кюркчійскій еснафъ.

Благоговѣйный Свящ. попъ Иванъ Ніколовъ
почт. Г. Василчу Хаджи Христовъ
Мусікослов. Г. Крьстю Денчовъ отъ джелеп. Еснафъ
почт. Г. Петръ Илиоглу отъ джелепскія Еснафъ.

Сапунджійскій еснафъ.

Мусікословесный Г. Христо Цонювъ
почт. Г. Петръ Катра
почт. Г. Георгій Ніколовъ
почт. Г. Григоръ Спирідон. шекерджи Еснафж.

Хаджи Сава.

Следъ Хаджи Стояна въ първата половина на миналия вѣкъ голѣма роль за възраждането на Севлиево е игралъ Хаджи Сава, втория синъ на дѣда Радка. Той е ималъ килийно образование, но е било много ученолюбивъ. За това го виждаме въ числото на спомоществователитѣ за учебника на Неофита Хилендарски (Бозвелията) и Ем. Васкидовича по аритметика — Свищовъ 1835 година на пето мѣсто за Севлиев: „Почтенный Г. х. Савва Радковъ“, а следъ това и за книгата на Никола Триандафилова Сливненица, печатана въ Букурещъ презъ 1817 година: „Пѣвецъ Савва Радковъ“.

Радко Минюв
Миню [illegible]

Презъ пролѣтьта на 1831 година съ други севлиевски първенци и съ голѣмата си дъщеря Евдокия — майка на братия Хр. Геневи, отива на Хаджилъкъ — Иерусалимъ, за да стане хаджия. Тамъ намира зетя си Хаджи Ангела и го убеждава да дойде въ Севлиево. Отъ последния научава църковното пѣние и става пѣвецъ въ старата църква.

За направата на нова църква пари сѫ събирани презъ 1824 и 1826 година отъ епитропитѣ начело съ Хаджи Стояна и бащата на Хаджи Сава — Радко Минювъ. При строежа на църквата пакъ Хаджи Стоянъ е рѫководилъ работата, но съ съдействието на Хаджи Сава и на неговия зетъ Хаджи Ангелъ, който е дошелъ отъ Иерусалимъ. Това е било презъ 1832—34 година. Следъ десеть години отъ това се почва отъ една страна украсяването на тази църква чрезъ изработването и поставянето на историческия иконостасъ съ своето художествено рѣзбарство и съ прочутитѣ икони. Тукъ голѣма роль е игралъ отъ една страна Хаджи Сава като първи църковенъ епитропъ, а отъ друга Хаджи Ангелъ като неговъ съветникъ и компетентенъ, понеже е видѣлъ много и различни църкви. Хаджи Стоянъ вече се е предалъ само на съзиждането на своето ново училище. Като църковенъ настоятель и най-първи радетель за украсяването на църквата, Хаджи Сава е пожелалъ на свои срѣдства да му се изработи на неговия святия Сава една икона, която е запазена и се намира на трето мѣсто по редъ отъ лѣво на дѣсно на иконостаса. Когато Хаджи Сава е билъ въ Иерусалимъ, забелезалъ е какъ гърцитѣ се подигравать съ българитѣ и ги унижаватъ, като не имъ признаватъ никакво достойнство, нито езикътъ имъ. За това съ Хаджи Ангела сѫ искали отъ майсторитѣ-рѣзбари на иконостаса да изразтятъ тази идея на гръцкото потисничество, за което П. Кънчевъ въ статията си изтъква това.

1831 г.

Сѫщо така Хаджи Сава е участвувалъ като епитропъ въ възстановяването севлиевския Батошевски манастиръ. Следъ като Хаджи Стоянъ и Хаджи Сава и останалитѣ епитропи и граждани презъ 1834 година възстановиха старата църква, заловили се съ възстановяване „Пречудній храмъ и обитель“ съ такъвъ „прекрасенъ монастиръ съ триклини килий, каквито не е имало въ цѣлата Дунавска областъ“. Църквата на този монастиръ е подновена презъ 1836 година; почната е на 21 май и свършена на 1 ноемврий. Той е възобновенъ отъ „Христолюбивите севл. граждане“, като сѫ чаправили „тежки издивенія“. Въ монастирската книга, наречена „Парусия“, презъ 1837 г. като ктиторъ следъ Хаджи Стояна е отбелязанъ и „Сава поклонникъ“ и неговиятъ по малъкъ братъ Миню.

Въ книгата си за тази монастиръ Иоакимъ Бакаловъ ето какво пише за Хаджи Сава: „Въ една отъ севернитѣ одаи за манастиря отъ третия катъ е намѣренъ и уловенъ едновремешния севлиевски богатъ българинъ Хаджи Савва, дѣдо на сегашнитѣ Братя Геневи. Предполага се, че тукъ е билъ уловенъ и дѣдо Недко сѫщо отъ Севлиево. Хайдутитѣ, които върлували по тия мѣста, имали за войвода нѣкой си Габровченинъ Геню, а байрактаръ нѣкой си Кѫню отъ махалата Зелено дърво“.

Чорбаджи Миню.

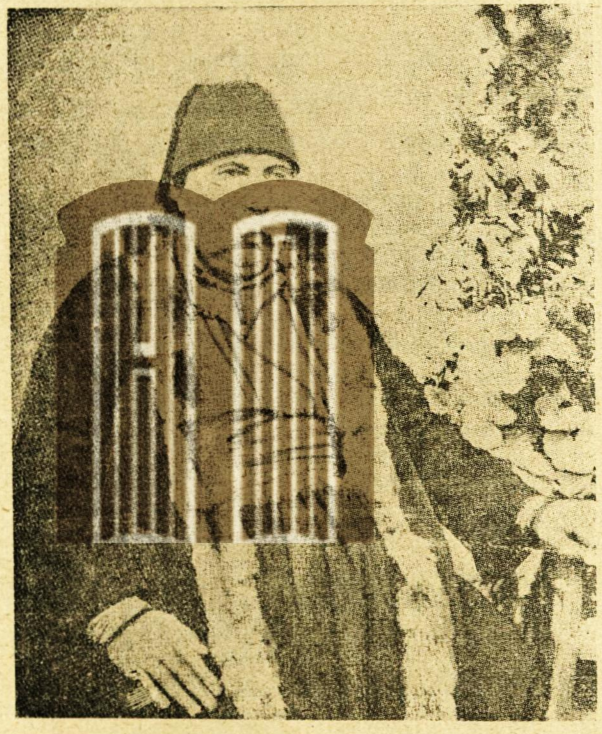

Чорбаджи Миню Радковъ.

Следъ убийството на Иванча и Хаджи Сава Радкови, тѣхниятъ най-малъкъ братъ Миню е продължилъ народното дѣло на батя си Сава и заема вече първото мѣсто въ града Севлиево и е нареченъ чорбаджи Миню. Той е билъ сѫщо така учелюбивъ и за това го виждаме като спомоществователь презъ 1843 година за книгата на Константинъ Фотиновъ „Общое землеописанiе“ и на четвърто мѣсто е писано: „Почтен. Г. Мина Радковичъ“.

Миню Радковъ е билъ епитропъ както на старата църква, така сѫщо и на Батошевския монастиръ. Въ Народната библиотека — София, архивенъ отдѣлъ II. В. 8429 има едно писмо на синя книга, съ което Киричевъ и др. отъ Калоферъ предлагатъ на Миня Радковъ да се заематъ съ исписването за Батошевския монастиръ.

Въ споменитѣ си П. Петевъ пише за Миню Радковъ:

„Баща ми чакъ до руско-турската война продължава да ходи на Миньовото кафене (по после Първановото и Хотелъ Газда, а сега бирария на Ст. Цачевъ). Въ това прочуто кафене всѣка вечерь чорбаджиитѣ на чело съ дѣдо Миню Радковъ (челебия, човѣкъ съ голѣмо влияние предъ турцитѣ, късъ, дебелъ, хубаво облеченъ, винаги премѣненъ, гордъ), наседали по миндеритѣ, решаваха спороветѣ на българитѣ и пияха до късно време ракия. Тукъ отиваха по нѣкога и турци, които признаваха авторитета на дѣдо Миню и се домогваха до неговото влияние“. Стр. 14

За неговата смърть, за която разправя Ив. Владимировъ, има следната бележка: „Представи са Миню Радковъ на 1870, септ. 15 д.“

Родътъ на дѣдо Радко.

Наредъ съ Хаджи Стояновия и Попъ Недювския родъ идва родътъ на дѣдо Радка Миньовъ Иванчовъ.

Той е ималъ следнитѣ деца:

1. Иванчо Радковъ — жена Тота съ двама синове: Радко и Никифоръ.

2. Хаджи Сава Радковъ, който е ималъ отъ първата жена Цанка четири дъщери: а) Хаджи Евдокия, по мѫжъ Хр. Генева, майка на 12 деца, на братия Геневи, а именно: Никола — бившъ народенъ представитель, Сава — бившъ кметъ на Севлиево, Стефанъ — голѣмъ севлиевски благодѣтель и аптекарь въ София, Георги — инженеръ и бившъ председатель на инж архитектурното дружество София; дъщеря Екатерина Б. Ханчева и Мария Маринъ Конова. б) Екатерина по мѫжъ Анастасъ Ненчева съ дъщери: Евдокия по мѫжъ Хаджи Хубанъ Кичукова съ 9 деца; Минка по мѫжъ Минчо Ив. Пешева, съ 7 деца, Цанка по мѫжъ Григоръ Дунева и Сава Ан. Ненчевъ, членъ отъ революционния комитетъ въ Севлиево. в) Елена, която става калугерка подъ духовното име Ефтимия. г) Радка по мѫжъ Илия Попова. д) Параскева по мѫжъ Иванъ Ненчева Бобева; а отъ втората си жена — габровка ималъ две дъщери: Мария, оженена за Хаджи Стояновия синъ Григоръ, бездетна и ж) Анастасия (Ната), женена за габровецъ.

Христо и Евдокия Геневи съ най-малкия синъ Петъръ.
Христо Геневъ зетъ на Хаджи Сава и виденъ търговецъ въ Севлиево.
Евдокия Генева (баба Хаджийка) най-голѣмата дъщеря на Хаджи Сава, съ когото е ходила на Хаджилъкъ и която е майка на 12 деца на братия Геневи.

3. Миню Радковъ — жена Нанка съ две дъщери: а) Мария по мѫжъ Никифоръ Недева съ синове: Петъръ Недевски, бившъ училищенъ директоръ и инспекторъ и Минчо и б) Евангелина по мѫжъ Хаджи Петю Даноолу съ синъ Христа; а следъ нейната смърть Хаджи Петю се оженва за дъщерята на Даскалъ Никола Ивановъ, а именно Параскева (Кева).

4. Мария, оженена първи пѫть за Николчо Попъ Недювъ, отъ който произлиза родътъ на Попъ Никифора съ синъ Сава Попъ Никифоровъ и неговитѣ три сестри. Повторно се оженва за Хаджи Ангелъ, отъ който бракъ произлизатъ Ангеловитѣ и Московитѣ, за които се каза при Хаджи Ангела

5. Калепсина, най-малката дъщеря на дѣдо Радко, която я дава калугерка въ девическия монастиръ въ Ново село. Тя подарява 4000 гроша въ турско време въ полза на Севлиевското девическо училище и 10000 гроша въ полза на българската община, което се вижда отъ тукъ препечатани два протокола на Севлиевската община.

Протоколъ № 2 отъ 21. I. 1884 год.

IV. Чете са заявлението на Христа Геневъ Севлиевски гражданинъ, повѣреникъ на Ефтимия х. Саввова монахиня, живуща въ Ново Селскій Девически Манастиръ отъ 12. I. 1884 год., придружено отъ едно завѣщание на монахинята Капестина Радкова, чрезъ което на живота си направила наслѣдници на 10,000 гроша Ефтимия х. Саввова, които пари били дадени подъ лихва на Севлиевската община съ условие Севлиевската община да плаща на Капестина, а следъ смърьта й на Ефтимия, следъ нейната же смърть на Ново Селский Манастиръ ежегодна лихва по 1000 гроша, понеже тжзи лихва не била плащана 20 м-ца за това просительтъ като повѣреникъ на лицето (на Ефтимия) което има право на лихва, моли общинското управление да му заплати лихва за 1½ година 1500 гроша.

Въ разискване на този въпросъ съставътъ като взе прѣдъ видъ, че макаръ да съществува духовното завѣщание подписано отъ нѣкои граждани, нъ че не сжществуватъ никакви документи или други удостовѣрения, че тѣзи пари сж дадени въ Севлиевската община, следователно Общ. управление неможе да ся удостовѣри и неще извѣстно кому ся предадени тѣзи пари и гдѣ на коя цьрква сж минати на прихода, а като е тека, нѣма основания на които да ся отпуснатъ просителю 1500 гроше лихви. Постанови ся: Заявлението на просительтъ да ся остави безпослѣдствие и да му ся отговори причината на това спорѣдъ наведенитѣ мотиви.

Протоколъ № 14 отъ 8. XI. 1886 год.

III. Кмета Н. Влаевъ заяви на състава че жителката на гр. Севлиево Калестина Радкова Калугерка въ с. Ново Селский девический манастиръ съ завѣщание отъ 19-и мартъ 1872 год. е завѣщала 4000 гроша на градскитѣ Девически училища и 10,000 гроша на градската община щото до дето е жива да й се плеще въ година за 10000 гроша въ година по 1000 гр. лихва отъ общината а слѣдъ смъртьта й да се прибере лихвата само отъ братовата й дьщеря Ефтимия х. Саввова, бѣзъ да има право никой да истегли цѣлата сума а Настоятелството на Църквата Св. Троица не е извѣстно на какви основания сж изплашали отъ прихода на Цьрквата лихвитѣ слѣдъ смъртта на завѣщателкета на Хр. Геневъ и Синове а въ 1882 год. 28 ноемврий са исплатени отъ настоятелитѣ Църковни и отъ прихода на сжщета цьрква 10,000 гроша; състава като попита тъзи завѣщание гдѣ и у кого се намира, кмета я представи, която слѣдъ като се прочете намира ясно и изрично да говори, че никому даже и на завѣщащателката не се позволява да прибере суммата 10,000 гроша освѣнъ слѣдъ смъртьта ѝ и слѣдъ смъртьта на братовата ѝ дъщеря Ефтимия, може да се прибере суммата отъ поменений манастиръ и то ако е добре ореденъ ако ли манастира не е добрѣ орѣденъ, да стои сумата въ градската касса до орежданието на манастира.

Постанови: Да се иска сумата отъ получателитѣ.

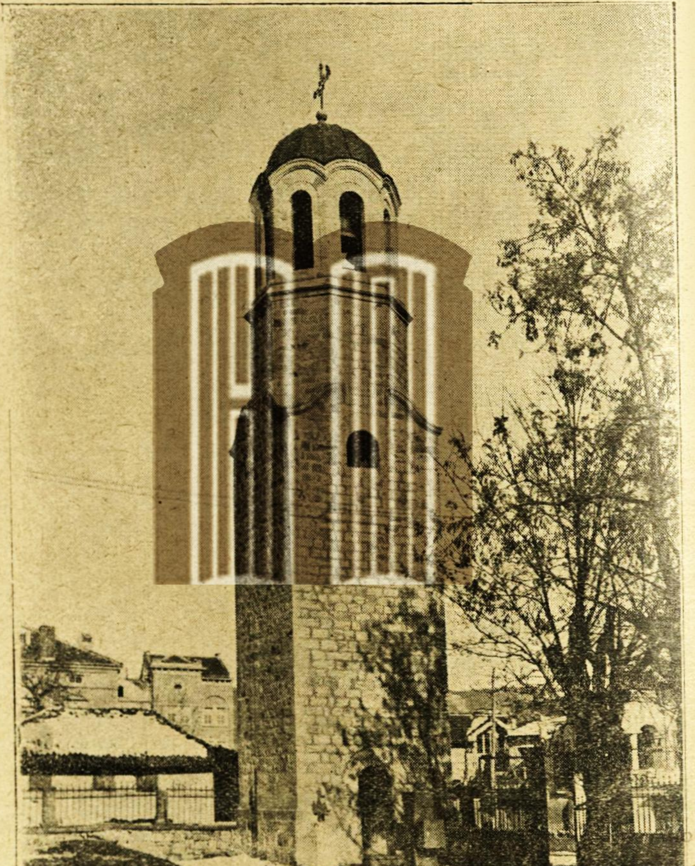

Новата камбанария на църквата „Св. Пр. Илия“
Севлиево.

ЦЪРКОВНО ДѢЛО

Църквата Св. Пр. Илия гр. Севлиево

Старата църква въ Севлиево „Св. Пр. Илия"
ул. Скобелева. Възобновена 1834 г.

За старата църква Св. Пр. Илия по случай нейната стогодишнина отъ възобновяването й е издадена „Юбилейна 1834/1934 книга", въ която се излага нейната история. Авторътъ на тази книга не е ималъ предъ видъ „Записната книга" на църковното настоятелство при тази църква, водена отъ епитропа — касиеръ Хаджи Стоянъ, за която се говори на стр. 27 отъ настоящата книга. Въ нея книга на гръцки и църковно-славянски езикъ Хаджи Стоянъ описва имуществото на старата — невъзобновена църква Св. Пр. Илия презъ 1824 и 1826 година,

Тукъ предаваме това, което е тамъ отбелязано, а часть отъ него е факсимилирано на стр. 28 и 29, 32 и 33, 34 и 35.

Написаніе вещей свещенныя церкви селвійскія святаго пророка иліа.

1 — една каща. 5 — петъ дюгени, и две маази. 2 — фурна и дюкянъ. 1 — каща.

Священните одежди.

4 — четыри стіхари отъ басма вѣтхи. 4 — четыри петрахили. 2 — два чифта руковици. 5 — петь фелони отъ басма. 1 — единъ антіминсъ вѣтхъ. 1 — една епітафіе вѣтха отъ мушама. 3 — стихаръ филонъ епитрахилъ нови отъ селиме. 1 — чифтъ покровци отъ селиме нови.

Сребренните.

3 — три пояси. 1 — една кадилница. 1 — единъ потиръ сасъ такаматъ. 2 — една лажица, и едно копіе. 5 — петь вѣнцы големи, и една корона. 18 — еще осемнадесятъ другіе малки вѣнцы. 6 — шесть кандила вѣтхи. 163 — драма сребра различни. 277 — драма сребро дадеся даса направятъ послѣдните неща. Сиречь: теплота чаша, ківотъ, діскось, и звѣзда. 6 — шесть кандила еще вѣтхи. 5 — петь еще нови големи. 2 — потиръ и диско.

Книгите.

3 — три евангеліета. 2 — літургіи. 1 — октоихъ. 12 — минеи за годината. 3 — тріоди два, и пентікостарь единь. 3 — три ірмологіи. 4 — два псалтири, единь апостоль, и часословь. 4 — прологи. 1 — библія. 1 — толкованіе софроніево. 1 — една філоида сасъ страстните евангеліета. 1 — единъ каноникъ. 1 — една філада сасъ послѣдованіето святыя великомученицы варвары.

Другіе сосуди.

1 — единъ полуелей пиринчанъ. 2 — два свѣщницы големи отъ тенеке. 1 — наустница. 1 — други единъ желѣзенъ. 4 — четыри діскоси московски. 3 — три другіе бакаряни. 1 — купѣль. 1 — единь бакрачь. 2 — светилници.

Що има пари церковни сась темесуци.

200 гроша от цача терзи. 100 „ „ оу папа минка. 150 „ оу ювана боіоулу. 100 „ „ оу гергя халачь. 150 „ „ оу ратка минювъ. = 700. 300 „ „ оу стоіна сабунджи. 300 „ „ оу ватя и оу димча. 300 „ „ оу нена кючікъ. 250 „ „ оу боя халачь = 1850. 100 „ „ оу тодора мариновь. 300 „ „ оу пеіча парвовъ. 200 „ „ оу гергя мичовъ. 200 „ „ оу геня златювъ = 2650 „ „ подирнѫта сума (пренесена на другата страница — б. а.). 100 „ „ оу петка мартиновъ. 100 „ „ оу христа чиповъ. 250 „ „ оу петя ніколовъ. 100 „ „ оу ювана папазоолу 3200. 200 „ „ оу петка златювъ. 100 „ „ оу хаджи христа. 200 „ „ оу цоня миханеджи. 200 „ „ оу тодора минчовъ = 3900. 125 „ „ оу димитра казанджи. 100 „ „ оу коля златювъ. 500 „ „ оу коля и оу ратка. 50 „ „ оу ратка радославъ іаранъ = 4675. 50 „ „ оу цвѣтка проіновъ. 50 „ „ оу іованча станювъ. 50 „ „ оу тотя нікитоулу. 500 „ „ оу коля и оу нетка = 5325. 100 „ „ оу рача юзановъ. 50 „ „ оу гергя баликчіовъ. 100 „ „ оу никола семоулу. 2000 „ „ оу нетка чорбаджи и файдата имъ до: 1824: лѣто, октомвріа: 26: исплатена е отъ него.

Нетко Ивановъ — Хаджи Стоянъ — Ратко миню — Нено — Хаджи Трифонъ

Герги Халачь — Тодоръ поповъ — тодоръ

(Църковното настоятелство начело съ Хаджи Стояна презъ 1824 година).

Що има пари церковни стимисуци отъ святыи пророкъ ілія: у севлиово 1826: лѣто септемврий 22:

200 „ „ у цача терзи. 100 „ „ у папа минка. 150 „ „ у ивана боіоолу. 100 „ „ гергя халачь. 150 „ „ у ратка минювъ = 700. 300 „ „ у стоя сапонджи. 100 „ „ у ватя пенчовъ. 50 „ „ у димча. 300 „ „ у кючукъ нено. 250 „ „ у стоя халачь = 1700. 100 у тодора мариновъ.. 600 „ „ у пеіча парвовъ. 100 „ „ у петка мариновъ. 100 „ „ у христа чипофъ. 250 „ „ у петя николофъ = 2850. 100 „ „ у ивана папазоолу. 200 „ „ у цоня механеджі. 200 „ „ у теодора мумджіа. 125 „ „ у димитра казанджі 50 „ „ у цвѣтка пройновъ = 3525. 50 „ „ у иванча станювъ. 50 „ „ у тотя никитолу. 250 „ „ у никола и у петка. 100 „ „ у рача іовановъ. 50 „ „ у гергя баликчиовъ = 4025. 100 „ „ у никола семоглу. 500 „ „ у дима тонолу = 4625. 100 „ „ у іофка терзи. 100 „ „ у іургиня коюмджі. 200 „ „ у дима кабакчи. 200 „ „ у ганя цонинъ = 5225: петь хиліади и двесте и двадесеть и пять гроша далъ х. стоянь отъ сички омологии каквото са виде. 1000 „ „ що са намери на купь готови пари. 1350 „ „ що са намериха отъ петка чорбаджи. 2100 „ „ що даль за фурната и за дюкянатъ.

2077 „ „ що откупилъ идна каща. 1631 „ „ що има фаидалински борчь каквото показва. 138 „ „ за дюкяните керия. 30 „ „ за идна икона свети мина. 105 „ „ за два фенеря. 2330 „ „ за фирмана таамирь. 126 „ „ за сахато. 25 „ „ за гоздеи готови. 50 „ „ за идинь дворъ спасовь. 238 „ „ за 4 — светчета минологіонь. 568 „ „ 20 — за школията подновилъ. 300 „ „ за питирь и дискось. 110 „ „ за 2 — каидила. 680 „ „ за удеждите. 315 „ „ що далъ на нетко за идна каща. 18[illegible]1 „ „ за зехтинь и свищи. 700 за восакь готовъ = 18,862 гроша.

3650 = приети отъ х. Стоянъ кога станалъ епитропъ.
14512 = що далъ харчь отъ фаидите и отъ кирія и отъ свещи и дискосъ.
700 = готовъ восакъ.

Интересно е да се знае кѫде е била построена старата църква първоначално — дали на мѣстото на сегашната църква или на друго мѣсто. Често се говори, че подземната часть — мазата на кѫщата, въ която е живѣлъ Хаджи Ангелъ, е служила за молитвенъ домъ на старитѣ севлиевци — християни. Тази кѫща е срещу кѫщата на бр. Геневи въ Севлиево и напоследъкъ е останала на наследницитѣ на Сава Попъ Никифоровъ, които я продаватъ на Абаджиевъ. Разпитани съпругата на Сава Попъ Никифоровъ и сестрата на последния Екатерина по мѫжъ Ив. Попъ Данаилова показватъ, че това мѣсто е било строено за стара църква. Инженеръ Гонголовъ, зетъ на Сава Попъ Никифоровъ, както и горнитѣ жени показватъ, че това здание — долната часть, има около 8 м. ширина и 10 — 12 м. дължина. Стенитѣ му сѫ отъ едри квадратни дѣлани камъни, а не отъ рѣчни молози, наредени на варовъ разтворъ. Самитѣ отвори на прозорчетата къмъ мазата сѫ разширени по образецъ на черковнитѣ прозорци. На прозорчетата имало желѣзни решетки съ вертикални желѣза — пръчки. Западната — входна врата била двойна и здрава — дървена и се затваряла отвѫтре съ две дебели желѣза съ сѣчение около 3/3 см. Имало е едно вѫтрешно по-тѣсно подделение за кръщаване или изповѣдане. По стенитѣ имало малки и голѣми пизюли за поставяне икони. Ако това описание и тия сведения сѫ достовѣрни, може да се приеме, че сме имали едно параклисче за черкуване и нарочно направено по единъ таенъ начинъ безъ разрешение, като частна постройка, за да се заблуди гръцката духовна власть, която нѣмала да даде разрешение за правене българска църква. За това и зданието е направено съ дължина отъ югъ къмъ северъ, а не отъ истокъ къмъ западъ. Следъ това се е решило да се направи нова по-голѣма църква. Сѫщитѣ лица предполагатъ, че това мѣсто го купуватъ братя Радкови, които го даряватъ на сестра си Мария, която после става жена на Хаджи Ангела. Тѣ пъкъ купуватъ друго мѣсто до Хаджи

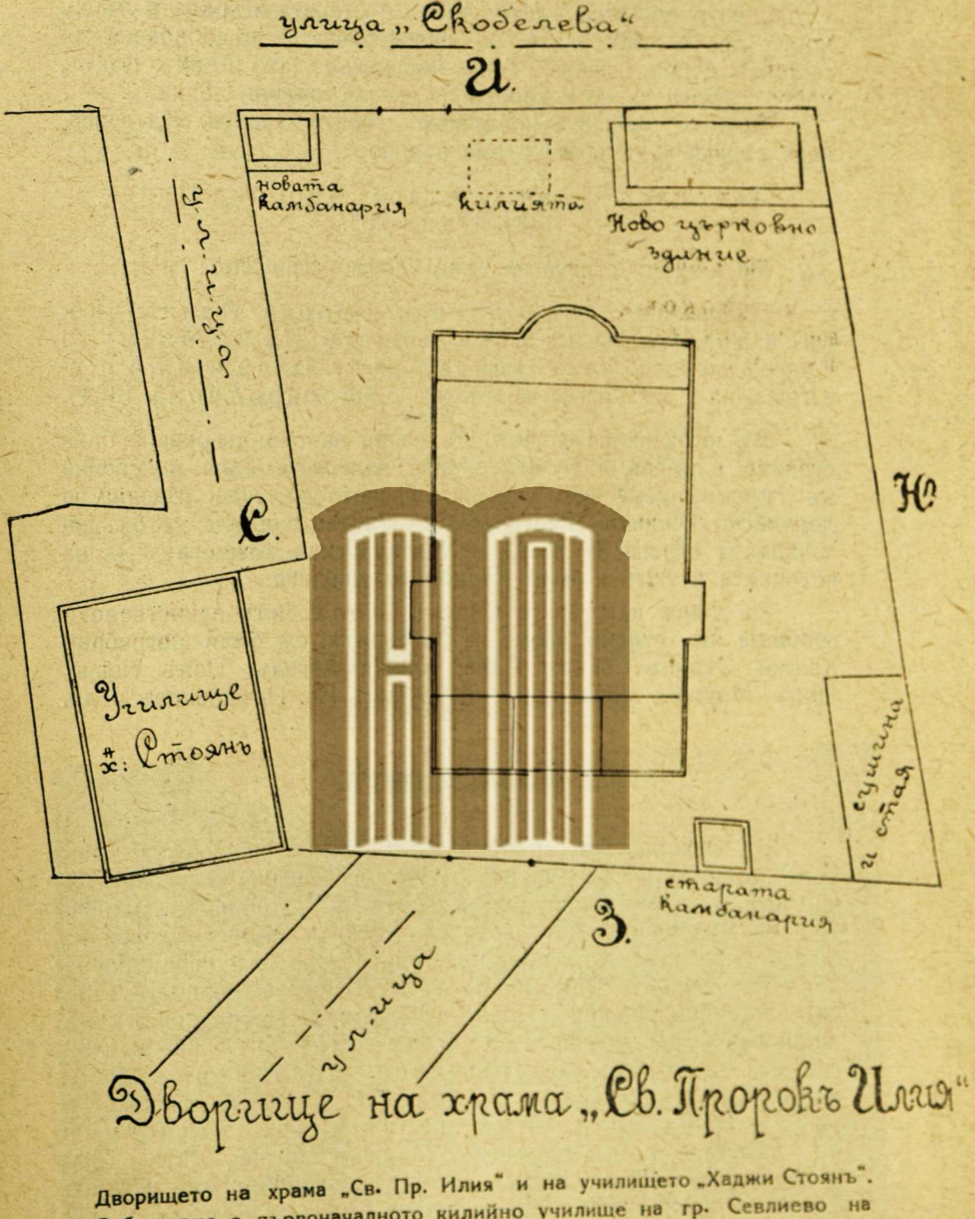

Дворището на храма „Св. Пр. Илия“ и на училището „Хаджи Стоянъ“. Отбелязано е първоначалното килийно училище на гр. Севлиево на изтокъ отъ църквата. На срещуположната страна на „западъ до старата камбанария е било построено здание — две стаи, за девическото училище.

Стояновото училище, дето днесъ е старата църква и върху което презъ 1832 — 34 год. е построена — възобновена сегашната стара църква. Това изтъкваме като единъ фактъ, който трѣбва да се установи съ по-достовѣрни данни.

Знае се, кога е възобновена старата църква. На северната страна надъ вратата има надписъ:

„Обновися храмъ Светаго „Пророка Илия"
1834 Юлия 20".

На южната страна на една плоча е написано:

„Церковъ сия Светаго Прорка Илия обновися повелениемъ височайшаго Царя Махмуда Турецкаго и настояниемъ же г. Илариона Архиепископа, иждивениемъ же общонародномъ 1834".

Въ югозападната часть въ двора на тази църква е била старата камбана, а до нея е била издигната една постройка въ турско време при учителствуването на Попъ Марина за девическо училище. Рилската Св. обитель е имала метохъ на западната страна на двора, а Хилендарския мънастиръ — на източната и тамъ е било Килийното училище.

Въ двора на старата църква, който е билъ единственото гробище въ турско време за българитѣ, сж били погребани Хаджи Стоянъ, Хаджи Сава, Хаджи Ангелъ, Попъ Ненчо, Попъ Маринъ, обѣсениятъ поборникъ Ив. Прѣснаковъ и др.

Монаститритѣ.

Въ Северна България въ турско време най-голѣмъ и виденъ монастиръ е Троянскиятъ. Има записвания въ този монастиръ, че презъ февруарий и мартъ 1777 година е ходилъ Паисий Хилендарецъ. Въ него сж служили видни духовници; билъ е обитаванъ отъ народни будители по църковната борба и по възстанието. Още презъ 1765 година е сжществувало тамъ килийно училище. Презъ 1830 година Патриаршията въ Цариградъ го е признала за „Ставропиіею". Презъ 1832 година „дадеся совершенное дозволение Всевысочайшаго Царя турскаго султана Махмуда третаго на созидание церквій христианскихъ по всей его имперіи... И пакъ тогже лѣто 1832 игуменъ Партеній со братіею возжелѣша възобновитъ вехтуго Святая обители церковъ"... Искано е „царскаго дозволение" за събиране помощь за съграждането на църквата. Следъ като се е получило царскиятъ ферманъ, презъ 1835 година за възобновяване на църквата трѣбвало да се ходи и ходатайствува въ Видинъ предъ Юсинъ паша, като се е получило разрешението. Съ ферманъ отъ 1814 г. се забранява на Ловченския митрополитъ да прави ревизия (Тевришъ). Презъ 1830 г. се издава другъ ферманъ, че „се признава отдѣлно отъ Патрикането и не подлежи на никакъвъ контролъ и данъци отъ Търновския папазинъ (влиза този манастиръ тогава въ Търновския мютесерафликъ). Издава се ферманъ отъ 1832 г.: „Въ името на всесилния наследникъ на Мохамеда, манастиратъ на часъ и половина отъ селото Троянъ по молбата на първенцитѣ отъ Ловчанския мюдюритетъ, разрешава се постройката и поправката на черквата Св. Богородица“ и на стаи за нуждитѣ на обитателитѣ. Съобщава се настоящия ферманъ въ Ловечъ, за да се разрещи на тия първенци свободно да събиратъ материали и работни ржце, на които никой нѣма право да пречи“.

Даваме тия сведения за Троянския монастиръ, който въ турско време е игралъ голѣма национална роль и на който нашитѣ търговци-еснафи редовно сж ходили всѣка година презъ августъ на панаиря на Св. Богородица. При сжщия режимъ и изпитания сж сжществували Севлиевскитѣ манастири въ Батошево и Ново село.

Батошевски мжжки монастиръ.

Успѣніе Пресвятия Богородицы.

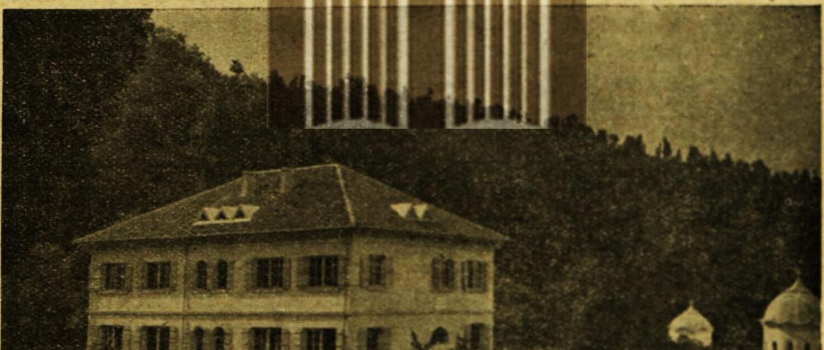

Батошовския манастиръ.

Правенъ отъ Севлиевскитѣ граждани и възстановенъ на два пжти отъ сжщитѣ. Тамъ е построена лѣтната детска колония на дружество „Здравецъ“ — Севлиево.

За този манастиръ И. Бакаловъ въ книгата си „Описание на Батошовската мѫжка Св. обитель“ 1896 година подробно дава описание и за неговата история.

Църквата на манастиря е подновена презъ 1836 година. Почнато е на 21 май 1836 година и е свършено на 1 ноемврий сѫщата година Даскалъ Никола е далъ историята на манастиря въ „Кондиката“. Въ тази „Парусията“ се говори вече за „севлıювската епархія“, за „севлıювската кааза“, за севлиевския управитель-началникъ „Айанъ Мехмедъ“. Вижда се какъвъ е билъ тогава севлиевскиятъ говоръ, кѫде пада и се поставя ударението. Следъ точката на изречението съ каква буква и знакъ почва новото изречение и кога се употрѣбява главната буква. Въ това изложение се говори, че още презъ 1809 година отецъ Исайя отъ Троянския монастиръ въ пустинята на батошовския монастиръ си направилъ само хижа за живѣние и че севлиевскитѣ първенци не се съгласявали плоча и керемида да се турятъ поради забраната на турската власть. Монастирчето се подновява въ времето на Търновския владика Иларионъ, който за това е далъ съгласието и опѫтването си. За тая цель „любороднитѣ предстоятели“ отъ Севлиево сѫ подали до айянина въ Севлиево прошение, за да разреши и издаде „илямъ“ властьта за възобновяване на църквата, което е дадено. „Честнитѣ севлиювски граждани“ избрали за рѫководитель на постройката презъ 1836 година „отца Киръ Хаджи Макаріа“ отъ Троянския монастиръ, когото облича съ пълна власть Търновскиятъ митрополитъ. Както се вижда монастирътъ е възстановенъ много бързо — за 6 месеца отъ „христолюбивите севл. граждане“, но за това сѫ направили „тежки издивения“ и имената имъ сѫ записани въ „Парусията“. По този начинъ севлиевци, следъ като презъ 1834 година възстановили въ гр. Севлиево старата църква „Св. Пр. Илия“, възстановяватъ „пречудніь храмъ и обитель“ и такъвъ „прекрасенъ монастиръ съ три крилни килии“ какъвто „не е ималъ въ цѣлата Дунавска областъ“. Въ изложението се поменува за чумата „Тлетворній вѣтъръ“ презъ 1831 година, когато се появила идеята на бѣгащитѣ отъ нея севлиевци да възстановятъ монастиря.

Отъ подновяването на монастиря 1836 година три пѫти му е правена ревизия. I Ревизия презъ 1859 година. Преглеждани сѫ смѣткитѣ на игумена Хаджи Харитонъ за време отъ 1855 — 1859 години. Търновскиятъ владика Григорий пратилъ прочутия Архидиаконъ Хрисантъ — и двамата гърци, който да направи провѣрка на монастирскитѣ смѣтки за 4 години заедно съ севлиевскитѣ първенци: Миню Радковъ, Хаджи Хинко Петювъ, Иванъ Тотювъ Маноолу, Колю Тодоровъ, Линчо Ивановъ, Маринъ Николовъ Хаджи и учителя Николай

Ивановъ — даскалъ Никола. Игуменътъ Хаджи Харитонъ е показалъ за 10 годишно управление печалба само 3315 гроша сухи пари.

г. Калоферъ
Господине Миню Радковъ
Въ Севліево.

Отъ дьлго време като желаяхь да Ви (скжсана часть отъ
писмото — б. а.)... обстоятелства-тж, и времето ми беши съ . . .
погодж. Мислж че лани бѣхъ Ви писалъ, нъ отговоръ немахмы
отъ Вазъ. Сега друго нѣмамъ что да Вы кажемъ, по нашиты
стьрни воздухатъ е омѣренъ сжщо алжшъ веришити скжсани и
приятели-тѣ сж здрави.

Днесь ся научавамъ отъ стржнж чресъ приятали-те за Бь-
тошовскіи Монастиръ, чи ся имали намереніе даго измазуватъ
Сова. Сжщо и по някой мѣста да го зографисуватъ кубетатж
му, товася научихъ отъ сжщіятъ Дебралія Майсторъ Кузма. Само
за совати Старците сж дали около 4000. хиля. Гроша то добро.
Тоія Сжщіятъ Козма казалъ на старци-ты, за мени чисжмъ вре-
денъ, и искусенъ да имъ испиша Черковата на мокра Сова и ра-
ботата става основна, трае до 1000 години. Якоби има снягъ и
на Цжкдъ да седи работатж не ся по врежда. Отъ колкото искатъ
по чиста работа можа да имъ на правя — да ся хвала не мж про-
щава човещината, нъ побуденъ отъ ревноста си не можа да
мжлчж. За това Ви молимъ Господа акоби да иматъ такова на-
мерение, дами ся отъ говорите, чрисъ почта тж и тогава можа
да дадж ако е кжсметъ можи да не правишъ някой условие. За
проба давидатъ въ Габрово чтото сми работи на калугерицити.
Въ Черковата сжщо даидатъ въ Заара и въ Пловдивъ въ Чер-
ковата на Святія Костантина да видатъ това лято что сжмъ ра-
ботилъ цѣла Черковата испісалъ. Язе зимамъ работата съ Савата
и съ Зографіята върхуси имамъ добри Совежіи.

(Скъсано — б. а.) отъ Вази щеда зная да мж за дъл. . .
(Скъсано — б. а.) труджтъ ви дамися отговорйте съ
пжрва поща.

Безъ друго да Ви поздравямъ

Приятелятъ Ви
Живописецъ Яндонъ Хр. Кириччовъ

Нарочно Поздравямъ Пріятелите Дядо Минча и Г-на Марина, и Г-на Христа. Ма и прочіите пріятели, учителите и свя
щеницити.

Нарочно Ви поздравя Дѣдо Димчо Кара Минковъ. Сжшіи.

Господину
Миню Радкову
Въ Севлиову

(Написано на синя хартия, но мѣстото на датата е скъсано
и не може да се разбере презъ кое време е писано).

(II. В. 8429 — Нар. библиотека — София, архивенъ отдѣлъ).

II Ревизия на 28 априлъ 1869 година при игуменъ отецъ Хаджи Севастианъ отъ Елена, който е замѣстилъ Хаджи Харитонъ, отстраненъ за недобро упрувление. За 10 годишно негово управление (1858—1869 год.) намѣрено: а) приходи 138,060 гроша и 20 пари и б) разходи 133,307 гроша и 20 пари; получени отъ предидущия игуменъ 3,315 гроша, на лице цѣлата сума гроша 8,068. Тази последната сума е вземена въ полза на Севлиевската българска община. Сега при тази ревизия не е имало митрополитски пратеникъ, а тя е извършена отъ Севлиевскитѣ първенци, а именно: Христо Хаджи П. Даноолу, Нетко Спиридоновъ, Иванъ Хинковъ, Иванчо Цачовъ, Ханчо Ботювъ и Илия Денчовъ.

III Ревизия е извършена на 28 ноемврий 1870 година. Комисията е била подъ председатетството на „Иконома попъ Марина“ и съ първенцитѣ севлиевци: Хр. х. П. Даноолу, Хр. Спиридоновъ, х. Н. Коновъ, Х. Ботювъ, Илия Денчовъ, Ив. Хинковъ, Хр. Ст. Костакъ и Хр. П. Генкоолу. Споредъ направената провѣрка и смѣтка за една година се оказва чистъ приходъ само сухи пари 10,523 гроша. Отъ тази сума севлиевскитѣ първенци-епитропи сж взели за смѣтка на Севлиевската българска община за църквата Св. Пр. Илия сумата 10,000 гроша, за които издали на монастиря записъ.

Батошевскиятъ монастиръ е билъ свърталище и убежище на хората отъ църковната борба и отъ народното движение. Тамъ е ходилъ Попъ Харитонъ — Миткалото и Ангелъ Кънчевъ.

Новоселски девически монастиръ

Има исторически данни, че отдавна въ турско време с. Ново село — сега Троянска околия, се числи въ административно и духовно отношение къмъ Севлиево. Въ сжщото положение се намира и девическиятъ монастиръ въ това село. Тукъ даваме единъ протоколъ, отъ който се вижда какъ е ставало изборътъ за игуменка въ този монастиръ, който презъ време на въстанието е билъ изгорѣнъ отъ турцитѣ. Сжщо препечатваме едно прошение на Новоселчени за свой църковенъ споръ съ Кръвеничени.

I.

На 1875. Маія 12. Днесь въ пълно събраніе отъ сички-тѣ, Инокины въ Дѣвичискій Мънастыръ Ново-селскій. Подъ предсѣдателство-то на Духовникъ х. Авксентія и Икономъ попъ Марина, избрахмы си въ Мънастырь-атъ за Игуменка Г-жа Серафима Петрова сички съгласни. По напредъ като избрахмы съ гласоподаваніе три кандидатки за тжзи цѣль, Г-жа Евгенія, Г-жа Серафима и Г-жа Ефросія, и тжй като постжпихми подъ тайно гласоподаваніе съ маниста бели и черни.

Г-жа Евгенія придоби 8 бели противъ 6 черни.
Г-жа Ефросинія „ 2 „ „ 12 „
Г-жа Серафима „ 11 „ „ 3 „

И тѫй провозгласяваса за Игуменка да бѫде отъ сега въ нашіятъ Дѣвическій Мънастыръ Г-жа Серафима Петрова, на която ще са повинувамы сички съ по-корность и послушаніе. И за добро увѣреніе са подписвамы сички Сестри въ Мънастырь-атъ съгласно.

Архирейскій Намѣстникъ и предсѣдатель на Казаалійскій Смѣсенъ съвѣтъ

Икономъ попъ Маринъ Софроніевъ

Подписали: Анна, Никифора, Анастасия, Варвара, Теофанг,
Ифросина, Сосана, Христина, София, Евдокия,
Макрина, Теодосия и др.

II.

Благоговенній Св. Архиерейскій
наместниче П. Марине Софроніевъ
Въ Севліево.

Ній долоподписанній жители отъ Пределятъ (Синоратъ) на Ново село и Кравеникъ, прихождами чрезъ настояшіе то си, което предлагами като Прошеніе и ви явявами чи до сега Дѣдитени и предѣдитени, сѫщо и бащитени и ніе, сме следвале за секакве нужди въ Ново Селската Церква. А днесъ Кравеничани те искатъ да не привлекѫтъ кѫмъ тѣхня-та църква и ніе знаемъ чи где да е се божій Домъ е, но никакъ несме благодарни да оставимъ Бащинія таси, за-то молимъ да ни дадете пѫлна Свобода. За дани не припятствоватъ, на нуждите като погребение което е пѫрво дѣло, на което можятни припятствува, ніе сѫстоимъ отъ 12. — кѫщи, и всички сме готови да действовами чрезъ сѣкакви случай за туй дело.

Подписали:
Дяду Стояну
Миту Ценку
Мирчу Мету и пр.

Ново Село
22 янноарія 1879 год.

За гр. Севлиево до сега сѫ излѣзли следнитѣ по-важни книги:

1. **Севлиевски сговор.** Тримесечно илюстровано списание, год. I, кн. 1 отъ 28 стр. 1922 год. Това е една юбилейна книжка по-случай навършването 45 години отъ освобождението на гр. Севлиево, издадена отъ централата на „Севлиевски сговоръ“ въ София подъ уредничеството на Ст. Братовановъ и съ участието на 15 видни севлиевци, съ кратки изложения за града.

2. **Страници отъ историята на Севлиево,** ч. I отъ 135 стр., 1925 г. отъ Никифоръ Ганевъ. Това е първия опитъ за систематическо написване историята на гр. Севлиево. Авторътъ е употрѣбилъ доста трудъ и усилия за проучване и събиране на тоя материалъ.

3. **Историческитѣ събития и живота ми.** Отъ надвечерието на освобождението до днесъ — чуто, видено и преживѣно, стр. 404, 1925 г. отъ Петъръ Пешевъ, бившъ министъръ — сега покойникъ. Въ часть I на книгата — „Въ края на турското робство“ и въ часть II — „Освобождението“, г. Пешевъ дава мѣсто за своитѣ спомени за Севлиево, които представляватъ интересъ за севлиевцитѣ.

4. **Спомени и разкази за възстанието въ с. Батошево и дейностьта на Габровската чета въ 1876 г.** — 100 стр. 1926 г. отъ Иоакимъ Г. Бакаловъ. Като съвременникъ на възстанието г. Бакаловъ е зналъ много събития, събралъ е сведения отъ живи участници и е далъ едно интересно и правилпо изложение за Севлиевското възстание.

5. **Освобождението на града Севлиево,** 31 стр. 1927 г. отъ Н. Ганевъ. Въ тая малка книжка авторътъ описва събитието по освобождаването отъ руситѣ на Севлиево и първитѣ радости на севлиевци отъ свободата.

6. **Юбилейна 1834—1934, книга на църквата „Св. Пр. Илия“, гр. Севлиево,** стр. 62, год. 1934. Въ книгата се прави кратка история на старата църква, нейното описание, излага се ролята на метохитѣ при нея, както и килийното ѝ училище.

7. **Нашето училище отъ хилядата до днесъ.** Драма въ 4 картини отъ Василъ Х. Беязовъ, 34 стр., 1936 г. Въ сценична форма се представлява фазитѣ, презъ които е преминало нашето училище въ Севлиево.

8. **Севлиево и Севлиевско.** Физико-географски очеркъ; библиотека „Росица“ № 1, 1936 г. отъ Сава Поповъ.

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговоръ

Стр.

Хаджи Стоянъ . . . 1

Културно и стопанско развитие на Свищовъ и Габрово и влиянието имъ върху Севлиево 9
Хаджи Стоянъ по стъпкитѣ на В. Априловъ . . . 12
Постройка и издръжка на Хаджи Стояновото училище . 16
Петко Р. Славейковъ, първиятъ учитель 21
Хаджи Стоянъ и училищнитѣ епитропи 26
Хаджи Стоянъ и църковното дѣло 27
Произходъ и образование 36
Занятие и състояние 40
Личность и общественость 41
Кончина, завети и потомство 44
Комитетъ и дружество „х. Стоянъ Николовъ“ . . . 50
Програма за паметникъ на Севлиевскитѣ дарители . . 52

Хаджи Ангелъ . . . 53

Мѣсторождение и произходъ 58
Животъ и образование на Хаджи Ангела 58
Хаджи Ангелъ като църковенъ писатель 60
Общественикъ и народенъ будитель 62
Хаджи Ангелъ патриотъ 63
Хаджи Ангелъ и Попъ Маринъ 66
Възстановяване на една истина 67
Родътъ на Хаджи Ангела 68
Първи томъ на Псалтикията 70
Предисловие 72
Втори томъ 81
Трети томъ 84
Четвърти томъ 85
Пети томъ 87
Шести томъ 88

Попъ Ненчо 89

Прѣдисловіе 97
Попъ Ненчо 99
Евангелия за българскитѣ църкви 100
Биографически бележки за Попъ Ненчо 101
Превеждане и печатане на Св. Евангелие 102
Печатане второ Евангелие 105
Попъ Ненчо като издатель и печатарь 106
Характеръ на Попъ Ненча 109

Попъ Маринъ 111

Рождение, образование и женитба 115
Попъ Маринъ учитель въ Севлиево 118
Ученолюбието и любознателностьта на Попъ Марина . 120
Попъ Маринъ като училищенъ реформаторъ 123
Маринъ Софрониевъ духовно лице 124
Попъ Маринъ като общественикъ и революционеръ . . 126
Попъ Маринъ председатель на сѫда 128
Външность и характеръ на Попъ Марина 128
Дневникътъ на Попъ Марина 129
Нарѫчна книжица за Взаимноучителнитѣ училища . . 149
Слово за нова година 159

Църковниятъ въпросъ 161

Неофитъ Бозвелията и новата епархия съ Севлиево . . 161
Севлиевци противъ Търновския владика 162
Българската община въ Цариградъ 164
Севлиевци и заточението на българскитѣ владици . . 165
Цариградскитѣ дейци до Севлиевската община . . . 168
Петко Славейковъ севлиевски представитель . . . 169
Гръцкиятъ данъкъ владичина 172
Борчътъ на севлиевци 174
Спорътъ между Севлиево и околията 175

Училищното дѣло 177

Учители книжовници 179
Издръжката на училището 181
Ученолюбиво братско дружество 182
Гонитбата на учителитѣ 185
Учебното дѣло по време на възстанието 188
Даскалъ Никола 192
Църковно слово отъ Никола Ивановъ 194
Станка Хр. Джамбазова 195
Още документи по учебното дѣло 195

Общината 199

Разни актове 202

Читалищно дѣло 205

Читалището следъ освобождението 208
Дружество и читалище „Развитие“ 209

Единъ виденъ родъ

Братия Иванчо, Хаджи Сава и Миню Радкови . . . 211
Грозното убийство на Иванча и Хаджи Сава . . . 212
Еснафитѣ за убийството 214
Еснафитѣ въ Севлиево презъ 1869 г. 217
Хаджи Сава 218
Чорбаджи Миню 220
Родътъ на дѣдо Радко 221

Църковно дѣло

Църквата Св. Пр. Илия гр. Севлиево 225
Монастиритѣ 229
Батошевски мѫжки монастиръ 230
Новоселски девически монастиръ 233

СЪЧИНЕНИЯ

отъ

Х. ВЪЛЧАНОВЪ

преподаватель по бюджетна отчетность при Държавното висше училище за финансови и административни науки, ст. София

		Стр.
1.	Коментаръ въуху закона за нотариуситѣ – теоритико-практическо рѫководство 1921 год.	400
2.	Изпълнително сѫдопроизводство, съ предговоръ отъ проф д-ръ Т. Кулевъ, 1922 год.	512
3.	За доказателствата въ гражданския процесъ, ч. I и II, чл. чл. 282—504, 1923 год.	1008
4.	За производството по углавнитѣ дѣла предъ окр. сѫдилища чл. чл. 299—489, 1926 год.	840
5.	Особени искове въ областьта на гражданското право, 1928 год.	296
6.	Юриспруденция на италианскитѣ сѫдилища, 1930 год.	200
7.	Функциитѣ на общинитѣ, 1935 год.	240
8.	Актове за гражданското състояние на лицата, съ предговоръ отъ В. Митаковъ, бившъ министъръ, 1938 год.	320
9.	Коментаръ върху закона за давностьта 1939 год.	352
10.	Публична отчетность, ч. I, 1940 год.	380
11.	Публична отчетность, ч. II. 1941 год.	222

Домъ — ст. София, ул. Кара Агачъ № 12 — телефонъ 4-21-36